

Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015

Sarah Van den Broucke (SIenI, HIVA-KU Leuven)

Jo Noppe (SVR)

Karen Stuyck (ABB)

Philippe Buyschaert (ABB)

Gerlinde Doyen (ABB)

Johan Wets (SIenI, HIVA-KU Leuven)

Steunpunt Inburgering en Integratie (SIenI)
Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven)
Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)
Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)

Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015

Sarah Van den Broucke (SIenI, HIVA-KU Leuven)

Jo Noppe (SVR)

Karen Stuyck (ABB)

Philippe Buysschaert (ABB)

Gerlinde Doyen (ABB)

Johan Wets (SIenI, HIVA-KU Leuven)

Steunpunt Inburgering en Integratie (SIenI)

Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven)

Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)

Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015

Brussel, november 2015

Samenstelling

Sarah Van den Broucke en Johan Wets (HIVA-KU Leuven, Steunpunt Inburgering en Integratie)

Jo Noppe (Studiedienst van de Vlaamse Regering)

Karen Stuyck, Philippe Buyschaert en Gerlinde Doyen (Agentschap Binnenlands Bestuur)

Uitgevers

Steunpunt Inburgering en Integratie

Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen

03 265 59 63

<http://www.steunpuntieni.be>

Agentschap Binnenlands Bestuur

Boudewijnlaan 30 bus 70, 1000 Brussel

02 553 39 46

<http://binnenland.vlaanderen.be>

Kaftontwerp: Anita Muys (Universiteit Antwerpen)

Lay-out: Ingeborg Jongbloet (SIenI, Universiteit Antwerpen)

Depotnummer: D/2015/13.180/15

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	1
HOOFDSTUK 1. CONTEXT	
1.1. Het Belgische migratie- en asielbeleid.....	9
1.2. Het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid.....	17
HOOFDSTUK 2. MIGRATIE	
2.1. Internationale immigratie	23
2.1.1. Evolutie van internationale immigratie van vreemdelingen.....	25
2.1.2. Geografische spreiding van internationale immigranten	27
2.1.3. Nationaliteit van internationale immigranten	28
2.1.4. Demografisch profiel van internationale immigranten.....	33
2.1.5. Verblijfsredenen	36
2.2. Asiel	47
2.2.1. Evolutie van asielaanvragen	47
2.2.2. Nationaliteit van asielzoekers	50
2.2.3. Evolutie van erkenningen	53
2.3. Regularisatie	54
2.3.1. Evolutie van regularisatieaanvragen	54
2.3.2. Evolutie van regularisaties	55
2.4. Internationale emigratie	56
2.4.1. Evolutie van internationale emigratie van vreemdelingen	57
2.4.2. Nationaliteit van internationale emigranten	59
2.5. Terugkeer	63
2.5.1. Evolutie van vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen	63
2.5.2. Landen van bestemming bij vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering	66
2.6. Migratiesaldo.....	68
2.6.1. Deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen	70
2.6.2. Evolutie van het migratiesaldo.....	73
2.7. Binnenlandse migratie van vreemdelingen	76
2.7.1. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten.....	76
2.7.2. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen gemeenten.....	77
HOOFDSTUK 3. VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST	
3.1. Vreemde bevolking	79
3.1.1. Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen	80
3.1.2. Geografische spreiding van de vreemde bevolking	82
3.1.3. Nationaliteit van de vreemde bevolking	83
3.1.4. Demografisch profiel van de vreemde bevolking.....	88
3.2. Nationaliteitsverwervingen	93
3.2.1. Nationaliteitsverwervingen	94
3.2.2. Als vreemdeling geboren Belgen.....	96
3.3. Bevolking van buitenlandse herkomst	97

3.3.1. Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst.....	98
3.3.2. Geografische spreiding van personen van buitenlandse herkomst.....	99
3.3.3. Herkomstregio van personen van buitenlandse herkomst.....	100
3.3.4. Demografisch profiel van personen van buitenlandse herkomst.....	102
3.3.5. Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst.....	106
3.3.6. Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst.....	107

HOOFDSTUK 4. INBURGERING

4.1. Instroom van nieuwe inburgeraars	109
4.1.1. Evolutie van de instroom van nieuwkomers.....	112
4.1.2. Profiel van de nieuwkomers.....	113
4.1.3. Inburgeringsrecht of -plicht.....	115
4.2. Het inburgeringstraject	117
4.2.1. Aanmeldingen bij de onthaalbureaus.....	117
4.2.2. Inburgeringscontracten.....	118
4.2.3. Maatschappelijke oriëntatie.....	121
4.2.4. Inburgeringsattesten.....	123
4.2.5. Nederlands als tweede taal.....	123
4.2.6. Begeleiding door de VDAB.....	125

HOOFDSTUK 5. SOCIALE SAMENHANG

5.1. Interculturele contacten.....	127
5.1.1. Persoonlijk contact met personen van andere herkomst.....	128
5.1.2. Samenstelling van de buurt.....	131
5.2. Houding tegenover vreemdelingen en migratie.....	133
5.2.1. Houding tegenover vreemdelingen en migratie.....	134
5.3. Discriminatie.....	140
5.3.1 Meldingen over discriminatie.....	141
5.3.2 Discriminatie op de huurmarkt.....	142
5.3.3 Discriminatie bij jongeren.....	143

HOOFDSTUK 6. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

6.1. Tewerkstelling en arbeid	145
6.1.1. Bevolking op arbeidsleeftijd.....	147
6.1.2. Werkzaamheidsgraad.....	150
6.1.3. Statuut en tewerkstellingspositie.....	157
6.1.4. Werkloosheid.....	160
6.1.5. Niet-beroepsactieven.....	168
6.1.6. Werkintensiteit van het huishouden.....	173
6.2. Onderwijs en vorming	176
6.2.1. Onderwijsdeelname.....	177
6.2.2. Onderwijsprestaties.....	181
6.2.3. Levenslang leren.....	184
6.2.4. Algemene opleidingsgraad.....	188
6.3. Wonen en huisvesting.....	190
6.3.1. Eigenaarschap.....	191

6.3.2. Sociale huisvesting	192
6.3.3. Betaalbaarheid van wonen.....	193
6.3.4. Woonkwaliteit	196
6.4. Inkomen en armoede	200
6.4.1. Inkomen.....	202
6.4.2. Armoede en sociale uitsluiting.....	204
6.4.3. Betalingsproblemen	209
6.4.4. Sociale bijstand.....	210
6.4.5. Kansarmoede-index.....	211
6.5. Gezondheid	213
6.5.1. Gezondheidstoestand	214
6.5.2. Gezondheidsgedrag.....	216
6.5.3. Gebruik gezondheidszorg.....	217
6.6. Maatschappelijke Participatie	218
6.6.1. Sociale contacten	220
6.6.2. Deelname aan het verenigingsleven	222
6.6.3. Culturele participatie.....	224
6.6.4. Internetgebruik.....	226
6.6.5. Politieke participatie	226
SAMENVATTING.....	229
BIJLAGE - LIJST VAN FIGUREN.....	245

INLEIDING

Opzet van de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Migratie en integratie vormen dan ook centrale begrippen in onze huidige maatschappij, zowel voor het beleid, de media, de onderzoekswereld en het middenveld als voor de bredere samenleving. Deze concepten zijn allesbehalve eenduidig en verwijzen naar een realiteit die complex en genuanceerd is. Jongvolwassenen die in Vlaanderen studeren, partners die hun familie vervoegen, hooggeschoolden die in Vlaanderen werken, vluchtelingen die asiel aanvragen, seizoenarbeiders die hier voor korte duur komen werken ... De superdiversiteit van de in Vlaanderen verblijvende bevolking vormt een belangrijke uitdaging voor het beleid en de dienstverlenende maatschappij. De veelheid aan profielen naar land van herkomst, nationaliteit, taal, religie of identiteit en de complexiteit van migraties – zowel in beweging (duur en grootte) als in wettelijke migratiekanalen en -categorieën – vragen om een adequaat beleid en maatregelen die afgestemd zijn op de diverse noden en omstandigheden van al deze verschillende groepen en de bredere bevolking waarvan ze inherent deel uitmaken.

Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015 is de tweede editie van een periodiek rapport dat administratieve en andere statistische gegevens over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen bundelt en duidt, binnen een Belgisch en Europees kader. Bovendien geeft de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor ook uitgebreide informatie over de omvang en de maatschappelijke positie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen. Het rapport is een gezamenlijk project van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven), de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) en het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB), gerealiseerd in het kader van het Steunpunt Inburgering en Integratie (SlenI). Het sluit aan bij bestaande rapporten en monitors, zoals het Jaarverslag Migratie van het Federaal Migratiecentrum (sinds september 2015 Myria), de Belgische Socio-economische Monitoring van het Interfederaal Gelijkekansencentrum en de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, en de Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor van het Agentschap Binnenlands Bestuur en de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Deze rapporten bevatten eveneens systematisch opgevolgde gegevens over migratie en diversiteit op respectievelijk Belgisch en lokaal niveau. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor doet dit voor Vlaanderen.

Het verzamelen en ontsluiten van cijfers op het Vlaamse niveau is noodzakelijk gezien de diverse migratierealiteiten die de gewesten kennen. Daarnaast worden de gevolgen van migratie ook op regionaal niveau behandeld, onder meer via het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Gegevens over migratiebewegingen, verblijf, socio-economische positie en maatschappelijke participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen vormen belangrijke informatie voor de planning, ontwikkeling en evaluatie van dit beleid. Gezien migratie en integratie transversale thema's zijn die betrekking hebben op verschillende maatschappelijke domeinen, is dit rapport evenzeer een zinvol instrument voor andere beleidsdomeinen zoals werk, onderwijs, welzijn of huisvesting. Deze monitor richt zich ten slotte niet enkel op beleidsmakers en administraties, maar

ook op universiteiten en onderzoeksinstituten, middenveldorganisaties en het brede publiek. Er is dan ook extra aandacht besteed aan het op een toegankelijke manier voorstellen van de gegevens over de vaak complexe migratie- en integratiebegrippen en -fenomenen.

Bij de opmaak van dit rapport werd gebruik gemaakt van de expertise over de migratie- en integratieproblematiek aanwezig bij verschillende federale en regionale overheidsinstanties. Een aantal ontwerpversies van het rapport werden voorgelegd aan en besproken met een expertengroep met daarin vooreerst vertegenwoordigers van volgende federale diensten: de Algemene Directie Statistiek van de Federale Overheidsdienst Economie, de Algemene Directie Instellingen en Bevolking van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, het Interfederaal Gelijkkansencentrum, de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, Myria (opvolger van het Federaal Migratiecentrum) en de Programmatorische Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie. Daarnaast zetelden ook vertegenwoordigers van volgende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid in de expertengroep: het Agentschap Wonen, het Agentschap Kind en Gezin, het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, het Departement Kanselarij en Bestuur, het Departement Onderwijs en Vorming, het Departement en Steunpunt Werk en Sociale Economie, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen, het Agentschap Integratie en Inburgering, het Agentschap Binnenlands Bestuur en de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Ten slotte maakten ook vertegenwoordigers van het Europees Migratienetwerk en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten deel uit van de expertengroep. De auteurs houden er aan de leden van deze expertengroep uitdrukkelijk te bedanken voor hun opmerkingen en suggesties.

Inhoud

De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015 start met een contextuele schets van het Belgische migratie- en asielbeleid en het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid ter ondersteuning van de (interpretatie van de) gepresenteerde gegevens in de daaropvolgende hoofdstukken (1. CONTEXT). In het tweede hoofdstuk worden verschillende internationale migratiebewegingen van vreemdelingen in Vlaanderen, België en Europa statistisch in kaart gebracht, onder meer naar nationaliteit, geslacht, leeftijd en reden van verblijf (2. MIGRATIE). In dit hoofdstuk wordt eveneens dieper ingegaan op asiel als migratiekanaal, regularisatie en terugkeer. Niet alleen internationale immigratie maar eveneens emigratiebewegingen en migratiesaldo's worden belicht en ook migraties van vreemdelingen tussen de gewesten en binnen het Vlaamse Gewest komen aan bod. In een derde luik worden de gevolgen van migratie weergegeven op demografisch vlak, meer bepaald het verblijf van vreemdelingen in Vlaanderen, België en Europa, onder meer naar nationaliteit, geslacht en leeftijd (3. VREEMDE BEVOLKING). Ook het aantal nationaliteitsverwervingen wordt in kaart gebracht. Ten slotte wordt gekeken naar de totale groep van personen van buitenlandse herkomst. Het gaat dan om de som van de vreemdelingen (niet-Belgen), de Belg geworden vreemdelingen en de kinderen van beide groepen. Migratie en diversiteit worden tweezijdig benaderd door het Vlaamse beleid. Enerzijds wordt er ingezet op de inburgering van nieuwe migranten, anderzijds focust het integratiebeleid op evenredige participatie, toegankelijkheid van voorzieningen, actief burgerschap en wederzijdse betrokkenheid van zowel vreemdelingen als de ontvangende samenleving. Hoofdstuk 4 behandelt de eerste focus van het beleid, meer bepaald de doelgroep van inburgering en hun instroom, alsook de inburgeringstrajecten die deze nieuwkomers afleggen (4. INBURGERING). In een vijfde en zesde hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het tweede luik, namelijk het samenleven in diversiteit (5.

SOCIALE SAMENHANG) en de positie en participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst op het gebied van tewerkstelling, onderwijs, wonen, inkomen, gezondheid en maatschappelijke participatie (6. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE). De monitor wordt afgesloten met een overzicht van de belangrijkste bevindingen (SAMENVATTING).

In tegenstelling tot de vorige editie werd deze keer niet gewerkt met aparte fiches per indicator. Om de leesbaarheid van het rapport te verhogen, werd ervoor gekozen om per onderdeel de beschrijving van de gebruikte bronnen vooraan te bundelen. Het zorgt ervoor dat de presentatie van de gegevens en de beschrijving van de bevindingen meer dan in de vorige editie één doorlopend geheel vormen.

Gegevens, bronnen en cijfers

De selectie van opgenomen cijferreeksen is in de eerste plaats gebaseerd op de mate waarin de gegevens systematisch en recurrent (volgens een bepaalde frequentie) geregistreerd worden. Administratieve databanken spelen hierbij een essentiële rol omdat longitudinale opvolging verzekerd is.

België beschikt over verschillende officiële databanken die de wettelijk verblijvende bevolking in het land registreren, waarvan het Rijksregister de belangrijkste bron is voor internationale migratiedata. Het Rijksregister omvat twee bevolkingsregisters: het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur). Beide registers bevatten gegevens die geregistreerd worden op lokaal niveau door steden en gemeenten. Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), evenals EU-burgers in afwachting van hun inschrijving in een ander register (na woonstcontrole). Op basis van het Rijksregister worden de officiële bevolkingscijfers en internationale migratiedata berekend door de Algemene Directie Statistiek (ADS) van de Federale Overheidsdienst Economie. Sinds 1995 maken asielzoekers geen deel meer uit van de officiële Belgische (en Vlaamse) bevolkings- en migratiecijfers. Enkel diegenen die het vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming ontvangen of een verblijfsvergunning om een andere reden verwerven, worden opgenomen in de statistieken (na registerwijziging uit het wachtregister). De EU-burgers die zijn opgenomen in het wachtregister in afwachting van hun woonstcontrole worden van zodra de gemeente hun hoofdverblijfplaats heeft vastgesteld, overgeschreven naar het vreemdelingenregister en vanaf dan meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers.

De Vlaamse en Belgische migratiestatistieken in deze monitor zijn vooral gebaseerd op ADS-data. Voor Europese migratiedata werd beroep gedaan op gegevens van Eurostat. Deze zijn afkomstig van de verschillende EU-lidstaten en worden door Eurostat voor alle EU-landen zo veel mogelijk geharmoniseerd. Hierdoor kunnen er afwijkingen ontstaan tussen de verschillende gehanteerde databronnen. Ook gegevens van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) werden gehanteerd voor het weergeven van de reden van verblijf, asielaanvragen en erkenningen, en gedwongen verwijderingen, aangevuld met gegevens vanwege het Federale Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) en het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS). Het deel over

migratie en tewerkstelling bouwt verder op cijfers van het Departement Werk en Sociale Economie (WSE), de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO) en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ). Ten slotte werd ook beroep gedaan op de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) voor de statistieken over personen van buitenlandse herkomst. De gegevens over de inburgeringstrajecten van migranten zijn afkomstig uit de Kruispuntbank Inburgering (KBI), die beheerd wordt door de onthaalbureaus en de Huizen van het Nederlands als cliëntvolgsysteem van de inburgeraars.

Bij de selectie van de indicatoren in hoofdstukken 5 en 6 'Sociale samenhang' en 'Maatschappelijke positie' werd vertrokken van 2 voorbereidende rapporten met het oog op een Vlaamse integratiemonitor, uitgevoerd in het kader van het Steunpunt Gelijkekansenbeleid 2007-2011.¹ Daarbij werden volgende domeinen geselecteerd: tewerkstelling en arbeid, onderwijs en opleiding, wonen en huisvesting, inkomen en armoede, gezondheid en maatschappelijke participatie. Het geeft het belang aan van een multidimensionele benadering van de problematiek. De indicatorenset is opgevat als een omgevingsmonitor, waarbij ter ondersteuning van beleidsvorming de omgeving wordt geschetst waarbinnen overheden actief zijn. Indicatoren die beleidsprocessen opvolgen of evalueren, werden niet opgenomen in de monitor.

De gebruikte indicatoren in hoofdstukken 5 en 6 zijn deels gebaseerd op gegevens uit administratieve databanken. Het gaat onder meer om gegevens van het Interfederaal Migratiecentrum over het aantal discriminatiemeldingen, van het Departement Onderwijs en Vorming over onderwijsdeelname en ongekwalificeerde uitstroom, van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) over niet-werkende werkzoekenden, van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) over sociale (kandidaat-) huurders, van Kind en Gezin over geboorten in kansarme gezinnen en van de Algemene Directie Instellingen en Bevolking (ADIB) over deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen. Een belangrijke plaats in deze monitor is voorbehouden voor de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De integratie van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders in het Datawarehouse van de KSZ, maakt het mogelijk om cijfers over de socio-economische positie van de gehele bevolking van buitenlandse herkomst te presenteren. Het gaat daarbij over de volledige groep niet-Belgen, Belg geworden vreemdelingen en de kinderen van beide groepen.

Andere indicatoren zijn gebaseerd op de resultaten van Europees of internationaal gecoördineerde grootschalige bevolkingsenquêtes. Het maakt het mogelijk de situatie in Vlaanderen te vergelijken met de situatie in de lidstaten van de Europese Unie. Voor de indicatoren over tewerkstelling en onderwijs wordt gebruik gemaakt van de 'Enquête naar de Arbeidskrachten – Labour Force Survey' (EAK-LFS) en het 'Programme for International Student Assessment' (PISA) van de OESO. Bij de gegevens over inkomen, armoede en gezondheid wordt de 'European Union Statistics on Income and Living Conditions' (EU-SILC) gebruikt. Over de houding tegenover vreemdelingen en migratie wordt gerapporteerd op basis van de gegevens van de 'European Social Survey' (ESS).

¹ Sannen, L., Lamberts, M., Morissens, A. & Pauwels, F. (2009). *De Vlaamse Integratiekaart. Deel 3: Naar een Vlaamse Integratiemonitor*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid; Lamberts, M. (2011). *Cijfers over integratie - 2011. Beschikbaarheid en bespreking van cijfers over de positie van personen van vreemde herkomst in Vlaanderen*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van een aantal bevolkingsenquêtes die specifiek gericht zijn op Vlaanderen of België, zoals het Grote Woononderzoek 2013, de Gezondheidsenquête, de survey in het kader van het Jongeren Onderzoeksplatform (JOP), de Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey) en de Stadsmonitorsurvey.

Statistische gegevens worden vaak aangewend als bewijsmateriaal om stellingen hard te maken. Cijfers zijn echter niet neutraal en dienen ook onderworpen te worden aan een kritische analyse. *'Wat zeggen de cijfers?'* maar ook *'Wat zeggen de cijfers niet?'*. Ook voor migratie- en integratiegegevens dient men na te gaan *wat* en *hoe* gemeten wordt. De kwaliteit van de gegevens is namelijk afhankelijk van de inhoud (definiëring) en de wijze (methode) van dataregistratie en -verwerking. Niet alles kan exact gemeten of statistisch becijferd worden. Het is dan ook belangrijk te weten waar eventuele beperkingen in volledigheid of nauwkeurigheid liggen, wat wel en niet gemeten wordt en welke eventuele wijzigingen zich voltrokken. Daarom wijzen we op het belang van een genuanceerd gebruik van de gepresenteerde cijfers.

Wat betreft migratiecijfers (hoofdstuk 2), is het belangrijk te vermelden dat personen die onwettig in het land verblijven niet in ambtelijke databanken zijn opgenomen en dus geen deel uitmaken van de statistieken in deze monitor. Een uitzondering hierop zijn de data omtrent vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering die vaak ondernomen worden door vreemdelingen zonder wettige verblijfsvergunning. Ook tijdelijke migratie (een verblijf van minder dan 3 maanden voor Vlaanderen en België en minder dan 12 maanden voor Europa) maakt geen deel uit van de gepresenteerde statistieken. Verder dienen ook contextuele factoren meegenomen te worden bij de interpretatie van de data. Wijzigingen in bijvoorbeeld verblijfsregulering, nationaliteitswetten of arbeidsreglementeringen kunnen belangrijk zijn om bepaalde tendensen in de statistische gegevens te kaderen.

In hoofdstuk 6 over de maatschappelijke positie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst wordt gebruik gemaakt van zowel administratieve data als resultaten van grootschalige bevolkingsenquêtes. Bij dergelijke enquêtes dienen 2 opmerkingen te worden gemaakt. Ten eerste is het zo dat de resultaten van deze enquêtes onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde (afgeronde) percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen in dit rapport niet vermeld.

Daarnaast wordt - gezien de relatief lage responsgraad van personen van buitenlandse herkomst bij dergelijke algemene bevolkingsurveys - om de maatschappelijke participatie van deze groep in kaart te brengen, best gebruik gemaakt van een specifiek voor deze doelgroep ontwikkelde survey. Daarin kan door onder meer gebruik te maken van vertaalde vragenlijsten, extra huisbezoeken en inschakeling van enquêteurs uit de doelgroep zelf, de respons van deze groep en de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens gevoelig verhoogd worden. Momenteel bestaat er geen dergelijke specifiek op deze groep gerichte recurrente survey in Vlaanderen. Daarom wordt in dit rapport gebruik gemaakt van de resultaten van de genoemde algemene bevolkingsurveys. Bij de interpretatie van de gegevens van deze surveys dient men telkens goed voor ogen te houden dat geen specifieke technieken werden gebruikt om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen. Bovendien werd bij de meeste surveys enkel gewerkt met

een Nederlandstalige vragenlijst zodat personen van buitenlandse herkomst met een beperkte kennis van het Nederlands, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Enkel bij de EAK- en EU-SILC-survey kunnen de respondenten het interview ook in het Frans, Engels of Duits afleggen.

Definitie van vreemdeling, immigrant en persoon van buitenlandse herkomst

In de gepresenteerde statistieken is een *vreemdeling* een persoon die niet de nationaliteit heeft van het land waarin hij of zij verblijft. In het geval van Vlaanderen en België gaat het dus om een persoon die niet beschikt over de Belgische nationaliteit.

In Vlaanderen en België is een *internationale immigrant* een persoon die vanuit het buitenland naar Vlaanderen of België komt voor een verblijf van minstens 3 maanden (asielzoekers worden niet meegeteld). Voor de Europese statistieken is een immigrant een persoon die zich vanuit een andere lidstaat of van buiten de Europese Unie in een bepaalde EU-lidstaat vestigt voor minstens 12 maanden (althans in principe aangezien registratie van intentionele verblijfsduur in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten) en worden ook asielzoekers meegeteld (in België van zodra deze zijn ingeschreven in het wachtregister).

Het gebruik van nationaliteit als centraal concept bij migratie- en integratiedata brengt de nodige uitdagingen met zich mee. Zeker voor België dat sinds de hervorming van de wetgeving ter zake in de jaren 1980 en 1990 een liberaal beleid heeft gevoerd wat betreft nationaliteitsverwerving, schiet dit criterium tekort. Vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven, verdwijnen uit de klassieke migratie- en integratiestatistieken die gebaseerd zijn op de huidige nationaliteit van de persoon. Deze monitor gaat daarom ook zoveel als mogelijk dieper in op de omvang en maatschappelijke positie van de ruimere groep *personen van buitenlandse herkomst*. Het gaat om de som van de personen met een huidige vreemde nationaliteit, de personen die in de loop der jaren de Belgische nationaliteit hebben verworven en de kinderen van beide groepen. Dit komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid: “personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens één van de ouders bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat”. Concreet worden 4 criteria in rekening gebracht om te bepalen of een persoon al dan niet van buitenlandse herkomst is: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering werd recentelijk door de Vlaamse Regering naar voren geschoven als degene die door alle Vlaamse overheidsdiensten gebruikt dient te worden bij de monitoring van de positie van de doelgroep van het Vlaamse integratiebeleid (Mededeling Vlaamse Regering van 8 mei 2015 betreffende de monitoring van de sociaaleconomische positie en maatschappelijke positie van personen van buitenlandse herkomst). In de praktijk is het momenteel nog niet mogelijk om bij alle indicatoren de doelgroep op deze manier af te bakenen. Er wordt daarom in een aantal gevallen gewerkt met een ‘second best’-operationalisering zoals huidige nationaliteit of geboorteland. Het is bij de interpretatie van de cijfers dan ook noodzakelijk steeds goed de gebruikte operationalisering voor ogen te houden.

De nood aan migratie- en integratiedata is onmiskenbaar. Ze kunnen aangewend worden voor het monitoren van migraties en verblijf van vreemdelingen en het opvolgen van integratie- en

discriminatieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst. Dergelijke data zijn noodzakelijk voor het voeren van een op feiten gebaseerd beleid. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor wil hiervoor een bruikbaar instrument zijn. Er dient ten slotte nog benadrukt te worden dat het gaat om een dynamische monitor die in volgende edities zal meegroeien met verdere ontwikkelingen op vlak van beschikbaarheid van relevante data. Alle opmerkingen en suggesties over deze monitor zijn dan ook welkom bij de auteurs.

HOOFDSTUK 1. CONTEXT

Beleid met betrekking tot migratie en integratie van personen van buitenlandse herkomst is gaandeweg ontwikkeld en sterk geëvolueerd naargelang de noden en uitdagingen die zich in verschillende periodes van de geschiedenis voordeden. Met de grondwetswijziging van 5 mei 1993 werd een federale staat gecreëerd, waarbij het migratie- en asielbeleid federale competenties werden en het integratiebeleid werd toegewezen aan de gemeenschappen en gewesten. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens het Belgische migratie- en asielbeleid en het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid toegelicht en historisch geduid.

1.1. HET BELGISCHE MIGRATIE- EN ASIELBELEID

Historische ontwikkeling van het Belgische en Europese migratiebeleid²

Na de onafhankelijkheid in 1830 kende België de eerste immigratie van personen uit het buitenland, hoofdzakelijk uit de buurlanden. In die eerste jaren had België enkel een vreemdelingenbeleid dat de aanwezigheid van vreemdelingen op het Belgische grondgebied regelde. Immigratie was relatief beperkt en tot aan het begin van de twintigste eeuw was België een netto emigratieland. Daarna werd het 'immigratiebeleid' lange tijd aangestuurd door de noden van de arbeidsmarkt. Bij schaarste werden buitenlandse arbeidskrachten gerekruteerd, bij overschot werd de aanwerving van buitenlanders (tijdelijk) een halt toegeroepen. De actieve rekruteringscampagnes die de Belgische overheid opzette in Italië en Oost-Europa (Polen, Tsjecho-Slovakije, Joegoslavië en Hongarije) om arbeidskrachten aan te trekken voor o.a. de steenkoolindustrie, zijn de voornaamste reden voor de sterke stijging van het aantal immigranten tijdens het interbellum.³ De crisis van de jaren 1930 heeft geleid tot de ontwikkeling van een aantal reglementeringen, met als voornaamste doel de Belgische arbeidsmarkt te beschermen tegen de instroom van vreemde werknemers.⁴ Het Koninklijk Besluit van 31 maart 1936 stelde dat geen vreemdeling mag aangeworven worden zonder voorafgaande toestemming van het ministerie van Arbeid en dat geen vreemdeling mag werken zonder eerst een arbeidsvergunning gekregen te hebben. Voor de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog waren echter bijkomende arbeidskrachten voor de (steenkool)mijnsector nodig. België sloot daarom een overeenkomst met Italië (1946). Na de mijnramp op 8 augustus 1956 in Marcinelle waarbij honderden Italiaanse mijnwerkers omkwamen, besloot de Italiaanse regering een halt toe te roepen aan de emigratie naar België. De Belgische overheid begon daarop nieuwe arbeiders te rekruteren op basis van bilaterale akkoorden met Spanje (1956), Griekenland (1957) en later ook buiten Europa in Marokko (1964), Turkije (1964), Tunesië (1969), Algerije (1970) en Joegoslavië (1970). Intussen was ook het vrij verkeer binnen de Europese Gemeenschappen ontwikkeld. Het recht op interne mobiliteit werd toegepast binnen de Benelux-landen vanaf 1958 en tussen de 6 eerste lidstaten van de Europese Gemeenschap in 1968.

² Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

³ Caesstecker, F. (2006). Histoire de la migration en Belgique. In: Khader, B., Martiniello, M., Rea, A. & Timmermann, C. (red.). *Penser l'immigration et l'intégration autrement*. Brussel: Bruylant.

⁴ Grimmeau, J.P. (1992). Vagues d'immigration et localisation des immigrés en Belgique. In: Morelli, A. (red.). *Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique*. Brussel: Vie Ouvrière.

Op het einde van de jaren 1960 werden de eerste tekenen van een economische terugval zichtbaar, die zich ontwikkelde tot een economische crisis in de jaren 1970 met hoge werkloosheidsniveaus in België. Na de oliecrisis werd een strengere immigratiewetgeving ingevoerd bij regeringsbeslissing van 1 augustus 1974. Deze wet kreeg de naam 'migratiestop', waarmee een halt werd toegeroepen aan de vrije arbeidsmigratie (met een toeristenvisum naar België komen en hier naar werk zoeken, was bijvoorbeeld niet langer mogelijk). In dezelfde periode vaardigden zowat alle andere Europese landen gelijkaardige strenge beperkingen op arbeidsmigratie uit. Een volledige stop heeft echter niet plaatsgevonden, aangezien arbeidsimmigratie na 1974 nog steeds een legale instroomprocedure was, zij het dat deze sindsdien onder strenge voorwaarden verloopt. Daarnaast bleef gezinsmigratie als voornaamste instroomkanaal bestaan, net als de mogelijkheden om een verblijf op Belgische bodem te verkrijgen als toerist of om te studeren. Na 1975 verminderde de immigratie en in de eerste helft van de jaren 1980 vertoonde België zelfs even een negatief migratiesaldo. Vanaf halverwege de jaren 1980 stegen de migratiecijfers opnieuw, het migratiesaldo werd weer positief en vanaf 1988 bereikten de cijfers het niveau van voor de migratiestop. Deze instroom was geen reactie op een toenemende vraag vanuit de arbeidsmarkt, maar voornamelijk het gevolg van gezinsmigratie.

Op 15 december 1980 werd de wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen – ook aangeduid als 'Vreemdelingenwet' – aangenomen, die tot op heden de basis vormt voor het verblijf van vreemdelingen in België. Het Koninklijk Besluit van 8 oktober 1981 implementeerde de wet van 15 december 1980. Deze 'Vreemdelingenwet' van 1980 heeft in de afgelopen kwarteeuw echter permanent veranderingen ondergaan, wat aanleiding geeft tot een behoorlijke complexiteit in de verblijfswetgeving (zie verder).

Gaandeweg groeide ook een rol voor de Europese Unie in het migratiebeleid door de overheveling van bevoegdheden naar het Europese niveau. De creatie van een Europese ruimte zonder binnengrenzen waarin het vrij verkeer van personen is gewaarborgd (Europese Akte, 1986) kan gezien worden als het startpunt van de ontwikkeling van een gemeenschappelijk Europees migratiebeleid. Europese samenwerking in het domein van asiel en migratie werd vastgelegd in het Verdrag van Maastricht (1992), zij het in een informele vorm door de creatie van een intergouvernementele pijler voor Justitie en Binnenlandse zaken (JHA) (derde pijler) waarbij beslissingen bij unanimitieit werden genomen. Onder het Verdrag van Amsterdam (1997) werd het asiel- en migratiebeleid overgeheveld van de derde pijler naar de eerste pijler (onder Titel IV), waarmee de intergouvernementele methode werd vervangen door de communautaire methode wat EU-instellingen nieuwe bevoegdheden gaf en unanimitieit voor een aantal beleidsdomeinen zoals grenscontrole en visumbeleid afschafte. Het Verdrag van Lissabon (2007, geratificeerd in 2009) maakte ook komaf met de unanimitieit van de Raad die nog gold voor beslissingen over wettelijke migratie en hertekende de bepalingen voor de ontwikkeling van een omvattend gemeenschappelijk migratiebeleid (Titel V). Sinds dit verdrag werd het migratiebeleid onderhevig aan gekwalificeerde meerderheidsstemming (QMV) en kreeg het Europees parlement co-decisiebevoegdheid. Het EU-migratiebeleid is georganiseerd in opeenvolgende vijf-jaren-werkplannen. Hoewel het Tampere Programma (1999-2004) en het Den Haag Programma (2005-2009) reeds heel wat maatregelen vooropstelden in het domein van grensbeleid, visabeleid, asielbeleid, de aanpak van irreguliere migratie, integratiebeleid en de rechten van derdelanders verblijvende in de EU, is het pas het Stockholm Programma (2010-2014) dat ook melding maakt van de noodzaak van een gemeenschappelijk kader voor 'toelating' en een EU-immigratiecode en gemeenschappelijke regels

voor gezinshereniging vooropstelde. Binnen dit kader ontwikkelde doorheen de jaren een groeiend corpus aan Europese regelgeving in de vorm van richtlijnen, die moeten worden omgezet door de lidstaten maar wel een zekere invullingsruimte laten. De voornaamste Europese regelgeving in het domein van migratiebeleid tot dusver zijn de Richtlijn 2001/51/EG betreffende Schengen; Richtlijn 2003/86/EG betreffende gezinshereniging; Richtlijn 2003/109/EG (geamendeerd door Richtlijn 2011/51/EU) betreffende de status langdurig ingezetene; Richtlijn 2004/38/EG betreffende vrij verkeer van Unieburgers en hun familie; Richtlijn 2004/114/EG betreffende studenten, scholieren, stagiairs en vrijwilligers; Richtlijn 2005/71/EG betreffende wetenschappelijke onderzoekers; Regulering N° 562/2006 betreffende de visacode; Richtlijn 2008/115/EC betreffende terugkeer; Richtlijn 2009/50/EG betreffende hooggekwalificeerden (blauwe kaart); Richtlijn 2011/36/EU (na eerdere Richtlijn 2004/81/EC) betreffende mensensmokkel; Richtlijn 2011/98/EU betreffende de gecombineerde vergunning; Richtlijn 2014/36/EU betreffende seizoensarbeid en Richtlijn 2014/66/EU betreffende overplaatsing binnen een onderneming.

Ten gevolge van deze ontwikkelende Europese regelgeving en nationale ontwikkelingen, werd de Belgische Vreemdelingenwet van 1980 meermaals hervormd. Met de Wet van 15 september 2006 werd bijvoorbeeld de gezinsherenigingsrichtlijn omgezet en werd onder andere de huisvestingsvoorwaarde en ziekteverzekering geïntroduceerd. De wet van 21 april 2007 (en Koninklijke Besluiten van 31 mei 2007, 8 juni 2007 en 12 september 2007) vormde de omzetting van de richtlijn over verblijf van buitenlandse onderzoekers. Amper enkele dagen later wijzigde de Wet van 25 april 2007 (en Koninklijke Besluiten van 7 mei 2008 en 23 december 2008) de Vreemdelingenwet opnieuw ter omzetting van de richtlijnen betreffende derdelanders met de status van langdurig ingezetene en betreffende het vrij verkeer van Unieburgers en hun familieleden. Kleinere aanpassingen volgden, onder andere (maar niet beperkt tot) het Koninklijk Besluit van 27 april 2007 (over adequate huisvesting en stabiele relatie voor gezinshereniging); het Koninklijk Besluit van 22 juli 2008 (wijziging regulering langdurige ingezetene); het Koninklijk Besluit van 28 mei 2009 (arbeidsmigratie en uitzonderingsregels voor leidinggevend); het Koninklijk Besluit van 26 augustus 2010 (versoepeling van de huisvestingsvoorwaarde voor gezinshereniging) en het Koninklijk Besluit van 13 maart 2011 (uitbreiding gezinshereniging met een Unieburger naar wettelijke partners). De Wet van 8 juli 2011 vormde een belangrijke wijziging van de Vreemdelingenwet, die zijn weerslag heeft op de immigratiestatistieken. Met deze wet werden de voorwaarden voor gezinshereniging met een Belgische of niet-EU inwoner (gezinshereniger) verstrengd, o.a. door de invoering van een minimuminkomen criterium voor gezinsherenigers, afschaffing van de mogelijkheden voor (schoon)ouders om in aanmerking te komen voor gezinshereniging, invoering van een leeftijdsgrens voor echtgenoten en partners, striktere nuancering van 'stabiele relatie' en uitbreiding van de voorwaardelijke periode. Later volgde onder andere nog de Wet van 15 mei 2012 (met Koninklijke Besluiten van 17 juli 2012, 3 augustus 2012 en 15 augustus 2012) waarmee de Europese Blauwe Kaart als verblijfsvergunning voor hooggekwalificeerde werknemers in België in het leven werd geroepen en de Wet van 19 maart 2014 die onder andere het recht op gezinshereniging voor ouders van een minderjarige Unieburger en andere familieleden van een Unieburger, en recht op de status van langdurig ingezetene voor vluchtelingen en subsidiair beschermden reguleerde.

Naast de verblijfswetgeving ontwikkelde zich ook het wetgevend kader voor verwerving van de Belgische nationaliteit. Op 28 juni 1984 werd de Belgische Nationaliteitscode aangenomen, die het mogelijk maakte om na 5 jaar verblijf 'genaturaliseerd' te worden. Deze naturalisering was de eerste stap naar volwaardig Belgisch burgerschap. In dit proces werd de 'intentie tot integratie' onderzocht. Op 1 maart 2000 werd de nationaliteitswet grondig hervormd. De procedure voor

nationaliteitsverwerving werd versoepeld door het vereiste minimum aantal jaren verblijf in België terug te brengen naar 3 jaar en integratievereisten te schrappen. Met de Wet van 4 december 2012 werd de Nationaliteitscode echter weer verstrengd. Voortaan is nationaliteitsverwerving mogelijk na 5 jaar wettig verblijf indien men aan 'integratievereisten' en 'economische participatie' voldoet, of na 10 jaar wettig verblijf indien men 'deelname aan de maatschappij' kan aantonen. Voor beide sporen is ook kennis van één van de landstalen vereist. Andere wetgeving gerelateerd aan het migratiebeleid is de Wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers en de Wet van 19 maart 2004 tot toekenning van het actief kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen aan vreemdelingen. Sinds de zesde Staatshervorming in 2014 werd daarenboven de overheveling van arbeidsmigratiebevoegdheden naar deelstatelijk niveau georganiseerd.

Het huidige Belgische migratiebeleid⁵

Sinds 2008 is een apart regeringslid bevoegd voor migratie- en asielbeleid, dat vanaf 2011 ook verantwoordelijk is voor de opvang van asielzoekers. De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS), de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) (onder de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken) en het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) (onder de Programmatorische Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie) zijn uitvoerende organen onder deze bevoegdheden. Met betrekking tot migratie is de DVZ verantwoordelijk voor het beheer van de toegang, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen in België en heeft de dienst als voornaamste taken het beheeren van migratiestromen en beslissen over geldigheid van verblijfsaanvragen, het aanpassen en implementeren van de nationale migratiewetgeving in overeenstemming met Europees recht, het voeren van de strijd tegen mensensmokkel en het organiseren van de terugkeer van vreemdelingen. Onder binnenlandse zaken heeft ook de federale politie taken gerelateerd aan grenscontrole, strijd tegen mensensmokkel, illegale migratie, fraude en terugkeer. De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en de Raad van State zijn beroepsorganen voor migratieprocedures. Hiernaast zijn ook andere overheidsdiensten onrechtstreeks betrokken bij de toepassing van het migratiebeleid. Zo is de Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken betrokken bij de informatieverstrekking over visa-procedures en afgifte van visa in het buitenland, zijn de Federale Overheidsdienst voor Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en de departementen voor Werk in de gewesten (in Vlaanderen het Departement Werk en Sociale Economie) bevoegd voor regulering van tewerkstelling door buitenlanders (inclusief arbeidsvergunningen), is de Federale Overheidsdienst voor Economie, K.M.O., Middenstand en Energie bevoegd voor zelfstandige beroepsuitoefening en ondernemingen van buitenlanders (inclusief beroepskaarten) en is de Federale Overheidsdienst Justitie onder andere verantwoordelijk voor nationaliteitsbeleid, mensensmokkel en voogdijschap van niet-begeleide minderjarigen (Dienst Voogdij). Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen worden toegewezen aan een voogd die instaat voor het onthaal van de minderjarige en diens toegang tot medische zorg, onderwijs en eventuele juridische ondersteuning in België.

Toegang tot het Belgische grondgebied en recht op verblijf van korte duur (maximum 90 dagen) is gereguleerd door de Schengenakkoorden en Schengen Visacode. Verschillende types visa worden uitgereikt voor een inreis in België, waaronder Type A (Luchthaven transit), Type C (kort verblijf of

⁵ Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

reizen voor verblijfsdoeleinden als toerisme, zakenreizen, familiebezoeken, ...) en Type D (langdurig verblijf, zoals gezinshereniging, studies, tewerkstelling, ...). Unieburgers uit andere EU-lidstaten zijn vrijgesteld van visumvereisten in het kader van vrij verkeer van Unieburgers. Voor langdurig verblijf (langer dan 3 maanden) levert België een visum type D voor de inreis af, dat moet worden omgezet in een verblijfsvergunning na aankomst in België. Er bestaan verschillende mogelijke verblijfsstatuten voor langdurig verblijf in België met verschillende toelatingsvoorwaarden van toepassing naargelang het statuut. Integratievereisten zijn nooit van toepassing als voorafgaande voorwaarde om toelating en verblijfsrecht in België te bekomen. Gezinshereniging (zowel hereniging van bestaande gezinnen als formatie van nieuwe gezinnen) is de voornaamste formele verblijfsreden voor wettelijke migratie van niet-EU-burgers naar België. Familieleden kunnen verblijfsrecht verwerven indien zij tot een ontvankelijke categorie familieleden behoren en aan een aantal voorwaarden is voldaan. Deze toelatingsvoorwaarden zoals leeftijdsvereisten, huisvestingsvereisten of voldoende financiële middelen, verschillen echter naargelang de nationaliteit van de familieleden, de nationaliteit en het verblijfsrecht van de gezinshereniger in België en de aard van verwantschap. Door de regelgeving over vrij verkeer van Unieburgers en hun familieleden, verloopt gezinshereniging met een EU-burger uit een andere lidstaat onder meer gunstige voorwaarden dan met een Belg of niet-EU-burger. Ten tweede kan een verblijfsvergunning worden toegekend op basis tewerkstelling of zelfstandige beroepsuitoefening als formeel verblijfsdoel. Hiervoor dient men in principe (verschillende categorieën zijn vrijgesteld) eerst een arbeidskaart respectievelijk een beroepskaart te bekomen waarvoor men aan verschillende voorwaarden moet voldoen. Ten derde kunnen internationale studenten een verblijfsvergunning bekomen voor het volgen van voltijdse hogere studies in België, mits o.a. bewijs van voldoende financiële middelen. Daarnaast bestaan er verschillende andere verblijfsstatuten met betrekking tot o.a. mensenhandel, medische redenen, au pairs en niet-begeleide minderjarigen. Een niet-EU burger met verblijfstatus van onbeperkte duur kan (behoudens uitzonderingen) na een verblijf van 5 jaar in België de status van 'langdurig ingezetene' bekomen. Al deze verschillende statuten zijn niet van toepassing op Unieburgers uit andere lidstaten, die gebruik kunnen maken van hun recht op vrij verkeer om langdurig in België te verblijven. Migranten die wettig in het land verblijven, beschikken over een verblijfsvergunning en worden ingeschreven in het vreemdelingenregister of bevolkingsregister (naargelang type verblijfsvergunning). Vreemdelingenkaarten A (beperkt verblijf), B (onbeperkt verblijf), C (vestiging) en D (langdurig ingezetene) zijn de basiskaarten voor niet-EU-burgers die in België verblijven onder de statuten werk, gezinshereniging, studies, slachtoffers van mensenhandel, niet-begeleide minderjarigen ... in verschillende stadia van verblijf in België. Daarnaast zijn de kaarten E en E+ bestemd voor EU-burgers en kaarten F en F+ voor familieleden van EU-burgers. Ten slotte werd een aparte kaart H ('Blauwe Kaart') in het leven geroepen voor hooggekwalificeerde werknemers.

De huidige Belgische nationaliteitswet onderscheidt verschillende mogelijkheden om Belgisch burgerschap te verwerven. Met betrekking tot meerderjarige vreemdelingen, gebeurt het merendeel van de nationaliteitsverwervingen actueel via 'Verklaring van Belgisch burgerschap'. Deze kan ten eerste afgelegd worden door een vreemdeling die geboren is in België, altijd in België heeft gewoond en over een onbeperkte verblijfsvergunning beschikt, waarbij geen integratievereisten gelden. Ten tweede kan men via verklaring burger worden na 5 jaar wettig verblijf – kort traject – indien men 'maatschappelijke integratie' kan aantonen (vb. inburgeringscursus, secundair onderwijs of beroepsopleiding in landstaal, onafgebroken tewerkstelling of zelfstandige beroepsuitoefening) en 'economische participatie' bewijst (a.h.v. minimum aantal maanden tewerkstelling of minimum aantal sociale kwartaalbijdragen door zelfstandigen). Ook kan men een verklaring afleggen na 10 jaar

wettig verblijf – lang traject – waarbij men enkel ‘deelname aan de onthaalgemeenschap’ moet bewijzen (vb. diploma verworven in België, bewijs van inschrijving in Belgische school, bewijs van werk of participatie in verenigingen ...). Zowel voor het korte als het lange traject is het beschikken over een onbeperkte verblijfsvergunning en bewijs van kennis van één van de landstalen vereist. Naast verklaringen van Belgisch burgerschap blijft naturalisatie bestaan. Dit is echter een uitzonderlijke procedure geworden en beperkt tot personen die niet in aanmerking komen voor het 5- of 10-jaar traject voor nationaliteitsverwerving en die ‘uitzonderlijke verdiensten’ kunnen aantonen. Ook voor minderjarige vreemdelingen kan een veelheid aan mogelijkheden onderscheiden worden, waaronder nationaliteitsverwerving bij geboorte, wanneer één van de ouders Belg wordt, na verklaring van de ouders, bij adoptie of om staatloosheid te vermijden.

Verder is de Dienst Vreemdelingenzaken de bevoegde autoriteit voor de implementatie van gedwongen terugkeerbeleid. Begeleide vrijwillige terugkeer valt daarentegen onder de verantwoordelijkheid van Fedasil, in nauwe samenwerking met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en een aantal NGO’s. Terugkeermaatregelen zijn facultatief en individueel. Ten slotte speelt ook het voormalig Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding – in maart 2014 hervormd tot 2 aparte centra: het Interfederaal Gelijkekansencentrum en het Federaal Migratiecentrum (sinds september 2015 Myria) – een rol. Myria is een onafhankelijke federale openbare instelling gespecialiseerd in analyse van migratiestromen, bescherming van de grondrechten van vreemdelingen en de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel. Het Interfederaal Gelijkekansencentrum is een onafhankelijke interfederale openbare instelling gespecialiseerd in het gelijkekansenbeleid en non-discriminatiebeleid met als opdracht het bevorderen van gelijke kansen en rechten voor alle burgers en bestrijden van discriminatie.

Historische ontwikkeling van het Belgische en Europese asielbeleid⁶

In de naoorlogse jaren ratificeerde België in 1954 de Conventie van Genève van 28 juli 1951 en in 1969 het protocol van New York van 31 januari 1967. Tot op heden kent het Belgische asielbeleid net als het migratiebeleid zijn juridische basis in de Vreemdelingenwet van 15 december 1980. Tot 1987 werden beslissingen inzake asioldossiers genomen door het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen, een VN-organisatie. Het aantal asielaanvragen nam in België en de andere Europese landen toe vanaf het midden van de jaren 1980. Als gevolg daarvan werd op nationaal niveau en Europees niveau het asielbeleid hervormd. Met de wet van 15 juli 1987 werd het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen en de Vaste Beroepscommissie in het leven geroepen en werden de beslissingen met betrekking tot de asielverlening door België zelf genomen.⁷

Gaandeweg werden ook op Europees niveau bevoegdheden gecreëerd om een asielbeleid te ontwikkelen. De Europese lidstaten besloten in het Verdrag van Amsterdam (1997) om toe te werken naar een gezamenlijk Europees asielbeleid, het zogenaamde ‘Common European Asylum System’ (CEAS) en hevelde daarvoor samen met migratiebevoegdheden eveneens de asielbevoegdheid over van de derde pijler (onder JHA) naar de eerste pijler (Titel IV) waardoor EU-instellingen bevoegdheden kregen om asielbeleid te ontwikkelen en de communautaire methode (co-decisie en meerderheidsbeslissingen) ook op asielbeleid van toepassing werd. Net als migratie is ook het

⁶ Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

⁷ Hullebroeck, P. (1992). La politique générale d'immigration et la législation des étrangers. In: Morelli, A. (red.). *Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique*. Brussel: Vie Ouvrière.

Europese asielbeleid georganiseerd in opeenvolgende vijf-jaren-werkplannen. Het programma van Tampere (1999-2004) en Den Haag (2005-2009) heeft geleid tot een aantal richtlijnen zoals de Richtlijn 2003/9/EC ('Opvangrichtlijn') met betrekking tot minimumopvang; de Richtlijn 2004/83/EG ('Kwalificatierichtlijn') inzake minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die anderszins internationale bescherming behoeft en de Richtlijn 2005/85/EG ('Procedurerichtlijn') met betrekking tot de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus. Relevant is ook de Dublin-verordening van 2003 (verordening n° 343/2003) die de oude Dublin-conventie van 1990 vervangt en regelt welke EU-lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek.

Op Belgisch niveau werden begin jaren 2000 een aantal maatregelen genomen. In 2001 werd bijvoorbeeld het LIFO-systeem ('Last In, First Out') aangenomen, waardoor de recentste asielaanvragen voorrang kregen bij de behandeling. In 2006 en 2007 vonden belangrijke juridische hervormingen plaats. De asielprocedure werd vereenvoudigd, één enkele instantie (Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen) werd de centrale asielautoriteit en er kwam een nieuw beroepsorgaan (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen). Ook het Belgische opvangbeleid werd gewijzigd, met de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en de wet van 21 april 2007 die reguleerde dat asielzoekers voortaan enkel materiële hulp (opvang en begeleiding) ontvangen tijdens hun procedure en geen financiële steun.

In 2013 werd een nieuwe Europese Richtlijn (2013/32/EU) betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming aangenomen, die wijzigingen impliceerde voor de regulering van opvang van asielzoekers, de erkenningsnormen en procedures over behandeling van asielaanvragen en de Dublin-regulering. In de context van de sterke stijging van het aantal asielzoekers in Europese lidstaten anno 2015 is de creatie van een adequaat Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem en correcte implementatie van gemeenschappelijke asielregulering door de lidstaten momenteel een beleidsprioriteit die hoog op de politieke agenda staat.

Het huidige Belgische asielbeleid⁸

De asielprocedure en bevoegdheden van de betrokken instanties zijn gereguleerd in de Vreemdelingenwet van 1980. De vluchtelingenstatus wordt toegekend op basis van de Conventie van Genève van 1951 en het Europese asielacquis (in het bijzonder de Kwalificatierichtlijn). De Vreemdelingenwet voorziet eveneens in de status van subsidiaire bescherming en verblijfsvergunningen voor medische of humanitaire redenen.

Alle asielaanvragen op het grondgebied moeten bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) ingediend worden binnen de 8 dagen na aankomst in België. De DVZ gaat o.a. na of België verantwoordelijk is voor het behandelen van de asielaanvraag (in het kader van de Dublin-verordening) en registreert de asielaanvraag. De DVZ regelt eveneens het verblijfstatuut van asielzoekers in procedure. De asielzoeker is vereist de reden van de aanvraag te staven, identiteitsgegevens en relevante informatie zoals de datum van aankomst te verstrekken en een interview af te leggen bij de DVZ. Verder wordt een pasfoto en vingerafdrukken genomen en wordt een X-ray test ter opsporing van tuberculose afgenomen. Hierna ontvangt de asielzoeker een bewijs van de asielaanvraag, waarmee

⁸ Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

hij of zij kan worden ingeschreven in het wachtregister en een immatriculatie-attest kan bekomen dat geldt als verblijfsdocument gedurende de looptijd van de asielaanvraag.

Volgens de Opvangwet heeft elke asielzoeker recht op opvang die hem of haar in staat stelt een menswaardig leven te leiden. Het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil), beheert en coördineert een netwerk van opvangcentra, die zowel collectieve als individuele opvangplaatsen omvatten. De praktische organisatie hiervan gebeurt in samenwerking met andere overheidsinstellingen, NGO's en private partners. Sinds de hervorming van 2007, is staatssteun aan asielzoekers volledig verschoven van financiële ondersteuning naar materiële steun. Deze materiële steun omvat accommodatie, voeding, kleding, medische, sociale en psychologische hulp, toegang tot tolkdiensten, toegang tot juridische vertegenwoordiging, toegang tot opleiding, toegang tot een vrijwillig terugkeerprogramma en een beperkte dagelijkse toelage (zogenaamde 'zakgeld').

Indien België verantwoordelijk is voor de behandeling van de asielaanvraag, wordt het dossier door de DVZ doorgestuurd naar het Commissariaat voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) dat als onafhankelijk administratief orgaan de enige instantie is die bevoegd is voor het onderzoeken van asielaanvragen en de toekenning of afwijzing van de vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming. Het CGVS onderzoekt het verzoek eerst binnen het kader van de Conventie van Genève en in tweede instantie worden gronden voor subsidiaire bescherming onderzocht. De vluchtelingenstatus wordt toegekend indien het waarschijnlijk is dat de aanvrager een gegronde vrees heeft voor vervolging in het land van herkomst. De status van subsidiaire bescherming wordt toegekend indien de asielaanvrager niet voldoet aan de criteria van de Genève Conventie, maar er wel een reëel risico is dat de persoon ernstig gevaar loopt bij terugkeer naar het land van herkomst. Een versnelde procedure (15 dagen) is onder andere mogelijk voor burgers afkomstig uit landen op de 'lijst van veilige landen', wanneer de asielzoeker wordt vastgehouden in een gesloten centrum of onderworpen is aan veiligheidsmaatregelen. Tegen de beslissing van het CGVS kan beroep aangetekend worden bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV), die volledige bevoegdheid heeft om de beslissing van het CGVS te bevestigen, te herzien of te annuleren. In het laatste geval wordt het dossier opnieuw naar de CGVS verzonden voor een nieuw onderzoek. Tegen beslissingen van de RVV kan men enkel beroep aantekenen in de vorm van cassatieberoep bij de Raad van State. Indien de asielaanvraag definitief is afgewezen, wordt de asielzoeker verondersteld gevolg te geven aan een bevel tot verlaten van het grondgebied (doorgaans binnen de 30 dagen), afgeleverd door de DVZ. Terugkeer kan op eigen initiatief of met ondersteuning van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). Wanneer de asielzoeker erkend wordt als vluchteling, wordt een onbeperkt verblijfsrecht (B-kaart) toegekend. Bij toekenning van de status subsidiaire bescherming wordt een beperkt verblijfsrecht (A-kaart) toegekend, dat jaarlijks hernieuwd kan worden en na 5 jaar vervangen wordt door onbeperkt verblijfsrecht. Erkende vluchtelingen en personen onder subsidiaire bescherming worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister.

1.2. HET VLAAMSE INTEGRATIE- EN INBURGERINGSBELEID

Van een Belgisch immigratiebeleid naar een Vlaams categoriaal welzijnszorgbeleid voor migranten

De Belgische regering beschouwde de in de jaren 1960 aangeworven immigranten als 'gastarbeiders', tijdelijke werknemers die later terug naar hun land van herkomst zouden keren. Daarom koppelde de regering in die periode geen integratiebeleid aan haar immigratiebeleid. Na de migratiestop van 1974 groeide in beleidskringen het besef dat de aanwezigheid van vreemdelingen een permanent gegeven was dat op een positieve wijze benaderd diende te worden. Door de wet van 15 december 1980 werd de mogelijkheid tot vestiging van vreemdelingen in België juridisch erkend. Hierdoor kregen vreemdelingen meer rechtszekerheid en bescherming tegen administratieve willekeur. Geleidelijk aan kreeg het beleid ook oog voor de specifieke noden en behoeften van de hier aanwezige migrantenbevolking. Deze evolutie in het beleidsdenken deed zich op dat ogenblik ook in de ons omringende landen voor, waar men eveneens tot het besef kwam dat het tot dan toe gevoerde immigratiebeleid niet langer volstond om de integratie van deze bevolkingsgroepen in de samenleving te bevorderen.

Door de staatshervorming van 8 augustus 1980 werd het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen overgeheveld naar de gemeenschappen. Met het oog op het uitbouwen van een categoriaal welzijnszorgbeleid voor migranten werden in de loop van de jaren 1980 een aantal beleidsinstrumenten ontwikkeld, zoals de begeleidingsdiensten voor migranten, het stimuleren van zelforganisaties binnen de migrantengroepen en het uitbouwen van taalonderwijs voor volwassen migranten. Eind 1982 werd de Vlaamse Hoge Raad voor Migrantengroepen opgericht als gesprekspartner voor de overheid.

Van een categoriaal welzijnszorgbeleid naar een gecoördineerd migrantenbeleid

Onder meer als reactie op het toenemend succes van extreemrechts bij verkiezingen op het einde van de jaren 1980 en in het bijzonder de 'Zwarte Zondag' van 24 november 1991, werd het migrantenthema een prioritair beleidsthema. Het Interministerieel Comité voor het Migrantengroepenbeleid (d.i. een overlegforum voor alle bij het migrantengroepenbeleid betrokken overheden) en het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantengroepenbeleid (KCM) werden opgericht. In de opeenvolgende rapporten van het KCM werden uitvoerige analyses gemaakt, probleempunten aangehaald en voorstellen geformuleerd.

Het KCM werkte een integratieconcept uit dat het midden hield tussen segregatie en assimilatie op basis van volgende criteria:

- assimilatie waar de openbare orde het vraagt;
- consequente bevordering van een zo goed mogelijke inpassing volgens de oriënterende sociale basisbeginselen die de cultuur van het gastland schragen en die met 'moderniteit', 'emancipatie' en 'volwaardig pluralisme' - zoals een moderne westerse staat dit verstaat - te maken hebben;
- ondubbelzinnig respect voor de culturele diversiteit-als-wederzijdse-verrijking op andere vlakken.

Dit concept verwees er ook naar dat deze inpassing tegelijkertijd gepaard moest gaan met een bevordering van de structurele betrokkenheid van de minderheden bij de activiteiten en doelstellingen van de overheid.

Daar dit integratiemodel zich de facto hoofdzakelijk op het maatschappelijk vlak situeerde, hebben de deelstaten het onvermijdelijk een eigen inkleuring gegeven. In Vlaanderen richtte het migrantenbeleid zich tot diegenen die zich omwille van hun zwakke socio-economische situatie en hun etnische afkomst in een sociale achterstandspositie bevonden. De reglementering op de integratiecentra voor migranten gaf in die periode erkenning aan wat er de voorgaande jaren gegroeid was aan privé en openbare initiatieven die vóór 1990 als sociale diensten, opbouwwerkorganen of begeleidingsdiensten voor migranten begaan waren met integratie. De sleutelwoorden van het Vlaamse beleid op dat moment waren 'tweesporenbeleid', 'inclusief beleid' en 'gecoördineerd beleid'. Het tweesporenbeleid richtte zich op een integratiebeleid (opgevat als een gelijkekansenbeleid) en een cultuurbeleid. Het sterker benadrukken van het cultuurbeleid als hefboom van migrantenbeleid hing samen met het groeiend besef dat het migrantendebat tot dan toe teveel een debat onder Belgen was geweest waarbij de migrant tot object werd gereduceerd. Door het cultuurbeleid moesten migranten meer de kans krijgen om voor hun eigen rechten op te komen. Inclusief beleid hield in dat elke minister binnen de Vlaamse regering zijn of haar verantwoordelijkheid moest opnemen voor de concrete uitvoering van het migrantenbeleid. De Vlaamse regering opteerde ervoor om het algemene beleid dat op de diverse domeinen werd gevoerd waar nodig te verbijzonderen naar de doelgroep migranten toe. Coördinatie van beleid bleef noodzakelijk met het oog op het bevorderen van de samenhang binnen en het bewaken van de voortgang van het gehele regeringsbeleid inzake migranten. Daarnaast legde de Vlaamse overheid de nadruk op de verantwoordelijkheid van de lokale besturen ter zake.

Naar aanleiding van de discussie over de reorganisatie van een 40-tal erkende integratiecentra voor migranten gingen bovendien stemmen op om het debat over de nieuwe structuur te verruimen en - naast de migrantensector - ook de werkingen met vluchtelingen en met de woonwagenbevolking bij de besprekingen te betrekken. Er werd aangedrongen op een definitieve decretale regeling voor de sector. De 3 grote groepen van activiteiten van de sector waren het onthaal van nieuwkomers, de uitbouw van taalonderricht en het stimuleren van het verenigingsleven voor migranten.

Van een gecoördineerd migrantenbeleid naar een gecoördineerd minderhedenbeleid

Het aantreden van een nieuwe Vlaamse regering medio 1995 betekende opnieuw een stimulans om het Vlaamse migrantenbeleid verder te profileren. De Interdepartementale Commissie Migranten (ICM) maakte een strategisch plan op voor het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden dat door de Vlaamse regering werd goedgekeurd.

Het eerste minderhedendecreet kwam er op 28 april 1998. Het minderhedenbeleid werd vertaald in een driesporenbeleid: een emancipatiebeleid voor de gevestigde groepen, een onthaalbeleid voor vreemdelingen die hier nieuw toekwamen en een opvangbeleid voor mensen zonder wettig verblijfsstatuut. Naast een inhoudelijke, had dit decreet ook een grote organisatorische component: van 8 regionale en 43 lokale integratiecentra evolueerde de sector naar 5 provinciale, 2 lokale, 1 hoofdstedelijk integratiecentrum en de stedelijke integratiediensten. De integratiecentra, ondersteund door het Vlaams Minderhedencentrum (in 2011 omgevormd tot het Kruispunt Migratie-

Integratie) werden structureel erkend als uitvoerders van het integratiebeleid op het terrein. Een coördinerende minister en een coördinerende commissie moesten overlappingsen en contradicties tussen de verschillende sectorale initiatieven voorkomen. In 2000 werd het Minderhedenforum opgericht als officiële gesprekspartner van de Vlaamse overheid over alle gelegenheden die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen.

Van een driesporenbeleid naar een inburgeringsbeleid en een diversiteitsbeleid

In 1999 kwam de term 'inburgering' voor het eerst voor in het regeerakkoord. Tussen 2001 en 2003 werd wat al ontwikkeld was op het terrein verder op elkaar afgestemd en met experimentele middelen omgevormd tot wat inburgering vandaag is. Op 1 april 2004 trad het inburgeringsdecreet in werking en eindigde de experimentele fase van het inburgeringsbeleid. De onthaalbureaus voerden het inburgeringsbeleid op het terrein uit. Van de 24 onthaalbureaus in Vlaanderen en 2 in Brussel werden er met het inburgeringsdecreet 8 erkend (5 provinciale onthaalbureaus en 3 stedelijke in Antwerpen, Gent en Brussel). Met het inburgeringsbeleid nam ook de aandacht voor de dienstverlening sociaal tolken en vertalen toe en werden er middelen uitgetrokken voor het uitbouwen van deze sector. Zo ontstond ook de Vlaamse tolkentelefoon Babel.

Tussen 2002 en 2004 kregen de Huizen van het Nederlands, die anderstaligen die Nederlandse taalles willen volgen op weg helpen, vorm. Een consulent van het Huis van het Nederlands voert een gesprek met de kandidaat-cursist en neemt eventueel enkele testen af. Samen met de anderstalige wordt gezocht naar de meest geschikte cursus in de regio. In Vlaanderen en Brussel waren er 8 Huizen van het Nederlands: 5 provinciale Huizen en 3 stedelijke Huizen. Vanaf 2005 werd de structuur en werking afgestemd op die van de onthaalbureaus om een 1-loket-werking te kunnen garanderen. In 2004 werd voor het eerst een functioneel bevoegde minister van inburgering aangesteld, tevens bevoegd voor het integratiebeleid (ook diversiteitsbeleid genoemd) en de coördinatie van het hele beleidsveld. Voor het eerst sinds Vlaanderen bevoegd werd voor het integratiebeleid, situeerde deze bevoegdheid zich bij de minister bevoegd voor het binnenlands bestuur.

Het bestaande minderhedenbeleid werd bijgestuurd met het Vlaamse Integratiedecreet van 2009. Er werd afgestapt van het doelgroepenbeleid en er werd een tweesporenbeleid uitgezet, enerzijds een inburgeringsbeleid en anderzijds een diversiteitsbeleid dat het samenleven in diversiteit op een inclusieve en gecoördineerde wijze wil 'beheren'. 'Actief en gedeeld burgerschap van eenieder' kwam centraal te staan. Het beleid inzake samenleven in diversiteit werd ook een sterk appel om mee te werken aan het opbouwen van een gedeelde samenleving.

Van twee afzonderlijke decreten naar een geïntegreerd beleid

Hoewel het Inburgeringsdecreet en het Integratiedecreet beide gericht waren op de integratie in de samenleving van personen met een migratiegeschiedenis en het leren omgaan van de samenleving met de gevolgen van migratie, werden ze teveel als afzonderlijke decreten beschouwd waardoor zowel de beleidsondersteuning als de beleidsuitvoering in grote mate los van elkaar tot stand kwamen. Door de evolutie van de inburgerings- en integratiesector en de stapsgewijze erkenning van opdrachten die op het terrein waren ontwikkeld, was de versnippering alsmat groter geworden.

Het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid zet een volgende, logische stap in het traject dat het Vlaamse integratiebeleid tot nog toe heeft afgelegd. Het brengt de verschillende kerntaken – die allemaal bijdragen tot de doelstellingen van het integratiebeleid – weer samen. Het uitgangspunt van het Vlaamse integratiebeleid is en blijft dat wie nieuw is in Vlaanderen met gelijke rechten en gelijke plichten als volwaardig burger aan deze samenleving moet kunnen deelnemen. Integratie wordt gezien als een proces waarbij er nood is aan interactie tussen nieuwkomers en de samenleving waarin ze terecht komen.

Door het nieuwe decreet worden inburgering en integratie onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld en wordt expliciet gesteld dat integratie niet alleen gaat over de nieuwkomer maar evenzeer over de ontvangende samenleving. Het decreet definieert integratie als “een dynamisch en interactief proces waarbij individuen, groepen, gemeenschappen en voorzieningen elk vanuit een context van afdwingbaarheid van rechten en plichten die inherent zijn aan onze democratische rechtstaat op een constructieve wijze met elkaar in relatie staan en omgaan met migratie en de gevolgen ervan in de samenleving”. Onder integratiebeleid wordt verstaan: “het beleid dat met onderling afgestemde initiatieven inspeelt op de situaties en dynamieken die verbonden zijn met de gevolgen van migratie met als doel zelfstandige en evenredige participatie, toegankelijkheid van alle voorzieningen, actief en gedeeld burgerschap van eenieder en het verkrijgen van sociale samenhang”. Het is ook voor het eerst dat inburgering duidelijk wordt gepositioneerd als een onderdeel van het integratieproces. Nieuw is ook dat in dit decreet expliciete uitgangspunten worden opgesomd die als toetsstenen kunnen dienen bij het opzetten van acties in het kader van het Vlaamse integratiebeleid.

In het huidige beleid wordt kennis van het Nederlands gezien als een belangrijk element van burgerschap, een belangrijke hefboom voor de participatie van wie in Vlaanderen wil leren, wonen, werken en leven. Taalverwerving wordt beschouwd als een gedeelde verantwoordelijkheid van de anderstalige en de ontvangende samenleving. Taalbeleid en taalpromotie worden expliciete facetten van het integratiebeleid. Ook het principe dat werken aan integratie alleen op een geïntegreerde manier kan, afgestemd op de lokale context, wordt verankerd in het nieuwe decreet.

De Agentschappen Integratie en Inburgering

Het decreet van 7 juni 2013 is de basis voor een grondige hervorming van de historisch gegroeide integratie- en inburgeringssector. Met het decreet van 29 mei 2015, dat het decreet van 7 juni 2013 wijzigt, werden de opdrachten zoals omschreven in het decreet van de Huizen van het Nederlands van 2004 eveneens opgenomen in het decreet van 7 juni 2013.

In uitvoering van het decreet van 7 juni 2013 staan 3 Agentschappen in voor de uitvoering van het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid op het terrein: het Agentschap Integratie en Inburgering met als werkingsgebied het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en Vlaanderen zonder de steden Antwerpen en Gent en een stedelijk Agentschap in de stad Antwerpen en de stad Gent. De 3 Agentschappen zijn inmiddels opgericht en bouwen hun werking structureel en organisatorisch uit met het oog op een efficiënte en effectieve dienstverlening.

Per 1 januari 2015 werd het stedelijk verzelfstandigd agentschap Atlas, vzw Integratie en Inburgering Antwerpen, opgericht. De inkantelende organisaties zijn het stedelijk onthaalbureau, integratiecentrum De8 vzw, de tolk- en vertaaldienst stad Antwerpen en de publiekswerking Atlas. In de loop van 2015 zal ook het Huis van het Nederlands Antwerpen inkantelen. In Gent gebeurde de

inkanteling op 1 mei 2015, met terugwerkende kracht naar 1 januari 2015. De ingekantelde organisaties zijn het onthaalbureau Kom-Pas Gent vzw, het integratiecentrum Intercultureel Netwerk Gent vzw en Tolk- en Vertaalservice Gent vzw. Vanaf 1 januari 2016 zal ook het Huis van het Nederlands Gent vzw ingekanteld zijn. De nieuwe organisatie Integratie en Inburgering Gent vzw heeft het statuut van een stedelijk extern verzelfstandigd agentschap.

Het Agentschap Integratie en Inburgering werd in 2013 opgericht als private stichting. In 2014 werd de inbreng van de verschillende vzw's en provinciale werkingen voorbereid. Dit mondde per 1 januari 2015 uit in de inkanteling van de 5 provinciale integratiecentra, onthaalbureaus en diensten voor sociaal tolken en vertalen, het integratiecentrum en onthaalbureau in Brussel, het Kruispunt Migratie-Integratie vzw en Babel, Vlaamse tolkentelefoon vzw. In de loop van 2015 zullen ook de 5 provinciale Huizen van het Nederlands inkantelen. Tegen eind 2015 zal het Agentschap vanuit een gedeelde missie en visie volledig werken binnen een nieuwe en geïntegreerde structuur.

De 3 Agentschappen hebben, ondanks de specifieke geografische en bestuurlijke context waarin ze opereren, de gezamenlijke opdracht om de herkomstkloof te helpen dichten en de meerwaarde van etnisch-culturele diversiteit zichtbaar te maken.

Het integratieproces speelt zich af op verschillende terreinen en stelt meerdere beleidsdomeinen voor de vraag of de herkomst van mensen wel of niet een bepalende factor is voor hun kansen. Daarom is en blijft het integratiebeleid een beleid dat inclusief is: een beleid dat binnen verschillende beleidsdomeinen wordt gerealiseerd. Het vereist daarom ook coördinatie en afstemming. Met de tweede editie van de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor hopen we dat die afstemming en synergie tussen de beleidsdomeinen verder zal groeien en het integratieproces op een positieve manier zal beïnvloed worden.

HOOFDSTUK 2. MIGRATIE

2.1. INTERNATIONALE IMMIGRATIE

Bronnen

De hier gepresenteerde cijfers over internationale immigratie of buitenlandse inwijking van vreemdelingen zijn gebaseerd op de migratiecijfers van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie. Bij Europese vergelijkingen worden de cijfers van **Eurostat** gebruikt, behalve voor de Belgische gewesten. Naargelang de gebruikte bron verschilt de groep die in rekening wordt gebracht.

De ADS-cijfers over de internationale immigratie of buitenlandse inwijking van vreemdelingen in Vlaanderen en België hebben betrekking op de personen zonder de Belgische nationaliteit die in de loop van het referentiejaar vanuit het buitenland naar het Vlaamse Gewest of België komen voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden). Personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) worden door ADS niet beschouwd als vreemdelingen. Dit deel behandelt enkel de internationale immigratie van vreemdelingen in strikte zin. Herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping en veranderingen van register (van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister) worden hier niet behandeld maar komen aan bod in deel 2.6. Migratiesaldo.

Het **Rijksregister** dat de wettelijk verblijvende bevolking in het land registreert, is de belangrijkste bron voor Vlaamse en Belgische migratiedata. Het Rijksregister omvat het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur). Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Op basis van het Rijksregister worden de officiële migratiedata berekend door de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) evenals EU-burgers in afwachting van woonstcontrole (waarna deze worden ingeschreven in het vreemdelingenregister en worden meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers). Sinds 1995 worden asielzoekers echter niet meer meegeteld in de immigratiecijfers. Pas nadat asielzoekers worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden, worden zij opgenomen in de bevolkingsstatistieken. Deze veranderingen van register betreffen echter geen immigraties in strikte zin en vormen zoals gezegd niet het onderwerp van dit deel. De Vlaamse en Belgische immigratiestatistieken in de volgende paragrafen zijn gebaseerd op de migratiedata van ADS.

Voor gegevens over internationale immigratie van vreemdelingen in de EU-landen werd beroep gedaan op gegevens van **Eurostat**. Deze worden opgemaakt door de verschillende EU-lidstaten (voor België aangeleverd door ADS) en worden door Eurostat voor alle EU-landen zo veel mogelijk

geharmoniseerd. De door Eurostat gehanteerde definitie van immigratie verschilt daardoor van de Belgische definitie. Internationale immigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat wordt door Eurostat gedefinieerd als de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een andere lidstaat of in een land buiten de EU, zich vestigt in een EU-lidstaat verschillend van diens nationaliteit voor een periode van minstens 12 maanden (registratie op basis van intentionele verblijfsduur wat in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten). Hierbij worden ook asielzoekers meegeteld (in België van zodra deze zijn ingeschreven in het wachtregister). De aantallen hebben dus zowel betrekking op EU-burgers die zich vestigen in een ander EU-land als op personen afkomstig van buiten de EU.

Uit het bovenstaande blijkt een verschil in afbakening van internationale immigratie tussen de gehanteerde bronnen. In de **ADS-statistieken** is een internationale immigrant een vreemdeling die vanuit het buitenland voor een verblijf van meer dan 3 maanden naar het Vlaamse Gewest of België komt en worden asielzoekers niet meegeteld. In de cijfers van **Eurostat** is een internationale immigrant een vreemdeling die zich vanuit een andere lidstaat of van buiten de Europese Unie voor (in principe) minstens 12 maanden in een bepaalde EU-lidstaat komt vestigen en worden ook asielzoekers meegeteld.

Bij de opdeling van de ADS-migratiegegevens worden hierna volgende nationaliteitsgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slovakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).
(De EU12-landen worden hier steeds als EU-lidstaten en als een aparte groep beschouwd, ook in de jaren voorafgaand aan de toetreding van deze landen tot de EU. Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen, zijnde de EU12-landen plus Kroatië).
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit).

Het is belangrijk te benadrukken dat personen die onwettig het land binnenkomen niet in administratieve databanken zijn opgenomen en dus geen deel uitmaken van de officiële immigratiestatistieken. Derhalve worden bepaalde relevante immigratiestromen van vreemdelingen - zoals de actuele influx aan de grenzen van de EU - onvolledig gevat in de officiële immigratiecijfers. Asielzoekers worden immers pas opgenomen in de asielstatistieken na registratie. Omgekeerd zijn er

ook personen die wettig binnenkomen maar niet altijd in administratieve databanken zijn opgenomen (vb. diplomaten of vb. werknemers of zelfstandigen die vanuit een bedrijf gevestigd in de EU naar België gedetacheerd worden). Ook tijdelijke migratie (een verblijf van minder dan 3 maanden) maakt geen deel uit van de gepresenteerde statistieken.

Ten slotte worden in dit deel ook gegevens van het **Departement Werk en Sociale Economie (WSE)**, de **Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO)** en de **Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ)** gehanteerd om het aantal arbeidskaarten en gedetacheerden in kaart te brengen.

Vaststellingen

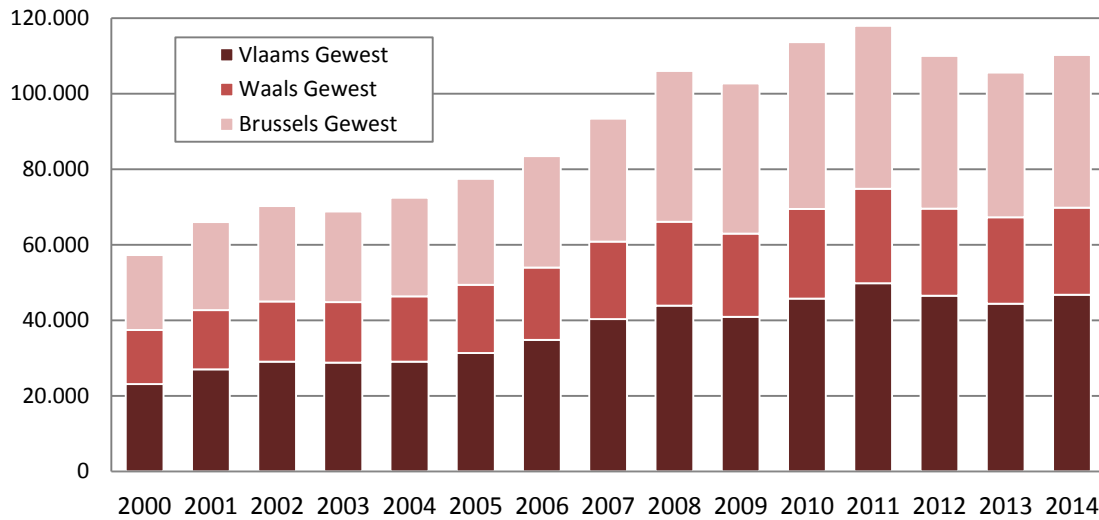
2.1.1. Evolutie van internationale immigratie van vreemdelingen

In de loop van 2014 kwamen 46.811 vreemdelingen vanuit het buitenland voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden) naar het Vlaamse Gewest. Het aantal buitenlandse inwijkingen van vreemdelingen is daarmee tussen 2000 en 2014 meer dan verdubbeld. Over de bestudeerde periode kan men een stijgende trend in de immigratie van vreemdelingen naar het Vlaamse Gewest observeren tot 2011, met uitzondering van een beperkte afname in 2003 en 2009. Na de piek in 2011 werd een daling in het immigratiecijfer ingezet zowel in absolute termen, als in verhouding tot de totale bevolking. In 2014 is er echter opnieuw sprake van een lichte stijging tegenover 2013.

Het aantal immigraties van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest evolueert op parallele wijze als het aantal immigraties van vreemdelingen in heel België. Ook in de nationale immigratiecijfers blijkt het aantal buitenlandse inwijkingen van vreemdelingen van 2000 tot 2011 systematisch te zijn gestegen (met uitzondering van een kleine afname in 2003 en 2009), om een piek te bereiken in 2011. In 2012 en 2013 was ook in heel België het aantal immigraties gedaald tegenover het voorgaande jaar, gevolgd door opnieuw een lichte stijging in 2014. In dat jaar werden in België in totaal 110.201 immigraties van vreemdelingen geteld. Dat komt overeen met bijna een verdubbeling sinds 2000. De verhouding van de 3 gewesten in het nationale immigratiecijfer blijft nagenoeg gelijk over de bestudeerde jaren: het Vlaamse Gewest ontvangt telkens iets meer dan 40% van de immigratie van vreemdelingen in België, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tussen 35% en 40% en het Waalse Gewest rond de 20%. In verhouding tot de bevolking ligt de immigratie van vreemdelingen veruit het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Figuur 2.1.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel internationale immigranten

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (in %), gewesten en België, 2000-2014, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2000	23.111	0,4	14.333	0,4	19.851	2,1	57.295	0,6
2001	27.061	0,5	15.612	0,5	23.301	2,4	65.974	0,6
2002	29.079	0,5	15.894	0,5	25.257	2,6	70.230	0,7
2003	28.843	0,5	15.950	0,5	24.007	2,4	68.800	0,7
2004	29.055	0,5	17.283	0,5	26.108	2,6	72.446	0,7
2005	31.379	0,5	18.027	0,5	28.005	2,8	77.411	0,7
2006	34.842	0,6	19.167	0,6	29.424	2,9	83.433	0,8
2007	40.297	0,7	20.542	0,6	32.548	3,2	93.387	0,9
2008	43.925	0,7	22.188	0,6	39.899	3,8	106.012	1,0
2009	40.915	0,7	22.071	0,6	39.728	3,7	102.714	1,0
2010	45.799	0,7	23.669	0,7	44.114	4,0	113.582	1,0
2011	49.843	0,8	24.947	0,7	43.158	3,9	117.948	1,1
2012	46.490	0,7	23.105	0,7	40.400	3,5	109.995	1,0
2013	44.370	0,7	22.910	0,6	38.239	3,3	105.519	1,0
2014	46.811	0,7	22.973	0,6	40.417	3,5	110.201	1,0

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Binnen de EU15 bestaan er grote verschillen in immigratiecijfers. Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Italië en Spanje ontvangen in absolute termen het hoogste aantal vreemdelingen. België haalt in absolute cijfers de 6de plaats in de EU15-rangschikking van 2013. Sinds 2004 tekenen zich in de EU15 tegengestelde trends af in de immigratiecijfers. Na een sterke daling tussen 2007 en 2010 ligt het aantal immigranten in Duitsland in 2013 weer even hoog als in 2004. Omgekeerd steeg het aantal immigraties in het Verenigd Koninkrijk gestaag tussen 2004 en 2010, gevolgd door een daling tussen 2010 en 2013. Ook in Italië, Spanje en Portugal tekent zich de voorbije jaren een systematisch dalende trend af. Vooral in Spanje zijn de verschuivingen in absolute termen erg groot. Waar Spanje met 920.534 immigraties van vreemdelingen in 2007 nog met grote voorsprong het grootste immigratieland in de EU15 was, is dat in 2013 gedaald tot minder dan een derde van het aantal in 2007. Als het aantal immigranten wordt afgezet ten opzichte van de totale bevolking scoort Luxemburg veruit het hoogst van alle EU15-landen met 3,7%. Ook het aandeel in het Brusselse

Hoofdstedelijke Gewest (3,3%) is hoog in vergelijking met EU15-landen. België haalt met 0,9% immigranten in 2013 een 5de plaats. Het Vlaamse en het Waalse Gewest vertonen een gelijkend patroon.

Figuur 2.1.1.b: Internationale immigratie van vreemdelingen in de EU15-landen

Aantal internationale immigranten met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (in %), EU15-landen*, 2004-2013, in de loop van het jaar

	2004		2007		2010		2013	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Luxemburg	12.245	2,7	15.766	3,3	15.749	3,1	19.735	3,7
Brussels Gewest	26.108	2,6	32.548	3,2	44.114	4,0	38.239	3,3
Oostenrijk	104.246	1,3	64.194	0,8	62.128	0,7	92.585	1,1
Zweden	47.580	0,5	83.536	0,9	78.681	0,8	94.922	1,0
Ierland	60.050	1,5	97.469	2,2	32.642	0,7	46.599	1,0
België	83.960	0,8	109.926	1,0	116.354	1,1	100.460	0,9
Duitsland	602.182	0,7	574.752	0,7	317.193	0,4	606.799	0,7
VK	432.637	0,7	455.290	0,7	497.629	0,8	449.910	0,7
Denemarken	27.870	0,5	42.623	0,8	33.717	0,6	41.342	0,7
Vlaams Gewest	29.055	0,5	40.297	0,7	45.799	0,7	44.370	0,7
Waals Gewest	17.283	0,5	20.542	0,6	23.669	0,7	22.910	0,6
Nederland	65.121	0,4	80.258	0,5	78.905	0,5	93.055	0,6
Italië	394.756	0,7	515.201	0,9	424.499	0,7	279.021	0,5
Spanje	645.844	1,5	920.534	2,1	330.280	0,7	248.350	0,5
Finland	11.511	0,2	17.504	0,3	17.903	0,3	23.396	0,4
Frankrijk	nb	nb	168.234	0,3	192.870	0,3	217.238	0,3
Griekenland	nb	nb	nb	nb	35.384	0,3	31.302	0,3
Portugal	nb	nb	nb	nb	8.353	0,1	5.398	0,1

* Data niet beschikbaar voor Frankrijk in 2004, Griekenland in 2004 en 2007 en Portugal in 2004 en 2007.

Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking HIVA. Door gebruik van verschillende bronnen wijkt het totaalcijfer voor België in bovenstaande tabel af van de som van de gewesten en is het aantal immigranten in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal immigranten in België in tabel 2.1.1.a.

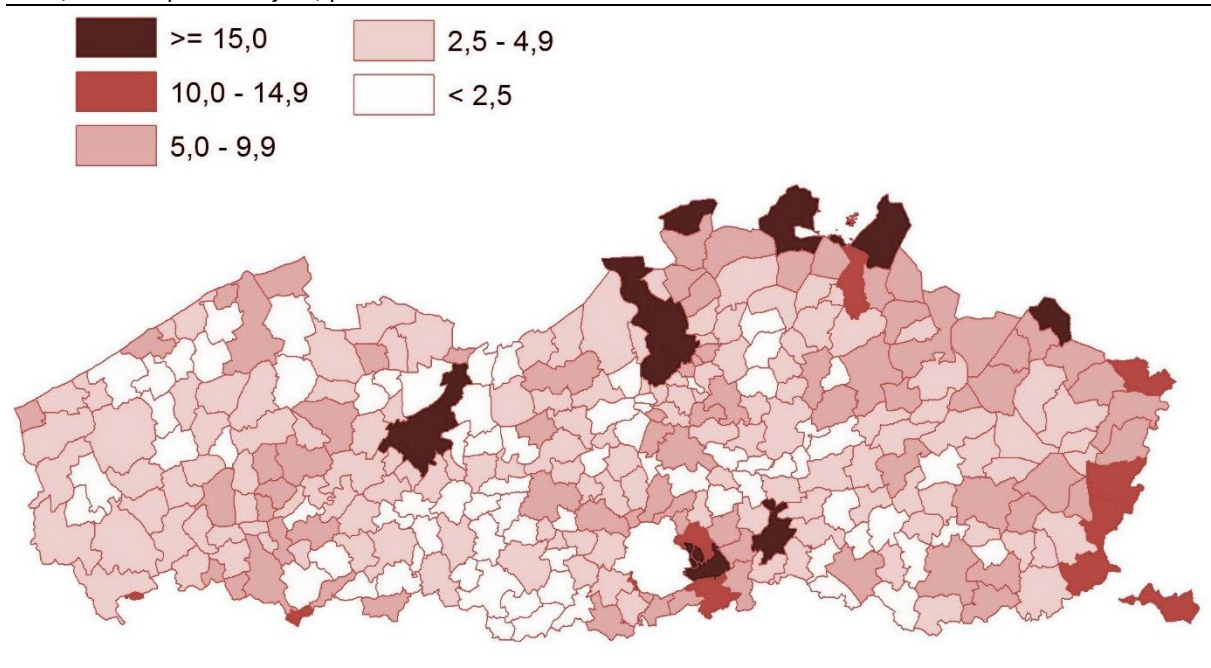
2.1.2. Geografische spreiding van internationale immigranten

De internationale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest kent een ongelijke geografische spreiding. Op basis van onderstaande kaart die de instroom van vreemdelingen per gemeente uitdrukt per 1.000 inwoners, wordt duidelijk dat Vlaamse grootsteden en enkele grensgemeenten en gemeenten in de Brusselse rand verhoudingsgewijs een grotere instroom van vreemdelingen kennen.

In absolute cijfers blijkt er een sterke concentratie in de grotere steden. In 2014 werd het hoogste aantal internationale immigraties van vreemdelingen geteld in Antwerpen, gevolgd door Gent en Leuven. Dat grote steden deze top 10 aanvoeren is weinig verrassend. De weging naar bevolkingsgrootte geeft een ander beeld. De top 10 van Vlaamse gemeenten met het relatief hoogste aantal immigranten in 2014 wordt aangevoerd door Leuven, Baarle-Hertog en Hoogstraten.

Figuur 2.1.2.a: Geografische spreiding van internationale immigratie van vreemdelingen

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per gemeente, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar, per 1.000 inwoners

Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

Figuur 2.1.2.b: Top 10 gemeenten met hoogste immigratie van vreemdelingen

Top 10 van gemeenten met hoogste aantal internationale immigraties van vreemdelingen en met hoogste aantal immigraties per 1.000 inwoners, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar

Top 10 met hoogste aantal immigraties van vreemdelingen			Top 10 met hoogste relatief aantal immigraties van vreemdelingen		
	Gemeente	Aantal		Gemeente	Aantal per 1.000 inwoners
1	Antwerpen	9.690	1	Leuven	41
2	Gent	4.420	2	Baarle-Hertog	34
3	Leuven	4.030	3	Hoogstraten	23
4	Brugge	945	4	Kraainem	23
5	Mechelen	681	5	Tervuren	20
6	Turnhout	620	6	Wezembeek-Oppem	19
7	Kortrijk	570	7	Antwerpen	19
8	Oostende	570	8	Gent	18
9	Roeselare	554	9	Hamont-Achel	15
10	Aalst	503	10	Ravels	15

Bron: ADS, bewerking HIVA.

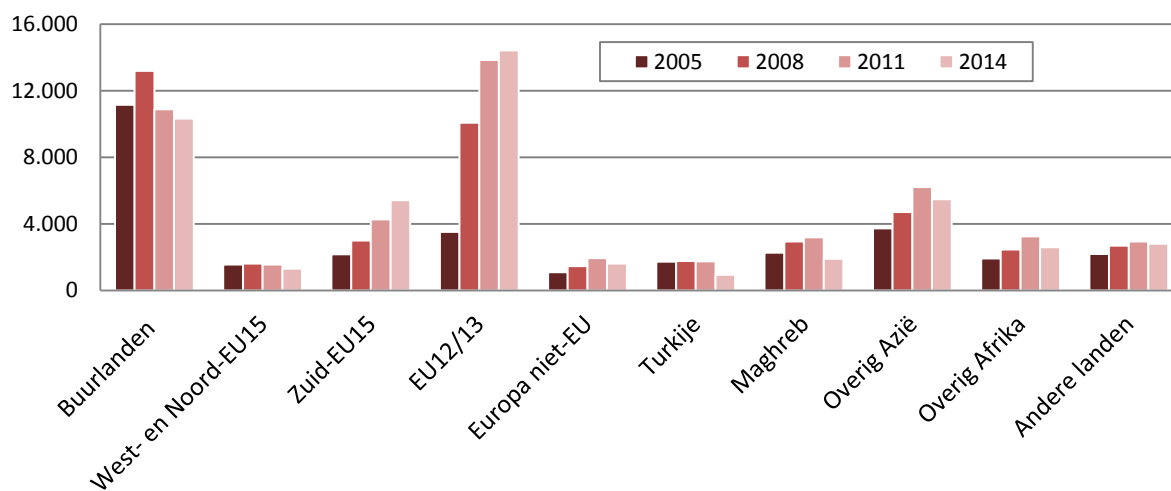
2.1.3. Nationaliteit van internationale immigranten

Tijdens de meest recente jaren is de grootste groep immigranten in Vlaanderen afkomstig uit de 'nieuwe' lidstaten van de EU (EU12/EU13-groep). In 2014 ging het om 14.409 immigranten, goed voor 31% van de totale instroom. Op de tweede plaats staat de instroom van EU-burgers uit de buurlanden, waarvan het merendeel uit Nederland. Het aantal immigraties naar Vlaanderen van burgers uit de buurlanden, is echter wel gedaald tussen 2008 en 2014. Dat is vanaf 2011 ook het geval bij de meeste andere nationaliteitsgroepen, uitgezonderd bij de Zuid-EU15-groep en de

EU12/EU13-groep. Bij deze laatste 2 groepen is er sprake van een systematische stijging over de geobserveerde jaren.

Figuur 2.1.3.a: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2005-2014, in de loop van het jaar

					% tov totale bevolking	
	2005	2008	2011	2014	2005	2014
Totaal EU	18.407	27.877	30.536	31.456	0,3	0,5
- Buurlanden	11.148	13.184	10.879	10.316	0,2	0,2
- West- en Noord-EU15	1.564	1.608	1.562	1.310	0,0	0,0
- Zuid-EU15	2.167	3.005	4.260	5.421	0,0	0,1
- EU12/EU13	3.528	10.080	13.835	14.409	0,1	0,2
Totaal niet-EU	12.972	16.048	19.307	15.355	0,2	0,2
- Europa niet-EU	1.103	1.460	1.950	1.624	0,0	0,0
- Turkije	1.739	1.777	1.754	939	0,0	0,0
- Maghreb	2.276	2.941	3.202	1.900	0,0	0,0
- Overig Azië	3.730	4.708	6.204	5.478	0,1	0,1
- Overig Afrika	1.926	2.472	3.248	2.599	0,0	0,0
- Andere landen	2.198	2.690	2.949	2.815	0,0	0,0
Algemeen totaal	31.379	43.925	49.843	46.811	0,5	0,7

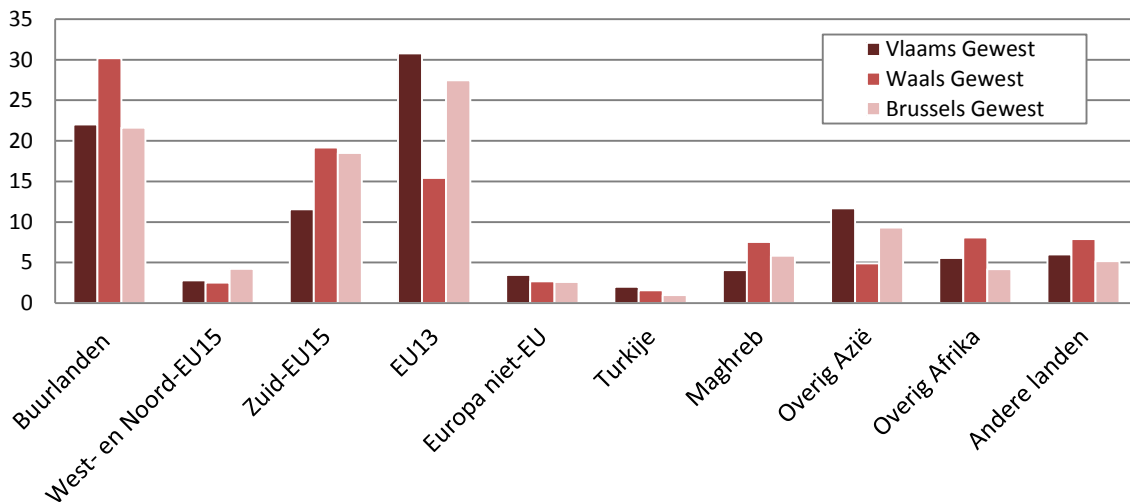
Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

De verdeling per nationaliteitsgroep verschilt enigzins tussen de gewesten. In Wallonië is het aandeel uit de buurlanden (3 op de 10) een stuk groter dan in Vlaanderen of Brussel. Ook het aandeel Zuid-EU-immigranten is hoger in Wallonië dan in Vlaanderen, wat eveneens geldt voor Brussel (in beide gevallen bijna 2 op de 10). Het aandeel immigranten uit de EU13-landen en 'overig Azië' is het hoogst in Vlaanderen. Het aandeel immigranten uit de Maghreb groep ligt dan weer lager in Vlaanderen dan in de andere gewesten.

Globaal genomen wordt België in zijn geheel en elk van de gewesten gekenmerkt door een sterke immigratie uit andere EU-lidstaten. In 2014 ligt het aandeel EU-immigranten in België op 69%, in Vlaanderen op 67%.

Figuur 2.1.3.b: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep in de gewesten

Procentueel aandeel in totaal aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit (grafiek) en aantal (tabel) van elke nationaliteitsgroep, Belgische gewesten, 2014, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Totaal EU	31.456	15.460	29.034	75.950
- Buurlanden	10.316	6.930	8.736	25.982
- West- en Noord-EU15	1.310	580	1.711	3.601
- Zuid-EU15	5.421	4.403	7.481	17.305
- EU13	14.409	3.547	11.106	29.062
Totaal niet-EU	15.355	7.513	11.383	34.251
- Europa niet-EU	1.624	617	1.064	3.305
- Turkije	939	364	400	1.703
- Maghreb	1.900	1.730	2.370	6.000
- Overig Azië	5.478	1.126	3.759	10.363
- Overig Afrika	2.599	1.861	1.696	6.156
- Andere landen	2.815	1.815	2.094	6.724
Algemeen totaal	46.811	22.973	40.417	110.201

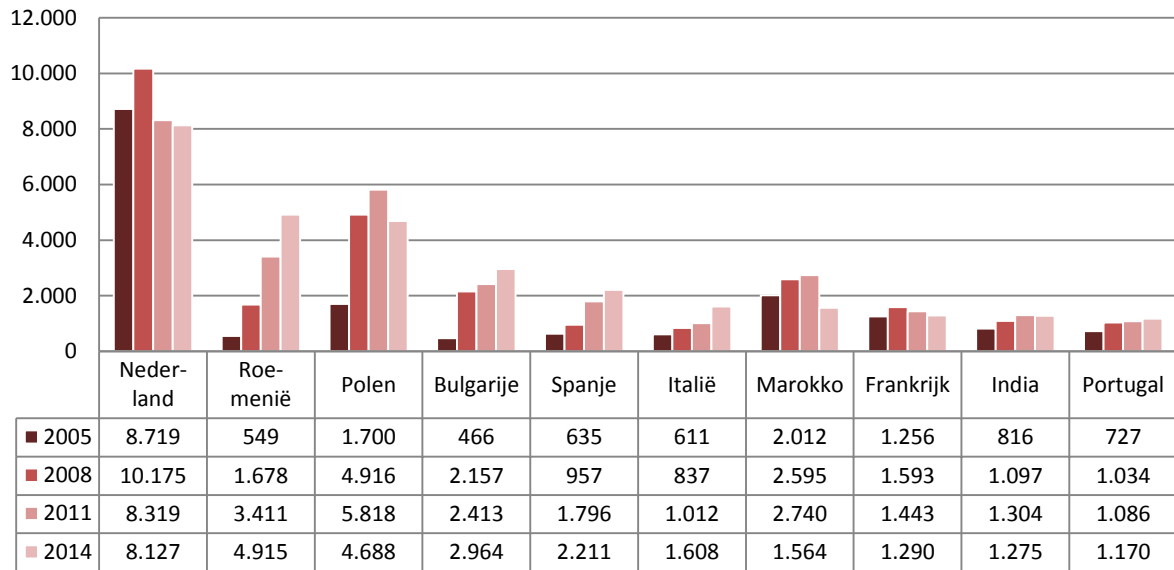
Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

Opgesplitst naar nationaliteit waren in 2014 de Nederlanders de grootste groep immigranten die vanuit het buitenland instroomden in het Vlaamse Gewest (17% van alle immigraties van vreemdelingen). Daarnaast zijn 7 van de overige 9 landen in de top 10 van 2014 ook EU-landen: Roemenië (11% van het totale aantal immigranten), Polen (10%), Bulgarije (6%), Spanje (5%), Italië (3%), Frankrijk (3%) en Portugal (3%). Marokko en India (beiden 3%) zijn de enige niet-EU-nationaliteiten die de top 10 van meest voorkomende nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen halen. In 2011 haalden nog 4 niet-EU-nationaliteiten de top 10: Marokko, Turkije, India en Rusland. Hiermee is een verschuiving waar te nemen naar groeiende intra-EU-mobiliteit door het vrij verkeer van EU-burgers.

Wanneer de instroom van de nationaliteiten die de top 10 vormen in 2014 bekeken wordt voor de voorgaande jaren, valt op dat de instroom van immigranten uit Nederland en Polen, Marokko, Frankrijk en India in 2014 is gedaald tegenover 2011. Van de top 10 is enkel de inwijking van Spanjaarden, Italianen, Portugezen, Roemenen en Bulgaren over de geobserveerde jaren constant gestegen.

Figuur 2.1.3.c: Top 10 nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale immigranten (in strikte zin) in 2014, Vlaams Gewest, 2005-2014

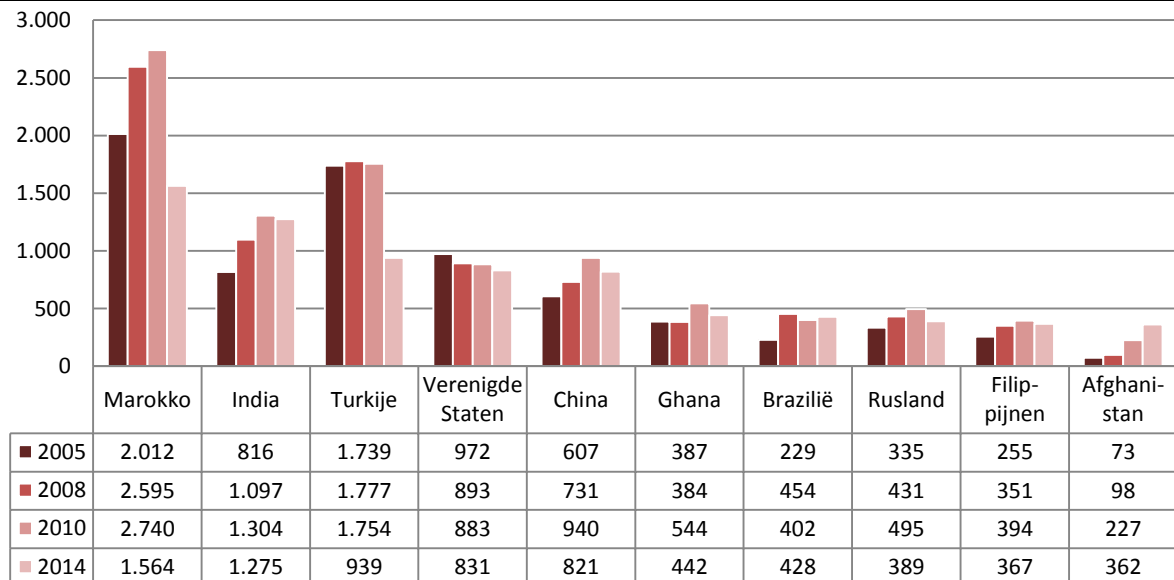

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Indien men de EU-nationaliteiten buiten beschouwing laat, wordt de top 10 van meest voorkomende nationaliteiten van internationale immigranten in het Vlaamse Gewest in 2014 aangevoerd door Marokko (3% van het totaal aantal immigranten), gevolgd door India (3%) en Turkije (2%).

Figuur 2.1.3.d: Top 10 niet-EU-nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende niet-EU-nationaliteiten van internationale immigranten (in strikte zin) in 2014, Vlaams Gewest, 2005-2014

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Dat EU-burgers het grootste aandeel vormen in de instroom van immigranten, is niet alleen het geval in Vlaanderen en België maar ook in een aantal andere EU15-lidstaten. De verhouding tussen het aandeel EU-burgers en niet-EU-burgers in de instroom van vreemdelingen verschilt echter sterk van lidstaat tot lidstaat. Het aandeel EU-burgers in het totaal aantal immigrerende vreemdelingen ligt

enkel in Luxemburg, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest nog hoger dan in Vlaanderen. In Zweden, Italië, Spanje, Portugal, het Verenigd Koninkrijk, Finland, Frankrijk en Griekenland daarentegen bestaat de instroom voor het grootste deel uit niet-EU-burgers.

De instroom van 100.460 vreemdelingen (EU-burgers en niet-EU-burgers) die Eurostat rapporteert voor België in 2013, kan men op de totale Belgische bevolking dat jaar (11.161.642) uitdrukken als 9 immigranten per 1.000 inwoners in België. De gewogen grootte van de instroom van vreemdelingen in België ligt daarmee in het midden van de EU15-rangschikking. Vooral Luxemburg blijkt een wezenlijk grotere instroom van vreemdelingen in verhouding tot zijn bevolking te hebben, met 37 op 1.000. Hierna volgt Oostenrijk, Ierland en Zweden. Frankrijk als één van de grotere EU-landen ontvangt in verhouding relatief weinig immigranten. Het opnemen van de gewesten in deze grafiek geeft aan dat de gewogen instroom in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (33 immigranten met vreemde nationaliteit per 1.000 inwoners in 2013), ook vanuit een Europees vergelijkend perspectief relatief groot blijkt, terwijl de gewogen instroom in het Vlaamse Gewest (7 immigranten met vreemde nationaliteit per 1.000 inwoners in 2013) in vergelijking met andere lidstaten niet opvallend groot of klein is.

Figuur 2.1.3.e: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep Europees vergeleken

Aantal internationale vreemde immigranten per 1.000 inwoners en aandeel EU- en niet-EU-vreemdelingen in het totaal aantal immigranten met vreemde nationaliteit, Belgische gewesten en EU15-landen, 2013, in %

	Aantal immigranten per 1.000 inwoners	% EU in totaal immigrant	% niet-EU in totaal immigrant
Luxemburg	36,7	78,5	21,5
Brussels Gewest	33,1	69,9	30,1
Oostenrijk	11,0	65,1	34,9
Ierland	10,1	50,2	49,8
Zweden	9,9	29,2	70,8
België	9,0	61,7	38,3
Duitsland	7,4	58,4	41,6
Denemarken	7,4	52,0	48,0
VK	7,0	44,8	55,2
Vlaams Gewest	7,0	66,2	33,8
Waals Gewest	6,4	67,8	32,2
Nederland	5,5	56,1	43,9
Spanje	5,3	36,4	63,6
Italië	4,7	27,8	72,2
Finland	4,3	43,5	56,5
Frankrijk	3,3	41,7	58,3
Griekenland	2,8	47,9	52,1
Portugal	0,5	30,8	69,2
EU15	5,9	47,0	53,0

Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking HIVA. Door het gebruik van verschillende bronnen wijkt het totaalcijfer voor België in bovenstaande tabel af van de som van de gewesten en is het aandeel immigranten in België niet gelijk aan het aandeel immigranten in België in tabel 2.1.1.a.

De Belgische top 5 van meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale immigranten lijkt sterk op die van het Vlaamse Gewest, al zijn in heel België niet de Nederlanders de grootste groep immigranten, maar de Fransen. Een vergelijking met de andere EU15-landen toont een grote

variatie in de top 5 van belangrijkste instromende nationaliteiten. Migratiestromen zijn onderhevig aan een veelheid van factoren en men kan in verschillende lidstaten een band met ex-kolonies of landen met een gemeenschappelijke taal terugvinden, net als een sterke mobiliteit tussen buurlanden.

Figuur 2.1.3.f: Top 5 nationaliteiten van internationale immigranten Europees vergeleken

Top 5 van de meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale immigranten en aandeel van deze nationaliteiten in het totaal aantal immigranten met een vreemde nationaliteit (in %), EU15-landen*, 2013, in de loop van het jaar

Aantal		% tov immig.	Aantal		% tov immig.	Aantal		% tov immig.
België**			Nederland			Luxemburg		
Frankrijk	13.691	12,4	Polen	15.489	16,6	Portugal	4.590	23,3
Roemenië	13.674	12,4	Afghanistan	7.134	7,7	Frankrijk	3.501	17,7
Nederland	9.163	8,3	Duitsland	6.049	6,5	België	1.470	7,4
Polen	6.857	6,2	VK	3.939	4,2	Italië	1.251	6,3
Italië	6.306	5,7	China	3.874	4,2	Duitsland	1.037	5,3
Italië			Spanje			Verenigd Koninkrijk***		
Roemenië	58.227	20,9	Roemenië	22.775	9,2	China	43.645	10,4
Marokko	19.568	7,0	Marokko	20.517	8,3	India	39.147	9,4
China	17.592	6,3	VK	14.146	5,7	Polen	32.103	7,7
Oekraïne	12.814	4,6	Italië	12.184	4,9	Pakistan	20.908	5,0
Albanië	12.165	4,4	China	9.128	3,7	VS	18.777	4,5
Ierland			Denemarken			Oostenrijk***		
VK	4.753	10,2	Polen	3.623	8,8	Duitsland	13.513	16,2
Brazilië	4.558	9,8	Roemenië	3.587	8,7	Hongarije	8.665	10,4
Polen	4.201	9,0	Duitsland	1.785	4,3	Roemenië	8.002	9,6
VS	2.669	5,7	Filippijnen	1.653	4,0	Polen	4.637	5,6
Frankrijk	2.037	4,4	Syrië	1.601	3,9	Slovakije	3.999	4,8
Zweden			Finland					
Syrië	11.749	12,4	Estland	5.856	25,0			
Somalië	10.966	11,6	Rusland	2.875	12,3			
Polen	4.611	4,9	Irak	910	3,9			
Afghanistan	4.165	4,4	China	807	3,4			
Eritrea	3.338	3,5	Somalië	724	3,1			

* Geen gegevens beschikbaar voor Duitsland, Griekenland, Frankrijk en Portugal.

** Gegevens voor 2014.

*** Gegevens voor 2012.

Bron: België: ADS; EU15-landen: Eurostat, bewerking HIVA.

2.1.4. Demografisch profiel van internationale immigranten

Bij de internationale immigranten die in de loop van 2014 in het Vlaamse Gewest zijn ingestroomd, zijn er iets meer mannen (51%) dan vrouwen (49%). De instroom van immigranten in heel België kent een nagenoeg gelijke verdeling naar geslacht, net als in de andere gewesten. Dezelfde verhouding is ook te zien in de totale EU15.

Wanneer men de verdeling van immigranten naar geslacht bekijkt per nationaliteitsgroep, blijken in Vlaanderen de mannen in alle EU-nationaliteitsgroepen in de meerderheid te zijn. Bij de niet-EU-nationaliteitsgroepen is het net omgekeerd. Daar zijn de vrouwen in de meerderheid, uitgezonderd

bij de groep 'overig Afrika'. Het verschil tussen het aantal immigrerende mannen en het aantal immigrerende vrouwen blijft bij de meeste nationaliteitsgroepen echter relatief beperkt. Enkel bij de personen met een EU13-nationaliteit is het overwicht van mannen relatief groot. Bij de groep 'overig Azië' is het overwicht van vrouwen het grootst.

Figuur 2.1.4.a: Immigratie van vreemdelingen naar geslacht

Aantal en aandeel (in %) internationale immigranten (in strikte zin voor gewesten en België) met vreemde nationaliteit naar geslacht, gewesten, België en EU15, 2014, in de loop van het jaar

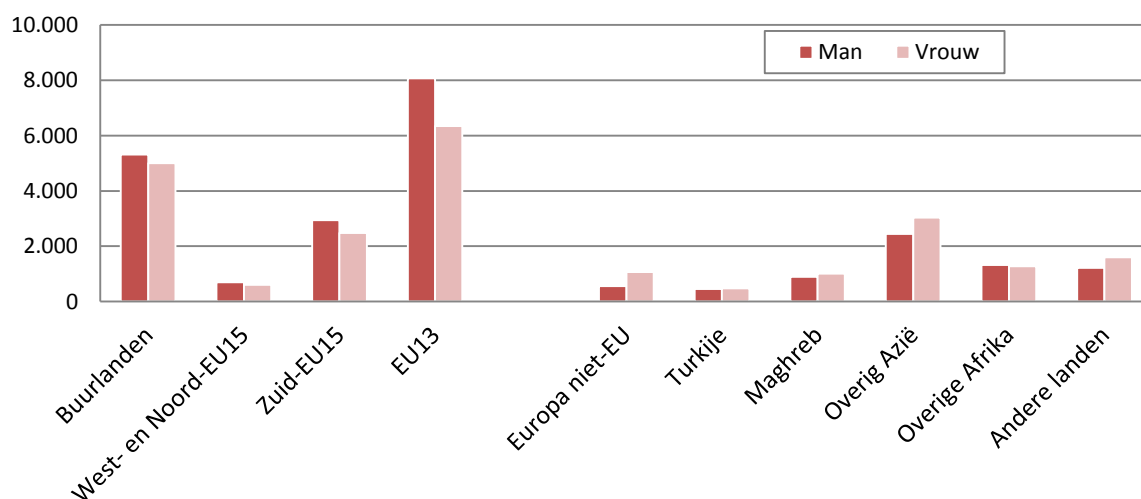
	Mannen		Vrouwen		Aantal mannen / aantal vrouwen
	Aantal	%	Aantal	%	
Vlaams Gewest	23.916	51,1	22.895	48,9	1,04
Waals Gewest	11.410	49,7	11.563	50,3	0,99
Brussels Gewest	20.453	50,6	19.964	49,4	1,02
België	55.779	50,6	54.422	49,4	1,02
Totaal EU15*	1.213.491	51,6	1.136.621	48,4	1,07

* Gegevens voor 2013.

Bron: België en gewesten: ADS; EU15: Eurostat, bewerking HIVA.

Figuur 2.1.4.b: Immigratie van vreemdelingen naar geslacht en nationaliteitsgroep

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep en geslacht, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar

	Mannen	Vrouwen	Aantal mannen / aantal vrouwen
Totaal EU	17.027	14.429	1,18
- Buurlanden	5.315	5.001	1,06
- West- en Noord-EU15	700	610	1,15
- Zuid-EU15	2.944	2.477	1,19
- EU13	8.068	6.341	1,27
Totaal niet-EU	6.889	8.466	0,81
- Europa niet-EU	560	1.064	0,53
- Turkije	459	480	0,96
- Maghreb	889	1.011	0,88
- Overig Azië	2.443	3.035	0,80
- Overig Afrika	1.323	1.276	1,04
- Andere landen	1.215	1.600	0,76
Algemeen totaal	23.916	22.895	1,04

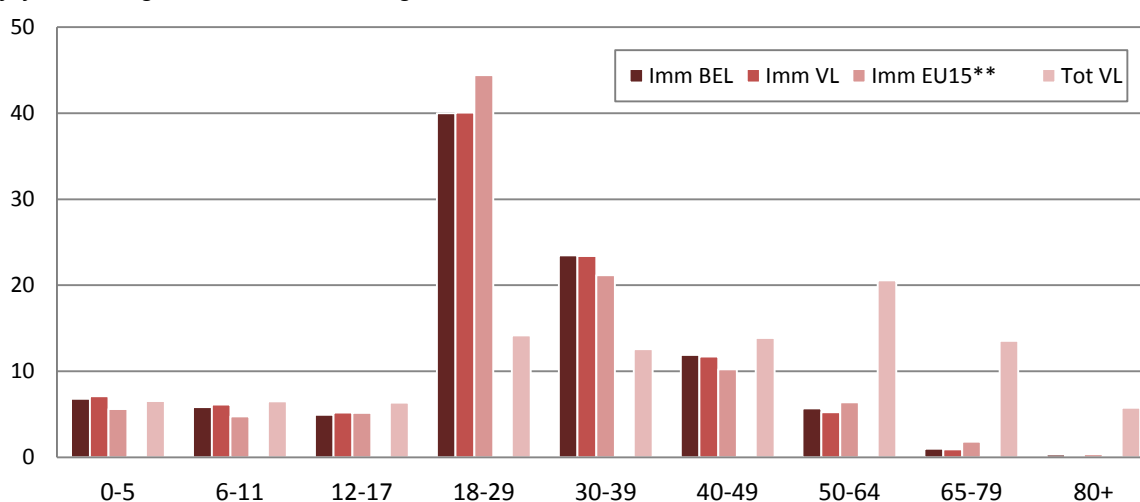
Bron: ADS, bewerking HIVA.

Het leeftijdsprofiel van de immigrerende vreemdelingen in Vlaanderen blijkt beduidend te verschillen van dat van de totale bevolking. Algemeen genomen zijn immigranten jonger dan de totale bevolking. Van de instromers in 2014 is 40% tussen de 18 en 29 jaar en 23% tussen 30 en 39 jaar. Deze leeftijdsgroepen zijn in de totale bevolking duidelijk kleiner, met 14% van alle inwoners in Vlaanderen tussen 18 en 29 jaar en 13% tussen 30 en 39 jaar. Daartegenover staat dat het aandeel van de oudste leeftijdsgroepen bij de immigranten duidelijk lager ligt. Het aandeel 65-plussers onder de immigranten bedroeg in 2014 ongeveer 1% tegenover 19% in de totale bevolking.

Deze leeftijdsverdeling van immigranten, met een sterk overwicht van jongeren, blijkt niet uitzonderlijk wanneer men deze vergelijkt met de leeftijdsverdeling van immigranten in heel België en de EU15-lidstaten. Zowel de Belgische cijfers als het totaal van de EU15 geven nagenoeg een identieke leeftijdsverdeling als de Vlaamse cijfers.

Figuur 2.1.4.c: Leeftijdsverdeling van immigrerende vreemdelingen

Leeftijdsverdeling van immigrerende vreemdelingen (in strikte zin) in het Vlaams Gewest, België en EU15 en leeftijdsverdeling van de totale bevolking in het Vlaams Gewest*, 2014, in %

	0-5	6-11	12-17	18-29	30-39	40-49	50-64	65-79	80+
Immigratie VL	7,1	6,1	5,2	40,1	23,4	11,7	5,3	0,9	0,2
Immigratie BEL	6,8	5,8	4,9	40,0	23,5	11,9	5,7	1,0	0,3
Immigratie EU15**	5,6	4,8	5,2	44,4	21,2	10,2	6,4	1,8	0,4
Totale bevolking VL	6,6	6,5	6,3	14,2	12,6	13,9	20,6	13,5	5,8

* Leeftijdsverdeling totale bevolking op basis van bevolkingscijfers van 1 januari 2015.

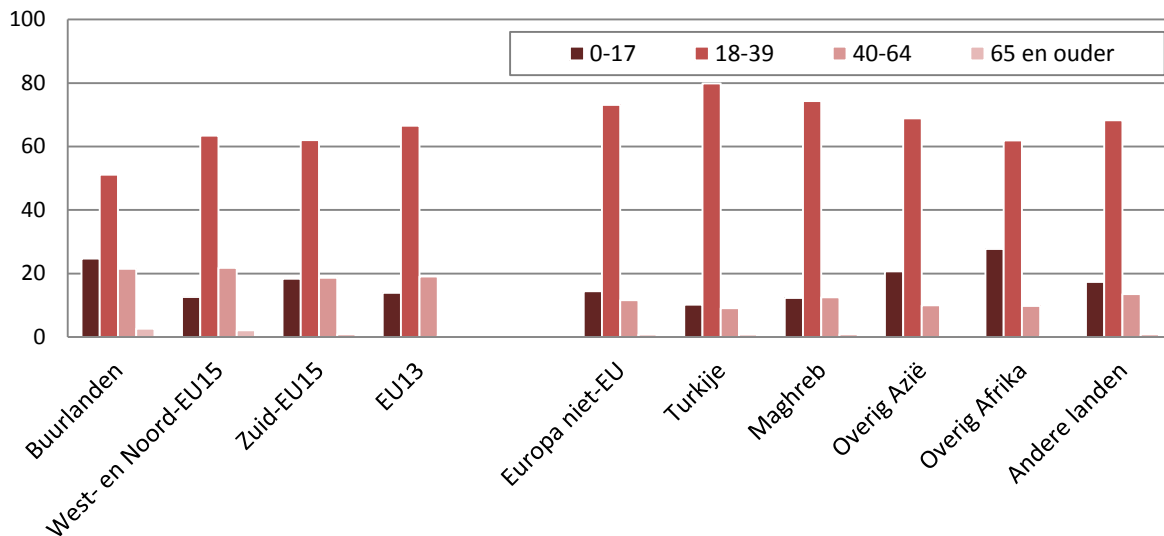
** Gegevens voor 2013.

Bron: Vlaams Gewest en België: ADS; EU15: Eurostat, bewerking SVR & HIVA.

Ook wanneer men de leeftijdsverdeling van immigranten in Vlaanderen bekijkt per nationaliteitsgroep, blijft dezelfde trend zichtbaar. In alle nationaliteitsgroepen vormen de 18- tot 39-jarigen de grootste groep. Dat aandeel ligt bij de Turken veruit het hoogst (80%). Het aandeel minderjarigen ligt het hoogst bij immigranten uit de buurlanden en de groep 'overig Afrika'.

Figuur 2.1.4.d: Leeftijdverdeling van immigrerende vreemdelingen naar nationaliteitsgroep

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) van elke leeftijdsgroep bij de immigrerende vreemdelingen (in strikte zin) per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar

	0-5	6-11	12-17	18-29	30-39	40-49	50-64	65-79	80+
Totaal EU	2.428	1.955	1.342	11.939	7.117	4.245	2.014	357	59
- Buurlanden	1.127	892	533	3.316	1.963	1.374	845	232	34
- West- en Noord-EU15	68	53	44	541	290	176	110	25	3
- Zuid-EU15	385	364	247	2.152	1.209	713	299	38	14
- EU13	848	646	518	5.930	3.655	1.982	760	62	8
Totaal niet-EU	899	920	1.091	6.810	3.843	1.245	449	85	13
- Europa niet-EU	81	89	65	858	330	141	47	11	2
- Turkije	23	28	45	554	196	62	23	6	2
- Maghreb	102	53	79	740	672	175	62	16	1
- Overig Azië	404	370	361	2.447	1.326	407	142	18	3
- Overig Afrika	145	234	343	934	675	207	47	13	1
- Andere landen	144	146	198	1.277	644	253	128	21	4
Algemeen totaal	3.327	2.875	2.433	18.749	10.960	5.490	2.463	442	72

Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

2.1.5. Verblifsredenen

EU-burgers genieten een recht op vrij verkeer in de Europese Unie. Niet-EU-burgers kunnen een verblijfsvergunning bekomen op basis van een gegronde verblijfsreden. In navolging van het Europees Reglement CE 862/2007 voor gemeenschappelijke migratiestatistieken, bevat het Rijksregister sinds 2008 gegevens over de wettelijke reden voor migratie naar België (d.i. de reden van afleveren van een eerste verblijfsvergunning).

Bij deze registratie van verblijfsredenen zijn er 4 categorieën van wettelijke redenen van verblijf: familie, studie, werk en 'andere'. De categorie 'familie' heeft betrekking op familievorming en familiehereniging. De categorieën 'studie' en 'werk' betreffen verblijfsvergunningen voor vreemdelingen die hier komen studeren of werken. De categorie 'andere redenen' omvat onder meer verblijfsvergunningen toegekend aan vreemdelingen met een vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming, aan niet-begeleide minderjarigen en slachtoffers van mensenhandel of

verblijfsvergunningen toegekend omwille van humanitaire redenen (inclusief humanitaire en medische regularisaties). De categorie 'andere redenen' bevat verder ook vergunningen waarvan de reden van verblijf onduidelijk is.

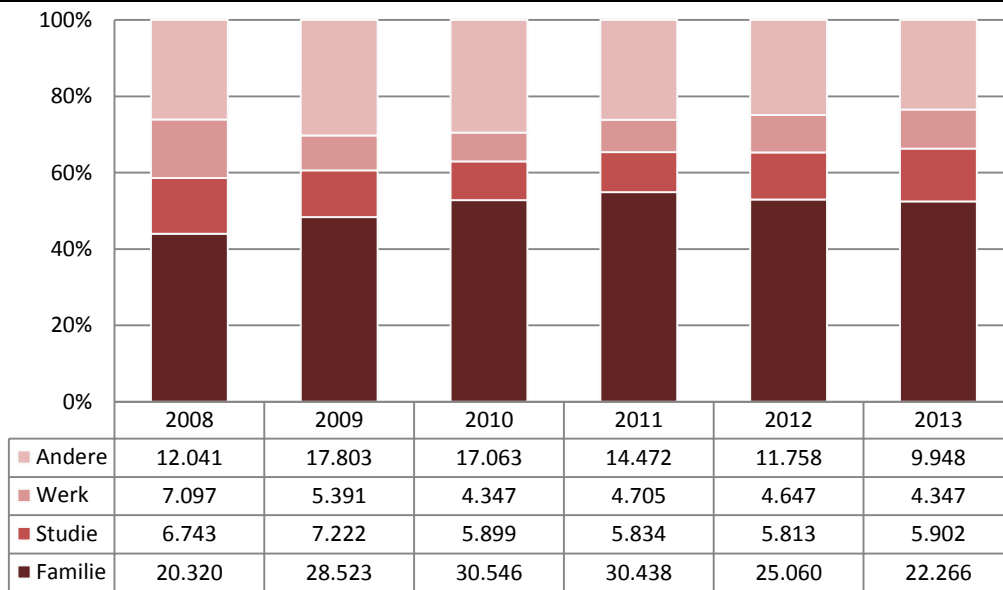
De hier gepresenteerde cijfers betreffen Eurostat-gegevens over eerste verblijfsvergunningen (van minstens 3 maanden) uitgereikt aan niet-EU-burgers in België. Tijdelijke verblijven (bijvoorbeeld toeristenverblijf) en verblijven van EU-burgers zijn niet in rekening gebracht. Een eerste verblijfsvergunning wordt gedefinieerd als een verblijfsvergunning voor de eerste maal toegekend of een vergunning die ingaat minimum 6 maanden na het vervallen van de vorige vergunning.

In 2013 werden aan niet-EU-immigranten in België 22.266 eerste verblijfsvergunningen om familieredenen afgeleverd, 5.902 om studieredenen, 4.347 om werkredenen, en 9.948 om andere redenen. Het totaal aantal aan derdelanders afgeleverde verblijfsvergunningen van 42.463 in 2013 ligt een kwart lager dan in 2010 (57.855), een daling die voornamelijk toe te schrijven is aan een even sterke daling in aantal eerste verblijfsvergunningen voor gezinsredenen. Hierbij kan worden opgemerkt dat de regelgeving rond gezinshereniging werd verstrengd in september 2011, o.m. met een minimum inkomenseis in hoofde van de referent. Ook in de vorige jaren werden afgeleverde eerste verblijfsvergunningen hoofdzakelijk toegekend om familieredenen. Sinds 2010 schommelt het aandeel vergunningen toegekend om familieredenen tussen 52% en 55%. De tweede grootste categorie verblijfsredenen zijn de verzamelgroep 'andere redenen', waarvan het aandeel gedaald is van 30% in 2010 tot 23% in 2013. Verblijfsvergunningen toegekend om werk- of studieredenen hebben in België bij niet-EU-immigranten een duidelijk lager aandeel (respectievelijk 10% en 14% in 2013), maar het aandeel van deze redenen stijgt wel licht sinds 2010.

De voornaamste nationaliteiten die in 2013 een eerste verblijfsvergunningen voor 'familieredenen' ontvingen, waren Marokkanen, Turken, Indiërs, Congolezen en Amerikanen. Vooral het hoge aantal (4.005) vergunningen dat werd toegekend aan Marokkanen in het kader van 'familieredenen' in 2013 valt op, al lag het aantal Marokkaanse en Turkse familiemigranten in 2013 beduiden lager dan voor de wetshervorming (in 2010 respectievelijk 7.816 en 2.515). Onder de niet-EU-immigranten met studieredenen als officiële verblijfsreden, zijn burgers uit China, Kameroen, de Verenigde Staten, Turkije en Brazilië het talrijkst. Eerste verblijfsvergunningen op basis van werk, werden in 2013 dan weer vooral toegekend aan immigranten uit India, de Verenigde Staten, Japan, China en Turkije. De categorie 'andere redenen' ten slotte wordt gedomineerd door Marokkanen, Syriërs en Afghanen. Dat deze 2 laatste groepen hieronder vallen is te verklaren doordat deze categorie onder meer vergunningen voor erkende vluchtelingen en personen met subsidiair beschermingsstatuut omvat.

Figuur 2.1.5.a: Verblijfsredenen van niet-EU-immigranten in België

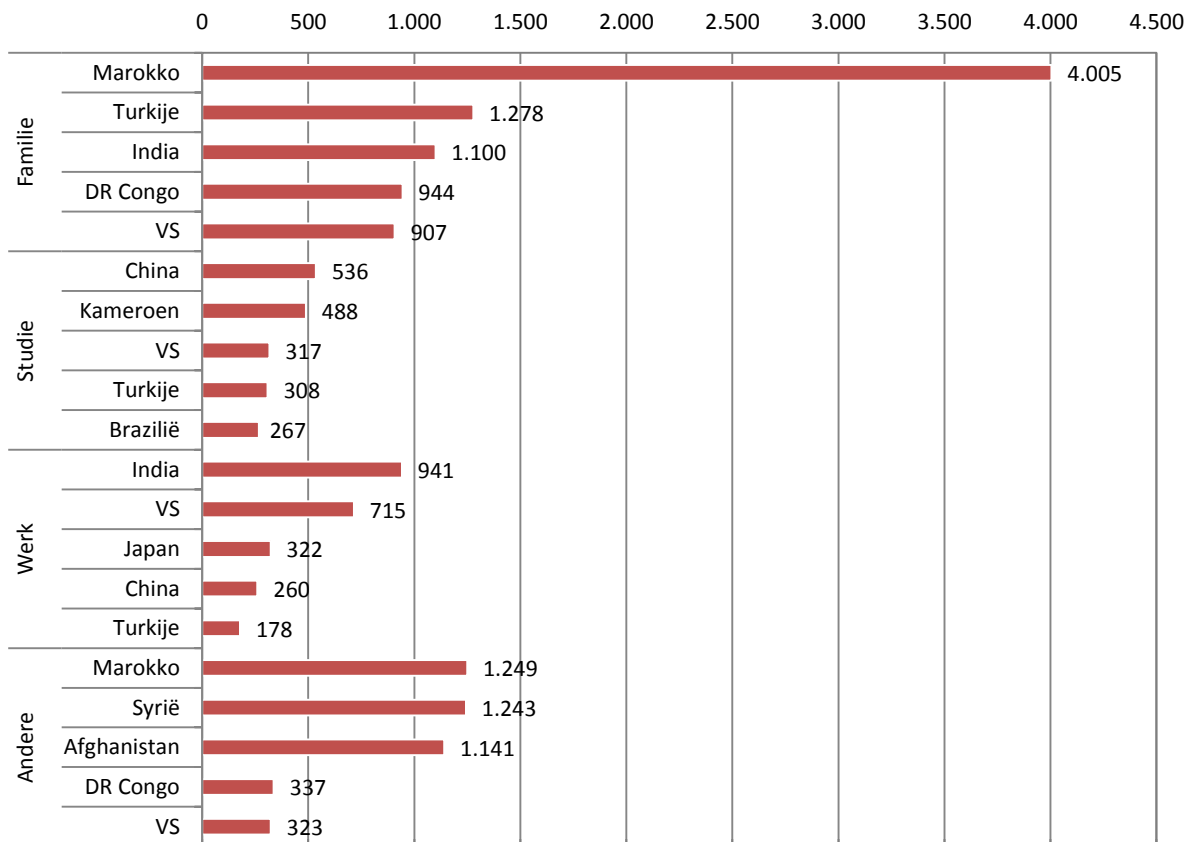
Aantal afgeleverde eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-immigranten per verblijfsreden, België, 2008-2013

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

Figuur 2.1.5.b: Top 5 nationaliteiten per verblijfsreden van niet-EU-immigranten in België

Aantal afgeleverde eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-immigranten voor de 5 meest voorkomende nationaliteiten per reden, België, 2013

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

Jaarlijkse cijfers over verblijfsredenen van immigranten per gewest zijn niet beschikbaar. Op basis van onderzoek van de Studiedienst van de Vlaamse Regering is wel informatie voorhanden op gewestelijk niveau over de verblijfsredenen van vreemdelingen die geïmmigreerd zijn in de loop van 2011 en nog steeds in België verblijven begin 2013 (stockdata). Daarbij gaat het niet alleen over gegevens over de verblijfsredenen van niet-EU-immigranten, maar ook van immigranten van binnen de EU. Het gaat meer bepaald om zogenaamde 'EU+-burgers'. Dat zijn de inwoners van de Europese Economische Ruimte (EU-lidstaten, Liechtenstein, IJsland en Noorwegen) en Zwitserland.

Deze cijfers geven aan dat in het Vlaamse Gewest werk de voornaamste verblijfsreden is voor EU+-burgers (44%) gevolgd door gezinshereniging (29%). Bij de niet-Europese immigranten is gezinshereniging de belangrijkste migratiereden (58%), naast asiel (12%), studeren (10%) en regularisatie (7%). Een vergelijking tussen de gewesten leert dat gezinshereniging een groter gewicht heeft in het Vlaamse Gewest dan in het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en dit zowel bij EU+- als niet-EU+-burgers. Het aandeel regularisaties van niet-EU+-burgers is vooral in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest relatief hoog. In het Waalse Gewest is het relatief kleinere aandeel EU+-immigranten met werk als verblijfsreden opvallend.

Figuur 2.1.5.c: Verblijfsredenen van EU+- en niet-EU+-immigranten in de gewesten

Reden van verblijf van vreemdelingen die in de loop van 2011 voor het eerst in een Belgische gemeente zijn ingeschreven en begin 2013 nog steeds in België verblijven per nationaliteitsgroep*, Belgische gewesten, 2013, begin van het jaar, in %

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest	
	EU+	Niet-EU+	EU+	Niet-EU+	EU+	Niet-EU+
Gezinshereniging	29,2	57,7	22,8	51,6	23,0	49,5
Asiel	0,0	12,1	0,1	11,5	0,0	5,0
Regularisatie	0,0	7,3	0,2	5,5	0,2	16,5
Werk (bezoldigd)	44,4	5,7	27,4	3,4	45,3	9,3
Student	5,8	9,5	6,5	10,7	9,0	9,1
Overige**	9,9	1,4	22,5	6,0	6,3	1,6
Onbekend	10,7	6,2	20,6	11,4	15,5	8,9
Aantal	22.108	17.538	11.427	8.867	22.548	13.821

* EU+: burger van EER-lidstaat (EU, Liechtenstein, IJsland, Noorwegen) of van Zwitserland.

** Categorie 'overige' omvat de subcategorieën 'andere redenen', 'langdurig ingezetene', 'vreemdeling met een bijzonder statuut' en 'voorlopige code'.

Bron: Rijksregister, bewerking SVR. Zie: Pelfrene, E. (2014), Internationale migratiestromen van en naar België en zijn gewesten. In: *SVR-studie 2014/1. Internationale migraties en immigranten in Vlaanderen*. Brussel: SVR.

De Eurostat-gegevens over instroom naar verblijfsredenen geven aan dat de verblijfsredenen van niet-EU-immigranten sterk variëren van EU-land tot EU-land. In het Verenigd Koninkrijk en Ierland ligt het aandeel van familie als verblijfsreden erg laag. In Griekenland, Spanje, België en Luxemburg stijgt het aandeel van familie als verblijfsreden boven de 50%. Het aandeel van werk als verblijfsreden ligt in de EU15-lidstaten lager dan een kwart, behalve in Denemarken, Italië, Luxemburg en Spanje. Zowel in absolute als in relatieve termen worden in België in vergelijking met de andere EU15-landen relatief weinig verblijfsvergunningen uitgereikt met het oog op betaalde arbeid. In volgende paragrafen wordt dieper ingegaan op arbeidsmigratie aan de hand van het aantal en type arbeidskaarten dat in Vlaanderen en België wordt uitgereikt aan vreemdelingen.

Figuur 2.1.5.d: Verblijfsredenen van niet-EU-immigranten Europees vergeleken

Aantal en aandeel afgeleverde eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-immigranten per verblijfsreden, EU15-landen, 2013

	Familie		Studie		Werk		Andere	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Griekenland	10.852	59,3	1.074	5,9	1.226	6,7	5.147	28,1
Spanje	107.051	54,5	26.416	13,5	49.525	25,2	13.252	6,8
België	22.266	52,4	5.902	13,9	4.347	10,2	9.948	23,4
Luxemburg	2.153	51,6	404	9,7	1.272	30,5	340	8,2
Portugal	12.224	46,0	4.734	17,8	6.394	24,0	3.241	12,2
Italië	108.358	44,4	27.083	11,1	80.726	33,1	27.787	11,4
Zweden	43.156	43,5	7.474	7,5	17.189	17,3	31.303	31,6
Frankrijk	91.707	42,8	62.988	29,4	18.244	8,5	41.407	19,3
Duitsland	82.492	41,3	45.955	23,0	27.788	13,9	43.690	21,9
Nederland	25.376	39,2	12.878	19,9	12.673	19,6	13.812	21,3
Finland	7.909	37,4	5.314	25,2	4.719	22,3	3.180	15,1
Oostenrijk	12.652	36,9	5.538	16,1	3.555	10,4	12.563	36,6
Denemarken	9.068	29,0	7.463	23,8	10.684	34,1	4.096	13,1
VK	95.028	13,1	183.197	25,3	108.552	15,0	337.471	46,6
Ierland	2.042	6,2	21.394	65,3	4.018	12,3	5.326	16,2

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

Niet-Europese werknemers (werknemers afkomstig van buiten de Europese Economische Ruimte (EU-lidstaten, Liechtenstein, IJsland en Noorwegen) en Zwitserland) en werknemers uit nieuwe EU-lidstaten waarop overgangsregulering van toepassing is (sinds juli 2015 is er actueel geen dergelijke regulering van kracht), dienen in principe – een hele reeks categorieën is vrijgesteld – een arbeidskaart aan te vragen om arbeid in loondienst te kunnen verrichten in Vlaanderen en de andere gewesten:

- **Arbeidskaart A:** voor vreemdelingen na een aantal jaar werk met Arbeidskaart B. Deze werkvergunning is geldig voor elk beroep in loondienst, voor om het even welke werkgever en zonder tijdsrestrictie.
- **Arbeidskaart B:** voor vreemdelingen die als arbeidsmigrant het land binnenkomen. Deze werkvergunning is verbonden aan een welbepaalde functie (specifiek beroep) voor een specifieke werkgever (die voorafgaand een arbeidsvergunning heeft verkregen) en voor een beperkte duur (in de regel 12 maanden, eventueel verlengbaar).
- **Arbeidskaart C:** voor vreemdelingen die reeds een wettelijk tijdelijk verblijfsrecht genieten op basis van andere gronden dan werk (zoals studenten of asielzoekers). Deze werkvergunning is geldig voor elk beroep in loondienst, voor om het even welke werkgever, maar is beperkt tot de geldigheidsduur van het (per definitie tijdelijke) verblijf.

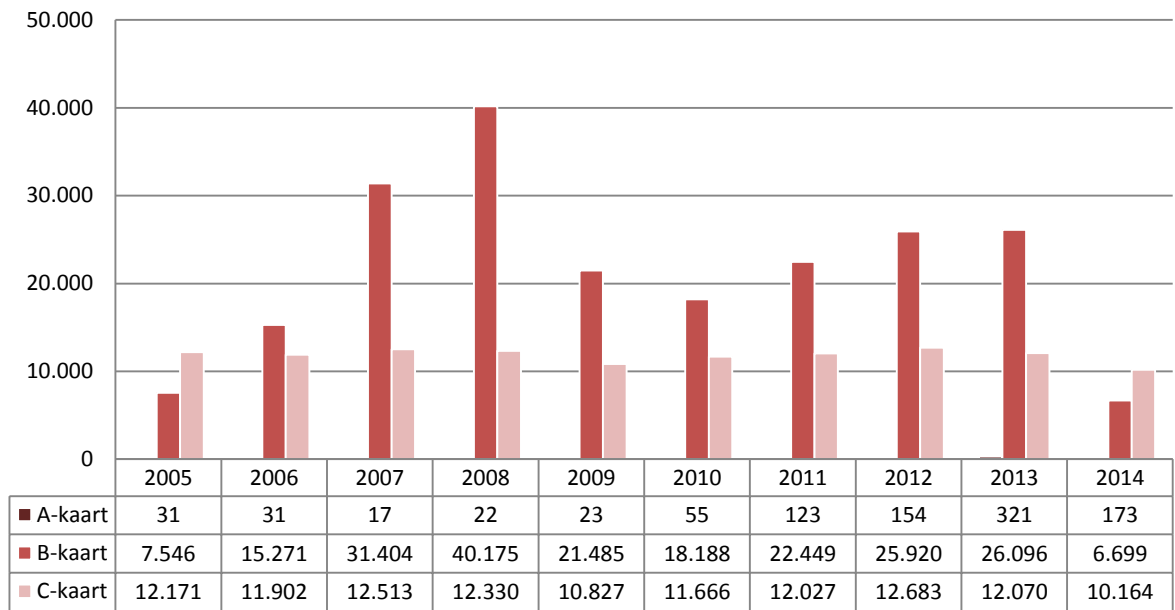
De hierna opgenomen gegevens behandelen het aantal toegekende arbeidskaarten, op basis van gegevens van het Departement Werk en Sociale Economie (WSE) en de Federale Overheidsdienst Werk, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO). Het aantal arbeidskaarten informeert niet over het volume van arbeidsmigratie, maar wel over het aan in Vlaanderen verblijvende vreemdelingen om diverse wettelijke redenen toegekende recht om in Vlaanderen te werken.

Wanneer een kandidaat-migrant specifiek naar Vlaanderen of België wil immigreren met het oog op tewerkstelling in loonverband, dient deze (behoudens vrijgestelde categorieën en uitzonderingsregels) eerst over een arbeidskaart B te beschikken. Hoewel men zou kunnen redeneren dat het volume van arbeidsimmigratie afgeleid kan worden van de cijfers over arbeidskaarten B, dient men de interpretatie van deze cijfers sterk te nuanceren. Ten eerste gaat dit cijfer voorbij aan de vrijgestelde categorieën arbeidsmigranten, die geen arbeidskaart behoeven voor tewerkstelling in Vlaanderen (zoals EU of niet-EU werknemers gedetacheerd vanuit een EER-onderneming). Ten tweede omvat het totaal aantal uitgereikte arbeidskaarten B zowel de eerste aanvragen als de hernieuwingen. Eenzelfde werknemer kan binnen hetzelfde jaar meerdere arbeidskaarten B krijgen. Bijvoorbeeld voor tewerkstelling in seizoenarbeid kunnen verschillende arbeidskaarten B afgeleverd worden aan eenzelfde persoon in een bepaald jaar. Ook in de uitzendsector zijn maandelijkse verlengingen van arbeidskaarten gebruikelijk. Omdat de arbeidskaart B verbonden is aan één werkgever, moet bij veranderingen van werk een nieuwe arbeidskaart B worden aangevraagd. Onder meer deze verschillende redenen maken dat men uit het aantal arbeidskaarten B - zelfs wanneer men enkel naar eerste kaarten kijkt - niet kan afleiden hoeveel nieuwe arbeidsmigranten er in Vlaanderen jaarlijks binnenkomen. Het totale aantal toegekende arbeidskaarten B ligt steeds hoger dan het aantal individuele werknemers waarop ze betrekking hebben.

De cijfers over het aantal toegekende arbeidskaarten A, B en C in het Vlaamse Gewest geven aan dat in 2014 meer C-kaarten werden toegekend (10.164) dan B-kaarten (6.699). Tussen 2006 en 2013 werden daarentegen meer B-kaarten dan C-kaarten toegekend. De substantiële stijging van het aantal arbeidskaarten B die in 2005 werd ingezet, bereikte in 2008 zijn toppunt (40.175). De opkomst vanaf 2005 en terugval na 2008 is toe te schrijven aan het invoegen en stopzetten van een tijdelijke overgangsmaatregel om de instroom van nieuwe-EU-burgers van de in 2004 toetredende lidstaten (Estland, Letland, Litouwen, Hongarije, Polen, Slovakije, Slovenië en Tsjechië) tot de arbeidsmarkt in België te beperken. Tot 2008 werden deze nieuwe EU-burgers via het systeem van de 'knelpuntberoepen'-regeling en met een arbeidskaart B tot de arbeidsmarkt toegelaten. Tussen 2010 en 2013 was er opnieuw een beperkte groei van het aantal toegekende arbeidskaarten B. Deze stijging situeert zich o.m. bij het aantal Roemenen en Bulgaren tewerkgesteld in een knelpuntberoep. Immers deze nieuwe EU-burgers (Roemenië en Bulgarije traden toe tot de EU in 2007), waren eveneens tot eind 2013 onderworpen aan een overgangsmaatregel die de vrije mobiliteit van werknemers beperkte. Deze overgangsmaatregel voor Roemenië en Bulgarije werd in België opgeheven vanaf 1 januari 2014, wat de sterke terugval in het aantal uitgereikte arbeidskaarten B in het laatste jaar verklaart. Ten slotte waren tot voor kort ook overgangsbepalingen voor Kroaten van kracht, die sinds 1 juli 2015 werden opgeheven. De A-kaarten worden doorheen de volledige periode slechts in beperkte mate toegekend.

Figuur 2.1.5.e: Evolutie van het aantal toegekende arbeidskaarten

Aantal toegekende arbeidskaarten A, B en C, Vlaams Gewest, 2005-2014

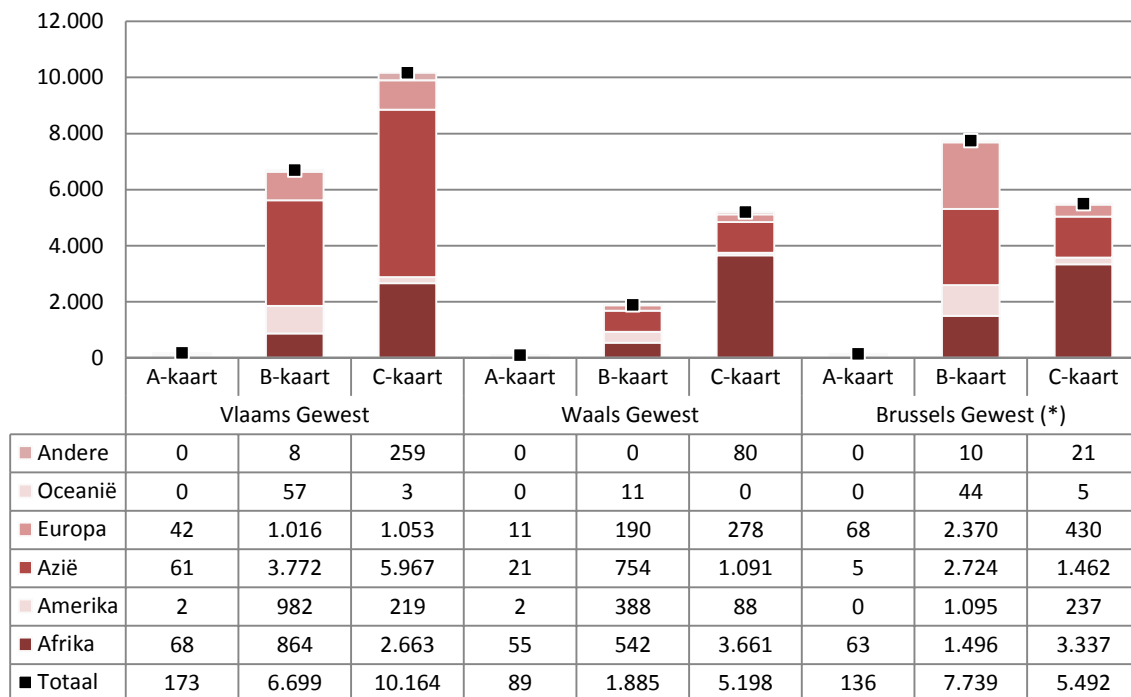
Bron: Departement WSE, bewerking HIVA.

In vergelijking met de andere gewesten in België werd in 2014 het grootste aantal arbeidskaarten toegekend in het Vlaamse Gewest. In alle 3 de gewesten werd een verwaarloosbaar aantal A-kaarten afgeleverd. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kende in 2014 iets meer B-kaarten dan C-kaarten toe, terwijl in het Waalse Gewest voornamelijk arbeidskaarten C werden afgeleverd. Ook de verdeling over nationaliteitsgroepen verschilt sterk van gewest tot gewest. In het Vlaamse Gewest werden de C-kaarten voornamelijk uitgereikt aan Aziaten en Afrikanen. Bij de afgeleverde B-kaarten vormen Aziaten en Europeanen (niet-EU) de grootste groepen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en in het Waalse Gewest gaat het bij de C-kaarten vooral om werknemers met een Afrikaanse nationaliteit en bij de B-kaarten om Aziaten en Afrikanen.

Door de zesde staatshervorming werd de materie economische migratie geregionaliseerd. Het Vlaamse Gewest verkreeg de regelgevende, uitvoerende, controlerende en sanctionerende bevoegdheid inzake economische migratie (m.b.t. arbeidskaarten A en B en de beroepskaart voor zelfstandigen). De arbeidskaart C is federale bevoegdheid gebleven.

Figuur 2.1.5.f: Arbeidskaarten naar soort en nationaliteit van de aanvrager

Aantal toegekende arbeidskaarten A, B en C per nationaliteitsgroep van de aanvrager, Belgische gewesten, 2014*

* Cijfers Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor 2013.

Bron: Departement WSE en FOD WASO, bewerking HIVA.

De cijfers over het aantal afgeleverde arbeidskaarten per categorie van arbeidskaart B geven aan dat hooggeschoolden (1.945 gedetacheerden en 1.493 niet-gedetacheerden) en leidinggevenden (662 gedetacheerden en 185 niet-gedetacheerden) in 2014 het belangrijkste aandeel hadden in het totaal aantal toegekende arbeidskaarten B in het Vlaamse Gewest. Hooggeschoolden kunnen een arbeidskaart B aanvragen indien ze in het bezit zijn van een diploma van hoger of universitair onderwijs (of hiermee gelijkgesteld) en een jaarlijkse bezoldiging ontvangen die hoger ligt dan 39.422 euro bruto (bedrag 2014). Leidinggevenden kunnen via een arbeidskaart B aan de slag indien ze een leidinggevende functie komen bekleden met een jaarlijkse bezoldiging die hoger ligt dan 65.711 euro bruto (bedrag 2014). Beide categorieën worden opgedeeld in al dan niet gedetacheerd. Gedetacheerden betreft hier personen gedetacheerd uit een niet-EER bedrijf, die in België werken maar onderhevig zijn aan de sociale zekerheid van een herkomstland buiten de Europese Economische Ruimte (EER). Zo kan een werknemer in België werken maar aangeworven zijn in een ander land, of werken in één of meer andere landen dan dat waar hij of zij aan de slag is. Detachering impliceert dat deze werknemer na beëindiging van de opdracht terugkeert naar het land van herkomst. Dit onderscheid kan relevant zijn in het kader van de discussie over het aantrekken van hooggeschoolden. Het gaat hier om loontrekkende gedetacheerde werknemers en niet over gedetacheerde zelfstandigen. Hiernaast kunnen echter ook niet-EU-burgers gedetacheerd uit een bedrijf binnen de EER in het kader van vrij dienstenverkeer hier aan de slag zijn, die zijn vrijgesteld van de arbeidskaart en dus niet gevat in deze cijfers. Niettemin kunnen gedetacheerden uit een EER-bedrijf in bepaalde gevallen ook buiten dienstverlening vallen en niet vrijgesteld zijn, waarmee ook een beperkt aantal detacheringen binnen de EER gevat zitten in deze arbeidskaartcijfers.

Andere sterk aanwezige categorieën aan wie een arbeidskaart B werd toegekend in 2014, zijn personen onder de regeling 'regularisatie duurzame verankering' (572), langdurig ingezetene niet-EU-burgers (455) en au-pairs (331). De tabel biedt verder ook een opdeling naar eerste aanvragen en hernieuwingen. Eerste aanvragen hebben betrekking op werknemers die een eerste maal een arbeidskaart toegekend krijgen. Hernieuwingen hebben betrekking op werknemers die vroeger reeds een arbeidskaart B hebben bekomen.

Figuur 2.1.5.g: Arbeidskaarten B per categorie

Aantal toegekende arbeidskaarten B (eerste toegekende kaarten, hernieuwingen en totaal) per categorie, Vlaams Gewest, 2014

	<i>Eerste kaarten</i>	<i>Her-nieuwing</i>	<i>Totaal</i>	<i>%</i>
Hooggeschoolde detachering (art. 9, 6°)	1.044	901	1.945	29,0
Hooggeschoolde niet-gedetacheerd (art. 9, 6°)	454	1.039	1.493	22,3
Leidinggevende detachering (art. 9, 7°)	147	515	662	9,9
Regularisatie duurzame verankering (KBZ/10/2009)	26	546	572	8,5
Langdurig ingezetene (art. 9, 20°)	159	296	455	6,8
Au-pair (art. 9, 14°)	303	28	331	4,9
Buiten categorie	45	241	286	4,3
Leidinggevende niet-gedetacheerd (art. 9, 7°)	50	135	185	2,8
Gespecialiseerde techniker (art. 9, 9°)	116	45	161	2,4
Gezinshereniging (art. 9, 16°)	55	93	148	2,2
Beroepssportbeoefenaar (art. 9, 11°)	86	60	146	2,2
Stagiair (art. 9, 5°)	61	5	66	1,0
Opleiding (art. 9, 19°)	56	7	63	0,9
Navorser (art. 9, 8°)	36	23	59	0,9
Gasthoogleraar (art. 9, 8°)	21	12	33	0,5
Schouwspelartiest (art. 9, 15°)	7	21	28	0,4
EU-burger nieuwe lidstaat knelpuntberoep (art.38 quater, §3)	10	16	26	0,4
Stagiair detachering (art. 9, 5°)	12	3	15	0,2
Gezinshereniging (art. 9, 17°)	2	9	11	0,2
EU-burger nieuwe lidstaat (art. 38 quater, §1)	3	5	8	0,1
Beroepsopleiding (art. 9, 10°)	5	0	5	0,1
Opleiding (art. 9, 18°)	1	0	1	0,0
Algemeen totaal	2.699	4.000	6.699	100,0

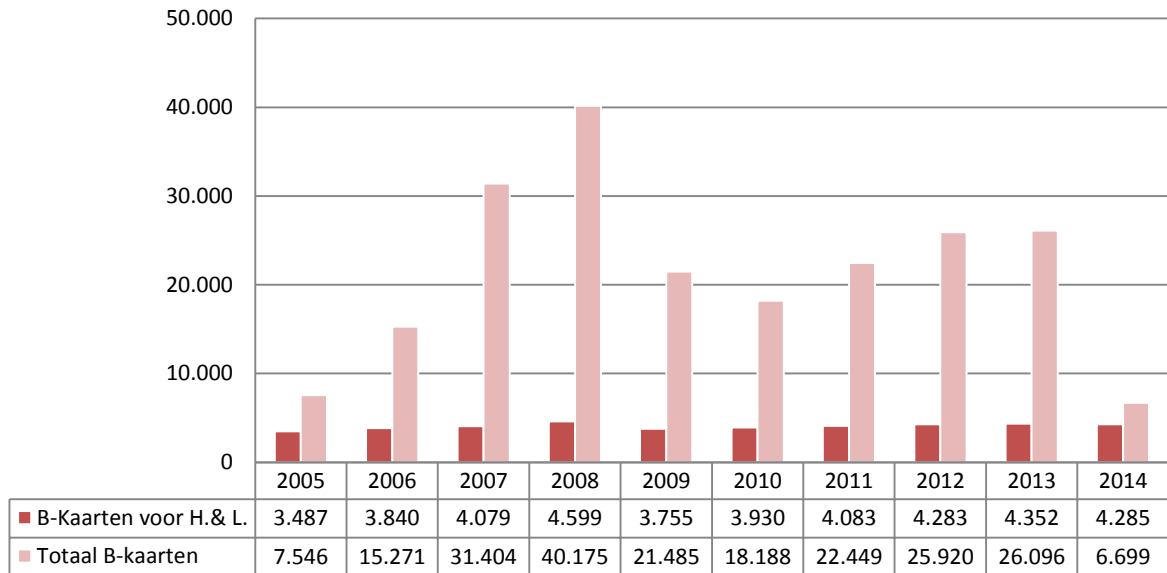
Bron: Departement WSE.

In 2014 werd bijna twee derde (64%) van het totaal aantal arbeidskaarten B afgeleverd aan hooggeschoolden en leidinggevend. Dat dit aandeel bijna 4 keer hoger ligt dan in het voorgaande jaar, dient men te kaderen in de sterke daling van het totaal aantal arbeidskaarten B (van 26.096 in 2013 naar 6.699 in 2014), in de context van het einde van de overgangsmaatregelen voor Roemenen en Bulgaren. Het aantal arbeidskaarten binnen deze categorieën steeg systematisch in de laatste jaren, met in 2008 een kleine piek van 4.599 arbeidskaarten voor hooggeschoold en leidinggevend personeel. In 2014 is er echter een zeer lichte daling (-67 kaarten of -1,5%) en komt men terug op het aantal van 2012. Deze cijfers dienen echter genuanceerd te worden omdat ze sterk onderhevig zijn aan wijzigingen in de reglementering, wat vergelijking over verschillende jaren bemoeilijkt. Zo werden bijvoorbeeld verschillende categorieën toegevoegd aan buitenlandse werknemers die vrijgesteld zijn van arbeidskaarten (post doctorandi, onderzoekers in erkende

onderzoekinstellingen, kaderleden, ...). Bij deze vrijgestelden is er een redelijk aantal dat voordien onder de categorie van de hogeschoolden of leidinggevenden viel.

Figuur 2.1.5.h: Arbeidskaarten B voor hogeschoolden en leidinggevenden

Totaal aantal toegekende arbeidskaarten B en aantal toegekende arbeidskaarten B aan hogeschoolden en leidinggevenden (art. 9, 6° en art. 9, 7°), Vlaams Gewest, 2005-2014

Bron: Departement WSE, bewerking HIVA.

De meest voorkomende nationaliteiten onder de hogeschoolden en leidinggevenden die in 2014 een arbeidskaart B ontvingen zijn Indiërs, Japanners, Amerikanen, Chinezen en Russen, samen goed voor bijna twee derde van het totaal. Waar Japanners vroeger op de eerste plaats stonden, staan Indiërs sinds 2006 aan de top. Dit hangt samen met de grotere instroom van Indiase informatici.

Figuur 2.1.5.i: Top 10 nationaliteiten arbeidskaarten B voor hogeschoolden en leidinggevenden

Aantal en aandeel toegekende arbeidskaarten B voor hogeschoolden en leidinggevenden (art. 9, 6° en art. 9, 7°) van de 10 meest voorkomende nationaliteiten, Vlaams Gewest, 2014

	Aantal	% in totaal
India	1.549	36,2
Japan	748	17,5
VS	427	10,0
China	239	5,6
Rusland	159	3,7
Turkije	155	3,6
Oekraïne	102	2,4
Brazilië	79	1,8
Canada	57	1,3
Zuid-Korea	53	1,2
Totaal top 10	4.285	83,3

Bron: Departement WSE.

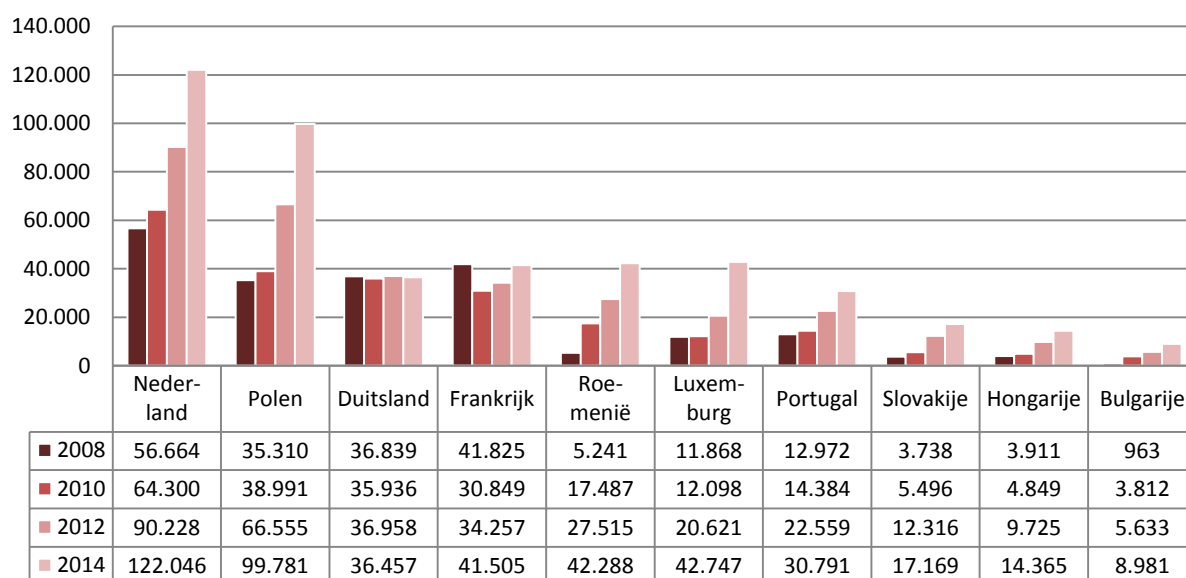
Ten slotte kan voor detachering het aantal meldingen van gedetacheerde werknemers en tijdelijke zelfstandigen in kaart gebracht worden op basis van het Landenoverschrijdend Informatiesysteem ten behoeve van Migratieonderzoek bij de Sociale Administratie (LIMOSA). De LIMOSA-databank bevat sinds 2009 gegevens over gedetacheerde werknemers en tijdelijke zelfstandigen die in België

werken maar onderhevig zijn aan de sociale zekerheid van het herkomstland (zowel EER als niet-EER). Het betreft het aantal meldingen (van gevalideerde meldingsplichtigen) en niet het aantal personen. Eenzelfde persoon kan meerdere meldingen in een jaar aangeven, bijvoorbeeld afhankelijk van de duur van het contract. Cijfers voor het Vlaamse Gewest zijn niet beschikbaar. In tegenstelling tot voorgaande cijfers over arbeidskaarten die enkel betrekking hadden op werknemers in loondienst, zijn in de LIMOSA-gegevens ook zelfstandigen vervat.

In 2014 was Nederland het voornaamste herkomstland (op basis van land van vestiging van de werkgever) van gedetacheerde werknemers en tijdelijk zelfstandigen in België. Daarna volgen Polen, Duitsland, Frankrijk en Roemenië. Nagenoeg elk van deze herkomstlanden kende een duidelijk stijgende trend tussen 2008 en 2014, met uitzondering van Duitsland en Frankrijk.

Figuur 2.1.5.j: Top 10 herkomstlanden van gedetacheerden in België

Aantal meldingen van detachering in België (als werknemer of zelfstandige) voor de 10 meest voorkomende landen van vestiging van werkgever in 2014, België, 2008-2014

Bron: LIMOSA - RSZ, bewerking HIVA.

2.2. ASIEL

Bronnen

Een asielzoeker is een vreemdeling die in België een aanvraag indient om erkend te worden als vluchteling die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1 van het Internationaal Vluchtelingenverdrag van 1951 (Conventie van Genève). Een vluchteling wordt daarin gedefinieerd als “de persoon die een gegronde vrees heeft voor vervolging om reden van zijn of haar ras, religie, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep, die zich buiten zijn of haar land van herkomst bevindt en die omwille van die vrees de bescherming van dat land niet kan of wil inroepen”. Om als vluchteling erkend te worden moet een asielaanvraag worden ingediend bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Het is het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen dat de vluchtelingenstatus toekent of weigert. Indien een asielzoeker geen vluchteling is die voldoet aan de voorwaarden van het Internationaal Vluchtelingenverdrag maar toch een reëel risico op ‘ernstige schade’ loopt in geval van terugkeer naar zijn of haar land, kan aan deze het subsidiaire beschermingsstatuut worden toegekend. In tegenstelling tot erkende vluchtelingen omvat het subsidiaire beschermingsstatuut slechts een tijdelijk verblijfsrecht dat jaarlijks verlengd kan worden en dit voor een periode van 5 jaar, waarna omzetting in onbeperkt verblijfsrecht mogelijk is.

Om het aantal asielaanvragen en positieve beslissingen (erkenningen als vluchteling of toekenning van subsidiaire bescherming) in België in kaart te brengen, kan beroep gedaan worden op gegevens van het **Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS)** en de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)**. Cijfers voor het Vlaamse Gewest zijn niet beschikbaar. Belgische asielstatistieken geven het totaal aantal asielaanvragen per jaar weer en omvatten zowel eerste aanvragen (ook ‘enkelvoudige aanvragen’ of ‘nieuwe aanvragen’ genoemd) als herhaalde aanvragen (ook ‘meervoudige aanvragen’ genoemd). In de CGVS- en DVZ-statistieken slaat een asielaanvraag op een dossier, wat meerdere personen kan betreffen. Begeleide minderjarigen worden namelijk niet apart geteld maar behoren tot het dossier van de ouders. Hiernaast worden door het CGVS eveneens cijfers gerapporteerd over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV).

Op Europees niveau worden asielstatistieken verzameld door **Eurostat**. In deze gegevens worden asielzoekers gedefinieerd als personen afkomstig uit een niet-EU-land (of staatloze personen) die op individuele basis in een EU-land bescherming vragen en ernaar streven om een vluchtelingenstatus (volgens de Conventie van Genève) of subsidiaire bescherming te krijgen. In tegenstelling tot CGVS en DVZ, worden asielaanvragen door Eurostat weergegeven per persoon. De Eurostat-gegevens verschillen dus van de CGVS- en DVZ-gegevens in die zin dat per persoon één asielaanvraag wordt geteld: ook begeleide minderjarigen worden door Eurostat als aparte asielaanvragers meegerekend.

Vaststellingen

2.2.1. Evolutie van asielaanvragen

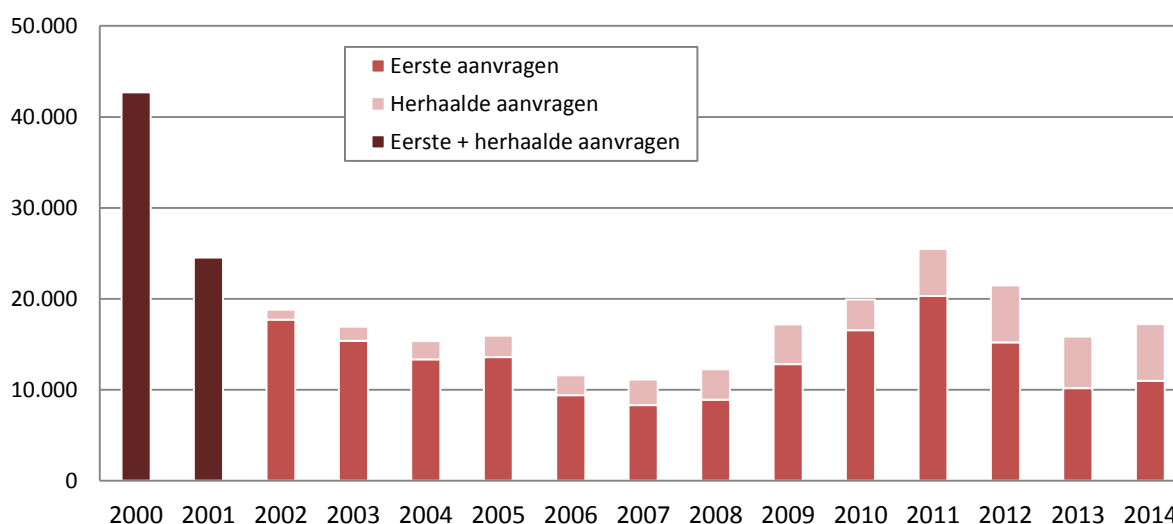
In 2014 werden in België 17.213 asielaanvragen ingediend. Het gaat om het aantal dossiers, niet om het aantal betrokken personen. Aangezien begeleide minderjarige asielzoekers tot het dossier van de ouders behoren, ligt het aantal asiel-aanvragende personen de facto hoger dan het aantal asielaanvragen (dossiers) weergegeven in de statistieken van het CGVS en de DVZ. Het aantal

asielaanvragen is tussen 2013 en 2014 licht gestegen, maar ligt beduidend lager dan in 2000 (42.691) en 2011 (25.479). Tussen 2007 en 2011 is het aantal asielaanvragen in België jaar na jaar gestegen, maar tussen 2011 en 2013 was er sprake van een daling. Van het totaal aantal asielaanvragen gaat het steeds in een ruime meerderheid van de gevallen om eerste aanvragen. In 2014 waren er 10.975 eerste aanvragen (64%), naast 6.328 herhaalde aanvragen (36%). Het aandeel herhaalde aanvragen is echter wel gestegen tijdens de meest recente jaren. In 2014 ligt dit aandeel meer dan dubbel zo hoog als in 2010 (36% tegenover 17%).

Het CGVS rapporteert voor 2014 531 niet-begeleide minderjarige asielzoekers. Dit cijfer schommelde in de afgelopen jaren, van 896 in 2010, over een piek van 1.649 in 2011 en 1.008 in 2012, naar 468 in 2013. In 2015 steeg ook dit aantal beduidend, met 1.388 niet-begeleide minderjarige asielzoekers tussen januari en september.

Figuur 2.2.1.a: Evolutie van het aantal asielaanvragen in België

Aantal eerste en herhaalde asielaanvragen en totaal aantal asielaanvragen (telkens dossiers), België, 2000-2014*

	<i>Eerste aanvragen</i>		<i>Herhaalde aanvragen</i>		<i>Totaal aanvragen</i>
	<i>Aantal</i>	<i>% in totaal</i>	<i>Aantal</i>	<i>% in totaal</i>	
2000	nb	nb	nb	nb	42.691
2001	nb	nb	nb	nb	24.549
2002	17.705	94,2	1.100	5,8	18.805
2003	15.397	90,9	1.543	9,1	16.940
2004	13.331	86,8	2.026	13,2	15.357
2005	13.602	85,2	2.355	14,8	15.957
2006	9.400	81,1	2.187	18,9	11.587
2007	8.315	74,8	2.800	25,2	11.115
2008	8.921	72,8	3.331	27,2	12.252
2009	12.925	75,2	4.261	24,8	17.186
2010	16.532	82,9	3.409	17,1	19.941
2011	20.330	79,8	5.149	20,2	25.479
2012	15.206	70,8	6.257	29,2	21.463
2013	10.193	64,3	5.647	35,7	15.840
2014	10.975	63,8	6.328	36,2	17.213

* Opdeling eerste versus herhaalde asielaanvragen is niet beschikbaar vóór 2002.

Bron: CGVS/DVZ, bewerking HIVA.

Het aantal asielaanvragen is in de loop van 2015 sterk gestegen, met 22.266 asielaanvragen in de eerste 9 maanden van het jaar. Jaarcijfers zijn nog niet beschikbaar, maar de meest actueel beschikbare cijfers geven aan dat het totaal aantal ingediende aanvragen (eerste en herhaalde) maand na maand stijgt en telkens beduidend hoger ligt dan in dezelfde maand van 2014. In mei 2015 ging het om 1.708 aanvragen (+52% tegenover het aantal aanvragen in dezelfde maand in 2014), in juni om 2.289 aanvragen (+63%), in juli om 2.975 aanvragen (+100%), in augustus om 4.621 aanvragen (+193%) en in september om 5.512 aanvragen (+207%). Van alle aanvragen in de eerste 9 maanden van 2015 gaat het in 85% van de gevallen om een eerste aanvraag, wat een wezenlijke stijging betekent tegenover het aandeel eerste aanvragen (64%) in het vorige jaar.

Een Europese vergelijking geeft aan dat het aantal asielaanvragen sterk verschilt tussen de EU-lidstaten. In 2014 kreeg Duitsland veruit het hoogst aantal asielaanvragen van alle EU15-landen. Met 202.815 aanvragers (personen) werd ruim 36% van alle asielaanvragen in de hele EU15 ingediend in Duitsland. De top 5 van bestemmingslanden van asielaanvragers in de EU15 wordt verder aangevuld met Zweden, Italië, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. In alle EU15-landen is de ruime meerderheid van de asielaanvragers een 'eerste aanvrager'.

Wat het absolute aantal asielaanvragen in 2014 betreft, staat België op de 8ste plaats in de EU15, net na Nederland. Van alle asielaanvragen in de EU15 wordt 4,1% in België geregistreerd. Wanneer de asielcijfers bekeken worden in verhouding tot de totale bevolking neemt België de 6de plaats in van de rangschikking van EU15-landen, met 2 asielaanvragen per 1.000 inwoners in België. Het aantal asielaanvragen afgezet tegenover de bevolkingsgrootte ligt niet het hoogst in Duitsland, maar in Zweden. Op afstand wordt Zweden gevolgd door Oostenrijk, Denemarken, Duitsland en Luxemburg.

Figuur 2.2.1.b: Aantal asielaanvragers Europees vergeleken

Totaal aantal asielaanvragers en eerste asielaanvragers (afgerond tot op 5), aandeel ten opzichte van het totaal aantal aanvragers in de EU15 (in %) en aantal asielaanvragers per 1.000 inwoners, EU15-landen, 2014

	<i>Totaal aantal asielaanvragers</i>	<i>Aantal eerste aanvragers</i>	<i>% asiel-aanvragers in totaal EU15</i>	<i>Aantal asiel-aanvragers per 1.000 inwoners</i>
Duitsland	202.815	173.070	36,4	2,5
Zweden	81.325	75.090	14,6	8,4
Italië	64.625	63.655	11,6	1,1
Frankrijk	64.310	58.845	11,5	1,0
VK	33.010	32.345	5,9	0,5
Oostenrijk	28.065	25.700	5,0	3,3
Nederland	24.535	21.810	4,4	1,5
België	22.850	14.130	4,1	2,0
Denemarken	14.715	14.565	2,6	2,6
Griekenland	9.435	7.590	1,7	0,9
Spanje	5.615	5.460	1,0	0,1
Finland	3.625	3.495	0,7	0,7
Ierland	1.450	1.440	0,3	0,3
Luxemburg	1.150	1.030	0,2	2,1
Portugal	445	445	0,1	0,0

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

Het hoge absoluut aantal asielaanvragers in Duitsland is echter een vrij recent fenomeen. Waar Duitsland in 2011 nog 53.345 asielaanvragen ontving, is dit aantal in 2014 bijna verviervoudigd tegenover 2011. Dergelijke stijging in de meest recente jaren is er ook in andere landen zoals Zweden en Italië. Enkel in Luxemburg en België lag het aantal in 2014 lager in vergelijking met 2011.

Figuur 2.2.1.c: Evolutie van het aantal asielaanvragers Europees vergeleken

Aantal asielaanvragers (afgerond tot op 5), EU15-landen, 2005-2014

	2005	2008	2011	2014	2014/2005
Duitsland	28.915	26.945	53.345	202.815	7,01
Zweden	17.530	24.875	29.710	81.325	4,64
Italië	9.345	30.145	40.355	64.625	6,92
Frankrijk	49.735	41.845	57.335	64.310	1,29
VK	30.840	nb	26.940	33.010	1,07
Oostenrijk	22.460	12.750	14.455	28.065	1,25
Nederland	12.345	15.255	14.600	24.535	1,99
België	12.575	15.940	32.270	22.850	1,82
Denemarken	2.280	2.375	3.985	14.715	6,45
Griekenland	9.050	19.885	9.310	9.435	1,04
Spanje	5.050	4.515	3.420	5.615	1,11
Finland	3.595	3.770	2.975	3.625	1,01
Ierland	4.305	3.865	1.290	1.450	0,34
Luxemburg	800	455	2.155	1.150	1,44
Portugal	115	160	275	445	3,87

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

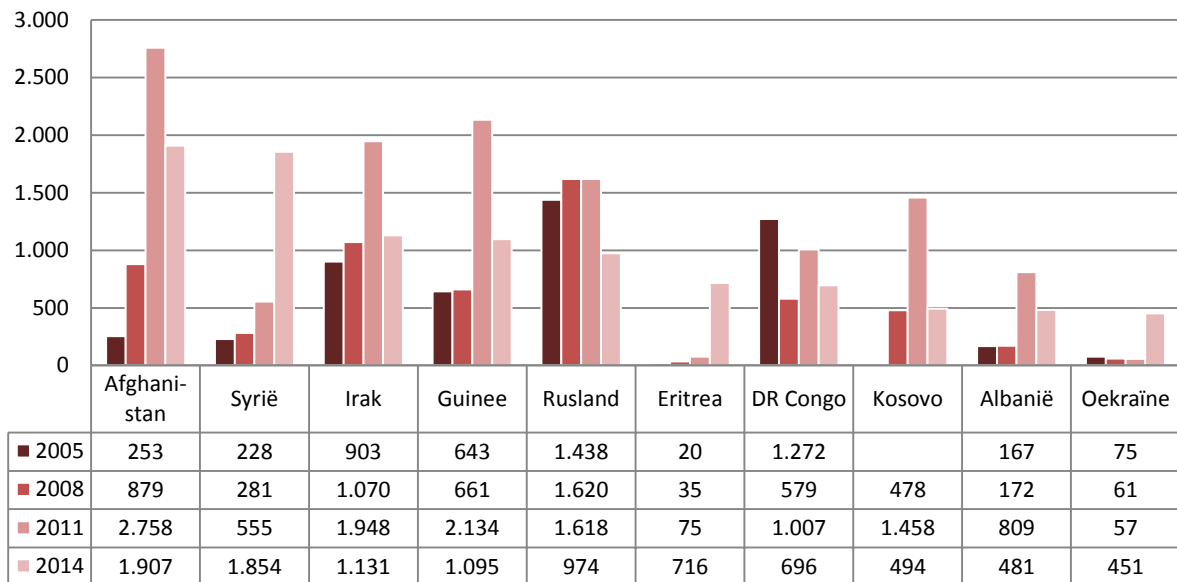
2.2.2. Nationaliteit van asielzoekers

De herkomstlanden van de asielaanvragers (dossiers) in België wisselen sterk doorheen de tijd. In 2014 werd de top 10 gevormd door Afghanen (11%), Syriërs (11%), Irakezen (7%), Guineeërs (6%), Russen (6%), Eritreeërs (4%), Congolezen (4%), Kosovaren (3%), Albanezen (3%) en Oekraïners (3%). De afgelopen 10 jaar is er sprake van uiteenlopende trends voor deze nationaliteiten. Het aantal aanvragen van Afghanen is sterk gestegen, maar lag in 2014 beduidend lager dan in 2011. Het aantal aanvragen van Syrische burgers was tot voor kort relatief beperkt, maar is in 2014 meer dan verdrievoudigd tegenover 2011. Het aantal asielzoekers uit Eritrea is plots sterk gestegen (x 10) in 2014 in vergelijking met 2011, net als het aantal Oekraïners (x 8). Andere nationaliteiten vertonen dan weer een daling van het aantal asielaanvragen in 2014 tegenover 2011, zoals Irak, Guinee, Rusland, DR Congo, Kosovo en Albanië. De daling van het aantal Kosovaren en Albanezen hangt mogelijk samen met het opnemen van deze landen in de 'lijst van veilige landen'. Volgende landen staan op deze lijst: Albanië, Bosnië-Herzegovina, Macedonië, India, Kosovo, Montenegro en Servië. Algemeen geldt voor burgers van een land dat zich bevindt op de lijst van veilige landen dat internationale bescherming niet als nodig beschouwd wordt. Het CGVS behandelt de asielaanvragen van deze asielzoekers in een bijzondere procedure. De asielzoeker moet zelf kunnen aantonen (bewijslast bij asielzoeker) dat hij of zij in zijn of haar persoonlijke situatie een gegronde vrees heeft voor vervolging of een reëel risico loopt op het lijden van ernstige schade.

De reeds beschikbare cijfers voor 2015 (maandstatistieken tot en met september 2015) geven aan dat Irak en Syrië de voornaamste herkomstlanden zijn van de grote groep nieuwe asielzoekers die in 2015 asiel aanvragen in België. Deze 2 landen zijn goed voor respectievelijk 6.158 (28%) en 4.154 (19%) van de 22.266 asielaanvragen die in de eerste 9 maanden van 2015 werden ingediend.

Figuur 2.2.2.a: Top 10 herkomstlanden van asielaanvragers in België

Aantal asielaanvragen (dossiers) van de 10 meest voorkomende nationaliteiten van asielaanvragers in 2014, België, 2005-2014

Bron: CGVZ/DVZ/EMN, bewerking HIVA.

Uit de gegevens over de voornaamste nationaliteiten van asielaanvragers in andere EU15-lidstaten blijkt duidelijk dat veelal dezelfde nationaliteiten terugkeren in de verschillende lidstaten. Het gaat onder meer om Syriërs, Afghanen, Eritreeërs, Irakezen, Albanezen, Oekraïners, Russen en Kosovaren. Toch zijn er ook een aantal nationaliteiten die beduidend vaker in een bepaalde lidstaat asiel aanvragen dan in andere landen. Een voorbeeld hiervan zijn asielzoekers uit Zwart-Afrika (Nigeria, Mali, Senegal en Gambia) in Italië.

Figuur 2.2.2.b: Top 5 herkomstlanden van asielaanvragers Europees vergeleken

Aantal asielaanvragers (afgerond tot op 5) voor top 5 van de meest voorkomende nationaliteiten van asielzoekers en aandeel (in %) van deze nationaliteiten in het totaal aantal asielzoekers, EU15-landen, 2014

<i>Aantal</i>		<i>% totaal</i>	<i>Aantal</i>		<i>% totaal</i>	<i>Aantal</i>		<i>% totaal</i>
		<i>asielaanvragers</i>			<i>asielaanvragers</i>			<i>asielaanvragers</i>
België			Duitsland			Nederland		
Syrië	2.705	11,8	Syrië	41.100	20,3	Syrië	8.790	35,8
Afghanistan	2.330	10,2	Servië	27.145	13,4	Eritrea	3.910	15,9
Rusland	1.850	8,1	Eritrea	13.255	6,5	Irak	1.320	5,4
Guinee	1.440	6,3	Afghanistan	9.675	4,8	Afghanistan	880	3,6
Irak	1.395	6,1	Irak	9.495	4,7	Iran	665	2,7
Luxemburg			Frankrijk			Italië		
Bosnië-Herz.	170	14,8	DR Congo	5.470	8,5	Nigeria	10.135	15,7
Montenegro	145	12,6	Rusland	4.205	6,5	Mali	9.790	15,1
Kosovo	140	12,2	Bangladesh	3.800	5,9	Gambia	8.575	13,3
Albanië	120	10,4	Albanië	3.000	4,7	Pakistan	7.150	11,1
Syrië	95	8,3	Syrië	2.845	4,4	Senegal	4.675	7,2
Spanje			Portugal			Griekenland		
Syrië	1.510	26,9	Oekraïne	155	34,8	Afghanistan	1.710	18,1
Oekraïne	895	15,9	Marokko	25	5,6	Pakistan	1.620	17,2
Mali	595	10,6	Sierra Leone	25	5,6	Syrië	785	8,3
Algerije	305	5,4	Pakistan	25	5,6	Bangladesh	635	6,7
Palestina	200	3,6	Mali	20	4,5	Albanië	570	6,0
Verenigd Koninkrijk			Denemarken			Ierland		
Pakistan	4.085	12,4	Syrië	7.210	49,0	Pakistan	290	20,0
Eritrea	3.300	10,0	Eritrea	2.275	15,5	Nigeria	140	9,7
Iran	2.545	7,7	Somalië	700	4,8	Albania	100	6,9
Syrië	2.355	7,1	Rusland	520	3,5	Bangladesh	100	6,9
Albanië	2.015	6,1	Afghanistan	315	2,1	Zimbabwe	85	5,9
Oostenrijk			Zweden			Finland		
Syrië	7.730	27,5	Syrië	30.750	37,8	Irak	820	22,6
Afghanistan	5.075	18,1	Eritrea	11.530	14,2	Somalië	410	11,3
Rusland	1.995	7,1	Somalië	4.870	6,0	Oekraïne	300	8,3
Kosovo	1.905	6,8	Afghanistan	3.105	3,8	Afghanistan	205	5,7
Somalië	1.160	4,1	Irak	2.665	3,3	Rusland	200	5,5

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

2.2.3. Evolutie van erkenningen

In 2014 werden in België van 4.805 asielaanvragen (dossiers) de betrokkenen door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) erkend als vluchteling, wat overeenkomt met 37% van alle beslissingen ten gronde van het CGVS in dat jaar. In 1.341 asioldossiers werd door CGVS het subsidiaire beschermingsstatuut toegekend, wat nog eens 10% is van de beslissingen. Dit blijkt een stijging in het aantal positieve beslissingen in asielpcedures tegenover het voorgaande jaar, althans wat betreft het aantal erkenningen als vluchteling. Waar in 2013 in ongeveer 16% van alle beslissingen (ten gronde) door CGVS een vluchtelingenstatuut werd toegekend, is dit aandeel meer dan verdubbeld in 2014 naar 37%. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de gerapporteerde percentages niet gebaseerd zijn op cohorte-gegevens. Het gaat niet om het aandeel asielaanvragen dat in een bepaald jaar wordt ingediend en positief wordt beoordeeld door CGVS. Aangezien een asielpcedure kan doorlopen over verschillende jaren, hebben erkenningen in een bepaald jaar niet per se betrekking op asielaanvragen van datzelfde jaar. Daardoor kan men op basis van deze cijfers geen uitspraken doen over het percentage asielaanvragers dat erkend wordt als vluchteling of een subsidiair beschermingsstatuut toegekend krijgt.

Ook de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) kent jaarlijks een aantal erkenningen als vluchteling of subsidiaire bescherming toe. Dit betreft echter kleine aantallen, die niet zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Figuur 2.2.3.a: Evolutie van erkenningen als vluchteling en toekenning subsidiaire bescherming

Aantal erkenningen als vluchteling en toekenningen van subsidiaire bescherming* door het CGVS (dossiers) en aandeel (in %) in het totaal aantal beslissingen ten gronde**, België, 2005-2014

	<i>Erkenningen als vluchteling</i>	<i>% van totaal aantal beslissingen CGVS</i>	<i>Subsidiaire bescherming</i>	<i>% van totaal aantal beslissingen CGVS</i>
2005	3.059	nb	nvt	nvt
2006	1.914	nb	8	nb
2007	1.839	nb	279	nb
2008	2.143	23,9	394	4,4
2009	1.889	21,3	418	4,7
2010	2.107	16,0	711	5,4
2011	2.857	17,0	1.094	6,5
2012	3.038	15,4	1.381	7,0
2013	2.986	16,4	1.951	10,7
2014	4.805	36,6	1.341	10,2

* Subsidiaire beschermingsstatus in voege sinds 10 oktober 2006.

** Totaal aantal beslissingen ten gronde niet gekend vóór 2008.

Bron: CGVS/DVZ, bewerking HIVA.

2.3. REGULARISATIE

Bronnen

De Vreemdelingenwet voorziet in een regularisatieprocedure om in ‘buitengewone omstandigheden’ tijdelijk of definitief verblijfsrecht toe te kennen omwille van humanitaire redenen (artikel 9bis) of omwille van medische redenen (artikel 9ter). Een regularisatie geeft de betrokkene een machtiging tot verblijf, omwille van bijvoorbeeld een onredelijk langdurige asielprocedure of om medische of andere humanitaire redenen (zoals duurzame lokale verankering). De artikels 9bis en 9ter die de huidige wetgevende basis vormen voor humanitaire en medische regularisaties, zijn ingevoerd bij wet van 15 september 2006 en in werking getreden op 1 juni 2007. Voordien werd regularisatie geregeld door het vroegere artikel 9.3, dat tot 2007 de basis vormde om verblijfsmachtigingen af te leveren in buitengewone omstandigheden (zowel humanitaire als medische gronden). Artikel 9.3 werd vervangen door artikels 9bis en 9ter.

In dit hoofdstuk worden cijfers over humanitaire en medische regularisatie weergegeven op basis van rapportering door de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)**. Het gaat om het aantal regularisatieaanvragen per jaar, het aantal positieve beslissingen in regularisatiedossiers en het aantal geregulariseerde personen (inclusief minderjarigen) in België. Cijfers voor het Vlaamse Gewest zijn niet beschikbaar.

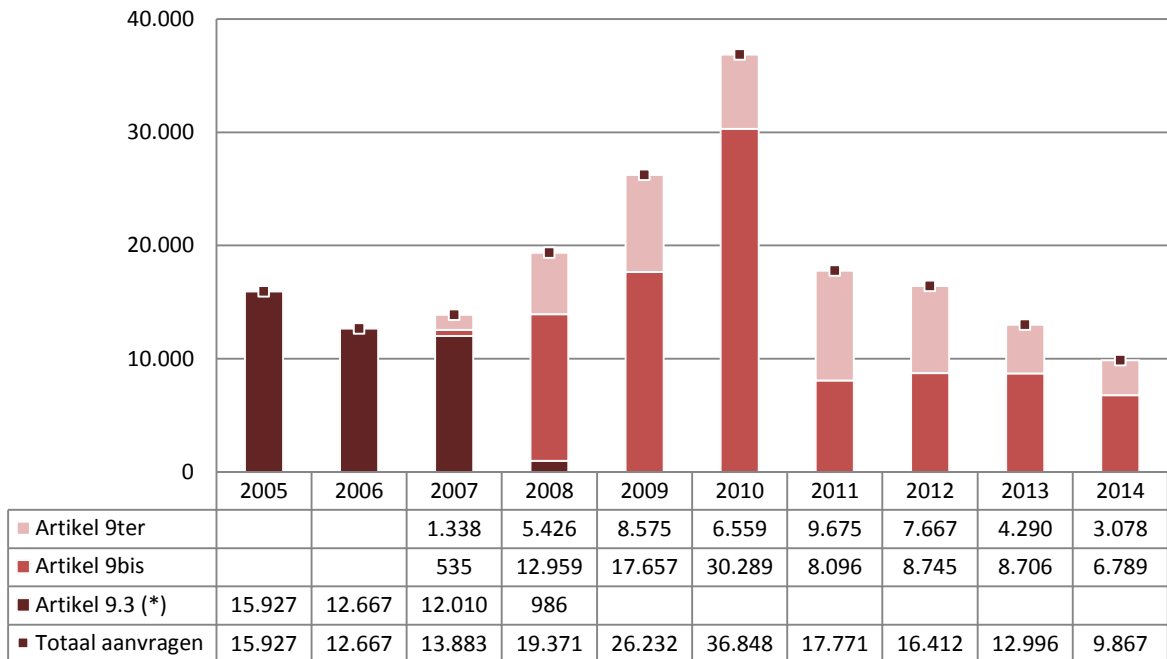
Vaststellingen

2.3.1. Evolutie van regularisatieaanvragen

In 2014 werden 9.867 regularisatieaanvragen ingediend, waarvan 6.789 (69%) om humanitaire redenen en 3.078 (31%) om medische redenen. Het aantal regularisatieaanvragen schommelde sterk in het afgelopen decennium. Medische aanvragen op basis van artikel 9ter moeten rechtstreeks bij de DVZ worden aangevraagd, terwijl verzoeken op basis van artikel 9.3 en het huidige artikel 9bis worden ingediend bij de gemeente waar men verblijft, die deze daarna doorstuurt naar de DVZ. Er kan enige tijd verlopen tussen het indienen van een aanvraag bij de gemeente en ontvangst bij DVZ. Dit verklaart waarom eind 2007 en in 2008 nog aanvragen op basis van het vroegere artikel 9.3 geregistreerd werden, hoewel die wettelijke basis intussen vervangen was. Na een opvallende stijging in de periode 2009-2010 omwille van de regularisatiecampagne van personen met een ‘duurzame lokale verankering’ eind 2009, is het aantal aanvragen in de meest recente jaren weer sterk gedaald.

Figuur 2.3.1.a: Evolutie van het aantal regularisatieaanvragen in België

Aantal regularisatieaanvragen (dossiers) per procedure, België, 2005-2014*

* Hervorming van regularisatieprocedure in 2007, met vervanging van art. 9.3. Binnenkomende aanvragen artikel 9.3 voor het jaar 2008 betreffen aanvragen die laattijdig door de gemeenten werden overgemaakt aan DVZ.

Bron: DVZ, bewerking HIVA.

2.3.2. Evolutie van regularisaties

In 2014 werd in 996 regularisatiedossiers een positieve beslissing genomen, waarmee 1.548 personen werden geregulariseerd. Het aantal geregulariseerde personen is na een piek in 2010 (24.199 personen) in de jaren daarna duidelijk sterk gedaald. In 2014 werd het laagste aantal personen geregulariseerd in het afgelopen decennium.

Figuur 2.3.2.a: Evolutie van het aantal regularisaties in België

Aantal positieve beslissingen in regularisatiedossiers en aantal geregulariseerde personen, België, 2005-2014

	Aantal positieve beslissingen (dossiers)	Aantal geregulariseerde personen
2005	5.422	11.630
2006	5.392	10.207
2007	6.256	11.335
2008	4.995	8.369
2009	7.194	14.830
2010	15.426	24.199
2011	7.002	9.509
2012	3.387	4.412
2013	1.336	1.901
2014	996	1.548

Bron: DVZ, bewerking HIVA.

2.4. INTERNATIONALE EMIGRATIE

Bronnen

De cijfers over internationale emigratie of buitenlandse uitwijking van vreemdelingen in Vlaanderen en België hebben betrekking op vreemdelingen die in de loop van het referentiejaar vanuit het Vlaamse Gewest, respectievelijk België naar het buitenland uitwijken. Dit deel behandelt enkel internationale emigratie van vreemdelingen in strikte zin. Ambtshalve schrappingen en veranderingen van register (personen die worden overgeschreven van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister) worden hier niet behandeld maar komen aan bod in deel 2.6 Migratiesaldo.

De cijfers over internationale emigratie in Vlaanderen en België zijn gebaseerd op de migratiecijfers van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie. De ADS-migratiecijfers zijn gebaseerd op het **Rijksregister**, dat zowel het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) als het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur) omvat. Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Het gaat in dit hoofdstuk enkel om de internationale emigratie van vreemdelingen: personen zonder de Belgische nationaliteit. Personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) worden door ADS niet beschouwd als vreemdelingen.

Voor Europese emigratiedata werd beroep gedaan op gegevens van **Eurostat**. Internationale emigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat wordt door Eurostat gedefinieerd als de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een lidstaat voor een periode van minimum 12 maanden, niet langer in deze lidstaat verblijft (geregistreerd staat). Door een verschil in de definities (verblijfsduurcriterium) verschillen de aantallen zoals gerapporteerd door de verschillende bronnen.

Bij de opdeling van de ADS-migratiegegevens worden hierna volgende nationaliteitsgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).
(De EU12-landen worden hier steeds als EU-lidstaten en als een aparte groep beschouwd, ook in de jaren voorafgaand aan de toetreding van deze landen tot de EU. Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen, zijnde de EU12-landen plus Kroatië).

- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit).

Vaststellingen

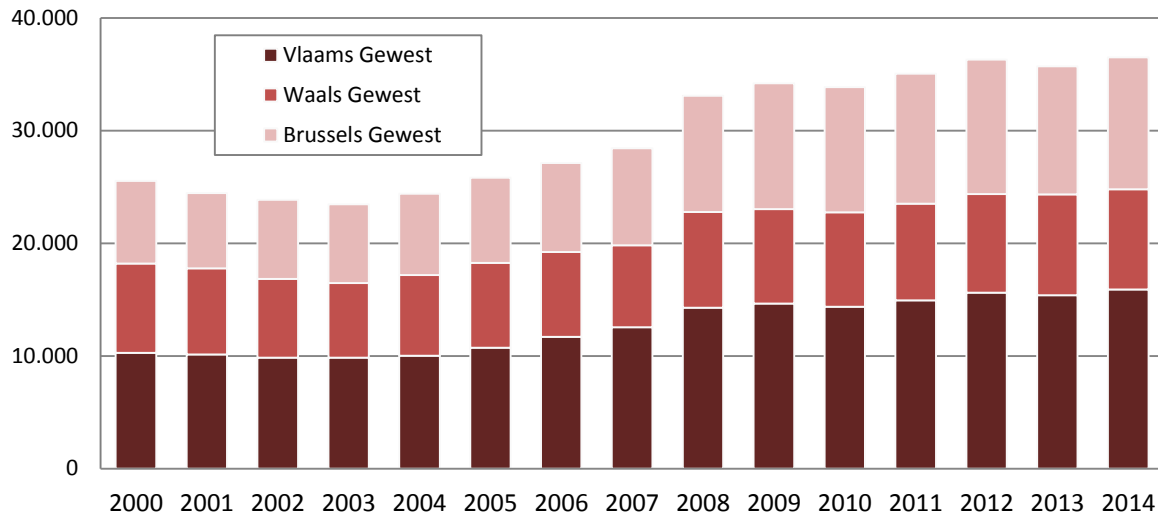
2.4.1. Evolutie van internationale emigratie van vreemdelingen

In de loop van 2014 weken 15.898 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest uit naar het buitenland. Dit betreft enkel emigraties in strikte zin (zonder ambtshalve schrappingen en veranderingen van register) van vreemdelingen (personen zonder de Belgische nationaliteit). Het aantal internationale emigraties van vreemdelingen is in 2014 1,5 keer hoger dan in 2000. Sinds 2002 kan men een stijgende trend observeren. Enkel in de jaren 2010 en 2013 is het aantal emigraties beperkt afgenomen.

Het aantal emigraties van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest evolueert op parallelle wijze als het totale aantal emigraties van vreemdelingen in heel België. In de nationale emigratiecijfers blijkt het aantal buitenlandse uitwijkingen van vreemdelingen sinds 2003 systematisch te zijn gestegen, met uitzondering van een kleine afname in 2010 en 2013. In 2014 werden in België 36.498 uitwijkingen van vreemdelingen naar het buitenland geteld. De verhouding van de 3 gewesten in het nationale emigratiecijfer blijft nagenoeg gelijk over de bestudeerde jaren: Vlaanderen is telkens goed voor ongeveer 2 op de 5 van alle emigraties van vreemdelingen in België, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor een derde en Wallonië voor een kwart. In verhouding tot de bevolking ligt de emigratie van vreemdelingen het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Figuur 2.4.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel internationale emigranten

Aantal internationale emigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (in %), gewesten en België, 2000-2014, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2000	10.277	0,2	7.935	0,2	7.310	0,8	25.522	0,2
2001	10.125	0,2	7.644	0,2	6.685	0,7	24.454	0,2
2002	9.839	0,2	7.003	0,2	7.014	0,7	23.856	0,2
2003	9.840	0,2	6.624	0,2	6.979	0,7	23.443	0,2
2004	10.022	0,2	7.145	0,2	7.223	0,7	24.390	0,2
2005	10.731	0,2	7.537	0,2	7.553	0,8	25.821	0,2
2006	11.684	0,2	7.529	0,2	7.904	0,8	27.117	0,3
2007	12.554	0,2	7.261	0,2	8.619	0,8	28.434	0,3
2008	14.264	0,2	8.499	0,2	10.313	1,0	33.076	0,3
2009	14.649	0,2	8.380	0,2	11.177	1,0	34.206	0,3
2010	14.356	0,2	8.389	0,2	11.117	1,0	33.862	0,3
2011	14.937	0,2	8.584	0,2	11.515	1,0	35.036	0,3
2012	15.608	0,2	8.764	0,2	11.917	1,0	36.289	0,3
2013	15.391	0,2	8.940	0,3	11.357	1,0	35.688	0,3
2014	15.898	0,2	8.885	0,2	11.715	1,0	36.498	0,3

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Binnen de EU15 bestaan er grote verschillen in emigratiecijfers. Uit Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Frankrijk vertrekken in absolute termen het hoogste aantal vreemdelingen naar het buitenland. Sinds 2004 evolueren de emigratiecijfers in de verschillende lidstaten op een verschillende manier. In Spanje is er sprake van een sterke stijging van het aantal emigrerende vreemdelingen over nagenoeg de hele periode. In Duitsland daarentegen daalde het emigratiecijfer van vreemdelingen sterk in 2010 ten opzichte van 2007. Enkel in het Verenigd Koninkrijk lag het aantal emigraties van vreemdelingen in 2013 lager dan in 2010.

Figuur 2.4.1.b: Internationale emigratie van vreemdelingen in de EU15-landen

Aantal internationale emigranten met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (in %), EU15-landen*, 2004-2013, in de loop van het jaar

	2004		2007		2010		2013	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Luxemburg	7.497	1,7	8.641	1,8	7.643	1,5	8.919	1,7
Ierland	nb	nb	36.833	0,8	44.257	1,0	46.394	1,0
Brussels Gewest	7.223	0,7	8.619	0,8	11.117	1,0	11.357	1,0
Spanje	41.936	0,1	198.974	0,4	363.220	0,8	458.949	1,0
België **	43.179	0,4	45.437	0,4	43.376	0,4	62.588	0,6
Denemarken	19.081	0,4	17.795	0,3	26.791	0,5	29.723	0,5
Griekenland	nb	nb	nb	nb	33.740	0,3	55.005	0,5
Oostenrijk	50.018	0,6	32.004	0,4	35.529	0,4	38.614	0,5
Nederland	23.549	0,1	29.037	0,2	41.356	0,2	55.488	0,3
VK	126.243	0,2	158.247	0,3	203.304	0,3	183.358	0,3
Zweden	16.021	0,2	20.428	0,2	21.940	0,2	24.444	0,3
Waals Gewest	7.145	0,2	7.261	0,2	8.389	0,2	8.940	0,3
Vlaams Gewest	10.022	0,2	12.554	0,2	14.356	0,2	15.391	0,2
Frankrijk	nb	nb	112.381	0,2	121.998	0,2	146.152	0,2
Duitsland	546.965	0,7	475.749	0,6	139.692	0,2	154.462	0,2
Finland	4.186	0,1	3.113	0,1	3.097	0,1	4.207	0,1
Italië	14.019	0,0	20.316	0,0	32.817	0,1	43.639	0,1
Portugal	nb	nb	nb	nb	1.964	0,0	2.951	0,0

* Data niet beschikbaar voor Ierland en Frankrijk in 2004; en Portugal en Griekenland in 2004 en 2007.

** Deze gegevens omvatten de totale aantallen emigranten uit België die binnen de Eurostat-afbakening vallen, dit betreft niet enkel de strikte emigraties maar ook andere deelcomponenten (cfr. 2.6.1), wat het aantal voor België beduidend verhoogt.

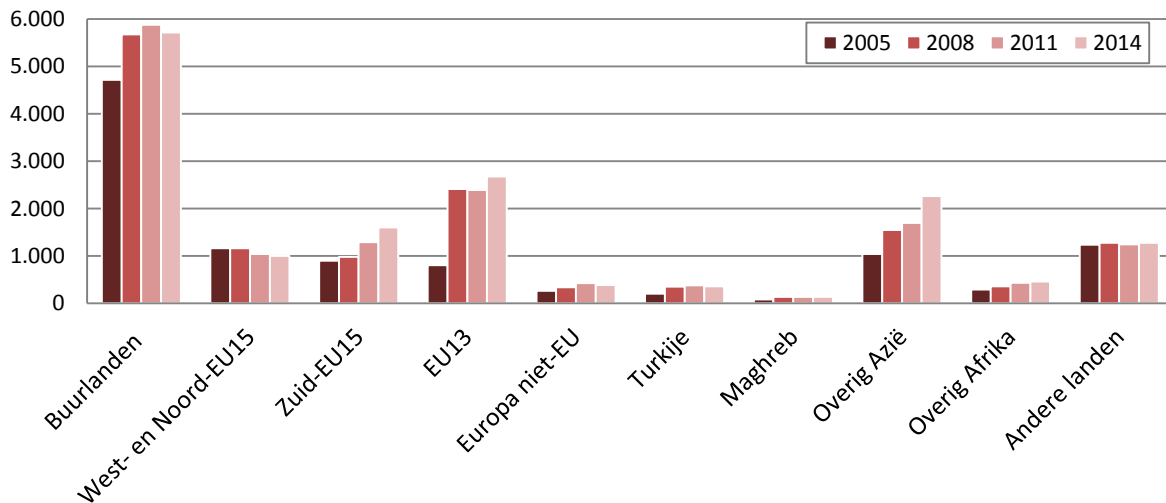
Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking HIVA. Door gebruik van verschillende bronnen wijkt het totaalcijfer voor België in bovenstaande tabel af van de som van de gewesten en is het aantal emigranten in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal emigranten in België in tabel 2.4.1.a.

2.4.2. Nationaliteit van internationale emigranten

De grootste nationaliteitsgroep van emigrerende vreemdelingen in Vlaanderen zijn personen met een nationaliteit van de buurlanden. In 2014 ging het om 5.717 emigranten, goed voor 36% van totale uitstroom. Daarna komen personen met een nationaliteit van de EU13-landen. Tegenover 2005 is deze groep duidelijk gestegen.

Figuur 2.4.2.a: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep

Aantal internationale emigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2005-2014, in de loop van het jaar

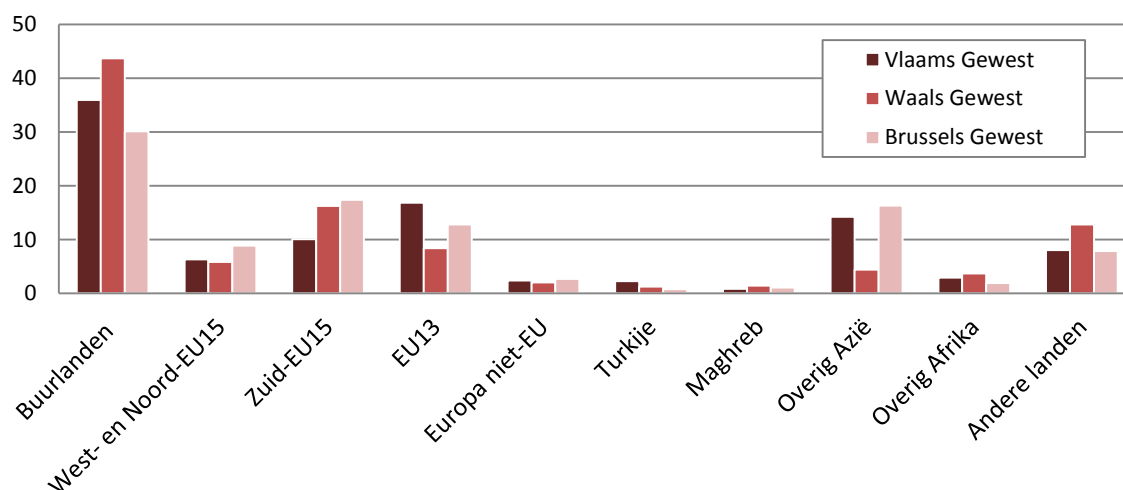
	2005	2008	2011	2014	% tov totaal emigranten	
	2005	2008	2011	2014	2005	2014
Totaal EU	7.593	10.236	10.607	11.002	70,8	69,2
- Buurlanden	4.718	5.676	5.878	5.717	44,0	36,0
- West- en Noord-EU15	1.168	1.163	1.044	1.004	10,9	6,3
- Zuid-EU15	899	980	1.291	1.602	8,4	10,1
- EU12/EU13	808	2.417	2.394	2.679	7,5	16,9
Totaal niet-EU	3.138	4.028	4.330	4.896	29,2	30,8
- Europa niet-EU	269	344	427	387	2,5	2,4
- Turkije	205	352	384	361	1,9	2,3
- Maghreb	82	137	138	140	0,8	0,9
- Overig Azië	1.045	1.552	1.699	2.264	9,7	14,2
- Overig Afrika	296	362	436	463	2,8	2,9
- Andere landen	1.241	1.281	1.246	1.281	11,6	8,1
Algemeen totaal	10.731	14.264	14.937	15.898	100,0	100,0

Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

De verdeling per nationaliteitsgroep verschilt enigszins tussen de gewesten. In het Waalse Gewest is het aandeel uit de buurlanden (meer dan 4 op de 10) een stuk groter dan in het Vlaamse of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Ook het aandeel emigrerende Zuid-EU15-burgers is hoger in Wallonië dan in Vlaanderen, wat eveneens het geval is voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Het aandeel EU13-burgers onder de emigranten is dan weer het hoogst in het Vlaamse Gewest.

Figuur 2.4.2.b: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep in de gewesten

Procentueel aandeel in totaal aantal internationale emigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit (grafiek) en aantal (tabel) van elke nationaliteitsgroep, Belgische gewesten, 2014, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Totaal EU	11.002	6.595	8.115	25.712
- Buurlanden	5.717	3.885	3.532	13.134
- West- en Noord-EU15	1.004	518	1.040	2.562
- Zuid-EU15	1.602	1.446	2.041	5.089
- EU13	2.679	746	1.502	4.927
Totaal niet-EU	4.896	2.290	3.600	10.786
- Europa niet-EU	387	182	316	885
- Turkije	361	113	92	566
- Maghreb	140	130	129	399
- Overig Azië	2.264	394	1.915	4.573
- Overig Afrika	463	331	228	1.022
- Andere landen	1.281	1.140	920	3.341
Algemeen totaal	15.898	8.885	11.715	36.498

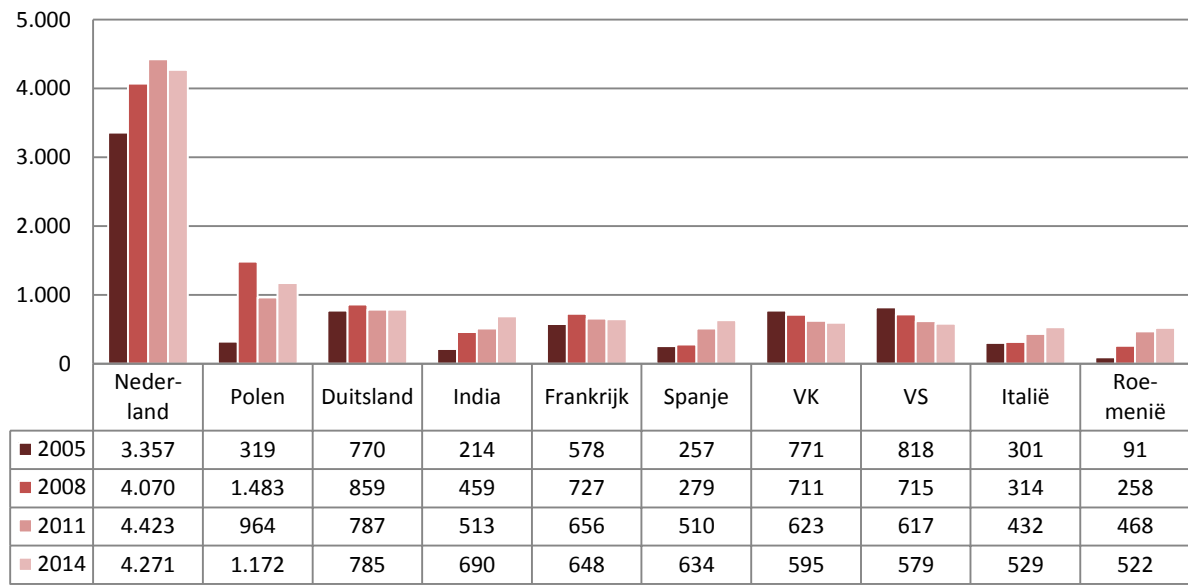
Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

Opgesplitst naar nationaliteit vormen de Nederlanders de grootste groep emigranten in het Vlaamse Gewest. Het gaat in 2014 om 4.271 personen wat overeenkomt met meer dan een kwart (27%) van alle emigraties van vreemdelingen in Vlaanderen. Daarnaast zijn 7 van de overige 9 landen in de top 10 van uitwijkende nationaliteiten ook EU-landen: Polen (7%), Duitsland (5%), Frankrijk (4%), Spanje (4%), het Verenigd Koninkrijk (4%), Italië (3%) en Roemenië (3%). Enkel de Indiërs en de Amerikanen (beiden 4%) verschijnen als niet-EU-burgers in de top 10.

Dat voornamelijk EU-burgers uit andere lidstaten vertrekken vanuit Vlaanderen, is tekenend voor de groeiende mobiliteit in de Europese Unie. In 2013 was 57% van de vanuit België emigrerende vreemdelingen een EU-burger. Voor het Vlaamse Gewest lag dat aandeel nog een stuk hoger (71%). In 2014 gaat het voor België en het Vlaamse Gewest om respectievelijk 70% en 69%. Ook in de andere EU15-lidstaten vormen EU-burgers een groot aandeel in de uitstroomcijfers: in 9 van de 15 landen gaat het om de helft of meer. Enkel uit Spanje, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Griekenland, Italië en Portugal vertrokken in 2013 beduidend meer niet-EU-burgers dan EU-burgers.

Figuur 2.4.2.c: Top 10 nationaliteiten van internationale emigranten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale emigranten (in strikte zin) in 2014, Vlaams Gewest, 2005-2014

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Figuur 2.4.2.d: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep Europees vergeleken

Aantal internationale vreemde emigranten per 1.000 inwoners en aandeel EU- en niet-EU-vreemdelingen in het totaal aantal emigranten, Belgische gewesten en EU15-landen, 2013, in %

	Aantal emigranten per 1.000 inwoners	% EU in totaal emigranten	% niet-EU in totaal emigranten
Luxemburg	16,6	79,6	20,4
Ierland	10,1	66,9	33,1
Brussels Gewest	9,8	71,0	29,0
Spanje	9,8	35,8	64,2
België	5,6	57,4	42,6
Denemarken	5,3	51,6	48,4
Griekenland	5,0	22,5	77,5
Oostenrijk	4,6	62,6	37,4
Nederland	3,3	56,0	44,0
VK	2,9	42,6	57,4
Zweden	2,6	52,7	47,3
Waal Gewest	2,5	72,5	27,5
Vlaams Gewest	2,4	70,9	29,1
Frankrijk	2,2	30,8	69,2
Duitsland	1,9	56,8	43,2
Finland	0,8	52,7	47,3
Italië	0,7	43,6	56,4
Portugal	0,3	32,9	67,1
EU15	3,3	43,1	56,9

Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking HIVA. Door gebruik van verschillende bronnen wijkt het aandeel van België in bovenstaande tabel af van het aandeel gerapporteerd in tabel 2.4.1.a.

2.5. TERUGKEER

Bronnen

Het Belgische terugkeerbeleid bestaat uit vrijwillige terugkeer enerzijds en gedwongen verwijderingen anderzijds. De **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)** rapporteert jaarlijks over het aantal personen dat vanuit België terugkeert naar het land van herkomst of vrijwillig vertrekt (inclusief vrijwillig vertrek naar een EU-land dat volgens Dublin regulering verantwoordelijk is) in het kader van een programma voor begeleide vrijwillige terugkeer (d.i. in ruime zin), alsook over het aantal personen dat gedwongen verwijderd wordt van het grondgebied. In dit deel wordt niet ingegaan op zelfstandig vrijwillig vertrek. Cijfers voor het Vlaamse Gewest zijn niet beschikbaar. De gerapporteerde gegevens op basis van verslagen van de DVZ kunnen in beperkte mate verschillen van statistieken gepubliceerd door het **Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil)**, dat een andere definitie hanteert en vrijwillig vertrek of Dublin-vertrek niet meetelt.

Het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer (in ruime zin) is onder meer gericht op asielzoekers in procedure of uitgeprocedeerde asielzoekers (ingetrokken of verworpen asielaanvraag) en vreemdelingen zonder wettige verblijfsvergunning die onder begeleiding kunnen terugkeren naar het land van herkomst. Vrijwillige terugkeer of vertrek wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door de **Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)**, gecoördineerd door **Fedasil**. De terugkeerreis gebeurt per vliegtuig of per bus. Sinds 2001 organiseert ook de DVZ begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek voor een bijkomend aantal personen (per vliegtuig of bus).

Gedwongen verwijderingen worden georganiseerd door de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)**. Dit betreft enerzijds repatriëringen (zowel van personen die over reisdocumenten beschikken als personen die niet over reisdocumenten beschikken) en anderzijds overnames. Overnames gebeuren in toepassing van de Conventie van Dublin (de vreemdeling wordt dan teruggeleid naar de grens van het EU-land waar de vreemdeling de EU is binnengekomen en dat verantwoordelijk is voor de asielaanvraag) of in navolging van bilaterale terugnameovereenkomsten met andere EU-lidstaten. De overnames kunnen over land of met het vliegtuig gebeuren.

In dit deel wordt niet ingegaan op teruggrijvingen van vreemdelingen die aan de Belgische grens worden weerhouden en teruggedreven omdat zij niet voldoen aan de voorwaarden om het grondgebied te betreden en de aan de grens afgewezen asielzoekers.

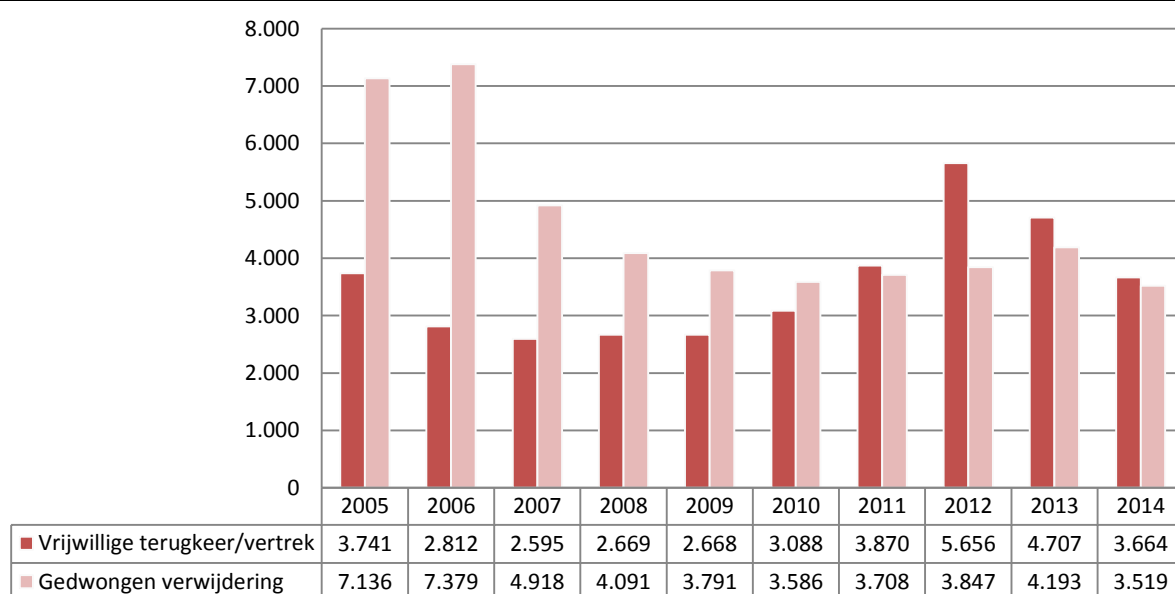
Vaststellingen

2.5.1. Evolutie van vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen

In 2014 waren er iets meer personen die begeleid vrijwillig terugkeerden of vertrokken (3.664) dan het aantal personen dat gedwongen verwijderd werd (3.519). Tussen 2005 en 2010 vond daarentegen meer gedwongen verwijderingen plaats dan dat er vrijwillig terugkeerden of vertrokken. Na 2006 zijn de gedwongen verwijderingen sterk gedaald.

Het aantal vrijwillige terugkeerders of vertrekkers steeg vanaf 2007 tot een piek in 2012. Deze stijging kan onder meer worden verklaard door de wetswijzigingen (naar aanleiding van de omzetting van de Europese richtlijn 2008/115/EG over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven) en de nieuwe praktijken met betrekking tot de terugkeer (onder meer de invoering van de Sefor-omzendbrief van 10 juni 2011 betreffende de bevoegdheden van de burgemeester in het kader van de verwijdering van een onderdaan van een derde land, nieuwe termijnen voor de vrijwillige terugkeer en het creëren van terugkeerplaatsen). De daling na 2012 hangt ten dele samen met een algemene daling van het aantal asielaanvragen die in 2013 werd vastgesteld, het stopzetten van de terugkeren per bus naar de Balkanlanden en een wezenlijke vermindering van het aantal personen dat naar Brazilië is teruggekeerd.

Figuur 2.5.1.a: Evolutie van begeleide vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen uit België
Aantal personen dat vertrekt uit België via een programma voor begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek (georganiseerd door IOM of DVZ) en via een gedwongen verwijdering (repatriëringen en overnames georganiseerd door DVZ), België, 2005-2014, in de loop van het jaar

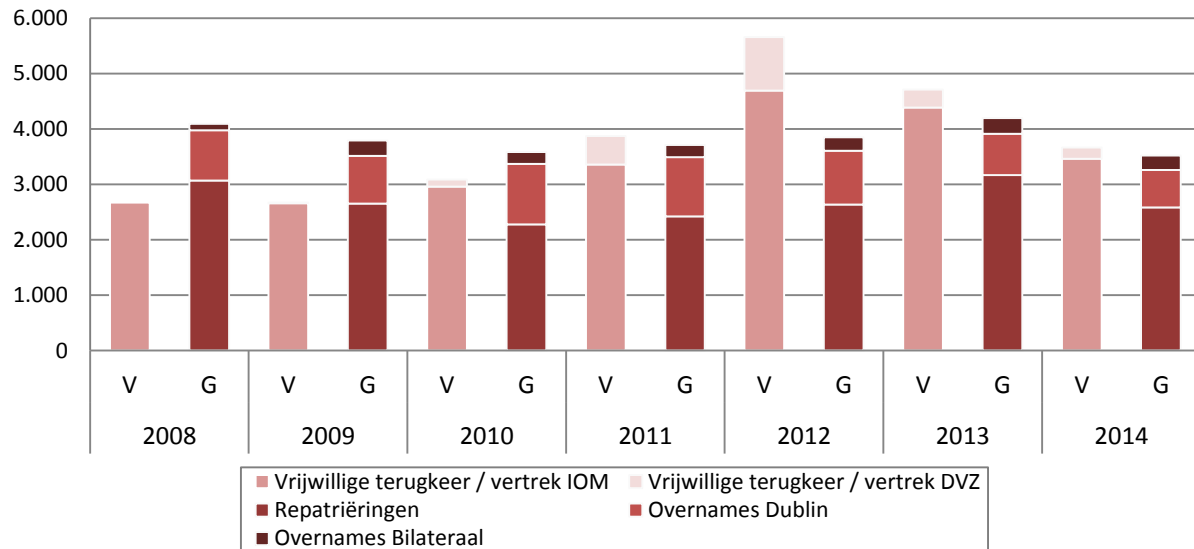

Bron: DVZ, bewerking HIVA.

Vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen kunnen verder worden opgedeeld naar type: begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door IOM/Fedasil, begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door DVZ, repatriëringen door de DVZ, overnames in het kader van Dublin-akkoorden en bilaterale overnames. Vrijwillige terugkeer en vertrek wordt voornamelijk uitgevoerd door de IOM (i.s.m. Fedasil) en in beperkte mate door DVZ. In 2014 verzorgde de IOM en Fedasil begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek voor 3.460 personen, in vergelijking met 204 door de DVZ. Het aantal personen dat gebruik maakte van begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek via DVZ kende een hoogtepunt in 2012. Wat gedwongen verwijderingen betreft, bestaat het merendeel uit repatriëringen. In 2014 werden 2.586 personen gedwongen gerepatriëerd, naast 673 Dublin-overnames en 260 bilaterale overnames.

Figuur 2.5.1.b: Begeleide vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen naar type uit België

Aantal personen dat vertrekt uit België via begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door IOM/Fedasil, begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door DVZ (inclusief vrijwillig vertrek in kader van Dublin), repatriëringen door de DVZ, overnames in het kader van Dublin-akkoorden of bilaterale overnames, zowel over land als via de lucht, België, 2008-2014, in de loop van het jaar

	Vrijwillige terugkeer IOM/Fedasil	Vrijwillige terugkeer DVZ	Totaal begeleide vrijwillige terugkeer/vertrek	Repatriëringen	Overnames Dublin	Overnames Bilateraal	Totaal gedwongen verwijderingen
2008	2.669	0	2.669	3.072	907	112	4.091
2009	2.659	9	2.668	2.656	856	279	3.791
2010	2.957	131	3.088	2.275	1.092	219	3.586
2011	3.358	512	3.870	2.420	1.070	218	3.708
2012	4.694	962	5.656	2.638	970	239	3.847
2013	4.388	319	4.707	3.167	748	278	4.193
2014	3.460	204	3.664	2.586	673	260	3.519

Bron: DVZ, bewerking HIVA.

Een vergelijking tussen de EU15-lidstaten van het aantal personen dat terugkeerde via begeleide vrijwillige terugkeer, toont dat Duitsland het meest begeleide vrijwillige terugkeer organiseert. De gepresenteerde cijfers van het Europees Migratienetwerk hebben wel enkel betrekking op terugkeer van personen met een niet-EU-nationaliteit. Hierdoor ligt het aantal voor België lager dan aangegeven in bovenstaande figuren.

Figuur 2.5.1.c: Begeleide vrijwillige terugkeer Europees vergeleken

Aantal personen met niet-EU-nationaliteit dat terugkeerde via een programma voor begeleide vrijwillige terugkeer (absoluut aantal en aantal per 1.000 inwoners), EU15-landen, 2014, in de loop van het jaar

	Aantal niet-EU begeleide vrijwillige terugkeerders	Aantal niet-EU begeleide vrijwillige terugkeerders per 1.000 inwoners
Duitsland	13.574	0,17
Spanje	3.391	0,07
België	2.739	0,24
Frankrijk	2.710	0,04
VK	2.403	0,04
Nederland	2.250	0,13
Portugal	408	0,04
Zweden	216	0,02
Finland	215	0,04
Ierland	192	0,04
Luxemburg	183	0,33

* Gegevens niet beschikbaar voor Italië, Denemarken, Griekenland en Oostenrijk.

Bron: EMN, bewerking HIVA.

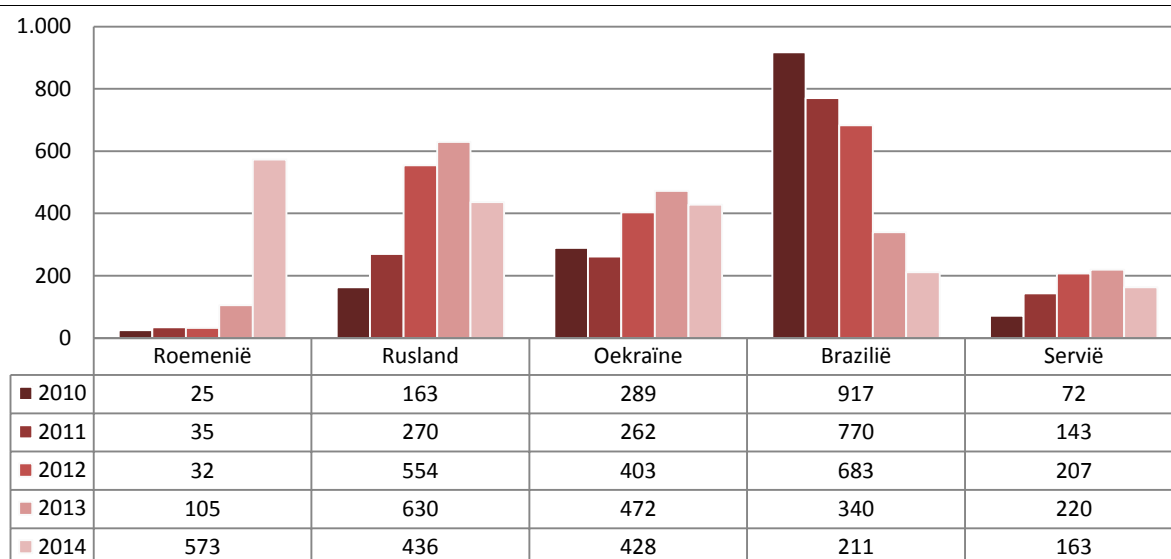
2.5.2. Landen van bestemming bij vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering

Fedasil rapporteert voor vrijwillige terugkeer (in strikte zin, exclusief vrijwillig vertrek en Dublin-vertrek) georganiseerd door IOM (i.s.m. Fedasil) en DVZ de voornaamste landen van bestemming. In 2014 was Roemenië met 573 personen het belangrijkste bestemmingsland voor begeleide vrijwillige terugkeer vanuit België (in strikte zin). Dit aantal ligt aanzienlijk hoger dan de 105 personen die vrijwillig begeleid naar Roemenië terugkeerden in 2013. Na Roemenië volgen Rusland en Oekraïne in de top 5 van 2014, met respectievelijk 436 en 428 begeleide vrijwillige terugkeerders. Begeleide vrijwillige terugkeer naar Brazilië - dat sinds 2003 het voornaamste bestemmingsland was voor het vrijwillige terugkeer programma -, is de laatste jaren systematisch afgenomen. De top 5 wordt afgesloten met Servië, met 163 begeleide vrijwillige terugkeerders in 2014.

In 2014 hadden de grootste groepen personen die gedwongen gerepatriëerd werden vanuit België (d.i. gedwongen verwijderingen exclusief overnames) de Albanese nationaliteit (443) of Marokkaanse nationaliteit (350). Albanië en Marokko voeren sinds 2011 de top 5 van gedwongen terugkeer aan. In 2014 wordt de top van voornaamste nationaliteiten van personen die gedwongen gerepatriëerd werden (gedwongen verwijderingen exclusief overnames) verder aangevuld door Brazilië, Kosovo en Servië. Samen zijn deze 5 landen goed voor bijna de helft (46%) van alle gedwongen repatriëringen in 2014.

Figuur 2.5.2.a: Top 5 bestemmingslanden bij begeleide vrijwillige terugkeer uit België

Evolutie van de 5 meest voorkomende bestemmingslanden van begeleide vrijwillige terugkeer (in strikte zin) door IOM/Fedasil en DVZ in 2014, België, 2010-2014, in de loop van het jaar

Bron: Fedasil, bewerking HIVA.

Figuur 2.5.2.b: Top 5 nationaliteiten bij gedwongen repatriëring uit België

Top 5 van de meest voorkomende nationaliteiten bij gedwongen repatriëring (exclusief overnames) uit België, aantal gerepatrieerden voor deze nationaliteiten en aandeel van deze gerepatrieerden in het totaal aantal repatriëringen (in %), België, 2009-2014, in de loop van het jaar

2014		2013		2012				
Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%			
Albanië	443	17,1	Albanië	456	14,4	Albanië	415	15,7
Marokko	350	13,5	Marokko	368	11,6	Marokko	320	12,1
Brazilië	143	5,5	Roemenië	303	9,6	Roemenië	277	10,5
Kosovo	138	5,3	Bulgarije	188	5,9	Bulgarije	166	6,3
Servië	121	4,7	Kosovo	175	5,5	Brazilië	145	5,5
2011		2010		2009				
Albanië	280	11,6	Roemenië	581	25,5	Roemenië	675	25,4
Marokko	267	10,0	Marokko	261	11,5	Brazilië	373	14,0
Roemenië	243	10,0	Bulgarije	253	11,1	Bulgarije	294	11,1
Bulgarije	222	9,2	Brazilië	226	9,9	Marokko	225	8,5
Brazilië	219	9,1	Albanië	91	4,0	Albanië	129	4,9

Bron: DVZ, bewerking HIVA.

2.6. MIGRATIESALDO

Bronnen

Het **migratiesaldo van vreemdelingen** is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van personen zonder de Belgische nationaliteit en het totaal aantal internationale emigraties van personen zonder de Belgische nationaliteit. Op basis van deze definitie worden personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) niet beschouwd als vreemdelingen.

De gegevens over het migratiesaldo in Vlaanderen in België zijn gebaseerd op de migratiecijfers van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie. De ADS-cijfers worden berekend op basis van het **Rijksregister**, dat zowel het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) als het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur) omvat. Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) evenals EU-burgers in afwachting van woonstcontrole (waarna deze worden ingeschreven in het vreemdelingenregister en worden meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers). Sinds 1995 worden asielzoekers echter niet meer meegeteld in de immigratiecijfers. Pas nadat asielzoekers worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden, worden zij opgenomen in de bevolkingsstatistieken.

In voorgaande delen 2.1. en 2.4. werden reeds uitgebreide statistieken gepresenteerd over immigratie en emigratie van vreemdelingen 'in strikte zin'. In dit deel gaat het daarentegen over het totaal aantal immigraties en emigraties 'in ruime zin'. Dat betekent dat bij de immigraties ook de herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping en veranderingen van register (van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister) worden meegeteld. Bij de emigraties wordt ook rekening gehouden met de ambtshalve schrappingen en de veranderingen van register (van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister). Meer bepaald hanteert ADS sinds 2010 volgende definities bij de berekening van de migratiestatistieken van vreemdelingen:

Het **totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen** is de som van:

- (1) het aantal internationale immigraties in strikte zin (inwijkingen vanuit het buitenland) van vreemdelingen (zie deel 2.1.);
- (2) het aantal herinschrijvingen van vreemdelingen in het bevolkings- of vreemdelingenregister na ambtshalve schrappingen van meer dan een kalenderjaar geleden;
- (3) het aantal veranderingen van register van vreemdelingen (binnen) (asielzoekers die worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden).

Het **totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen** is de som van:

(4) het aantal internationale emigraties in strikte zin (uitwijkingen naar het buitenland) van vreemdelingen (zie deel 2.4.);

(5) het aantal ambtshalve schrappingen van vreemdelingen uit het bevolkings- of vreemdelingenregister indien deze niet binnen hetzelfde kalenderjaar opnieuw ingeschreven worden (personen die feitelijk niet meer verblijven in de gemeente waar ze zijn ingeschreven en tegelijk niet in een andere gemeente zijn ingeschreven);

(6) het aantal veranderingen van register van vreemdelingen (buiten) (personen die worden overgeschreven van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister).

Het **internationaal migratiesaldo van vreemdelingen** is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen (1+2+3) en het totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen (4+5+6).

Een belangrijke noot betreft een **breuk in de tijdreeks van de totale migratiestatistieken** voor en na **2010**. Sinds 2010 worden de veranderingen van register door ADS in 2 groepen opgesplitst: de overgangen van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister (binnen) die bij de internationale immigratiebewegingen worden geteld en de overgangen van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister (buiten) die bij de internationale emigratiebewegingen worden geteld. Vóór 2010 werd enkel het saldo van die 2 groepen weergegeven en bij de internationale immigraties geteld. Verder werden vóór 2010 alle ambtshalve schrappingen en herinschrijvingen na schrappingen opgenomen in de migratiedata, terwijl sinds 2010 een herinschrijving volgende op een ambtelijke schrapping binnen de periode tot maart van het volgende kalenderjaar en een ambtelijke schrapping gevolgd door een herinschrijving binnen de periode tot maart van het volgende kalenderjaar niet meer wordt meegerekend. Gezien deze wijzigingen niet retroactief werden doorgevoerd, is er sprake van een breuk in de tijdreeks van de totale migratiestatistieken voor en na 2010. Deze breuk heeft echter geen betrekking op de immigratie en emigratie in strikte zin zoals besproken in delen 2.1. en 2.4.

Voor gegevens over internationale migratie van vreemdelingen in de EU-landen werd beroep gedaan op gegevens van **Eurostat**. Deze worden opgemaakt door de EU-lidstaten (voor België aangeleverd door ADS) en worden door Eurostat voor alle EU-landen zo veel mogelijk geharmoniseerd. De door Eurostat gehanteerde migratiedefinities verschillen daardoor van de Belgische definitie.

Internationale immigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat wordt door Eurostat gedefinieerd als de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een andere lidstaat of in een land buiten de EU zich vestigt in een EU-lidstaat verschillend van diens nationaliteit voor een periode van minstens 12 maanden (registratie op basis van intentionele verblijfsduur wat in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten). De aantallen hebben dus zowel betrekking op EU-burgers die zich vestigen in een ander EU-land als op personen afkomstig van buiten de EU. Hierbij worden ook asielzoekers meegeteld (in België van zodra deze zijn ingeschreven in het wachtregister).

Internationale emigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat is de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een lidstaat voor een periode van minimum 12 maanden, niet langer in deze lidstaat verblijft (geregistreerd staat). Hiertoe behoren ook asielzoekers die minstens 12 maanden in het land verbleven.

Uit het bovenstaande blijkt een verschil in afbakening van internationale migratie tussen de gehanteerde bronnen. In de **ADS-statistieken** is een internationale immigrant een vreemdeling die vanuit het buitenland voor een verblijf van meer dan 3 maanden naar het Vlaamse Gewest of België komt en worden asielzoekers niet meegeteld. In de cijfers van **Eurostat** is een internationale immigrant een vreemdeling die zich vanuit een andere lidstaat of van buiten de Europese Unie voor (in principe) minstens 12 maanden in een bepaalde EU-lidstaat komt vestigen en worden ook asielzoekers meegeteld.

Vaststellingen

2.6.1. Deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen

Het gros van de totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest bestaat uit immigraties 'in strikte zin', namelijk inwijkingen voor een verblijf van minstens 3 maanden. In 2014 waren de strikte inwijkingen goed voor 85% van de totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. Daarna volgen de veranderingen van register (binnen) met 8% en herinschrijvingen met 6% van de totale immigratie. Ook het totale emigratiecijfer van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest bestaat grotendeels uit emigraties 'in strikte zin', namelijk uitwijkingen van personen die niet beschikken over de Belgische nationaliteit. In 2014 maakten strikte uitwijkingen 51% uit van de totale emigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. De tweede grote component van het totale emigratiecijfer van vreemdelingen bestaat uit ambtshalve schrappingen (47%). Veranderingen van register (buiten) omvatten slechts een beperkt aandeel (2%).

In de loop van 2014 kwamen 46.811 vreemdelingen vanuit het buitenland voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden) naar het Vlaamse Gewest. Nog eens 4.589 vreemdelingen werden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister en 3.472 vreemdelingen werden opnieuw ingeschreven nadat ze eerder ambtshalve waren geschrapt. Hiermee kwam het totale aantal immigraties van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest in 2014 op 54.872 te staan. Het totale immigratiecijfer ligt daarmee in 2014 hoger dan het voorgaande jaar. Het totale immigratiecijfer is tegenover 2000 meer dan verdubbeld en is sinds 2003 gestegen tot 2011 (uitgezonderd een kleine afname in 2009), waarna een daling is te zien tussen 2012 en 2013 en opnieuw een stijging in 2014. Deze trend in de totale immigratiecijfers, loopt parallel met de trend in immigraties in strikte zin (zie deel 2.1).

Wat emigratie betreft, werden in 2014 in Vlaanderen 15.898 strikte emigraties en 14.891 ambtshalve schrappingen van vreemdelingen geteld (personen die feitelijk niet meer verblijven in de gemeente waar ze zijn ingeschreven en tegelijk niet in een andere gemeente zijn ingeschreven). Dat jaar werden ook 673 vreemdelingen overgeschreven van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister. Het totale aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest kwam daarmee in 2014 op 31.462 te staan, wat meer dan het dubbele is tegenover 2000. Het totale emigratiecijfer is sinds 2005 systematisch gestegen, behalve in 2010. Deze stijgende trend is vooral te wijten aan het stijgend aantal ambtshalve schrappingen.

Figuur 2.6.1.a: Deelcomponenten van migratie van vreemdelingen

Evolutie van de totale internationale immigratie en emigratie van vreemdelingen en deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen, Vlaams Gewest, 2000-2014, in de loop van het jaar

	Internationale immigratie				Internationale emigratie			
	Immigratie in strikte zin	Herinschrijving	Verandering van register (binnen)	Totaal	Emigratie in strikte zin	Ambtshalve schrapping	Verandering van register (buiten)	Totaal
2000	23.111	1.147	402	24.660	10.277	4.555		14.832
2001	27.061	1.826	3.660	32.547	10.125	4.690		14.815
2002	29.079	2.069	3.151	34.299	9.839	4.519		14.358
2003	28.843	1.709	2.468	33.020	9.840	6.812		16.652
2004	29.055	1.808	3.030	33.893	10.022	6.467		16.489
2005	31.379	1.914	7.642	40.935	10.731	5.574		16.305
2006	34.842	2.162	5.769	42.773	11.684	6.001		17.685
2007	40.297	2.687	5.039	48.023	12.554	6.342		18.896
2008	43.925	2.679	6.034	52.638	14.264	6.552		20.816
2009	40.915	3.445	7.847	52.207	14.649	9.090		23.739
2010*	45.799	1.542	11.527	58.868	14.356	7.448	155	21.959
2011	49.843	2.633	6.565	59.041	14.937	11.692	1.299	27.928
2012	46.490	2.188	4.141	52.819	15.608	12.692	2.041	30.341
2013	44.370	2.686	4.737	51.793	15.391	13.681	1.499	30.571
2014	46.811	3.472	4.589	54.872	15.898	14.891	673	31.462

* Breuk in tijdreeks (zie bronnen).

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Gelijkaardige verhoudingen als hierboven beschreven voor Vlaanderen, keren terug in de totale migratiecijfers van vreemdelingen in de andere gewesten en in België in zijn geheel. Wat immigratie betreft, bestaat telkens het grootste deel van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen (80% tot 90%) uit strikte inwijkingen. Voor het totale emigratiecijfer, blijken daarentegen naast strikte emigraties ook ambtshalve schrappingen hoe langer hoe meer een belangrijke factor. In alle gewesten en in België in zijn geheel groeit het aantal ambtshalve schrappingen sneller dan het aantal strikte emigraties, waardoor het aandeel van deze deelcomponent in het totale immigratiecijfer gestegen is tot ongeveer de helft in 2014.

De som van alle deelcomponenten van de immigratie van vreemdelingen over de gewesten heen, levert het totale immigratiecijfer voor België (128.465 in 2014). Dit totaalcijfer is tussen 2010 tot 2013 gedaald en tussen 2013 en 2014 weer iets gestegen. Als gekeken wordt naar de deelcomponenten blijkt echter een iets ander beeld. Het aantal immigraties in strikte zin van vreemdelingen in België steeg nog tussen 2010 en 2011 en kende pas een daling vanaf 2011. De daling in het totale immigratiecijfer in België tussen 2010 en 2011 is het gevolg van een daling in het aantal overschrijvingen van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister. Men kan dus maar spreken van een echte daling in het aantal inwijkingen van vreemdelingen in België tussen 2011 en 2013, wat gelijk loopt met de trend in Vlaanderen. Het laatste jaar is zowel in België als in Vlaanderen opnieuw een stijgende trend ingezet.

Het aandeel van de gewesten in het totale Belgische immigratiecijfer blijft relatief gelijk. In 2014 vond 43% van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen plaats in het Vlaamse Gewest, 35% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 22% in het Waalse Gewest. Deze verhouding loopt

nagenoeg gelijk met de verhouding van de gewesten in de cijfers van immigratie in strikte zin (Vlaamse Gewest 42%, Brusselse Hoofdstedelijke Gewest 37% en Waalse Gewest 21%). In verhouding tot de bevolking kent het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest de grootste totale immigratie. Hoewel in elk gewest de immigratiebewegingen voornamelijk gevormd worden door de immigraties in strikte zin, tonen de cijfers een hoger aandeel herinschrijvingen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en vooral een hoger aandeel veranderingen van register in het Vlaamse en Waalse Gewest.

Het totale Belgische emigratiecijfer van vreemdelingen lag in 2014 op 77.497. Het totale emigratiecijfer stijgt systematisch, voornamelijk ten gevolge van de groei in het aantal ambtshalve schrappingen. Het aandeel van de gewesten in het totale Belgische emigratiecijfer blijft relatief gelijk. In 2014 vond 40% van het totale aantal emigraties van vreemdelingen plaats in het Vlaamse Gewest, 36% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 24% in het Waalse Gewest. Deze verhouding loopt opnieuw nagenoeg gelijk met de verhouding van de gewesten in de cijfers van emigratie in strikte zin (Vlaamse Gewest 44%, Brusselse Hoofdstedelijke Gewest 32% en Waalse Gewest 24%). Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent verhoudingsgewijs veel schrappingen, het Vlaamse en Waalse Gewest tonen een hoger aantal veranderingen van register.

Figuur 2.6.1.b: Deelcomponenten van migratie van vreemdelingen in de gewesten en België

Evolutie van de totale internationale immigratie en emigratie van vreemdelingen en deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen, gewesten en België, 2010-2014, in de loop van het jaar

		Internationale immigratie				Internationale emigratie			
		Immi- gratie in strikte zin	Her- inschrij- ving	Verande- ring van register (binnen)	Totaal	Emi- gratie in strikte zin	Ambts- halve schrapping	Verande- ring van register (buiten)	Totaal
2010	VL	45.799	1.542	11.527	58.868	14.356	7.448	155	21.959
	WAL	23.669	1.088	6.052	30.809	8.389	4.904	90	13.383
	BR	44.114	1.753	4.831	50.698	11.117	8.962	47	20.126
	BEL	113.582	4.383	22.410	140.375	33.862	21.314	292	55.468
2011	VL	49.843	2.633	6.565	59.041	14.937	11.692	1.299	27.928
	WAL	24.947	1.564	4.199	30.710	8.584	5.645	901	15.130
	BR	43.158	2.648	2.514	48.320	11.515	11.068	310	22.893
	BEL	117.948	6.845	13.278	138.071	35.036	28.405	2510	65.951
2012	VL	46.490	2.188	4.141	52.819	15.608	12.692	2.041	30.341
	WAL	23.105	1.280	2.928	27.313	8.764	5.611	1.238	15.613
	BR	40.400	2.238	1.947	44.585	11.917	11.044	431	23.392
	BEL	109.995	5.706	9.016	124.717	36.289	29.347	3710	69.346
2013	VL	44.370	2.686	4.737	51.793	15.391	13.681	1.499	30.571
	WAL	22.910	1.462	3.401	27.773	8.940	7.223	884	17.047
	BR	38.239	2.378	1.896	42.513	11.357	16.710	288	28.355
	BEL	105.519	6.526	10.034	122.079	35.688	37.614	2671	75.973
2014	VL	46.811	3.472	4.589	54.872	15.898	14.891	673	31.462
	WAL	22.973	1.799	3.223	27.995	8.885	9.125	424	18.434
	BR	40.417	3.395	1.786	45.598	11.715	15.579	307	27.601
	BEL	110.201	8.666	9.598	128.465	36.498	39.595	1.404	77.497

* Breuk in tijdreeks (zie definitie).

Bron: ADS, bewerking HIVA.

2.6.2. Evolutie van het migratiesaldo

Het migratiesaldo is het verschil tussen het totaal aantal immigraties van vreemdelingen (som van immigraties in strikte zin, herinschrijvingen en veranderingen van register - binnen) en het totaal aantal emigraties van vreemdelingen (som van emigraties in strikte zin, ambtshalve schrappingen en veranderingen van register - buiten). Het totale immigratiecijfer van vreemdelingen in Vlaanderen is over de hele bestudeerde periode duidelijk groter dan het totale emigratiecijfer van vreemdelingen. Dat geeft telkens een positieve netto migratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. In 2014 werden er 23.410 meer immigraties van vreemdelingen geteld dan emigraties.

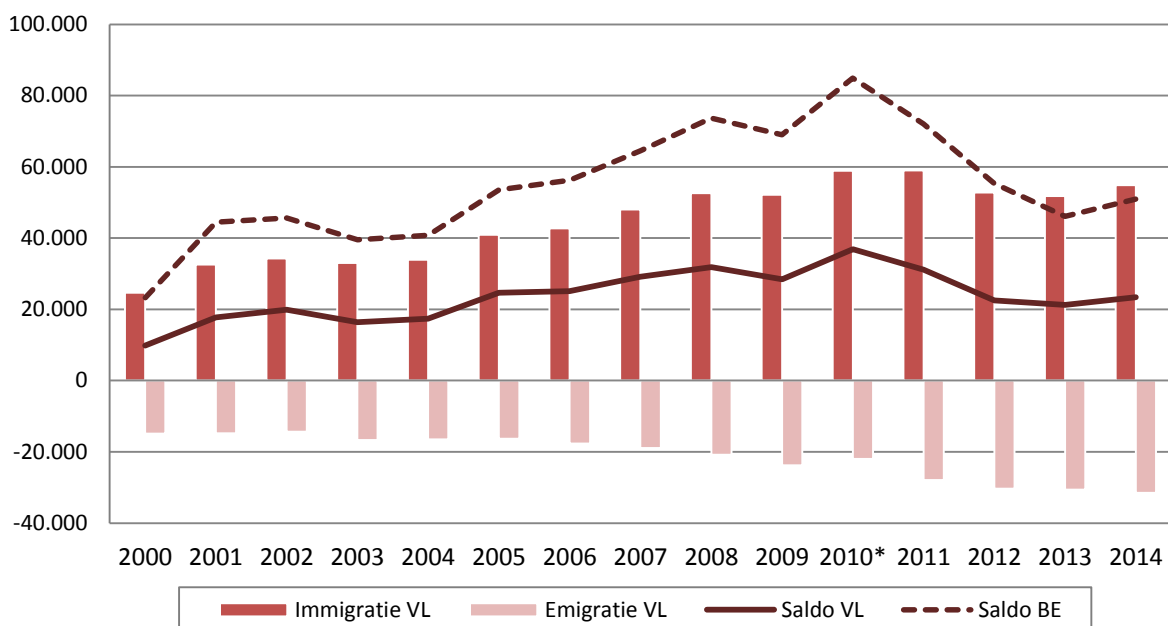
De evolutie van het migratiesaldo wordt bepaald door de schommelingen in de immigraties en emigraties. Van 2000 tot en met 2011 steeg de totale immigratie van vreemdelingen naar het Vlaamse Gewest (met uitzondering van een beperkte afname in 2003 en 2009), waarna het immigratiecijfer daalde (sterk tussen 2011 en 2012 en meer gematigd tussen 2012 en 2013) en weer steeg in 2014. Ook de totale emigratie van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest is in de bestudeerde periode bijna systematisch gestegen (afgezien van een kleine terugval in 2004, 2005 en 2010). Dit alles resulteert in een globaal positief migratiesaldo in Vlaanderen, dat steeg tussen 2003 en 2010 (met een dip in 2009) en schommelde sinds 2010.

De evolutie in het migratiesaldo van vreemdelingen evolueert op parallelle wijze in het Vlaamse Gewest als in heel België. Ook in België is sprake van een positieve migratiebalans voor de volledige periode, met een stijging vanaf 2003 tot een piek in 2010 (uitgezonderd een dip in 2009). In 2010 vonden in België 84.907 meer immigraties plaats dan emigraties. Net als in Vlaanderen volgde in heel België na de piek van 2010 een daling in het migratiesaldo tot 2013 en een nieuwe kleine stijging in 2014.

Wanneer men het Belgische migratiesaldo vergelijkt met andere EU-lidstaten blijkt dat het aantal immigraties (wat in de Eurostat-cijfers pas geteld wordt vanaf een verblijf van minstens 12 maanden) van vreemdelingen (zowel EU-burgers uit andere lidstaten als niet-EU-burgers) in de EU15 over het algemeen hoger ligt dan het aantal emigraties. Bijna alle EU15-landen kennen een positieve netto migratie. Uitzonderingen zijn enkele van de landen die zwaar getroffen zijn door de economische crisis, met name Spanje en Griekenland. Het crisis-effect is het duidelijkst waarneembaar in Spanje, waar de migratiebalans in 2007 nog positief en zelfs zeer hoog was (721.560 meer immigraties dan emigraties van vreemdelingen), maar daarna drastisch is gedaald en negatief geworden is. Spanje kent in 2013 het meest negatieve saldo van alle EU15-landen (210.599 meer emigraties dan immigraties van vreemdelingen). Daarnaast vertrekken ook uit Griekenland meer vreemdelingen dan er instromen (negatief saldo van 23.703). In andere EU15-landen evolueren de saldo's gevarieerd in verschillende richtingen, met onder meer een sterke daling in Italië en een sterke stijging in Duitsland in 2013 tegenover 2011. In absolute termen steken de grote immigratielanden er boven uit, met in 2013 het grootste positieve migratiesaldo in Duitsland (452.337), gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (266.552) en Italië (235.382).

Figuur 2.6.2.a: Evolutie migratiesaldo van vreemdelingen

Totale internationale immigratie van vreemdelingen, totale internationale emigratie van vreemdelingen en verschil tussen beide bewegingen (saldo), Vlaams Gewest en België, 2000-2014, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest			België		
	Immigratie	Emigratie	Saldo	Immigratie	Emigratie	Saldo
2000	24.660	14.832	9.828	62.909	39.613	23.296
2001	32.547	14.815	17.732	82.228	37.748	44.480
2002	34.299	14.358	19.941	83.368	37.732	45.636
2003	33.020	16.652	16.368	78.746	39.216	39.530
2004	33.893	16.489	17.404	83.960	43.179	40.781
2005	40.935	16.305	24.630	97.888	44.298	53.590
2006	42.773	17.685	25.088	101.872	45.573	56.299
2007	48.023	18.896	29.127	109.926	45.437	64.489
2008	52.638	20.816	31.822	126.069	52.407	73.662
2009	52.207	23.739	28.468	126.877	57.873	69.004
2010*	58.868	21.959	36.909	140.375	55.468	84.907
2011	59.041	27.928	31.113	138.071	65.951	72.120
2012	52.819	30.341	22.478	124.717	69.346	55.371
2013	51.793	30.571	21.222	122.079	75.973	46.106
2014	54.872	31.462	23.410	128.465	77.497	50.968

* Breuk in tijdreeks (zie bronnen).

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Figuur 2.6.2.b: Evolutie migratiesaldo van vreemdelingen Europees vergeleken

Saldo van totale internationale immigratie van vreemdelingen en totale internationale emigratie van vreemdelingen, EU15-landen*, 2004-2013, in de loop van het jaar

	2004	2007	2010	2013
Duitsland	55.217	99.003	177.501	452.337
VK	306.394	297.043	294.325	266.552
Italië	380.737	494.885	391.682	235.382
Frankrijk	nb	55.853	70.872	71.086
Zweden	31.559	63.108	56.741	70.478
Oostenrijk	54.228	32.190	26.599	53.971
België	40.781	64.489	72.978	37.872
Nederland	41.572	51.221	37.549	37.567
Finland	7.325	14.391	14.806	19.189
Denemarken	8.789	24.828	6.926	11.619
Luxemburg	4.748	7.125	8.106	10.816
Portugal	nb	nb	6.389	2.447
Ierland	nb	60.636	-11.615	205
Griekenland	nb	nb	1.644	-23.703
Spanje	603.908	721.560	-32.940	-210.599

* Data niet beschikbaar voor Frankrijk in 2004, Ierland in 2004, Griekenland in 2004 en 2007 en Portugal in 2004 en 2007.

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

2.7. BINNENLANDSE MIGRATIE VAN VREEMDELINGEN

Bronnen

Binnenlandse of interne migratie van vreemdelingen betreft de personen zonder de Belgische nationaliteit die in de loop van het jaar voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden) in een bepaald Belgisch gewest of bepaalde Belgische gemeente instromen vanuit een ander Belgisch gewest of andere Belgische gemeente.

Het **Rijksregister** dat de wettelijk verblijvende bevolking in het land registreert, is de belangrijkste bron voor Vlaamse en Belgische migratiedata. Op basis van het Rijksregister worden de officiële migratiedata berekend door de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie, zo ook de data over interne migraties van vreemdelingen op het Belgisch grondgebied.

Vaststellingen

2.7.1. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten

Het grootste aantal binnenlandse migraties van vreemdelingen met woonplaats in het Vlaamse Gewest, betreft interne bewegingen binnen het Vlaamse Gewest zelf. In 2014 werden 26.068 interne migraties van vreemdelingen geregistreerd binnen het Vlaamse Gewest.

In de loop van 2014 zijn 7.115 vreemdelingen vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in het Vlaamse Gewest ingestroomd voor een langdurig verblijf. Vanuit Vlaanderen maakten 3.838 vreemdelingen de omgekeerde beweging. Dit resulteert in een positief saldo van 3.277 vreemdelingen: er zijn 3.277 vreemdelingen meer vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in het Vlaamse Gewest binnengekomen dan dat er vanuit het Vlaamse Gewest naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn vertrokken.

Het aantal vreemdelingen dat in de loop van 2014 vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest is gemigreerd, ligt lager. Het gaat om 2.017 personen. In omgekeerde richting zijn 1.655 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het Waalse Gewest vertrokken. Het saldo van beide bewegingen komt daarmee op 362 personen netto ingestroomd vanuit het Waalse in het Vlaamse Gewest.

Het aantal vreemdelingen dat vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor een langdurig verblijf naar het Vlaamse Gewest komt, stijgt jaar na jaar. Dat aantal ligt in 2014 bijna dubbel zo hoog als in 2005.

Het aantal vreemdelingen dat vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest verhuist, vertoont over nagenoeg de hele periode 2005-2014 eveneens een stijging (uitgezonderd in 2009), maar is tussen 2013 en 2014 niet meer verder gegroeid. Ook dit aantal is sterk toegenomen tussen 2005 en 2014 (x 2,5).

Een gelijkaardige stijgende trend is ook in omgekeerde richting te zien bij migraties van vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest, al gaat het hier om kleinere absolute aantallen.

Het saldo van binnenlandse migraties tussen het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is in de geobserveerde periode positief en stijgend (afgezien van een terugval in 2013). Het saldo van binnenlandse migraties tussen het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest is daarentegen pas positief sinds 2008. Daarvoor vertrokken er dus meer vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het Waalse Gewest dan dat er personen de omgekeerde beweging maakten.

Figuur 2.7.1.a: Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten

Aantal personen met vreemde nationaliteit dat migreert vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke/Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest en vanuit het Vlaamse Gewest naar het Brusselse Hoofdstedelijke/Waalse Gewest, en saldo van beide bewegingen, 2005-2014, in de loop van het jaar

	BR naar VL	VL naar BR	Saldo VL-BR	WAL naar VL	VL naar WAL	Saldo VL-WAL
2005	3.990	2.402	1.588	817	978	-161
2006	4.522	2.429	2.093	1.029	1.133	-104
2007	4.892	2.635	2.257	1.149	1.215	-66
2008	5.469	2.919	2.550	1.526	1.164	362
2009	5.593	3.021	2.572	1.511	1.298	213
2010	6.444	3.611	2.833	1.760	1.554	206
2011	6.754	3.731	3.023	1.914	1.562	352
2012	6.816	3.516	3.300	1.821	1.732	89
2013	6.863	3.769	3.094	2.019	1.606	413
2014	7.115	3.838	3.277	2.017	1.655	362

Bron: ADS, bewerking HIVA.

2.7.2. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen gemeenten

Op lokaal niveau kan gekeken worden naar het aantal vreemdelingen dat vanuit een andere Belgische gemeente in een bepaalde gemeente instroomt en naar het aantal vreemdelingen dat vanuit die gemeente naar een andere Belgische gemeente vertrekt. Op deze manier kan men gemeenten onderscheiden waar meer vreemdelingen instromen dan dat er uitstromen. Deze hebben een positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen. Binnen het Vlaamse Gewest bestaat de top 10 van gemeenten met het hoogste positief saldo van interne migratie van vreemdelingen uit gemeenten en steden verspreid over het gewest. Tervuren voert de top 10 aan, gevolgd door Zaventem, Oostende, Roeselare en Vilvoorde.

Figuur 2.7.2.a: Top 10 gemeenten met hoogste positief saldo van binnenlandse migratie

Aantal binnenlandse inwijkingen en uitwijkingen van personen met een vreemde nationaliteit en saldo van beide bewegingen voor de 10 gemeenten met het hoogste positieve saldo van interne migraties van vreemdelingen, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar

	Gemeente	Inwijking	Uitwijking	Saldo
1	Tervuren	379	201	178
2	Zaventem	620	443	177
3	Oostende	594	420	174
4	Roeselare	406	232	174
5	Vilvoorde	552	388	164
6	Halle	324	172	152
7	Denderleeuw	231	93	138
8	Aalst	559	422	137
9	Sint-Pieters-Leeuw	428	295	133
10	Sint-Niklaas	508	378	130

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Omgekeerd zijn er gemeenten waar beduidend meer vreemdelingen uitstromen naar andere gemeenten dan dat er instromen. Deze hebben een negatief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen. Binnen het Vlaamse Gewest wordt de top 10 van gemeenten met het grootste negatief saldo van interne migratie van vreemdelingen aangevoerd door de steden Antwerpen, Leuven, Gent en Sint-Truiden.

Figuur 2.7.2.b: Top 10 gemeenten met hoogste negatief saldo van binnenlandse migratie

Aantal binnenlandse inwijkingen en uitwijkingen van personen met een vreemde nationaliteit en saldo van beide bewegingen voor de 10 gemeenten met het hoogste negatieve saldo van interne migraties van vreemdelingen, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar

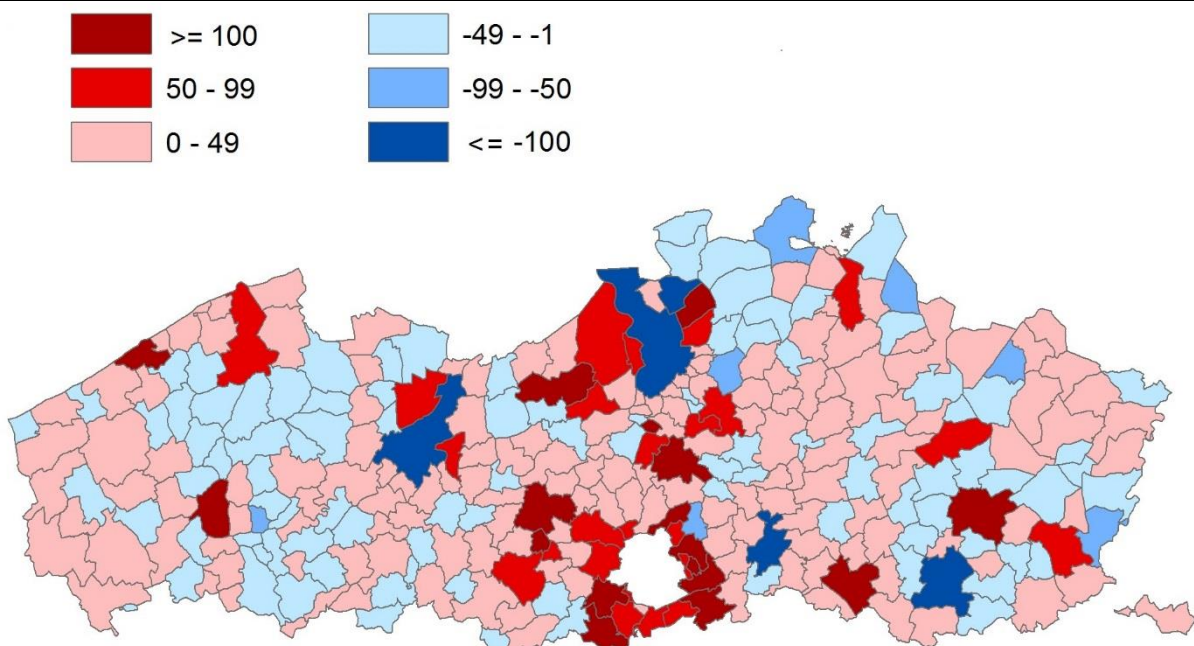
	<i>Gemeente</i>	<i>Inwijking</i>	<i>Uitwijking</i>	<i>Saldo</i>
1	Antwerpen	3.034	3.935	-901
2	Leuven	697	902	-205
3	Gent	1.269	1.406	-137
4	Sint-Truiden	182	295	-113
5	Kapellen	174	283	-109
6	Ranst	81	179	-98
7	Arendonk	65	142	-77
8	Hoogstraten	151	224	-73
9	Steenokkerzeel	70	138	-68
10	Lanaken	214	278	-64

Bron: ADS, bewerking HIVA.

Onderstaande kaart biedt een algemeen overzicht van gemeenten met een positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen (rood) en gemeenten met een negatief saldo (blauw). Hierop kan men een hoge nette binnenlandse instroom van vreemdelingen observeren in gemeenten in de rand van Brussel (vnl. interne migratie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaamse Gewest) en in de randgemeenten rond Antwerpen en Gent.

Figuur 2.7.2.c: Saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen per gemeente

Saldo van aantal binnenlandse inwijkingen en uitwijkingen van personen met een vreemde nationaliteit per gemeente, Vlaams Gewest, 2014, in de loop van het jaar

Bron: ADS, bewerking SVR & HIVA.

HOOFDSTUK 3. VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

3.1. VREEMDE BEVOLKING

Bronnen

De cijfers over de vreemde bevolking zijn gebaseerd op de officiële bevolkingscijfers van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie. Bij Europese vergelijkingen worden de cijfers van **Eurostat** gebruikt, behalve voor de Belgische gewesten. Naargelang de gebruikte bron verschilt de groep die in rekening wordt gebracht.

Een vreemdeling is een persoon die niet de nationaliteit heeft van het land waarin hij of zij verblijft. In het geval van Vlaanderen en België gaat het dus om een persoon die niet beschikt over de Belgische nationaliteit. Op basis van deze definitie worden personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) niet beschouwd als vreemdelingen.

De **ADS-data** over de vreemde bevolking in Vlaanderen en België zijn gebaseerd op het Rijksregister en betreffen de vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België (ingeschreven in het bevolkingsregister) en de vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België (ingeschreven in het vreemdelingenregister). Personen waarvan de asielprocedure loopt (ingeschreven in het wachtregister) worden sinds 1995 niet meer meegeteld in de officiële Belgische bevolkingscijfers en dus ook niet in de vreemde bevolking. Pas van zodra zij het vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming ontvangen of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden, worden zij overgeschreven in een regulier bevolkingsregister en worden zij meegerekend bij de vreemde bevolking.

In de data van **Eurostat** wordt een vreemdeling (in principe) pas opgenomen in de bevolkingscijfers als hij of zij minstens 12 maanden in het land verblijft (registratie op basis van intentionele verblijfsduur wat in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten). In tegenstelling tot ADS-cijfers wordt echter ook een asielzoeker meegerekend in de vreemde bevolking, ook al heeft hij of zij het vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming nog niet ontvangen.

Bij de opdeling van de vreemde bevolking worden hierna volgende nationaliteitsgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Kroatië (vanaf 2014), Malta en Cyprus.
(De EU12-landen worden hier steeds als EU-lidstaten en als een aparte groep beschouwd, ook in de jaren voorafgaand aan de toetreding van deze landen tot de EU. Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen, zijnde de EU12-landen plus Kroatië).

- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit).

Vaststellingen

3.1.1. Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen

Begin 2015 woonden er in het Vlaamse Gewest 504.130 vreemdelingen, goed voor 7,8% van de totale bevolking. Het aantal vreemdelingen in het Vlaamse Gewest is sinds 2000 duidelijk gestegen. Ook in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is dat het geval. In het Waalse Gewest is het aandeel vreemdelingen in deze periode relatief stabiel gebleven. Het Vlaamse Gewest is vandaag het gewest met het hoogste aantal vreemdelingen. Het relatieve aandeel vreemdelingen ligt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest wel duidelijk hoger. Begin 2015 ging het in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest respectievelijk om 33,9% en 9,8% van de bevolking. Alles samen woonden er begin 2015 in België 1.255.286 vreemdelingen of 11,2% van de totale bevolking.

Figuur 3.1.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen

Aantal vreemdelingen en aandeel in de totale bevolking (in %), gewesten en België, 2000-2015, begin van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2000	293.650	4,9	329.847	9,9	273.613	28,5	897.110	8,8
2001	280.962	4,7	317.952	9,5	262.771	27,2	861.685	8,4
2002	275.223	4,6	311.471	9,3	260.040	26,6	846.734	8,2
2003	280.743	4,7	309.065	9,2	260.269	26,2	850.077	8,2
2004	288.375	4,8	308.461	9,1	263.451	26,3	860.287	8,3
2005	297.289	4,9	308.362	9,1	265.211	26,3	870.862	8,3
2006	314.202	5,2	312.578	9,2	273.693	26,9	900.473	8,6
2007	331.694	5,4	316.940	9,2	283.527	27,5	932.161	8,8
2008	354.370	5,8	322.035	9,3	295.043	28,1	971.448	9,1
2009	377.842	6,1	324.961	9,3	310.457	29,1	1.013.260	9,4
2010	399.433	6,4	331.163	9,5	327.070	30,0	1.057.666	9,8
2011	427.986	6,8	338.926	9,6	352.344	31,5	1.119.256	10,2
2012	453.399	7,1	344.624	9,7	371.041	32,6	1.169.064	10,6
2013	467.882	7,3	345.469	9,7	381.771	33,1	1.195.122	10,8
2014	481.882	7,5	347.342	9,7	385.381	33,1	1.214.605	10,9
2015	504.130	7,8	352.430	9,8	398.726	33,9	1.255.286	11,2

Bron: ADS, bewerking SVR.

Vergeleken met de EU15-landen ligt het totaal aandeel vreemdelingen in de totale bevolking in Vlaanderen iets onder het gemiddelde (8%). Het aandeel vreemdelingen ligt in Luxemburg (45%) vele malen hoger dan in Vlaanderen en de andere EU15-landen. Na Luxemburg volgen een aantal kleinere EU15-landen: Oostenrijk, Ierland en België. Pas daarna komen grotere landen als Spanje, Duitsland, Italië en het Verenigd Koninkrijk.

In absolute aantallen wonen er in 2014 in totaal ruim 32 miljoen vreemdelingen in de EU15-landen. Duitsland scoort het hoogst met iets meer dan 7 miljoen vreemdelingen. Daarna volgen het Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje en Frankrijk met telkens 4 tot 5 miljoen vreemdelingen.

Het aandeel vreemdelingen is niet in alle EU15-landen op dezelfde manier geëvolueerd. In totaal is dat aandeel in de EU15 toegenomen van 6,4% in 2005 naar 8,0% in 2014. In Italië en Finland is het aandeel vreemdelingen in deze periode bijna verdubbeld. Daartegenover staat dat het aandeel vreemdelingen in Duitsland en Griekenland tussen 2005 en 2014 beperkt is afgenomen.

Figuur 3.1.1.b: Vreemde bevolking in de EU15-landen

Aantal en aandeel vreemdelingen in de totale bevolking (in %), Belgische gewesten en EU15-landen, 2005-2014, in %*

	2005		2008		2011		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Luxemburg	183.600	39,8	205.889	42,6	220.705	43,1	248.914	45,3
Brussels Gewest	265.211	26,3	295.043	28,1	352.344	31,5	385.381	33,1
Oostenrijk	774.401	9,4	824.974	9,9	905.435	10,8	1.056.782	12,4
Ierland	386.388	9,4	559.021	12,5	560.478	12,3	545.512	11,8
België	870.862	8,3	971.448	9,1	1.162.608	10,6	1.264.427	11,3
Spanje	3.371.394	7,8	5.262.095	11,6	5.312.444	11,4	4.677.059	10,1
Waals Gewest	308.362	9,1	322.035	9,3	338.926	9,6	347.342	9,7
Duitsland	7.287.980	8,8	7.255.395	8,8	7.198.946	8,8	7.011.811	8,7
Italië	2.402.157	4,1	3.432.651	5,8	3.879.224	6,5	4.922.085	8,1
VK	3.066.055	5,2	4.020.800	6,6	4.546.862	7,2	5.047.653	7,8
Griekenland**	884.000	8,0	906.400	8,1	956.007	8,5	836.901	7,7
Vlaams Gewest	297.289	4,9	354.370	5,8	427.986	6,8	481.882	7,5
Zweden	481.141	5,3	524.488	5,7	622.275	6,6	687.192	7,1
Denemarken	267.604	4,9	298.450	5,5	345.884	6,2	397.221	7,1
Frankrijk	3.623.063	5,8	3.709.814	5,8	3.875.096	6,0	4.157.478	6,3
Nederland	699.351	4,3	688.375	4,2	673.235	4,0	735.354	4,4
Portugal**	276.000	2,6	446.333	4,2	445.262	4,2	401.320	3,8
Finland	108.346	2,1	132.708	2,5	166.627	3,1	206.651	3,8
EU15	24.682.342	6,4	29.238.841	7,4	30.871.088	7,7	32.196.360	8,0

* Een vreemdeling is een persoon die niet de nationaliteit heeft van het land waarin hij of zij verblijft.

** Cijfers van 2005 hebben betrekking op situatie van 2006.

Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking SVR. Door gebruik van verschillende bronnen wijkt het totaalcijfer voor België in bovenstaande tabel af van de som van de gewesten en is het aantal vreemdelingen in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal vreemdelingen in België in tabel 3.1.1.a.

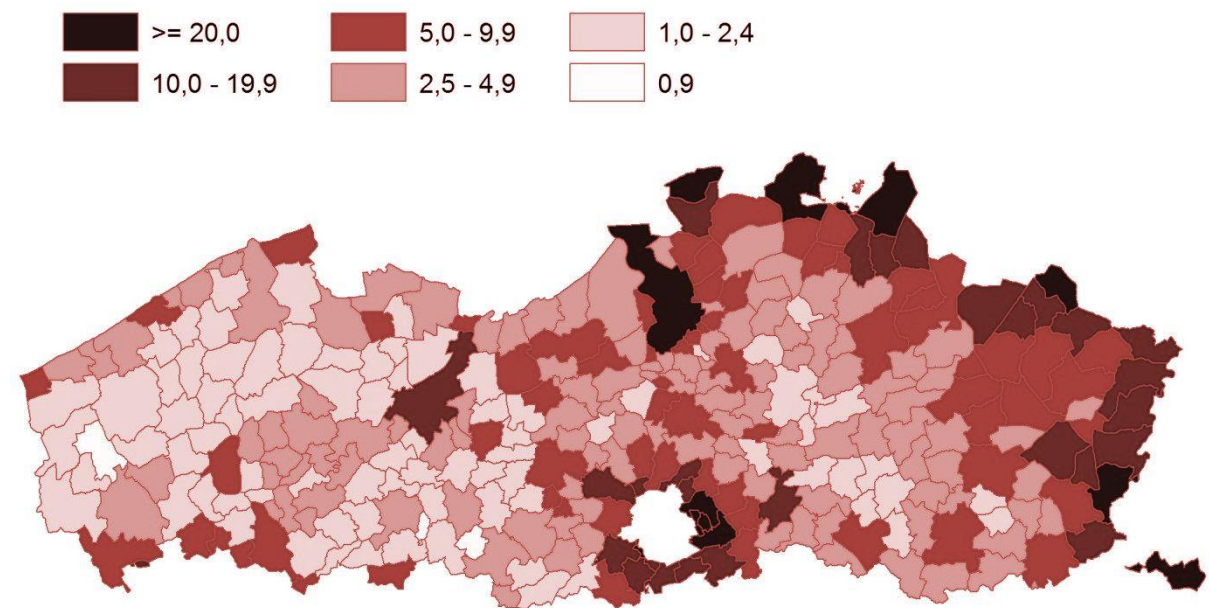
3.1.2. Geografische spreiding van de vreemde bevolking

In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel vreemdelingen het hoogst in de grensstreek met Nederland in de provincies Antwerpen en Limburg, in de rand rond Brussel, in de grootsteden Antwerpen en Gent en in Midden-Limburg. Ook de centrumsteden scoren vrij hoog. De nationaliteit van de vreemdelingen verschilt van regio tot regio. Aan de grens met Nederland gaat het vooral om Nederlanders, in de rand rond Brussel om EU-burgers. De vreemdelingen van buiten de EU wonen hoofdzakelijk in Antwerpen, Gent en de centrumsteden.

Antwerpen is de gemeente met het hoogste aantal vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. Begin 2015 ging het om iets meer dan 100.000 personen. Gent, Leuven, Mechelen en Genk volgen op grote afstand. Als gekeken wordt naar het aandeel vreemdelingen ten opzichte van de totale bevolking blijkt een heel ander beeld. Dan scoort Baarle-Hertog het hoogst. In deze grensgemeente heeft bijna de helft van de bevolking een vreemde nationaliteit. Ook in Hamont-Achel, Kraainem, Ravels en Lanaken ligt het aandeel vreemdelingen boven de 30%. Antwerpen – de gemeente met het hoogste absoluut aantal vreemdelingen – haalt met 20,1% vreemdelingen een 12de plaats in de rangschikking van Vlaamse gemeenten met het hoogste aandeel vreemdelingen.

Figuur 3.1.2.a: Geografische spreiding van de vreemde bevolking

Aandeel vreemdelingen in de totale bevolking per gemeente, Vlaams Gewest, 2015, begin van het jaar, in %

Bron: ADS, bewerking SVR.

Figuur 3.1.2.b: Top 10 gemeenten met vreemde bevolking

Top 10 van gemeenten in het Vlaams Gewest met het hoogste aantal vreemdelingen en met het hoogste aandeel vreemdelingen in de totale bevolking (in %), 2015, begin van het jaar

<i>Top 10 gemeenten met hoogste aantal vreemdelingen</i>			<i>Top 10 gemeenten met hoogste aandeel vreemdelingen</i>		
<i>Gemeente</i>	<i>Aantal</i>		<i>Gemeente</i>	<i>%</i>	
1	Antwerpen	103.152	1	Baarle-Hertog	49,3
2	Gent	33.831	2	Hamont-Achel	32,6
3	Leuven	16.238	3	Kraainem	30,9
4	Mechelen	8.256	4	Ravels	30,9
5	Genk	7.817	5	Lanaken	30,0
6	Lanaken	7.719	6	Voeren	27,9
7	Maasmechelen	7.057	7	Hoogstraten	26,6
8	Zaventem	6.998	8	Tervuren	26,0
9	Vilvoorde	6.050	9	Wezembeek-Oppem	23,9
10	Turnhout	5.972	10	Zaventem	21,4

Bron: ADS, bewerking SVR.

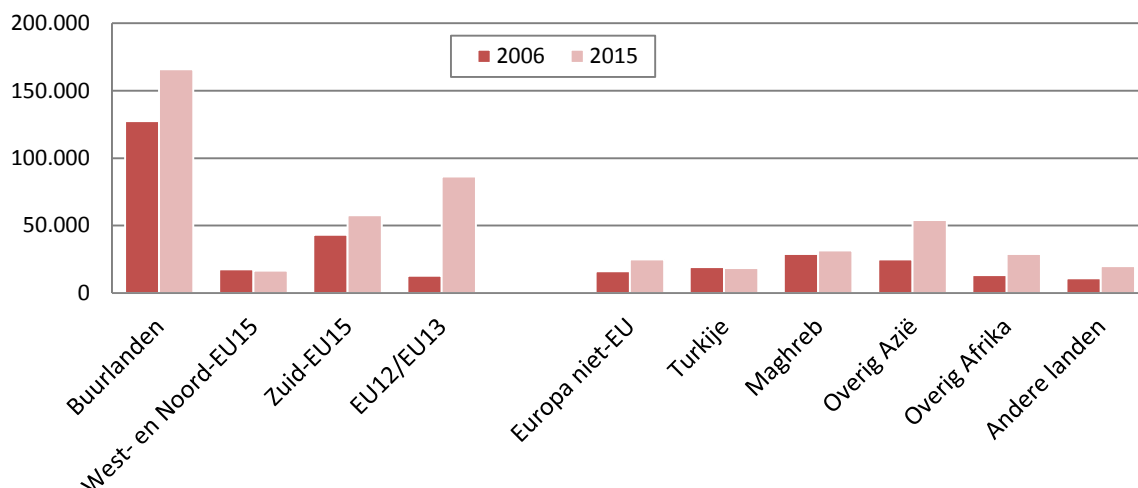
3.1.3. Nationaliteit van de vreemde bevolking

De grootste nationaliteitsgroep bij de vreemdelingen in het Vlaamse Gewest zijn de personen uit de buurlanden. Daarna volgt de groep vreemdelingen uit de EU12/EU13-landen. In totaal hebben 326.571 personen een nationaliteit van één van de EU-landen. Dat komt overeen met 5,1% van de totale bevolking of 65% van het totaal aantal vreemdelingen.

Algemeen genomen is het aantal vreemdelingen het afgelopen decennium duidelijk toegenomen, zowel bij de EU-vreemdelingen als bij de niet-EU-vreemdelingen. Maar de evolutie verschilt per nationaliteitsgroep. Grootste stijger is de groep EU12/EU13-vreemdelingen. Hun aantal ligt in 2015 7 keer hoger dan in 2006. Ook de nationaliteitsgroepen van overige Aziatische en Afrikaanse landen zijn behoorlijk sterk gestegen (telkens meer dan 2 keer hoger dan in 2006). Daartegenover staat dat de omvang van een aantal groepen in absolute aantallen is gedaald tussen 2006 en 2015. Het gaat om de personen met een nationaliteit van de West- en Noord-EU15-landen en de Turken.

Figuur 3.1.3.a: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep

Aantal vreemdelingen per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2006-2015, begin van het jaar

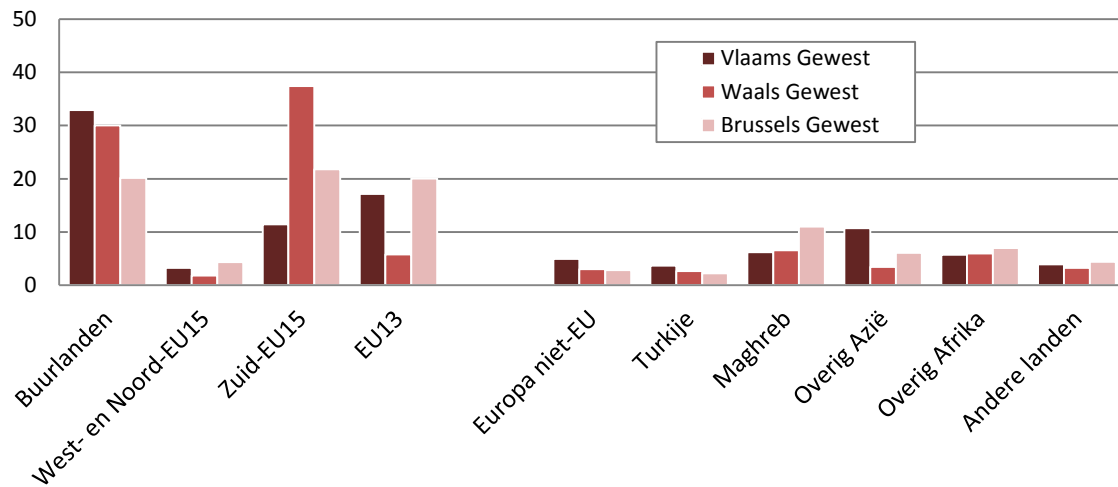
					% tov totale bevolking	
	2006	2009	2012	2015	2006	2015
Totaal EU	200.839	241.358	284.277	326.571	3,3	5,1
- Buurlanden	127.388	147.262	157.963	165.948	2,1	2,6
- West- en Noord-EU15	17.501	17.495	17.134	16.578	0,3	0,3
- Zuid-EU15	43.101	45.404	50.299	57.631	0,7	0,9
- EU12/EU13	12.849	31.197	58.881	86.414	0,2	1,3
Totaal niet-EU	113.363	136.484	169.122	177.559	1,9	2,8
- Europa niet-EU	16.166	21.384	28.283	24.853	0,3	0,4
- Turkije	19.124	19.225	19.516	18.527	0,3	0,3
- Maghreb	28.848	29.659	31.850	31.424	0,5	0,5
- Overig Azië	24.986	33.954	46.838	54.038	0,4	0,8
- Overig Afrika	13.254	19.048	25.933	28.880	0,2	0,4
- Andere landen	10.985	13.214	16.702	19.837	0,2	0,3
Algemeen totaal	314.202	377.842	453.399	504.130	5,2	7,8

Bron: ADS, bewerking SVR.

Terwijl in het Vlaamse Gewest de personen uit de buurlanden de grootste nationaliteitsgroep vormen, zijn dat in het Waalse Gewest de personen uit de Zuid-EU15-landen gevolgd door de buurlanden. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn 3 groepen ongeveer even groot: de personen uit de Zuid-EU15-landen, de personen uit de buurlanden en de personen uit de EU13-landen.

Figuur 3.1.3.b: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep in de gewesten

Procentueel aandeel in totaal aantal vreemdelingen (grafiek) en aantal (tabel) van elke nationaliteitsgroep, Belgische gewesten, 2015, begin van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Totaal EU	326.571	264.399	264.738	855.708
- Buurlanden	165.948	105.798	80.434	352.180
- West- en Noord-EU15	16.578	6.368	17.381	40.327
- Zuid-EU15	57.631	131.892	86.908	276.431
- EU13	86.414	20.341	80.015	186.770
Totaal niet-EU	177.559	88.031	133.988	399.578
- Europa niet-EU	24.853	10.632	11.387	46.872
- Turkije	18.527	9.344	8.876	36.747
- Maghreb	31.424	23.163	43.934	98.521
- Overig Azië	54.038	12.228	24.316	90.582
- Overig Afrika	28.880	21.132	27.827	77.839
- Andere landen	19.837	11.532	17.648	49.017
Algemeen totaal	504.130	352.430	398.726	1.255.286

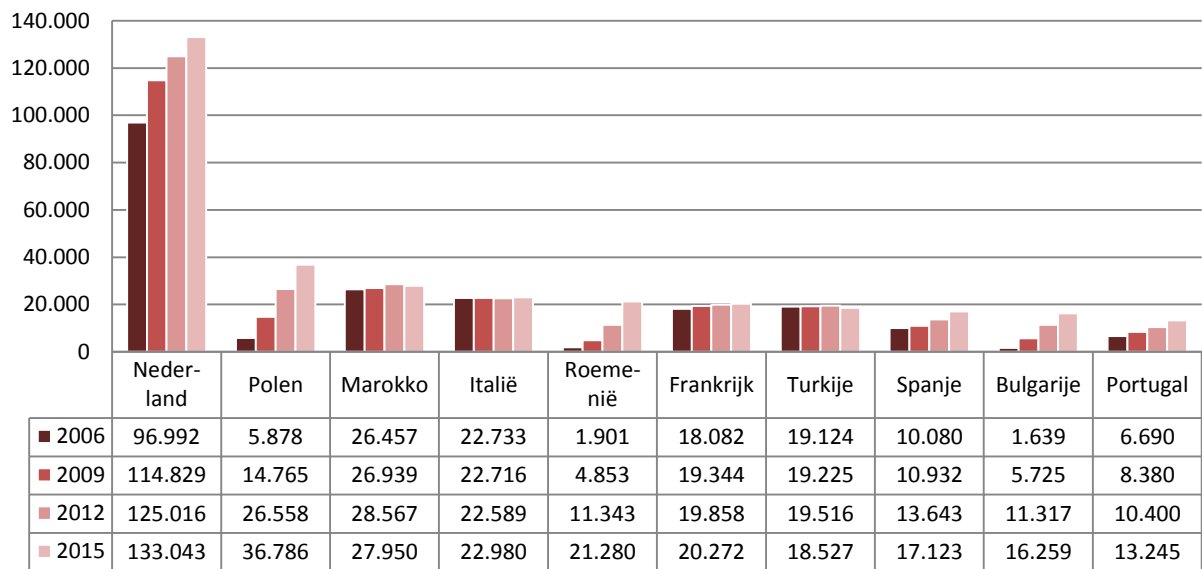
Bron: ADS, bewerking SVR.

Opgesplitst naar nationaliteit blijkt dat de Nederlanders veruit de grootste groep vreemdelingen zijn in Vlaanderen. Begin 2015 gaat het om 133.043 personen, wat overeenkomt met 26% van de vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. Daarna volgen de Polen (7%), de Marokkanen (6%), de Italianen (5%), de Roemenen, de Fransen en de Turken (elk 4%).

De algemene toename van het aantal vreemdelingen tijdens het afgelopen decennium heeft zich niet gelijkmatig voorgedaan bij alle nationaliteiten. Het aantal Nederlanders is tussen 2006 en 2015 met een factor 1,4 toegenomen. De relatieve toename van het aantal Polen, Roemenen en Bulgaren is in dezelfde periode nog vele malen groter (respectievelijk met een factor 6, 11 en 10). Recentelijk zien we ook een lichte toename van het aantal Spanjaarden en Portugezen. Daar staat tegenover dat het aantal Turken in de periode 2006-2015 beperkt is gedaald. Het aantal Italianen, Marokkanen en Fransen is het afgelopen decennium nagenoeg stabiel gebleven.

Figuur 3.1.3.c: Top 10 vreemde nationaliteiten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende vreemde nationaliteiten in 2015, Vlaams Gewest, 2006-2015, begin van het jaar

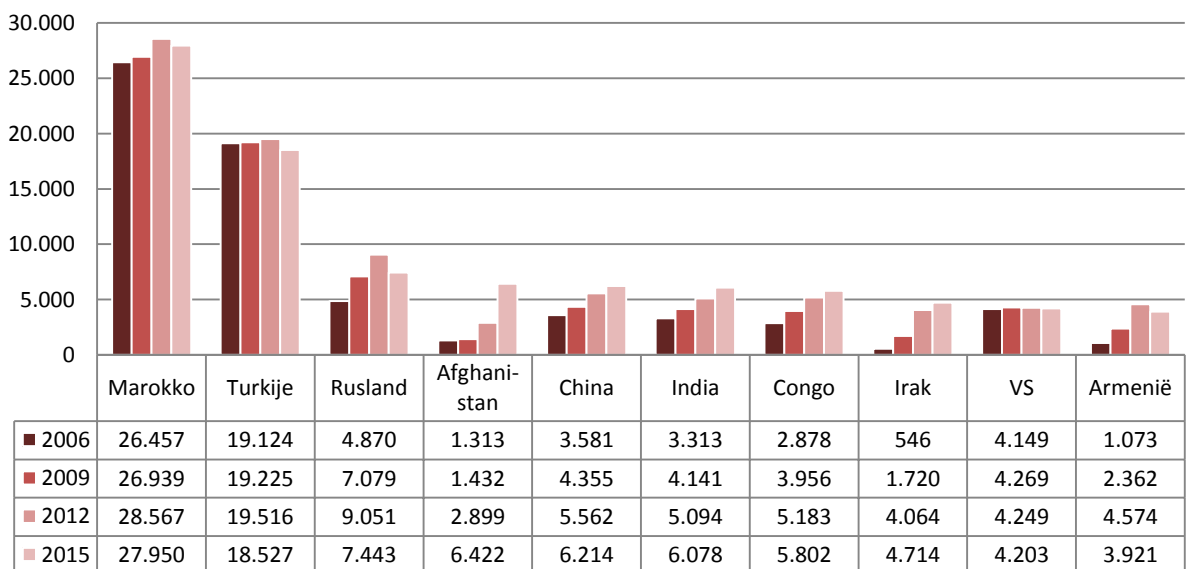

Bron: ADS, bewerking SVR.

In de top 10 van niet-EU-nationaliteiten halen de Russen na de Marokkanen en Turken de 3de plaats. Daarna volgen de Afghanen en de Chinezen. Het aantal Afghanen, het aantal Irakezen en het aantal Armeniërs is in de meest recente jaren opvallend toegenomen.

Figuur 3.1.3.d: Top 10 niet-EU-nationaliteiten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende niet-EU-nationaliteiten in 2015, Vlaams Gewest, 2006-2015, begin van het jaar

Bron: ADS, bewerking SVR.

Het opvallend Europese karakter van de vreemde bevolking in Vlaanderen en de andere Belgische gewesten, wordt in de EU15 enkel nog overtroffen in Luxemburg en Ierland. Ook in Nederland en het Verenigd Koninkrijk ligt het aandeel EU-vreemdelingen iets hoger dan het aandeel niet-EU-vreemdelingen. In de andere EU15-landen ligt het aandeel EU-vreemdelingen duidelijk lager dan het aandeel vreemdelingen van buiten de EU.

Figuur 3.1.3.e: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep Europees vergeleken

Aandeel vreemdelingen in de totale bevolking en aandeel EU- en niet-EU-vreemdelingen in het totaal aantal vreemdelingen, Belgische gewesten en EU15-landen, 2014, in %

	% vreemdelingen in totale bevolking	% EU in totaal vreemdelingen	% niet-EU in totaal vreemdelingen
Luxemburg	45,3	86,1	13,9
Brussels Gewest	33,1	65,9	34,1
Oostenrijk	12,4	48,7	51,0
Ierland	11,8	68,4	31,3
België	11,3	65,6	34,4
Spanje	10,1	42,6	57,4
Waals Gewest	9,7	75,6	24,4
Duitsland	8,7	44,0	55,8
Italië	8,1	29,3	70,7
VK	7,8	52,0	48,0
Griekenland	7,7	22,5	77,5
Vlaams Gewest	7,5	64,6	35,4
Zweden	7,1	42,1	56,0
Denemarken	7,1	40,3	58,7
Frankrijk	6,3	34,9	65,1
Nederland	4,4	54,8	44,9
Portugal	3,8	25,1	74,9
Finland	3,8	40,6	59,0
EU15	8,0	42,7	57,2

Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking SVR.

Door het gebruik van verschillende bronnen wijkt het totaalcijfer voor België in bovenstaande tabel af van de som van de gewesten en is het aandeel vreemdelingen in België in deze tabel niet gelijk aan het aandeel vreemdelingen in België in tabel 3.1.1.a.

In Vlaanderen wordt de top 5 van vreemde nationaliteiten gevormd door de Nederlanders, de Polen, de Marokkanen, de Italianen en de Roemenen. De Nederlanders komen in geen enkel EU15-land buiten België voor in de top 5 van vreemde nationaliteiten. Bij de Polen, Roemenen, Marokkanen en Italianen is dat wel het geval. Zij staan in de top 5 van respectievelijk 7, 4, 4 en 3 EU15-landen. Het geeft aan dat deze nationaliteiten meer dan de Nederlanders verspreid aanwezig zijn in de EU15.

De top 5 van vreemde nationaliteiten is in 2014 in het Vlaamse Gewest goed voor de helft van het totaal aantal vreemdelingen in Vlaanderen (49%). Ook in Portugal (57%), Ierland (57%), Italië (51%) en Oostenrijk (53%) ligt het aandeel van de top 5 boven de 50%. In Denemarken (28%) en Zweden (33%) ligt dat aandeel duidelijk lager.

Figuur 3.1.3.f: Top 5 vreemde nationaliteiten Europees vergeleken

Top 5 van de meest voorkomende vreemde nationaliteiten en aandeel van deze nationaliteiten in het totaal aantal vreemdelingen (in %), EU15-landen*, 2014, begin van het jaar

		Aantal	% tov vreemde bevolking			Aantal	% tov vreemde bevolking			Aantal	% tov vreemde bevolking
België			Duitsland			Nederland					
Italië	156.584	12,4	Turkije	1.424.294	20,3	Polen	85.785	11,7			
Frankrijk	156.056	12,3	Polen	559.410	8,0	Turkije	80.054	10,9			
Nederland	146.174	11,6	Italië	506.507	7,2	Duitsland	72.240	9,8			
Marokko	81.003	6,4	Griekenland	290.243	4,1	Marokko	48.143	6,5			
Polen	65.087	5,1	Roemenië	245.248	3,5	VK	42.309	5,8			
Spanje			Italië			Portugal					
Roemenië	728.252	15,6	Roemenië	1.081.400	22,0	Brazilië	92.120	23,0			
Marokko	717.991	15,4	Albanië	495.709	10,1	Kaapverdië	42.401	10,6			
VK	310.051	6,6	Marokko	454.773	9,2	Oekraïne	41.091	10,2			
Ecuador	214.038	4,6	China	256.846	5,2	Roemenië	34.204	8,5			
Italië	180.822	3,9	Oekraïne	219.050	4,5	Angola	20.177	5,0			
Ierland			Denemarken			Verenigd Koninkrijk					
Polen	118.042	21,6	Polen	29.303	7,4	Polen	748.207	14,8			
VK	115.658	21,2	Turkije	28.851	7,3	India	347.732	6,9			
Litouwen	35.617	6,5	Duitsland	22.707	5,7	Ierland	336.780	6,7			
Letland	20.086	3,7	VK	15.781	4,0	Pakistan	196.565	3,9			
Nigeria	19.727	3,6	Noorwegen	15.504	3,9	Litouwen	163.204	3,2			
Zweden			Oostenrijk**			Finland					
Finland	62.752	9,1	Duitsland	158.014	15,8	Estland	44.774	21,7			
Polen	46.057	6,7	Turkije	113.866	11,4	Rusland	30.757	14,9			
Somalië	44.997	6,5	Servië	111.303	11,2	Zweden	8.382	4,1			
Denemarken	39.284	5,7	Bosnië	89.784	9,0	Somalië	7.465	3,6			
Noorwegen	34.575	5,0	Kroatië	58.651	5,9	China	7.121	3,4			

* Geen gegevens beschikbaar voor Frankrijk, Luxemburg en Griekenland.

** Gegevens voor 2013.

Bron: Eurostat, bewerking HIVA.

3.1.4. Demografisch profiel van de vreemde bevolking

In 2015 zijn de mannen in de meerderheid bij de vreemdelingen in Vlaanderen. Hun aantal ligt 6% hoger dan het aantal vrouwelijke vreemdelingen. In de andere gewesten is het overwicht van mannen minder groot. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er zelfs minder mannen dan vrouwen bij de vreemdelingen. Ook in de EU15 ligt het aandeel vrouwen bij de vreemdelingen hoger dan het aandeel mannen.

Figuur 3.1.4.a: Vreemde bevolking naar geslacht

Aantal en aandeel (in %) vreemdelingen naar geslacht, gewesten, België en EU15, 2014, begin van het jaar

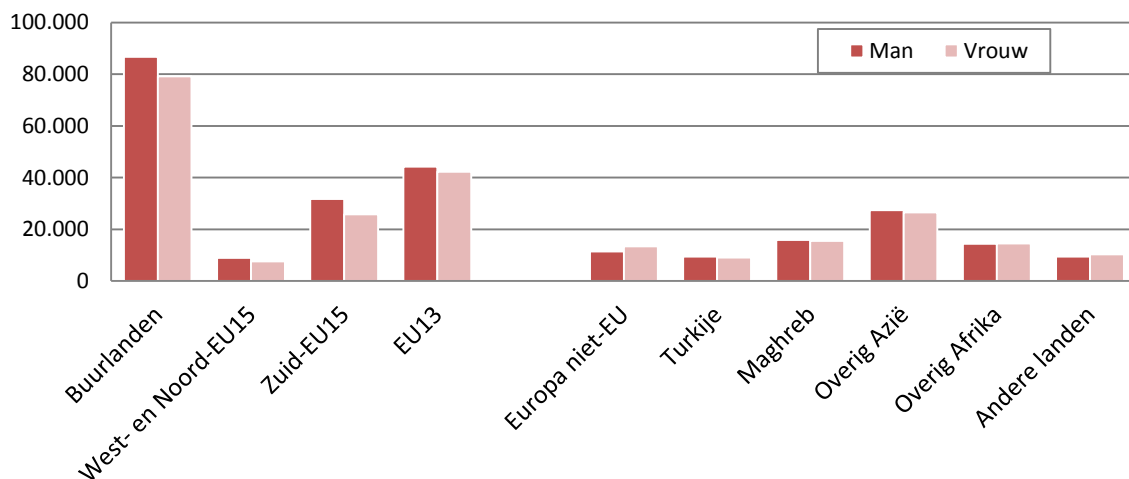
	Mannen		Vrouwen		Aantal mannen / aantal vrouwen
	Aantal	%	Aantal	%	
Vlaams Gewest	259.802	51,5	244.328	48,5	1,06
Waals Gewest	178.574	50,7	173.856	49,3	1,03
Brussels Gewest	198.323	49,7	200.403	50,3	0,99
België	636.699	50,7	618.587	49,3	1,03
Totaal EU15	15.988.964	49,6	16.225.493	50,4	0,99

Bron: België en gewesten: ADS; EU15: Eurostat, bewerking SVR.

In het Vlaamse Gewest zijn bij de vreemdelingen uit de buurlanden en de Zuid-EU15-landen de mannen duidelijk in de meerderheid. Bij de Europese niet-EU-vreemdelingen en de vreemdelingen uit de restgroep 'andere landen' zijn er iets meer vrouwen dan mannen. Bij de andere groepen blijven de verschillen naar geslacht beperkt.

Figuur 3.1.4.b: Vreemde bevolking naar geslacht en nationaliteitsgroep

Aantal vreemdelingen per nationaliteitsgroep en geslacht, Vlaams Gewest, 2015, begin van het jaar

	Mannen	Vrouwen	Aantal mannen / aantal vrouwen
Totaal EU	171.713	154.858	1,11
- Buurlanden	86.721	79.227	1,09
- West- en Noord-EU15	9.024	7.554	1,19
- Zuid-EU15	31.778	25.853	1,23
- EU13	44.190	42.224	1,05
Totaal niet-EU	88.089	89.470	0,98
- Europa niet-EU	11.483	13.370	0,86
- Turkije	9.429	9.098	1,04
- Maghreb	15.903	15.521	1,02
- Overig Azië	27.436	26.602	1,03
- Overig Afrika	14.387	14.493	0,99
- Andere landen	9.451	10.386	0,91
Algemeen totaal	259.802	244.328	1,06

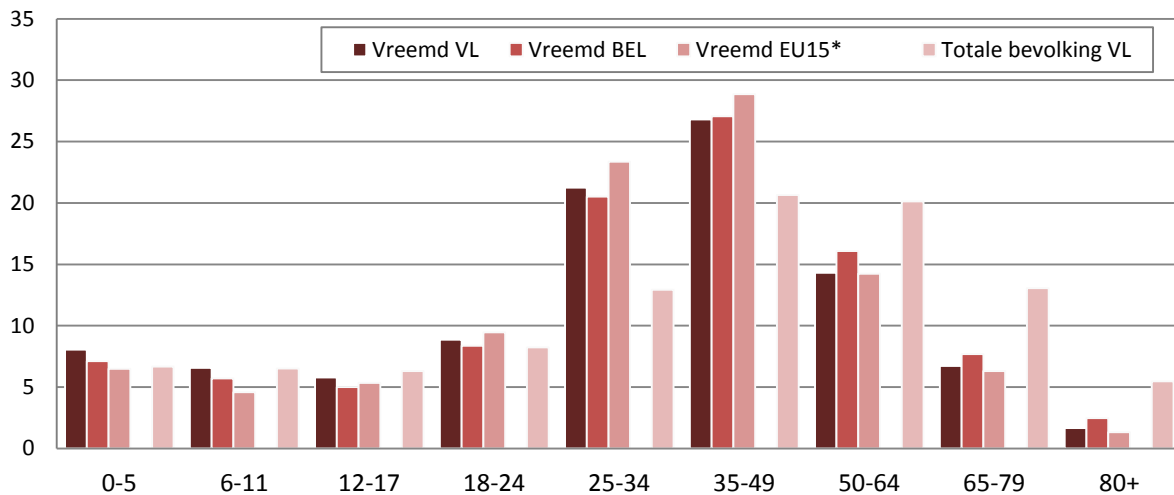
Bron: ADS, bewerking SVR.

Het leeftijdsprofiel van de vreemdelingen in Vlaanderen verschilt duidelijk van dat van de totale bevolking. De leeftijdsgroepen van 25 tot 49 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de vreemdelingen. Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het net omgekeerd. Het aandeel 65-plussers ligt bij de totale bevolking (19%) dubbel zo hoog als bij de vreemdelingen (8%).

De vreemde bevolking is in Vlaanderen nog iets jonger dan in België en de EU15. Dat blijkt uit het hogere aandeel van de jongste leeftijdsgroepen. De groepen van 25 tot 49 jaar liggen dan weer lager in Vlaanderen dan in de EU15.

Figuur 3.1.4.c: Leeftijdsverdeling van vreemdelingen

Leeftijdsverdeling van vreemdelingen in het Vlaams Gewest, België en EU15 en leeftijdsverdeling van de totale bevolking in het Vlaams Gewest, 2015, begin van het jaar, in %

	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Vreemd VL	8,0	6,6	5,8	8,9	21,2	26,8	14,3	6,7	1,7
Vreemd BEL	7,1	5,7	5,0	8,4	20,5	27,1	16,1	7,7	2,5
Vreemd EU15*	6,5	4,6	5,3	9,5	23,4	28,9	14,2	6,3	1,3
Totale bevolking VL	6,7	6,5	6,3	8,2	12,9	20,6	20,1	13,1	5,5

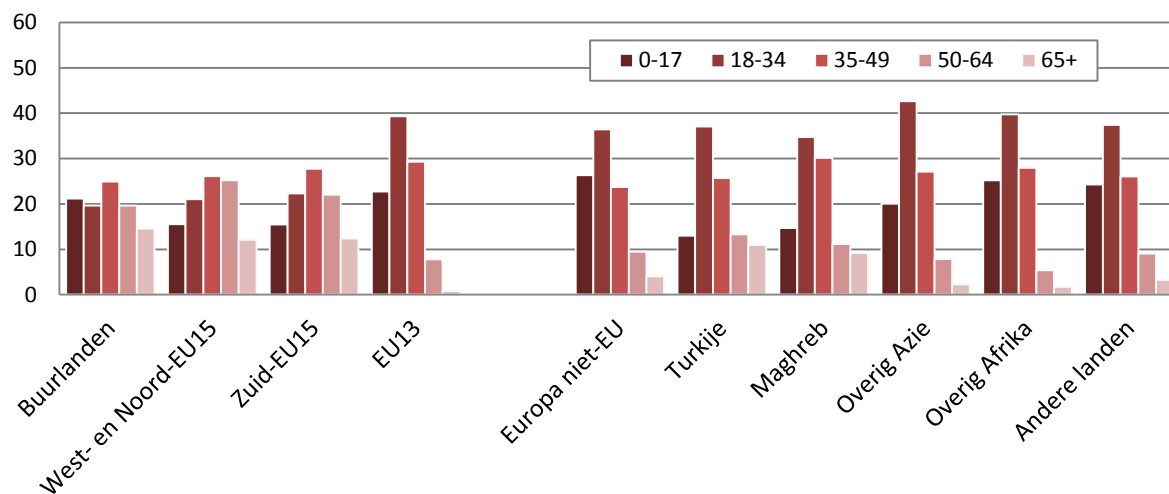
* Cijfers voor 2014.

Bron: Vlaams Gewest en België: ADS; EU15: Eurostat, bewerking SVR.

Ook tussen de verschillende nationaliteitsgroepen zijn er duidelijke verschillen naar leeftijd. Het aandeel minderjarigen varieert van 13% bij de personen met een Turkse nationaliteit tot 26% bij de personen met een nationaliteit van een Europees land van buiten de EU. Bij de leeftijdsgroepen tussen 18 en 65 jaar valt op dat de groep van 18 tot 34 jaar duidelijk groter is bij de EU13-landen en de niet-EU-landen dan bij de EU15-landen. Het omgekeerde is het geval bij de groep van 50 tot 64 jaar. De leeftijdsgroep van 65 jaar en ouder is bij de EU15-landen goed voor ongeveer 10%. Dat is ook het geval bij de personen met een Turkse en Maghrebijnse nationaliteit. Bij de andere groepen ligt het aandeel van deze leeftijdsgroep veel lager.

Figuur 3.1.4.d: Leeftijdverdeling van vreemdelingen naar nationaliteitsgroep

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) van elke leeftijdsgroep bij de vreemdelingen per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2015, begin van het jaar

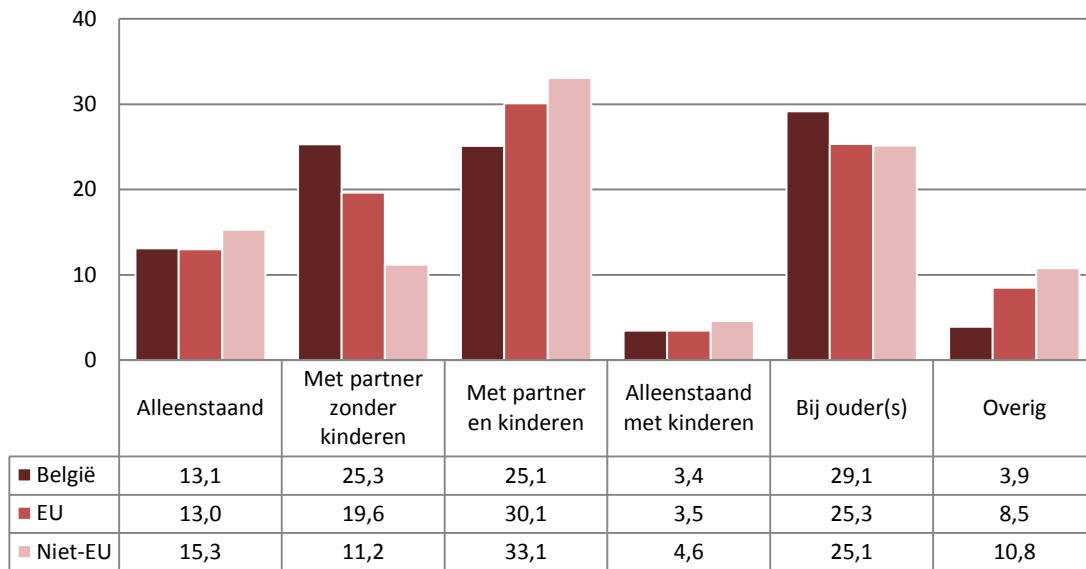
	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Totaal EU	25.598	22.233	18.508	25.700	57.252	87.041	56.201	27.219	6.819
- Buurlanden	13.058	11.884	10.236	11.338	21.256	41.384	32.611	19.565	4.616
- West- en Noord-EU15	691	884	1.005	1.471	2.021	4.329	4.176	1.627	374
- Zuid-EU15	3.060	3.212	2.656	4.021	8.857	15.997	12.682	5.429	1.717
- EU13	8.789	6.253	4.611	8.870	25.118	25.331	6.732	598	112
Totaal niet-EU	14.943	10.940	10.636	18.955	49.830	48.022	15.911	6.709	1.613
- Europa niet-EU	2.420	2.062	2.058	3.303	5.748	5.893	2.363	827	179
- Turkije	952	694	760	1.536	5.336	4.763	2.455	1.565	466
- Maghreb	2.224	1.354	1.047	1.946	8.978	9.479	3.500	2.338	558
- Overig Azië	4.088	3.464	3.303	6.836	16.196	14.658	4.247	1.068	178
- Overig Afrika	2.935	2.156	2.189	3.128	8.357	8.066	1.554	426	69
- Andere landen	2.324	1.210	1.279	2.206	5.215	5.163	1.792	485	163
Algemeen totaal	40.541	33.173	29.144	44.655	107.082	135.063	72.112	33.928	8.432

Bron: ADS, bewerking SVR.

Ook naar huishoudsamenstelling ten slotte verschilt het profiel van de vreemde bevolking duidelijk van dat van de bevolking met Belgische nationaliteit. Dat is zeker het geval bij de niet-EU-vreemdelingen. Zij wonen vaker samen met een partner en kinderen dan personen met een Belgische nationaliteit en wonen duidelijk minder vaak samen met een partner zonder kinderen. Het aandeel alleenstaanden ligt iets hoger bij de niet-EU-vreemdelingen, het aandeel bij de ouders inwonende personen iets lager. Ook wonen zij duidelijk vaker in een ander gezinstype ('overig'). De personen met een EU-nationaliteit nemen qua huishoudsamenstelling telkens min of meer een middenpositie in tussen de personen met Belgische nationaliteit en de personen met niet-EU-nationaliteit.

Figuur 3.1.4.e: Gezinsamenstelling van vreemdelingen

Gezinsamenstelling van de bevolking met Belgische, EU- en niet-EU-nationaliteit, Vlaams Gewest, 2015, begin van het jaar, in % per nationaliteitsgroep

Bron: ADS, bewerking SVR.

3.2. NATIONALITEITSVERWERVINGEN

Bronnen

De hier gepresenteerde gegevens over het aantal nationaliteitsverwervingen zijn gebaseerd op de officiële bevolkingscijfers van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** van de Federale Overheidsdienst Economie. Bij Europese vergelijkingen worden de cijfers van **Eurostat** gebruikt, behalve voor de Belgische gewesten. De cijfers over het aantal personen dat anno 2013 in België woont, dat als vreemdeling is geboren en in de loop der jaren de Belgische nationaliteit heeft verworven, zijn gebaseerd op gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**.

Vreemdelingen kunnen op een aantal manieren de Belgische nationaliteit verwerven. Sinds begin 2013 bestaan er nog slechts 2 procedures van ‘verkrijging’ van de Belgische nationaliteit: door een nationaliteitsverklaring en via naturalisatie. Het vereist telkens een actieve daad van een meerderjarige persoon. Daarnaast kan de Belgische nationaliteit ook verworven worden door ‘toekenning’. Het gaat om een haast automatische procedure die vooral minderjarigen treft, voornamelijk bij de geboorte.

De ‘toekenningen’ van nationaliteit worden niet meegeteld in de ADS-, Eurostat- en KSZ-cijfers over nationaliteitsverwervingen, omdat de betrokken personen eigenlijk direct als Belg geboren worden. Uitzonderingen hierop zijn de toekenning van de Belgische nationaliteit bij adoptie en de toekenning van de Belgische nationaliteit als ‘gezamenlijk gevolg’ van een akte van verkrijging (als de vader of moeder Belg wordt, wordt deze nationaliteit ook automatisch doorgegeven aan hun minderjarige kinderen). Minderjarigen die via één van deze 2 vormen van toekenning Belg zijn geworden, zijn geboren met een vreemde nationaliteit en worden daarom wel meegeteld bij het aantal nationaliteitsverwervingen van vreemdelingen.

Tijdens de afgelopen decennia zijn de procedures voor nationaliteitsverwervingen een aantal keer ingrijpend gewijzigd. Dat heeft telkens een grote invloed gehad op het aantal nationaliteitsverwervingen. In 1984 werd het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (WBN) goedgekeurd. Dat zorgde voor een eerste wijziging in de toekenning van de nationaliteit bij de geboorte. Vanaf die datum krijgen kinderen met een Belgische moeder en een vreemde vader de Belgische nationaliteit toegekend. Voordien werden ze nog als vreemdelingen beschouwd. In de jaren 1991 en 2000 werd het WBN ingrijpend gewijzigd. Door de hervorming van 1991 kregen ook de in België geboren kinderen met ouders die zelf op het Belgische grondgebied zijn geboren, de Belgische nationaliteit toegekend. De hervorming uit 2000 (zogenaamde ‘snel Belg wet’) voerde een belangrijke wijziging in voor het verkrijgen van de nationaliteit door nationaliteitsverklaring. Vóór die hervorming moest de persoon tussen de 18 en 30 jaar oud zijn, in België geboren zijn en er zijn hoofdverblijfplaats hebben gehad vooraleer hij of zij Belg door nationaliteitsverklaring kon worden. De leeftijdsbeperking van 30 jaar werd geschrapt en de wet van 2000 bepaalde nieuwe voorwaarden: wie meerderjarig is, sinds 7 jaar in België verblijft en over een verblijfstitel van onbeperkte duur beschikt, en wie meerderjarig is en een ouder heeft die Belg is, kan Belg worden. Begin 2013 werd het WBN nogmaals gewijzigd. De voorwaarden voor de toekenning van de Belgische nationaliteit werden verstrengd en er wordt sindsdien meer aandacht besteed aan kennis van één van de landstalen en mate van maatschappelijke integratie. Sinds begin 2013 is de naturalisatieprocedure

ten slotte voorbehouden voor personen met “buitengewone verdiensten op wetenschappelijk, sportief of sociocultureel vlak”.

In de KSZ-data worden bij de opdeling van de personen die als vreemdeling zijn geboren en in de loop der jaren Belg zijn geworden, volgende groepen gehanteerd op basis van de geboortenationaliteit van de persoon (strikt genomen gaat het om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit):

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal, Griekenland;
 - **EU12-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slovakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus.
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse geboortenationaliteit).

Vaststellingen

3.2.1. Nationaliteitsverwervingen

In 2014 verwierven in het Vlaamse Gewest 9.492 vreemdelingen de Belgische nationaliteit. Dat komt overeen met 1,5 verwervingen per 1.000 inwoners. Het aantal nationaliteitswijzigingen kende door wijzigingen aan de procedures een piek in de jaren 1985, 1992 en 2000-2001. In 2014 daalde het aantal nationaliteitsverwervingen voor het eerst sinds 1999 weer onder de 10.000. Ook in de andere gewesten is er in 2014 sprake van een opvallende daling. Dat hangt samen met een verstrenging van de voorwaarden voor de toekenning van de Belgische nationaliteit vanaf 2013. Sindsdien wordt meer aandacht besteed aan kennis van één van de landstalen en mate van maatschappelijke integratie.

Het absoluut aantal nationaliteitsverwervingen ligt in het afgelopen decennium telkens hoger in het Vlaamse Gewest dan in de andere gewesten. Het aantal verwervingen afgezet ten opzichte van het aantal inwoners ligt echter ongeveer 3 keer hoger in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dan in de andere gewesten.

Vergeleken met de EU15-landen, ligt het relatieve aantal vreemdelingen dat in 2013 de nationaliteit van het land van verblijf heeft verworven in Vlaanderen ongeveer op het gemiddelde (vergelijkbare cijfers voor 2014 zijn nog niet beschikbaar). Het relatieve aantal verwervingen ligt veruit het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (bijna 10 op 1.000 inwoners). Op ruime afstand volgen Ierland, Zweden, Spanje en Luxemburg (telkens ongeveer 5 op 1.000 inwoners). In absolute aantallen scoren Spanje en het Verenigd Koninkrijk het hoogst. In Spanje ging het in 2013 om ruim 225.000 verwervingen, in het VK om iets meer dan 200.000 personen.

Figuur 3.2.1.a: Evolutie van het aantal nationaliteitsverwervingen

Aantal verwervingen van de Belgische nationaliteit door vreemdelingen en aantal per 1.000 inwoners (midjaarse bevolking), gewesten en België, 2000-2014, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	Per 1.000 inwoners	Aantal	Per 1.000 inwoners	Aantal	Per 1.000 inwoners	Aantal	Per 1.000 inwoners
2000	24.814	4,2	16.136	4,8	21.030	21,9	61.980	6,0
2001	26.016	4,4	15.170	4,5	21.796	22,4	62.982	6,1
2002	17.615	2,9	9.812	2,9	18.990	19,3	46.417	4,5
2003	12.324	2,1	9.028	2,7	12.357	12,4	33.709	3,2
2004	12.659	2,1	8.844	2,6	13.251	13,2	34.754	3,3
2005	12.546	2,1	7.666	2,3	11.300	11,2	31.512	3,0
2006	13.264	2,2	8.769	2,6	9.827	9,6	31.860	3,0
2007	14.105	2,3	8.872	2,6	13.086	12,6	36.063	3,4
2008	14.609	2,4	10.911	3,1	12.190	11,5	37.710	3,5
2009	14.037	2,3	9.117	2,6	9.613	8,9	32.767	3,0
2010	16.373	2,6	9.897	2,8	8.365	7,6	34.635	3,2
2011	12.941	2,0	9.763	2,8	7.082	6,3	29.786	2,7
2012	16.028	2,5	11.314	3,2	11.270	9,8	38.612	3,5
2013	14.971	2,3	8.686	2,4	11.144	9,6	34.801	3,1
2014	9.492	1,5	4.483	1,3	4.751	4,1	18.726	1,7

Bron: ADS, bewerking SVR.

Figuur 3.2.1.b: Nationaliteitsverwervingen in de EU15-landen

Aantal personen die gedurende het jaar de nationaliteit van het verblijf land hebben verworven en aantal nationaliteitsverwervingen per 1.000 inwoners (midjaarse bevolking), Belgische gewesten en EU15-landen, 2013

	Aantal nationaliteitsverwervingen	Aantal verwervingen per 1.000 inwoners
Brussels Gewest	11.144	9,6
Ierland	24.263	5,3
Zweden	50.167	5,2
Spanje	225.793	4,8
Luxemburg	2.564	4,7
VK	207.496	3,2
België	34.801	3,1
Griekenland	29.462	2,7
Waals Gewest	8.686	2,4
Vlaams Gewest	14.971	2,3
Portugal	24.476	2,3
Italië	100.712	1,7
Finland	8.930	1,6
Nederland	25.882	1,5
Frankrijk	97.276	1,5
Duitsland	115.118	1,4
Oostenrijk	7.354	0,9
Denemarken	1.750	0,3
EU15	956.044	2,4

Bron: België en EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: ADS, bewerking SVR.

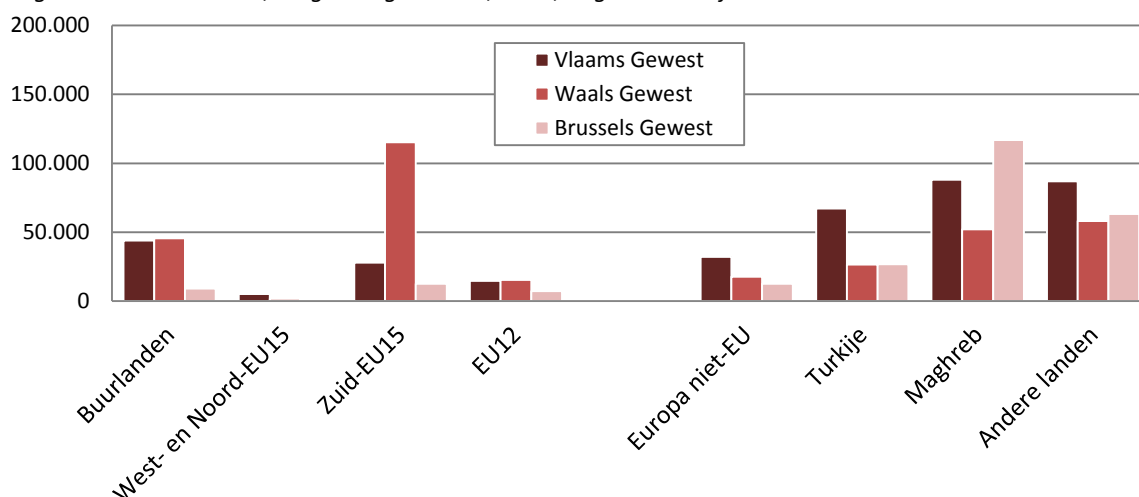
3.2.2. Als vreemdeling geboren Belgen

Naast het aantal nationaliteitsverwervingen per jaar, kan ook gekeken worden naar het totaal aantal vreemdelingen dat in de loop der jaren de Belgische nationaliteit heeft verworven. Begin 2013 woonden er in het Vlaamse Gewest ruim 366.000 personen die als vreemdeling zijn geboren maar ondertussen Belg zijn geworden. Dat komt overeen met 5,7% van de totale bevolking. In het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat het respectievelijk om 9,3% en 21,4% van de bevolking. Alles samen werden bijna 950.000 Belgen of 8,5% van de totale bevolking van het land geboren met een vreemde nationaliteit.

Naar nationaliteitsgroep zijn er tussen de gewesten opvallende verschillen. In het Vlaamse Gewest gaat het vooral om personen geboren met een Maghrebijnse, Turkse of 'andere' geboortenationaliteit, in het Waalse Gewest om personen geboren met een nationaliteit van één van de Zuid-EU15-landen en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest om personen geboren met een Maghrebijnse nationaliteit.

Figuur 3.2.2.a: Als vreemdeling geboren Belgen per geboortenationaliteit

Aantal personen die geboren zijn met een vreemde nationaliteit en die in de loop der jaren Belg geworden zijn, naar geboortenationaliteit, Belgische gewesten, 2013, begin van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Totaal EU	91.735	178.029	30.590	300.354
- Buurlanden	44.027	45.669	9.146	98.842
- West- en Noord-EU15	5.108	1.711	1.385	8.204
- Zuid-EU15	27.894	115.302	12.758	155.954
- EU12	14.706	15.347	7.301	37.354
Totaal niet-EU	274.316	154.586	219.513	648.415
- Europa niet-EU	32.152	17.684	12.586	62.422
- Turkije	67.213	26.679	26.787	120.679
- Maghreb	88.046	52.131	116.825	257.002
- Andere landen	86.905	58.092	63.315	208.312
Algemeen totaal	366.051	332.615	250.103	948.769

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

3.3. BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Bronnen

De cijfers over de bevolking van buitenlandse herkomst zijn gebaseerd op de gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**.

De ADS-cijfers over de vreemde bevolking (zie paragraaf 3.1.) slaan enkel op de personen die niet beschikken over de Belgische nationaliteit en dus niet op alle personen van buitenlandse herkomst. Zo hebben heel wat vreemdelingen in de loop der jaren de Belgische nationaliteit verworven. Daarnaast beschikken de kinderen van nieuwe Belgen van bij hun geboorte automatisch over de Belgische nationaliteit. Ook een kind van ouders met een vreemde nationaliteit dat in België geboren wordt, kan onder bepaalde voorwaarden via een nationaliteitstoekenning of -verkrijging de Belgische nationaliteit verwerven. Personen met een huidige Belgische maar een vreemde geboortenationaliteit of personen met een Belgische huidige nationaliteit en Belgische geboortenationaliteit maar met ouders met een vreemde geboortenationaliteit, zijn niet opgenomen in de ADS-cijfers over het aantal vreemdelingen. Sinds een aantal jaar zijn er echter ook administratieve gegevens beschikbaar over de herkomst van de volledige Belgische bevolking. Dat is het resultaat van een integratie van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden door de KSZ 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het telkens niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige of geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens zijn opgenomen in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking geen buitenlandse herkomst wordt gevonden, maar dat hierbij het voorbehoud gemaakt moet worden dat dit gebaseerd is op een onvolledige nationaliteitshistoriek. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige nationaliteit en Belgische geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Aangezien de grote meerderheid van deze groep geboren is vóór 1970 en de mogelijkheden voor vreemdelingen en hun nakomelingen om de Belgische nationaliteit te verwerven tot de jaren 1990 beperkt waren, kan er vanuit gegaan worden dat de grote meerderheid van deze groep personen van Belgische herkomst zijn. Daarom worden de personen behorend tot deze groep hier beschouwd als personen van Belgische herkomst. Begin 2013 ging het om 19,8% van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest. Het aandeel van deze groep in de totale bevolking neemt elk jaar af. Begin 2009 ging het nog om 23,1% van de totale bevolking.

Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een vreemde nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die vreemde

nationaliteit overeenkomt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de persoon zelf. Is die onbekend of Belgisch wordt gekeken naar de huidige nationaliteit van de persoon.

Bij de opdeling van de bevolking van buitenlandse herkomst worden hierna volgende herkomstgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus.
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse herkomst).

Terwijl in de officiële bevolkingscijfers van ADS enkel de personen ingeschreven in het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België) zijn opgenomen, omvatten de hier gepresenteerde KSZ-cijfers ook de personen ingeschreven in het wachtregister. Met personen die onwettig in het land verblijven, wordt hier geen rekening gehouden.

De herkomstcijfers voor het Vlaamse Gewest zijn gebaseerd op een data-aanvraag van de Studiedienst van de Vlaamse Regering bij het Datawarehouse AM&SB van de KSZ. De cijfers voor het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest werden afgehaald van de website van het Datawarehouse AM&SB. De cijfers voor België zijn de som van de cijfers van de 3 gewesten.

Vaststellingen

3.3.1. Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst

Begin 2013 woonden er in het Vlaamse Gewest 1.180.617 personen van buitenlandse herkomst, goed voor 18,4% van de totale bevolking. Het gaat om de som van personen met een huidige buitenlandse nationaliteit, personen met een buitenlandse geboortenationaliteit die ondertussen Belg zijn geworden en personen met een Belgische geboortenationaliteit maar met minstens 1 ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit.

Het aantal personen van buitenlandse herkomst is in het Vlaamse Gewest de afgelopen jaren gestegen. Ook in de andere gewesten is dat het geval. Dat is het resultaat van de som van de

internationale immigratie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst naar België in de periode 2009-2012 en de natuurlijke aangroei (geboorten) bij de in België wonende vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst. Vergelijkbare gegevens voor de periode vóór 2009 zijn niet beschikbaar.

Het Vlaamse Gewest is het gewest met het hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst. Het relatieve aandeel van deze groep ligt in de andere gewesten heel wat hoger. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat het om bijna 7 op de 10 inwoners, in het Waalse Gewest om 3 op de 10 inwoners. Alles samen woonden er begin 2013 in België iets meer dan 3 miljoen personen van buitenlandse herkomst of 27,5% van de totale bevolking.

Het aantal personen van buitenlandse herkomst in het Vlaamse Gewest lag begin 2013 2,5 keer hoger dan het aandeel personen met een huidige vreemde nationaliteit (zie paragraaf 3.1. over vreemdelingen).

Figuur 3.3.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst

Aantal personen van buitenlandse herkomst en aandeel in de totale bevolking (in %), gewesten en België, 2009-2013, begin van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2009	969.990	15,6	969.904	27,8	678.005	62,5	2.617.899	24,2
2010	1.019.641	16,2	997.775	28,4	706.818	64,0	2.724.234	25,0
2011	1.075.942	17,0	1.027.846	29,1	743.142	65,6	2.846.930	25,9
2012	1.133.279	17,8	1.057.142	29,7	773.752	67,1	2.964.173	26,7
2013	1.180.617	18,4	1.084.610	30,3	796.222	68,2	3.061.449	27,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

3.3.2. Geografische spreiding van personen van buitenlandse herkomst

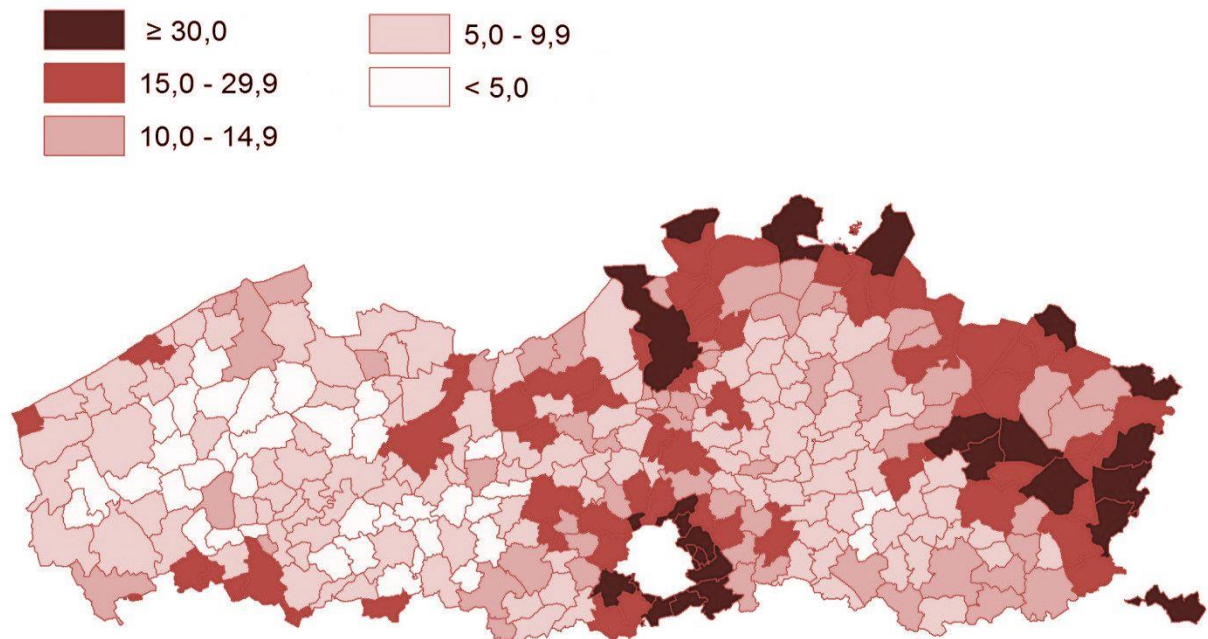
Algemeen genomen ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst het hoogst in de rand rond Brussel, in de grensstreek met Nederland in de provincies Limburg en Antwerpen, in Midden-Limburg en in de regio tussen Antwerpen, Brussel en Gent. In de grensstreek met Nederland gaat het vooral om personen van Nederlandse herkomst, in Midden-Limburg om personen van Zuid-EU- en Turkse herkomst, in de rand rond Brussel om personen met een EU-herkomst, in de groot- en centrumsteden om personen met een niet-EU-herkomst en in de regio tussen Antwerpen, Brussel en Gent om personen van Maghrebijnse herkomst.

In Antwerpen wonen begin 2013 bijna 230.000 personen van buitenlandse herkomst. Dat komt overeen met 45% van de totale bevolking. Daarna volgen Gent en Genk met respectievelijk ruim 73.000 en 36.000 inwoners van buitenlandse herkomst.

De top 5 van gemeenten in het Vlaamse Gewest met het hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst in verhouding tot de totale bevolking wordt gevormd door Baarle-Hertog (67%), Maasmechelen en Genk (telkens 55%), Hamont-Achel (48%) en Kraainem (46%). Ook in Vilvoorde, Machelen en Antwerpen (telkens 45%), Drogenbos (44%), Voeren en Houthalen-Helchteren (telkens 43%), Ravels en Zaventem (telkens 42%) en Lanaken (40%) ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst boven de 40%. Naast Genk en Antwerpen halen nog volgende centrumsteden een score van 20% of meer: Gent en Mechelen (telkens 29%), Leuven (28%), Turnhout (25%) en Sint-Niklaas (22%).

Figuur 3.3.2.a: Geografische spreiding van de bevolking van buitenlandse herkomst

Aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking per gemeente, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar, in %

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Figuur 3.3.2.b: Top 10 gemeenten met bevolking van buitenlandse herkomst

Top 10 van gemeenten in het Vlaams Gewest met hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst en met het hoogste aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking (in %), 2013, begin van het jaar

Top 10 gemeenten met hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst			Top 10 gemeenten met hoogste aandeel personen van buitenlandse herkomst		
	Gemeente	Aantal		Gemeente	%
1	Antwerpen	227.599	1	Baarle-Hertog	66,8
2	Gent	73.246	2	Maasmechelen	55,1
3	Genk	36.023	3	Genk	55,1
4	Leuven	27.053	4	Hamont-Achel	47,9
5	Mechelen	24.321	5	Kraainem	46,1
6	Maasmechelen	20.663	6	Vilvoorde	44,9
7	Vilvoorde	18.601	7	Machelen	44,7
8	Sint-Niklaas	15.970	8	Antwerpen	44,5
9	Aalst	13.548	9	Drogenbos	43,8
10	Beringen	13.469	10	Voeren	43,0

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

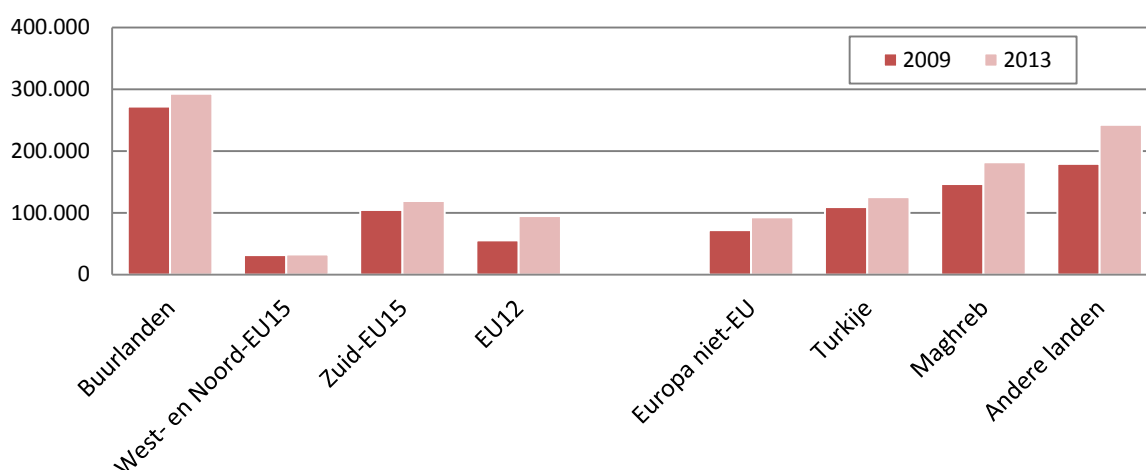
3.3.3. Herkomstregio van personen van buitenlandse herkomst

De grootste herkomstgroep bij de bevolking van buitenlandse herkomst in Vlaanderen zijn de personen afkomstig uit de buurlanden. In totaal hebben 538.766 personen een EU-herkomst. Dat komt overeen met 8,4% van de totale bevolking of 46% van het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst. In tegenstelling tot bij de groep personen met een huidige vreemde nationaliteit (zie paragraaf 3.1. over vreemdelingen) zijn bij de personen van buitenlandse herkomst de personen met een herkomst van buiten de EU in de meerderheid.

Algemeen genomen is het aantal personen van buitenlandse herkomst sinds 2009 sterk toegenomen. Maar de evolutie verschilt per herkomstgroep. Het aantal personen met een niet-EU-herkomst (+29%) is sterker gestegen dan het aantal personen met een herkomst van één van de EU-landen (+16%). Grootste stijger zijn de personen met een EU12-herkomst. Hun aantal is tussen 2009 en 2013 met 71% toegenomen. Ook de personen met een Europese niet-EU-herkomst en de restgroep 'andere landen' zijn in deze periode behoorlijk sterk gestegen (respectievelijk met 29% en 35%). Daartegenover staat dat het aantal personen met een herkomst van één van de West- en Noord-EU-landen nagenoeg stabiel is gebleven.

Figuur 3.3.3.a: Bevolking van buitenlandse herkomst per herkomstgroep

Aantal personen van buitenlandse herkomst per herkomstgroep, Vlaams Gewest, begin van het jaar

						% tov totale bevolking	
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2013
Totaal EU	463.580	480.400	499.980	519.856	538.766	7,4	8,4
- Buurlanden	272.033	277.576	283.157	288.200	292.471	4,4	4,6
- West- en Noord-EU15	31.601	31.887	32.170	32.543	32.493	0,5	0,5
- Zuid-EU15	104.577	107.720	111.237	114.853	119.117	1,7	1,9
- EU12	55.369	63.217	73.416	84.260	94.685	0,9	1,5
Totaal niet-EU	506.410	539.241	575.962	613.423	641.851	8,1	10,0
- Europa niet-EU	71.691	77.511	85.537	91.577	92.801	1,1	1,4
- Turkije	108.994	113.124	117.709	121.658	125.097	1,7	2,0
- Maghreb	146.609	155.432	164.539	173.600	181.575	2,4	2,8
- Andere landen	179.116	193.174	208.177	226.588	242.378	2,9	3,8
Algemeen totaal	969.990	1.019.641	1.075.942	1.133.279	1.180.617	15,6	18,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Terwijl het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst in het Vlaamse Gewest 2,5 keer hoger ligt dan het aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit, ligt dat bij een aantal herkomstgroepen nog duidelijk hoger. Vooral het grote verschil bij personen afkomstig uit Turkije, de Maghreb-landen en de Europese landen buiten de EU valt hier op. Het aantal personen van Turkse herkomst ligt 6,6 keer hoger dan het aantal personen met een huidige Turkse nationaliteit, bij de Maghrebijnse landen is dat 5,8 keer hoger, bij de Europese niet-EU-landen 3,4 keer hoger.

Figuur 3.3.3.b: Vergelijking bevolking met vreemde nationaliteit en van buitenlandse herkomst

Aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit en personen van buitenlandse herkomst per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar

	Vreemde nationaliteit (1)	Buitenlandse herkomst (2)	(2) / (1)
Totaal EU	298.334	538.766	1,81
- Buurlanden	160.618	292.471	1,82
- West- en Noord-EU15	16.813	32.493	1,93
- Zuid-EU15	52.550	119.117	2,27
- EU12	68.353	94.685	1,39
Totaal niet-EU	169.548	641.851	3,79
- Europa niet-EU	26.968	92.801	3,44
- Turkije	18.900	125.097	6,62
- Maghreb	31.067	181.575	5,84
- Andere landen	92.613	242.378	2,62
Algemeen totaal	467.882	1.180.617	2,52

Bron: ADS, DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

3.3.4. Demografisch profiel van personen van buitenlandse herkomst

Begin 2013 woonden er iets meer mannen dan vrouwen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen. In de andere gewesten is er nagenoeg geen verschil naar geslacht. Ook in België in zijn geheel blijft het verschil beperkt. Vergelijkbare cijfers voor de EU15-landen zijn niet beschikbaar.

Figuur 3.3.4.a: Bevolking van buitenlandse herkomst naar geslacht

Aantal en aandeel (in %) personen van buitenlandse herkomst naar geslacht, gewesten en België, 2013, begin van het jaar

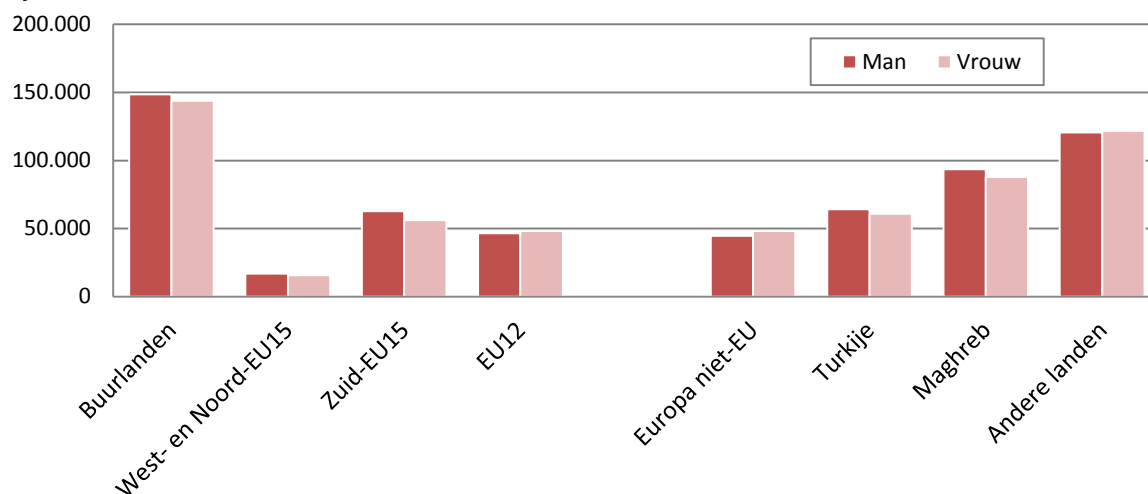
	Mannen		Vrouwen		Aantal mannen / aantal vrouwen
	Aantal	%	Aantal	%	
Vlaams Gewest	597.891	50,6	582.726	49,4	1,03
Waals Gewest	542.523	50,0	542.087	50,0	1,00
Brussels Gewest	398.701	50,1	397.521	49,9	1,00
België	1.539.115	50,3	1.522.334	49,7	1,01

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

In het Vlaamse Gewest zijn bij een aantal herkomstgroepen niet de mannen maar de vrouwen in de meerderheid. Het gaat om de personen met een Europese herkomst van buiten de EU en personen met een EU12-herkomst. Het grootste relatieve verschil tussen beide geslachten is te vinden bij de personen met een Zuid-EU15-herkomst.

Figuur 3.3.4.b: Bevolking van buitenlandse herkomst naar geslacht en herkomstgroep

Aantal personen van buitenlandse herkomst per herkomstgroep en geslacht, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar

	Mannen	Vrouwen	Aantal mannen / aantal vrouwen
Totaal EU	274.693	264.073	1,04
- Buurlanden	148.556	143.915	1,03
- West- en Noord-EU15	16.832	15.661	1,07
- Zuid-EU15	62.856	56.261	1,12
- EU12	46.449	48.236	0,96
Totaal niet-EU	323.198	318.653	1,01
- Europa niet-EU	44.657	48.144	0,93
- Turkije	64.254	60.843	1,06
- Maghreb	93.662	87.913	1,07
- Andere landen	120.625	121.753	0,99
Algemeen totaal	597.891	582.726	1,03

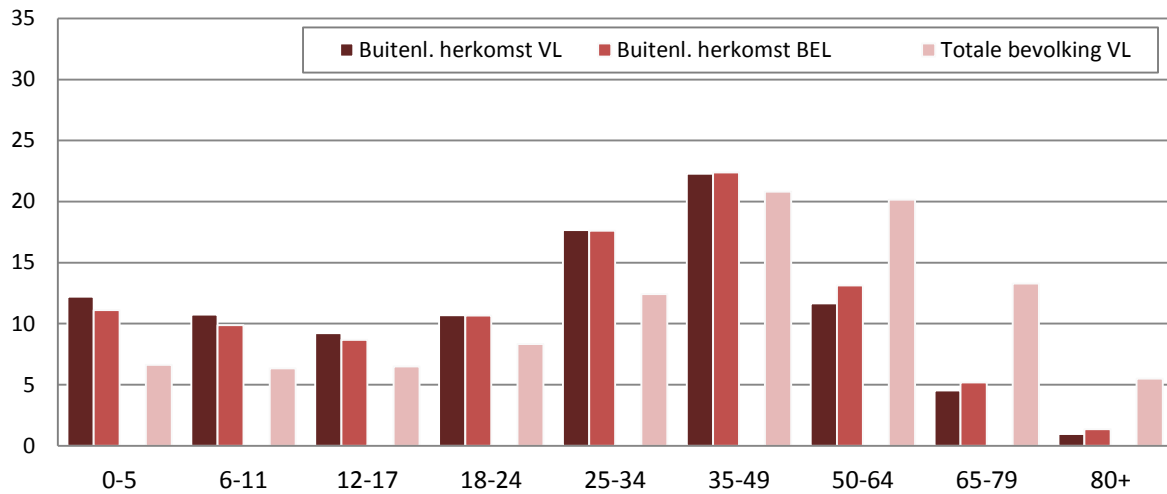
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

De bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen duidelijk jonger dan de totale bevolking. De leeftijdsgroepen tot 35 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de personen van buitenlandse herkomst. Het aandeel minderjarigen ligt bij de personen met buitenlandse herkomst (32%) 1,7 keer hoger dan bij de totale bevolking (20%). Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het beeld helemaal anders. Het aandeel 65-plussers ligt bij de bevolking van buitenlandse herkomst (6%) 3 keer lager dan bij de totale bevolking (19%).

Het jongere leeftijdsprofiel van de buitenlandse bevolking heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking bij de jongste leeftijdsgroepen nog duidelijk hoger ligt dan het algemene percentage van 18,4%. Begin 2013 is 34% van de 0- tot 5-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Bij de 6- tot 11-jarigen gaat het om 31% en bij de 12- tot 17-jarigen om 26%.

Figuur 3.3.4.c: Leeftijdverdeling van personen van buitenlandse herkomst

Leeftijdverdeling van personen van buitenlandse herkomst in het Vlaams Gewest en België en leeftijdverdeling van de totale bevolking in het Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar, in %

	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Buit. herk. VL	12,2	10,8	9,2	10,7	17,7	22,3	11,7	4,5	1,0
Buit. herk. BEL	11,1	9,9	8,7	10,7	17,6	22,4	13,1	5,2	1,4
Totale bevolking VL	6,6	6,3	6,5	8,3	12,4	20,8	20,1	13,3	5,5

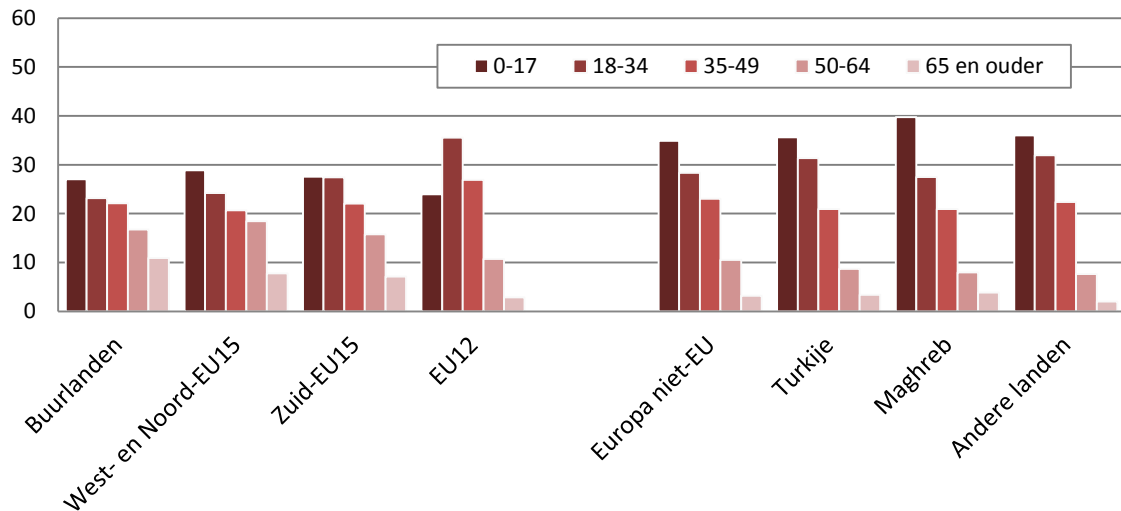
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Ook tussen de verschillende herkomstgroepen zijn er duidelijke verschillen naar leeftijd. Bij de EU-groepen is de groep van 35 tot 64 jaar telkens de grootste. Bij de niet-EU-groepen is dat de groep tot 18 jaar. Het aandeel van de oudste leeftijdsgroep (65 jaar en ouder) is bij de EU15-groepen duidelijk groter dan bij de EU12- en niet-EU-groepen.

Dat de bevolking van buitenlandse herkomst jonger is dan de bevolking van Belgische herkomst, blijkt ook uit de verschillen tussen beide groepen naar gezinssamenstelling. Het aandeel personen dat inwoont bij de ouders ligt bij de personen van niet-EU-herkomst hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. Daartegenover staat dat het aandeel personen dat met een partner zonder kinderen samenwoont en het aandeel alleenstaanden relatief gezien lager ligt bij de personen van niet-EU-herkomst. De personen met een EU-herkomst nemen qua huishoudsamenstelling telkens min of meer een middenpositie in tussen de personen van Belgische herkomst en personen van EU-herkomst.

Figuur 3.3.4.d: Leeftijdverdeling van personen van buitenlandse herkomst naar herkomstgroep

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) van elke leeftijdsgroep per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar

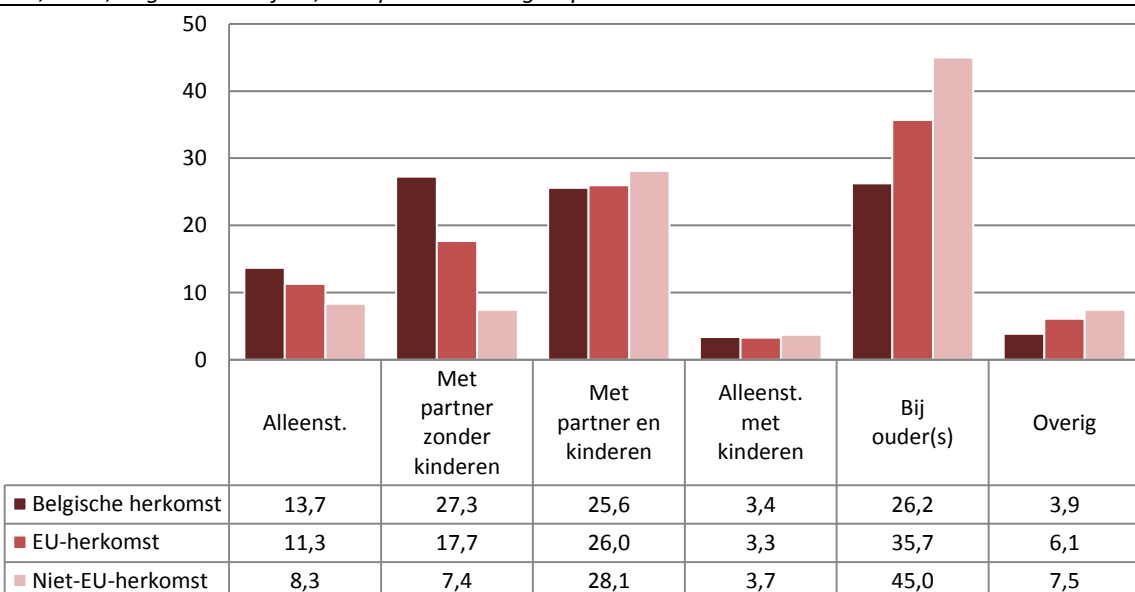

	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Totaal EU	50.079	48.648	45.160	55.777	86.096	123.241	83.958	36.930	8.877
- Buurlanden	26.116	27.131	25.733	28.717	38.983	64.773	49.000	26.101	5.917
- West- en Noord-EU15	3.082	3.280	3.023	3.680	4.184	6.717	5.993	2.035	499
- Zuid-EU15	11.233	11.115	10.491	13.298	19.372	26.276	18.816	6.701	1.815
- EU12	9.648	7.122	5.913	10.082	23.557	25.475	10.149	2.093	646
Totaal niet-EU	94.208	78.281	63.868	70.554	122.346	139.915	53.721	16.413	2.545
- Europa niet-EU	12.577	10.877	8.940	10.313	15.976	21.362	9.792	2.511	453
- Turkije	16.235	14.963	13.360	14.427	24.767	26.221	10.870	3.688	566
- Maghreb	30.647	24.117	17.397	17.932	32.047	38.034	14.453	6.188	760
- Andere landen	34.749	28.324	24.171	27.882	49.556	54.298	18.606	4.026	766
Algemeen totaal	144.287	126.929	109.028	126.331	208.442	263.156	137.679	53.343	11.422

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Figuur 3.3.4.e: Gezinsamenstelling van personen van buitenlandse herkomst

Gezinsamenstelling van de bevolking van Belgische herkomst, EU-herkomst en niet-EU-herkomst, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar, in % per herkomstgroep

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

3.3.5. Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst

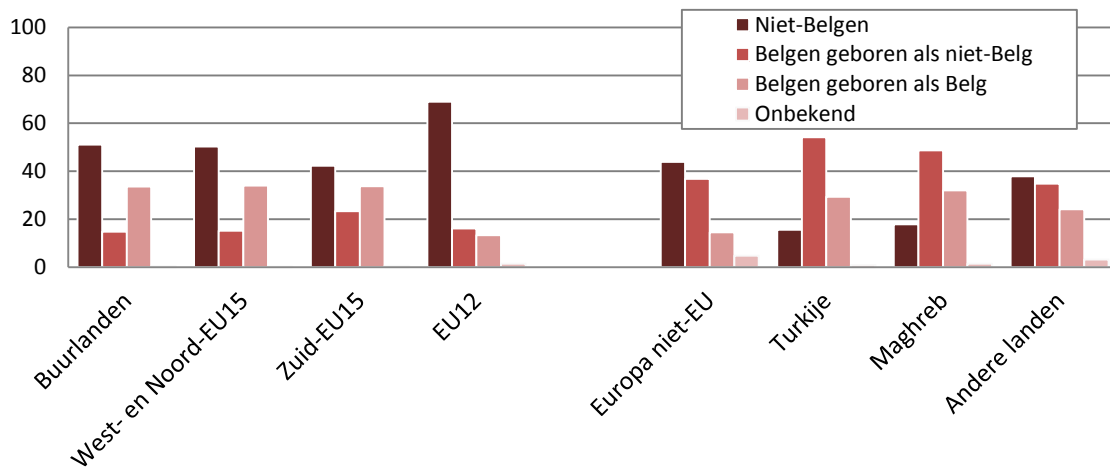
De bevolking van buitenlandse herkomst kan op basis van hun nationaliteitshistoriek worden opgedeeld in 3 grote groepen:

1. Niet-Belgen: personen met een huidige niet-Belgische nationaliteit;
2. Belgen geboren als niet-Belg: personen met een huidige Belgische nationaliteit en een niet-Belgische geboortenationaliteit;
3. Belgen geboren als Belg: personen met een Belgische huidige en geboortenationaliteit, maar van wie 1 of beide ouders een niet-Belgische geboortenationaliteit heeft.

Begin 2013 heeft 4 op de 10 personen van buitenlandse herkomst een huidige vreemde nationaliteit. Dat aandeel varieert sterk naar herkomstgroep. Vooral het lage aandeel bij de personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst valt hierbij op. Dat betekent dat een groot aandeel personen in deze herkomstgroepen zelf de Belgische nationaliteit heeft verworven of als Belg geboren is. Bij beide herkomstgroepen heeft ongeveer 5 op de 10 personen zelf de Belgische nationaliteit verworven en zijn ongeveer 3 op de 10 personen met de Belgische nationaliteit geboren. Bij de personen met een EU12-herkomst ligt het aandeel niet-Belgen het hoogst (70%). Dat heeft te maken met het feit dat het bij deze groep gaat om een recente migratie.

Figuur 3.3.5.a: Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) personen van buitenlandse herkomst naar nationaliteitshistoriek, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar

	Niet-Belgen	Belgen geboren als niet-Belg	Belgen geboren als Belg	Onbekend
Totaal EU	281.561	91.508	162.450	3.247
- Buurlanden	149.508	43.354	98.548	1.061
- West- en Noord-EU15	16.358	4.962	11.077	96
- Zuid-EU15	50.353	27.876	40.203	685
- EU12	65.342	15.316	12.622	1.405
Totaal niet-EU	184.534	274.708	166.808	15.801
- Europa niet-EU	40.758	34.201	13.434	4.408
- Turkije	19.477	67.741	36.735	1.144
- Maghreb	32.514	88.501	58.032	2.528
- Andere landen	91.785	84.265	58.607	7.721
Algemeen totaal	466.095	366.216	329.258	19.048

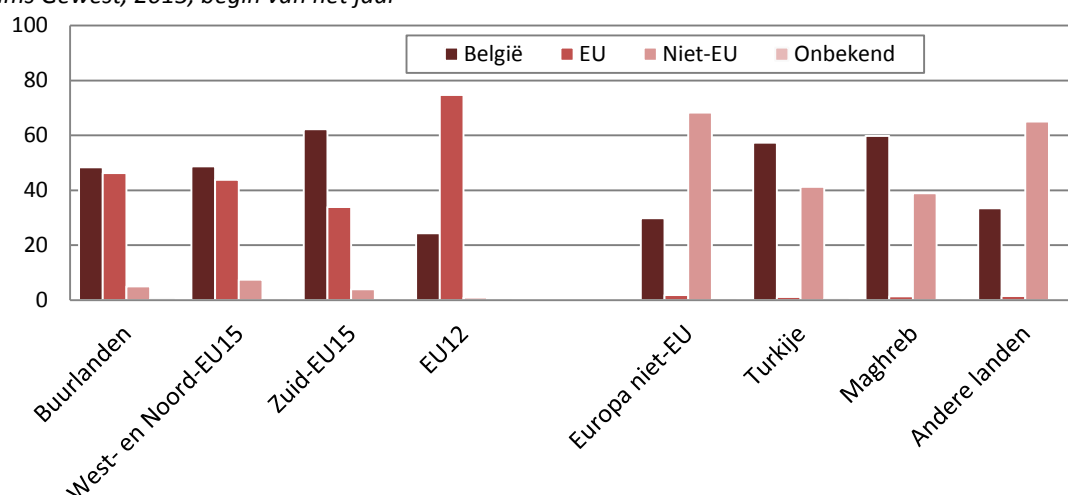
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

3.3.6. Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst

Bijna de helft van de personen van buitenlandse herkomst die begin 2013 in het Vlaamse Gewest wonen, is in België geboren (46%). Dat aandeel ligt bij de personen afkomstig uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen duidelijk hoger, bij de personen afkomstig uit de EU12-landen, Europa buiten de EU en 'andere landen' duidelijk lager. Dit verschil hangt samen met een verschil in tijdstip van de belangrijkste migratiestromen uit deze landen. Bij de personen met herkomst uit de EU12-landen en uit Europa buiten de EU gaat het relatief gezien meer om personen die zelf naar België gemigreerd zijn (de zogenaamde 'eerste generatiemigranten'), bij de personen met een herkomst uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen gaat het meer om personen van wie de ouders of de grootouders naar België gemigreerd zijn en die zelf in België geboren zijn (de zogenaamde 'tweede en derde generatiemigranten').

Figuur 3.3.6.a: Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) personen van buitenlandse herkomst naar geboorteland, Vlaams Gewest, 2013, begin van het jaar

	<i>België</i>	<i>EU buiten België</i>	<i>Buiten EU</i>	<i>Onbekend</i>
Totaal EU	254.465	260.660	22.326	1.305
- Buurlanden	141.493	135.321	14.474	1.182
- West- en Noord-EU15	15.828	14.227	2.405	33
- Zuid-EU15	74.114	40.328	4.631	36
- EU12	23.030	70.784	816	54
Totaal niet-EU	288.835	9.329	343.029	639
- Europa niet-EU	27.626	1.729	63.402	36
- Turkije	71.705	1.436	51.545	411
- Maghreb	108.512	2.450	70.602	9
- Andere landen	80.992	3.714	157.480	183
Algemeen totaal	543.300	269.989	365.355	1.944

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

HOOFDSTUK 4. INBURGERING

4.1. INSTROOM VAN NIEUWE INBURGERAARS

Bronnen

De databron voor de cijferoverzichten rond inburgering is de **Kruispuntbank Inburgering (KBI)** van het **Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)**. De KBI is een administratieve databank waarin alle informatie gecentraliseerd wordt die nodig is om de inburgeringstrajecten op te volgen. Eind 2013 is de KBI gemigreerd van KBI-matrix naar KBI-connect. Daarom kunnen sommige cijfers voor de jaren 2009 tot 2012 licht afwijken in vergelijking met de cijfers opgenomen in de vorige editie van deze monitor.

Inburgering onder de hieronder geschetste vorm is specifiek voor het Vlaamse Gewest. Er is daardoor geen vergelijking met de andere Belgische gewesten of met Europese landen mogelijk.

Inburgering is een belangrijk onderdeel van het integratiebeleid en kan gezien worden als een eerste, begeleide opstap naar een volwaardige deelname aan de samenleving. Het inburgeringsbeleid richt zich op inwijkelingen die zicht hebben op een langdurig of definitief verblijf in België en die in het Vlaamse of Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wonen. Iedereen die tot de doelgroep van inburgering behoort, heeft recht op een inburgeringstraject.

Inburgering beoogt inburgeraars via een inburgeringstraject van gemiddeld een jaar aan de drempel van de reguliere voorzieningen te brengen door hun zelfredzaamheid te verhogen. Er worden 3 dimensies van zelfredzaamheid onderscheiden:

1. Sociale zelfredzaamheid: is bereikt wanneer de betrokkene voldoende vertrouwd is met onze samenleving om er zelfstandig zijn weg te vinden;
2. Professionele zelfredzaamheid: is bereikt wanneer de betrokkene kan instromen in de arbeidsmarkt met het oog op duurzame tewerkstelling of in staat is een beroepsopleiding te volgen;
3. Educatieve zelfredzaamheid: is bereikt wanneer de betrokkene in staat is om aan het reguliere onderwijsaanbod deel te nemen. Educatieve zelfredzaamheid kan na het behalen van het diploma leiden tot professionele zelfredzaamheid.

Iedereen die een inburgeringstraject doorlopen heeft, moet een zekere mate van sociale zelfredzaamheid bereikt hebben, naast de keuze om prioritair te werken aan educatieve of professionele zelfredzaamheid.

Het inburgeringstraject bestaat uit een vormingsprogramma ondersteund door individuele begeleiding (trajectbegeleiding). Het vormingsprogramma omvat een cursus 'maatschappelijke oriëntatie' (MO), een opleiding Nederlands als tweede taal (NT2) en loopbaanoriëntatie. De concrete invulling van de onderdelen is afhankelijk van het specifieke profiel van de inburgeraar en wordt vastgelegd in een inburgeringscontract.

Wie inburgeringsplichtig is, moet zich binnen de 3 maanden aanmelden en moet met regelmaat deelnemen aan de verschillende onderdelen van het inburgeringstraject (minstens 80% van de

lessen). Verplichte inburgeraars die hun plicht niet nakomen en rechthebbende inburgeraars die hun contract niet naleven, kunnen een administratieve geldboete krijgen.

Het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid wijzigt het bestaande inburgeringsbeleid op enkele punten. Sinds 1 september 2014 is het taalniveau opgetrokken van niveau A1 ('Breakthrough') naar niveau A2 ('Waystage'). Voor inburgeraars die de opleiding alfabetisering Nederlands tweede taal volgen, zijn de taalvereisten lager. De overige wijzigingen werden nog niet doorgevoerd en zullen pas in 2016 in werking treden. Tot zolang blijft het Inburgeringsdecreet van 28 februari 2003 van toepassing.

Tot de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid behoren:

1. Meerderjarige vreemdelingen (personen die niet beschikken over de Belgische nationaliteit) ingeschreven in het Rijksregister in een gemeente in het Vlaamse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, met uitzondering van de vreemdeling die hier voor een tijdelijk doel verblijft en van de asielzoeker gedurende de eerste 4 maanden van zijn asielprocedure;
2. Belgen geboren in het buitenland met minstens één ouder geboren in het buitenland en ingeschreven in het Rijksregister in een gemeente in het Vlaamse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Bovendien moeten de personen zicht hebben op een permanent verblijf in België. Volgende categorieën van personen hebben geen zicht op een permanent verblijf in België en behoren daarom niet tot de doelgroep van inburgering:

- Mensen zonder wettige verblijfsvergunning;
- Asielzoekers die nog geen 4 maanden asielprocedure hebben lopen;
- Niet-EU⁺-studenten of uitwisselingsscholieren die op basis van hun studies in België verblijven en hun gezinsmigranten. Onder EU⁺ wordt verstaan: de EU-landen, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland;
- Arbeidsmigranten die geen definitieve tewerkstelling kunnen verkrijgen en hun gezinsmigranten;
- Stagiairs (tewerkgesteld of zelfstandig) met niet-EU⁺-nationaliteit;
- Stagiairs tewerkgesteld door een Belgische overheid of door een internationale instelling zoals de NAVO, de VN of de EU;
- Vreemdelingen die een stage in België verrichten die werd goedgekeurd door de bevoegde overheid in het kader van ontwikkelingssamenwerking of uitwisselingsprogramma's;
- Werknemers (EU⁺ of niet-EU⁺) met arbeidsprestaties of beroepsopleiding in België die verbonden blijven door een arbeidsovereenkomst met een in het buitenland gevestigde werkgever;
- Vreemdelingen die een zelfstandige activiteit verrichten in België waarvan de zetel van de onderneming niet in België gevestigd is;
- Au-pair-jongeren (tussen 18 en 26 jaar oud);
- Vreemdelingen tewerkgesteld in het kader van internationale akkoorden die werden goedgekeurd door een federale, gewestelijke of gemeenschapsoverheid (vb. NAVO of Shape);
- Navorsers en gasthoogleraren met een niet-EU⁺-nationaliteit, als de duur niet langer is dan 4 jaar;
- Postdoctorale vreemdelingen met een niet-EU⁺-nationaliteit, verblijf en werk voor maximum 3 jaar mogelijk;
- Personen die deel uitmaken van een consulaire missie en het diplomatiek consulair en internationaal personeel en hun gezinsmigranten;

- Australiërs, Nieuw-Zeelanders en Canadezen die op werkvakantie komen (18 tot 30 jaar) en hun gezinsmigranten;
- Personen met het statuut 'tijdelijke bescherming voor ontheemden' op basis van Europese Richtlijn 2001/55/EG en hun gezinsmigranten.

Personen die deel uitmaken van de doelgroep van het inburgeringsbeleid en door de KBI voor een eerste maal geselecteerd werden uit het Rijksregister, worden hierna aangeduid als nieuwkomers.

Iedereen die tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid behoort, heeft recht op een inburgeringstraject en kan op vrijwillige basis een inburgeringstraject volgen. In het Vlaamse Gewest zijn sommige groepen verplicht om een inburgeringstraject te volgen. De inburgeringsplicht geldt niet voor inburgeraars gevestigd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Volgende groepen van nieuwkomers zijn verplicht een inburgeringstraject te volgen:

1. Vreemdelingen die tegelijk aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - 18 jaar of ouder;
 - ingeschreven in het Rijksregister;
 - wonend in een gemeente van het Vlaamse Gewest;
 - voor het eerst een verblijfstitel van meer dan 3 maanden.
2. Belgen die tegelijk aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - 18 jaar of ouder;
 - geboren buiten België;
 - minstens één van de ouders geboren buiten België;
 - voor het eerst niet langer dan 12 opeenvolgende maanden in het Rijksregister ingeschreven.
3. Anderstalige minderjarige nieuwkomers die 18 jaar worden op het moment dat ze nog geen 12 opeenvolgende maanden voor het eerst met een verblijfstitel van meer dan 3 maanden in het Rijksregister zijn ingeschreven;
4. Inburgeraars die bedienaar van een eredienst zijn in een door de Vlaamse overheid erkende plaatselijke kerk- of geloofsgemeenschap.

De volgende categorieën van inburgeraars zijn vrijgesteld van de plicht tot inburgering. In de cijferoverzichten vallen zij onder de categorie 'rechthebbend'.

- Burgers van een lidstaat van de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland en hun familieleden. Deze vrijstelling geldt niet voor familieleden van Belgen en inburgeraars met de Belgische nationaliteit die hierboven vermeld staan;
- Inburgeraars die door een ernstige ziekte of handicap niet in staat zijn een inburgeringstraject te volgen;
- Asielzoekers zolang zij nog niet de status van erkend vluchteling of persoon met subsidiaire bescherming hebben verkregen;
- Inburgeraars die een getuigschrift of diploma hebben behaald in het Belgische of Nederlandse onderwijs;
- Inburgeraars die een volledig schooljaar onthaalonderwijs gevolgd hebben;
- Inburgeraars die 65 jaar of ouder zijn;
- Arbeidsmigranten die een verblijfsstatuut hebben dat tijdelijk is maar dat kan leiden tot een definitief verblijf.

De laatste 4 vrijstellingsgronden gelden niet voor inburgeraars die bedienaar van een eredienst zijn in een door de Vlaamse overheid erkende plaatselijke kerk- of geloofsgemeenschap.

Ook minderjarige anderstalige nieuwkomers behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid. Het gaat om dezelfde groep van kinderen en jongeren die in aanmerking komen voor het onthaalonderwijs. De regionale werkingen van het Agentschap Integratie en Inburgering en de 2 Stedelijke Agentschappen verzorgen de toeleiding van deze kinderen en jongeren naar een geschikte school of het onthaalonderwijs en indien nodig naar welzijns- en gezondheidsvoorzieningen. De minderjarige anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in de cijferoverzichten die hierna voorgesteld worden.

Vaststellingen

4.1.1. Evolutie van de instroom van nieuwkomers

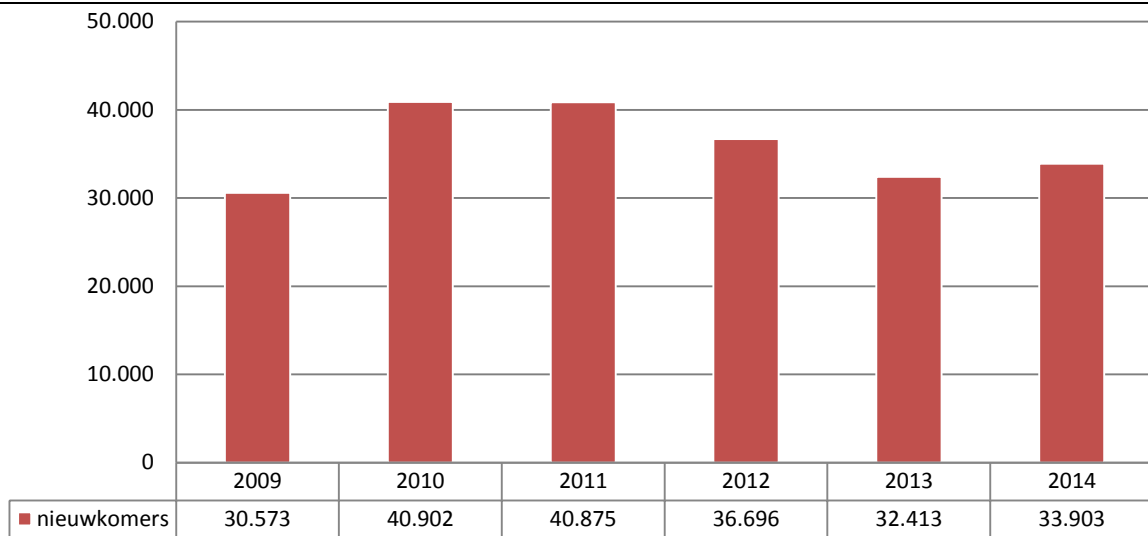
Iedere maand wordt op basis van de doelgroepcriteria een lijst getrokken uit het Rijksregister met de nieuwkomers in Vlaanderen. Nieuwkomers in het kader van inburgering zijn personen die deel uitmaken van de doelgroep van het inburgeringsbeleid en door de KBI voor een eerste maal geselecteerd werden uit het Rijksregister. Naargelang hun woonplaats worden de nieuwkomers toegewezen aan één van de 2 Stedelijke Agentschappen of aan een werkingsgebied van het Agentschap Integratie & Inburgering. In Brussel heeft de Vlaamse overheid geen zicht op de instroom van potentiële inburgeraars omdat de nieuwkomers hier niet uit het Rijksregister geselecteerd worden. De cijfers over instroom beperken zich bijgevolg tot het Vlaamse Gewest.

In 2014 kwamen 33.903 meerderjarige nieuwkomers Vlaanderen binnen. Dat aantal ligt beperkt hoger dan in 2013, maar duidelijk lager dan in de periode 2010-2011. In beide jaren lag het aantal meerderjarige nieuwkomers telkens boven de 40.000.

De cijfers over de instroom van nieuwkomers in het Vlaamse Gewest komen niet helemaal overeen met het aantal vreemdelingen dat in een bepaald jaar vanuit het buitenland naar Vlaanderen komt voor een langdurig verblijf (zie daarvoor deel 2.1. over de internationale immigratie van vreemdelingen). Enerzijds is de doelgroep van inburgering beperkter omdat het gaat om personen met zicht op een permanent verblijf in België. Hierdoor worden een aantal categorieën die wel in de migratiecijfers voorkomen niet bij de instroom van nieuwkomers geteld. Anderzijds maken asielzoekers sinds 1995 geen deel meer uit van de officiële Belgische migratiecijfers. Asielzoekers worden 4 maanden na hun asielaanvraag wel bij de instroomcijfers van nieuwkomers gerekend.

Figuur 4.1.1.a: Instroom van nieuwkomers

Aantal meerderjarige nieuwkomers, Vlaams Gewest, 2009-2014

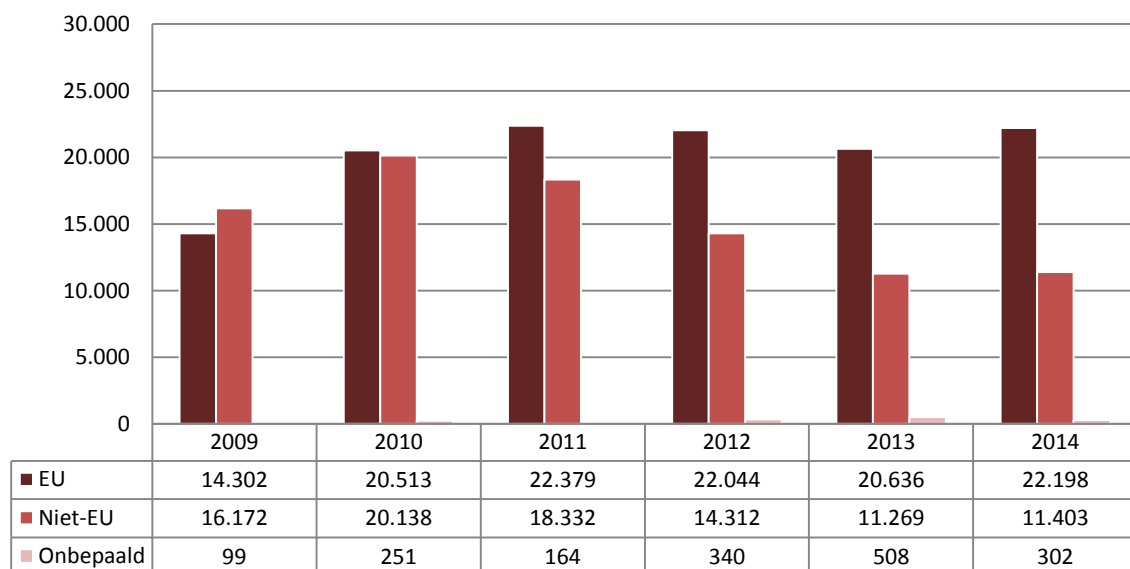
Bron: KBI, bewerking ABB.

4.1.2. Profiel van de nieuwkomers

Wat in de periode 2009-2014 het sterkst opvalt, is het stijgend aandeel nieuwkomers uit de EU-landen. In 2009 was 47% van de nieuwe inburgeraars afkomstig uit een EU-land. In 2014 is dat toegenomen tot 66%.

Figuur 4.1.2.a: Nieuwkomers naar nationaliteit

Aantal meerderjarige nieuwkomers naar nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2009-2014

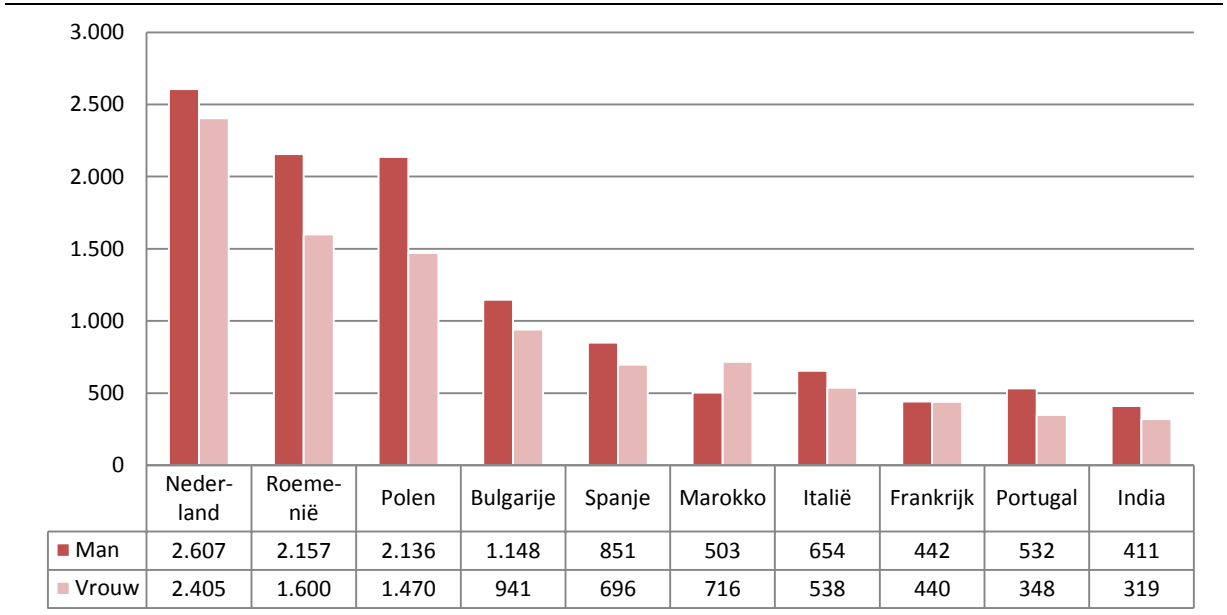
Bron: KBI, bewerking ABB.

De Nederlanders voeren in 2014 de top 10 van grootste instroomnationaliteiten aan (15%). Daarna volgen de Roemenen (11%), de Polen (10%) en de Bulgaren (6%). Spanje vervolledigt de top 5 (4%).

Bij nagenoeg alle nationaliteiten uit de top 10 zijn er meer mannelijke dan vrouwelijke nieuwkomers. Voornamelijk bij Roemenen en Polen is het verschil opvallend groot. Enkel bij de Marokkanen is er een grotere instroom van vrouwen dan van mannen, voornamelijk te verklaren door de sterke dynamiek van de gezinshereniging.

Figuur 4.1.2.b: Top 10 nationaliteiten van nieuwkomers

Aantal meerderjarige nieuwkomers voor de 10 meest voorkomende instroomnationaliteiten naar geslacht, Vlaams Gewest, 2014

Bron: KBI, bewerking ABB.

Sinds 2008 geeft de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) de reden van verblijf door aan het Rijksregister (via code IT 202), waardoor ook voor de meeste nieuwkomers de verblijfsredenen beschikbaar is. Ongeveer 40% van de nieuwkomers zijn EU+-burgers waarvan de migratiereden op het moment van de telling nog niet bekend is. Voor deze groep werd in onderstaande figuren de informatie op het moment van de telling aangevuld met de meest recente beschikbare informatie over de verblijfsstatus.

De grootste groep nieuwkomers (volgens reden van verblijf) zijn de arbeidsmigranten (36%). Er zijn dubbel zoveel mannen als vrouwen arbeidsmigrant. Daarna komen de gezinsherenigers (26%). Er zijn dubbel zoveel vrouwen als mannen gezinshereniger. De derde grootste groep wordt gevormd door de asielzoekers en erkende vluchtelingen (10%). Bij deze groep zijn er dubbel zoveel mannen als vrouwen.

Figuur 4.1.2.c: Verblijfsredenen van nieuwkomers

Aantal meerderjarige nieuwkomers naar verblijfsredenen en geslacht, Vlaams Gewest, 2014

	Man	Vrouw	Totaal	% in totaal
Arbeidsmigrant EU+	7.130	3.728	10.858	32,0
Gezinshereniging met EU+	751	2.514	3.265	9,6
Gezinshereniging met derdelander	1.013	2.150	3.163	9,3
EU+ in afwachting*	1.755	1.328	3.083	9,1
Gezinshereniging met Belg	841	1.628	2.469	7,3
Student EU+	901	1.208	2.109	6,2
Beschikker voldoende bestaansmiddelen EU+	1.004	900	1.904	5,6
Erkend vluchteling, subsidiaire bescherming, slachtoffer mensenhandel	1.157	526	1.683	5,0
Asielzoeker, (aanvraag meer dan 4 maand geleden)	1.142	501	1.643	4,8
Arbeidsmigrant derdelander	1.052	438	1.490	4,4
Onbepaald	423	388	811	2,4
Werkzoekend EU+	407	341	748	2,2
Regularisatie	80	102	182	0,5
Gezinshereniging met EU+ of Belg	15	20	35	0,1
Belgisch nieuwkomer	5	10	15	0,0
Andere reden EU+	84	52	136	0,4
Andere reden derdelander	81	228	309	0,9
Totaal	17.841	16.062	33.903	100,0

* EU+ onderdaan van wie de reden van verblijf nog niet gekend is.

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.1.3. Inburgeringsrecht of -plicht

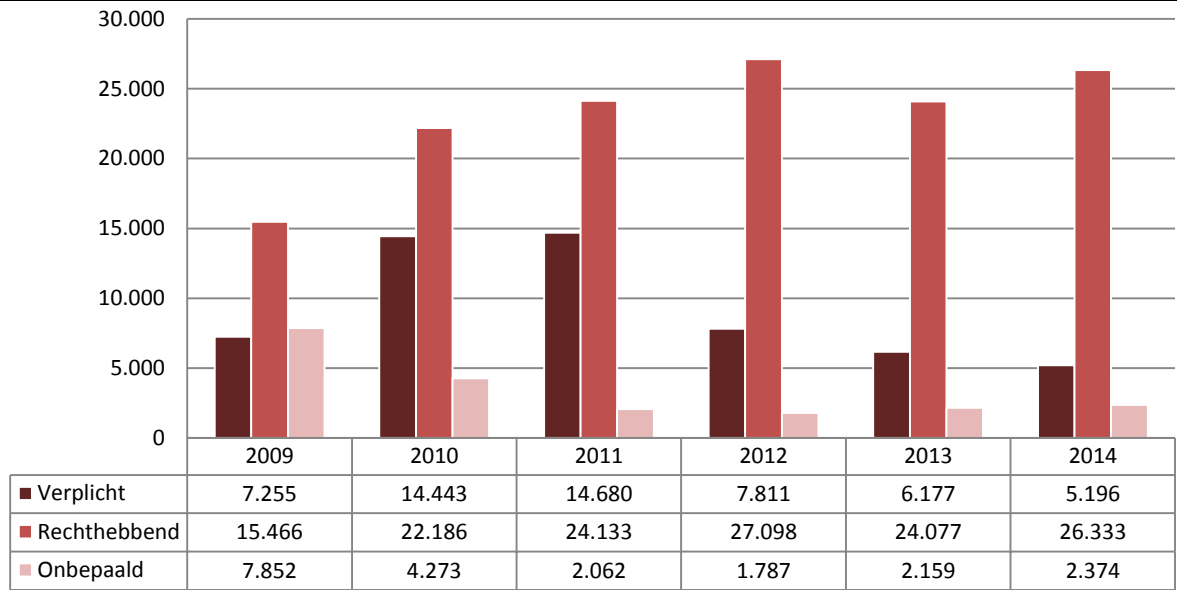
Alle nieuwkomers hebben recht op het volgen van een inburgeringstraject. Bepaalde groepen zijn hier echter toe verplicht (zie toelichting inburgeringsbeleid). Het aandeel verplichte inburgeraars in het totaal aantal nieuwkomers is in 2014 gedaald ten opzichte van de voorgaande jaren. In 2010 en 2011 bedroeg dit aandeel nog 35%, in 2012 daalde dit tot 21%. In 2014 is het aandeel van de verplichte inburgeraars verder gedaald tot 15% van de nieuwkomers.

De daling in 2012 kan gedeeltelijk verklaard worden door de gewijzigde situatie voor asielzoekers. Tot 2012 waren asielzoekers verplicht tot inburgering voor wat betreft het luik maatschappelijke oriëntatie. Sinds 2012 zijn asielzoekers niet meer verplicht tot inburgering. Ze worden pas verplicht tot het volgen van een inburgeringstraject van zodra hun asielaanvraag is goedgekeurd en ze een definitief verblijfsstatuut verwerven.

De verdere daling van het aandeel van de verplichte inburgeraars in 2013 en 2014 is te verklaren door de sterkere instroom van burgers uit EU-landen, die vrijgesteld zijn van de plicht tot inburgering.

Figuur 4.1.3.a: Nieuwkomers naar doelgroep

Aantal meerderjarige nieuwkomers dat recht heeft op een inburgeringstraject en dat verplicht is een inburgeringstraject te volgen, Vlaams Gewest, 2009-2014

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2. HET INBURGERINGSTRAJECT

Bronnen

De databron voor de cijferoverzichten rond inburgering is de **Kruispuntbank Inburgering (KBI)** van het **Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)**. De KBI is een administratieve databank waarin alle informatie gecentraliseerd wordt die nodig is om de inburgeringstrajecten op te volgen. Eind 2013 is de KBI gemigreerd van KBI-matrix naar KBI-connect. Daarom kunnen sommige cijfers voor de jaren 2009 tot 2012 licht afwijken in vergelijking met de cijfers opgenomen in de vorige editie van deze monitor.

Inburgering onder de hier geschetste vorm is specifiek voor het Vlaamse Gewest. Er is daardoor geen vergelijking met het Waalse Gewest of met Europese landen mogelijk. In tegenstelling tot de instroomcijfers, beschikken we hier wel over gegevens voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Bij vergelijking moet rekening gehouden worden met het feit dat personen die tot de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid behoren in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest weliswaar een inburgeringstraject kunnen volgen, maar dat er daar geen verplichting tot inburgering bestaat.

De deelname van inburgeraars aan opleidingen Nederlands Tweede Taal (NT2) en loopbaanoriëntatie (aanbod van de VDAB) worden in kaart gebracht aan de hand van een studie van het **Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA)** van de KU Leuven uit 2014. Deze studie werd uitgevoerd in het kader van het **Steunpunt Inburgering en Integratie**. De studie focust op het traject van inburgeraars van 18 tot 64 jaar die zich hebben aangemeld in een onthaalbureau en een inburgeringscontract hebben ondertekend tussen 2007 en 2012. De analyse beperkt zich tot de reguliere NT2-trajecten die gevolgd werden in de Centra Voor Basiseducatie (CBE) en Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Gegevens over alfa-cursussen en cursussen gevolgd in een Universitair Talencentrum ontbreken. In totaal werden ongeveer 83.000 cursisten in de analyse opgenomen. Aangezien een VDAB-traject vaak pas na een NT2-traject wordt gevolgd, werd om onderschatting te voorkomen de onderzoekspopulatie voor het aanbod loopbaanoriëntatie beperkt tot de inburgeraars die zich aangemeld hebben tot en met 2010. Het gaat om ongeveer 57.000 personen.

Vaststellingen

4.2.1. Aanmeldingen bij de onthaalbureaus

Het inburgeringstraject start met een gesprek bij het onthaalbureau. Het Agentschap Integratie en Inburgering en de 2 Stedelijke Agentschappen sturen een uitnodiging naar de nieuwkomers die hen, op basis van de maandelijkse selectie uit het Rijksregister, werden toegewezen. Niet alle uitgenodigde personen melden zich effectief aan. Daarnaast zijn er personen die niet worden aangeschreven maar zich wel aanmelden of die zich aanmelden nog voor ze een uitnodiging ontvangen hebben.

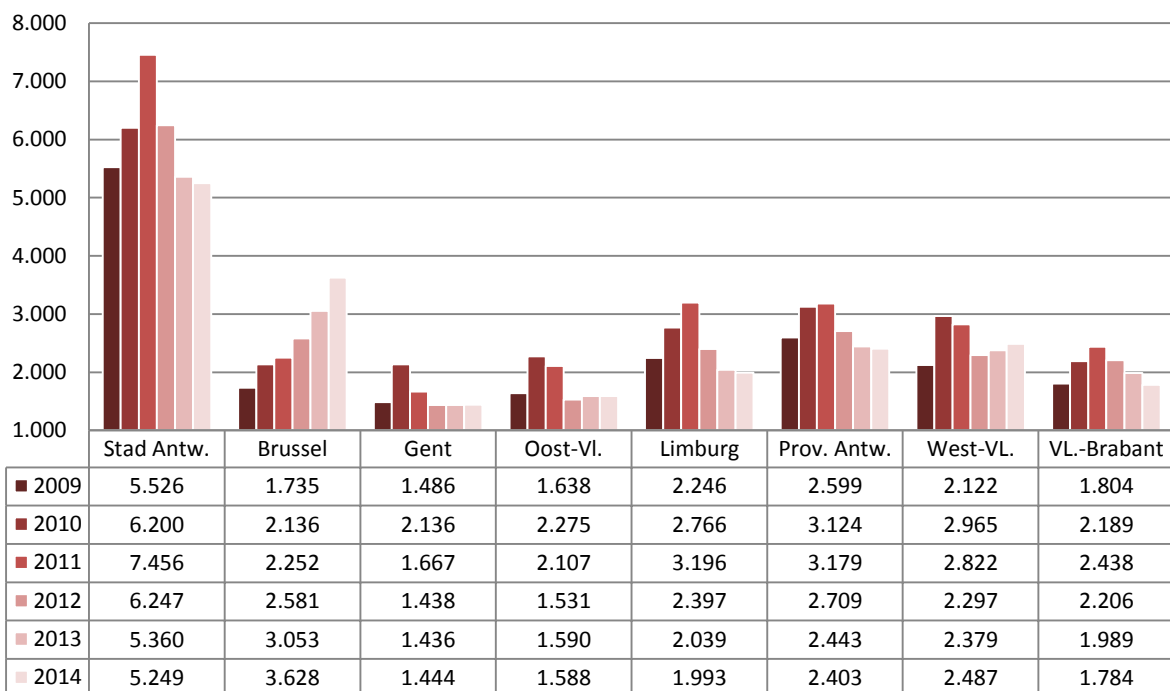
In Brussel worden de nieuwe inburgeraars niet uit het Rijksregister geselecteerd. De werving verloopt er op andere manieren, onder andere via mond-aan-mond reclame, via het uitdelen van flyers of door bekendmaking via partnerorganisaties.

In de onderstaande tabellen en figuren verwijst het werkingsgebied naar de werkingsgebieden van de Onthaalbureaus Inburgering voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

In de periode 2009-2014 hebben in totaal 130.335 personen zich voor de eerste keer aangemeld bij een onthaalbureau. In het Vlaamse Gewest verloopt de curve van het aantal eerste aanmeldingen parallel met de instroom van nieuwe inburgeraars: een piek in 2010 en 2011 gevolgd door een daling in de jaren daarna. Bij vergelijking tussen de regio's valt op dat het aantal eerste aanmeldingen in Brussel wel sterk blijft stijgen in de meest recente jaren.

Figuur 4.2.1.a: Aanmeldingen per werkingsgebied

Aantal meerderjarige inburgeraars dat zich voor het eerst aanmeldt bij een onthaalbureau per werkingsgebied*, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2009-2014

* Werkingsgebied verwijst naar de werkingsgebieden van de onthaalbureaus voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2.2. Inburgeringscontracten

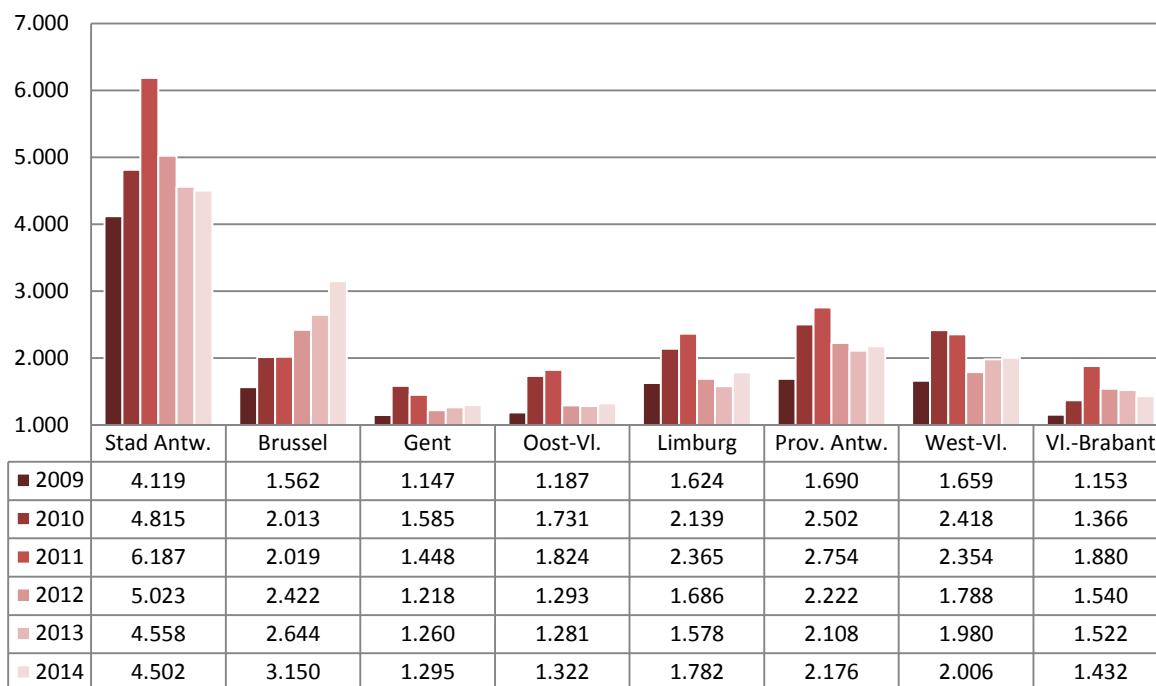
Inburgeraars die een inburgeringstraject starten, ondertekenen een inburgeringscontract. Dat contract legt de rechten en plichten van de inburgeraar vast. De verplichte inburgeraars zijn verplicht in een traject te stappen. Rechthebbenden hebben de keuze al dan niet een contract te tekenen. Eenmaal zij echter een contract ondertekenen, wordt van hen verwacht dat ze dit succesvol afronden. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geldt de verplichting niet: daar zijn er enkel contracten van rechthebbende inburgeraars.

Personen die verhuizen naar een ander werkingsgebied of hun traject stopzetten en nadien herbeginnen, kunnen een tweede contract ondertekenen. Bij de onderstaande gegevens wordt alleen rekening gehouden met het aantal eerste contracten.

In de periode van 2009-2014 hebben in totaal 105.329 personen een inburgeringscontract ondertekend. Bijna elke regio kende in 2011 een piek van ondertekende inburgeringscontracten met in de daarop volgende jaren een daling. Een uitzondering hierop vormt het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dat ook na 2011 een stijging van het aantal contracten kende.

Figuur 4.2.2.a: Inburgeringscontracten per werkingsgebied

Aantal meerderjarige inburgeraars dat voor het eerst een inburgeringscontract ondertekent per werkingsgebied*, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2009-2014

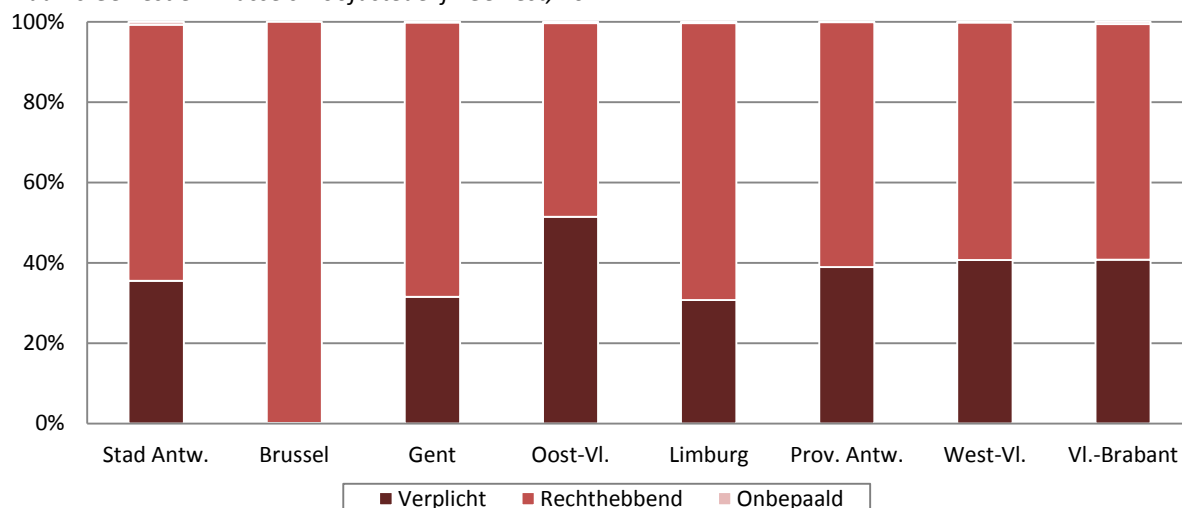
* Werkingsgebied verwijst naar de werkingsgebieden van de onthaalbureaus voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

Bron: KBI, bewerking ABB.

In de meeste regio's wordt meer dan 60% van de contracten ondertekend door rechthebbende inburgeraars. Enkel in Oost-Vlaanderen bestaat nog meer dan de helft uit verplichte inburgeraars. In Brussel geldt de verplichting niet. Toch zijn er een beperkt aantal verplichte inburgeraars uit Vlaanderen die ervoor kiezen om inburgering in Brussel te volgen.

Figuur 4.2.2.b: Inburgeringscontracten naar doelgroep

Aantal meerderjarige inburgeraars dat voor het eerst een inburgeringscontract ondertekent naar doelgroep (rechthebbend op een inburgeringstraject of verplicht een inburgeringstraject te volgen) per werkingsgebied*, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2014

	Stad Antw.	Brussel	Gent	Oost-Vl.	Limburg	Prov. Antw.	West-Vl.	Vl.-Brabant
Verplicht	1.599	5	408	680	548	847	816	584
Rechthebbend	2.868	3.145	885	637	1.228	1.327	1.186	840
Onbepaald	35	0	2	2	6	2	4	8

* Werkingsgebied verwijst naar de werkingsgebieden van de onthaalbureaus voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

Bron: KBI, bewerking ABB.

De grootste groep inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenen zijn de gezinsherenigers (43%). Daarna volgen de arbeidsmigranten (16%) en de asielzoekers en erkende vluchtelingen (15%). Bij de gezinsherenigers zijn er dubbel zoveel vrouwen als mannen. Bij de asielzoekers en de erkende vluchtelingen ligt die verhouding omgekeerd. In deze groepen zijn er dubbel zoveel mannen als vrouwen. Bij de EU+ arbeidsmigranten zijn er ongeveer evenveel mannen als vrouwen, terwijl er bij derdelander arbeidsmigranten bijna dubbel zoveel mannen zijn als vrouwen.

Het bereik duidt op de verhouding tussen het aantal personen dat een inburgeringscontract ondertekent in jaar x en de daarop volgende jaren, en het totaal aantal nieuwkomers in jaar x. Het bereik van de verplichte inburgeraars varieert tussen 90% en 95%. Het bereik van de rechthebbende inburgeraars ligt tussen 21% en 25%. Het bereik voor 2014 kan nog stijgen als er van deze groep instromers nog bijkomende inburgeraars een contract ondertekenen.

Figuur 4.2.2.c: Inburgeringscontracten naar verblijfsredenen

Aantal meerderjarige inburgeraars dat voor het eerst een inburgeringscontract ondertekent naar verblijfsredenen en geslacht, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2014

	Man	Vrouw	Totaal	% in totaal
Gezinshereniging met Belg	1.240	2.143	3.383	19,1
Arbeidsmigrant EU+	1.384	1.152	2.536	14,4
Gezinshereniging met EU+	691	1.477	2.168	12,3
Gezinshereniging met derdelander	583	1.509	2.092	11,8
Erkend vluchteling, subsidiaire bescherming, slachtoffer mensenhandel	1.405	654	2.059	11,7
Regularisatie	472	412	884	5,0
EU+ in afwachting*	277	344	621	3,5
Asielzoeker	467	187	654	3,7
Arbeidsmigrant derdelander	213	110	323	1,8
Werkzoekend EU+	115	146	261	1,5
Beschikker voldoende bestaansmiddelen EU+	47	85	132	0,7
Student EU+	30	54	84	0,5
Gezinshereniging met EU+ of Belg	37	48	85	0,5
Belgisch nieuwkomer	21	19	40	0,2
Andere reden EU+	5	1	6	0,0
Andere reden derdelander	46	85	131	0,7
Onbepaald	1.032	1.180	2.212	12,5
Totaal	8.065	9.606	17.671	100,0

* EU+ onderdaan van wie de reden van verblijf nog niet gekend is.

Bron: KBI, bewerking ABB.

Figuur 4.2.2.d: Bereik nieuwkomers naar doelgroep

Aandeel nieuwkomers dat een inburgeringscontract ondertekent naar doelgroep en naar jaar van instroom (in %), Vlaams Gewest, 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Verplichte inburgeraars	95	95	92	90
Rechthebbende inburgeraars	24	25	23	21

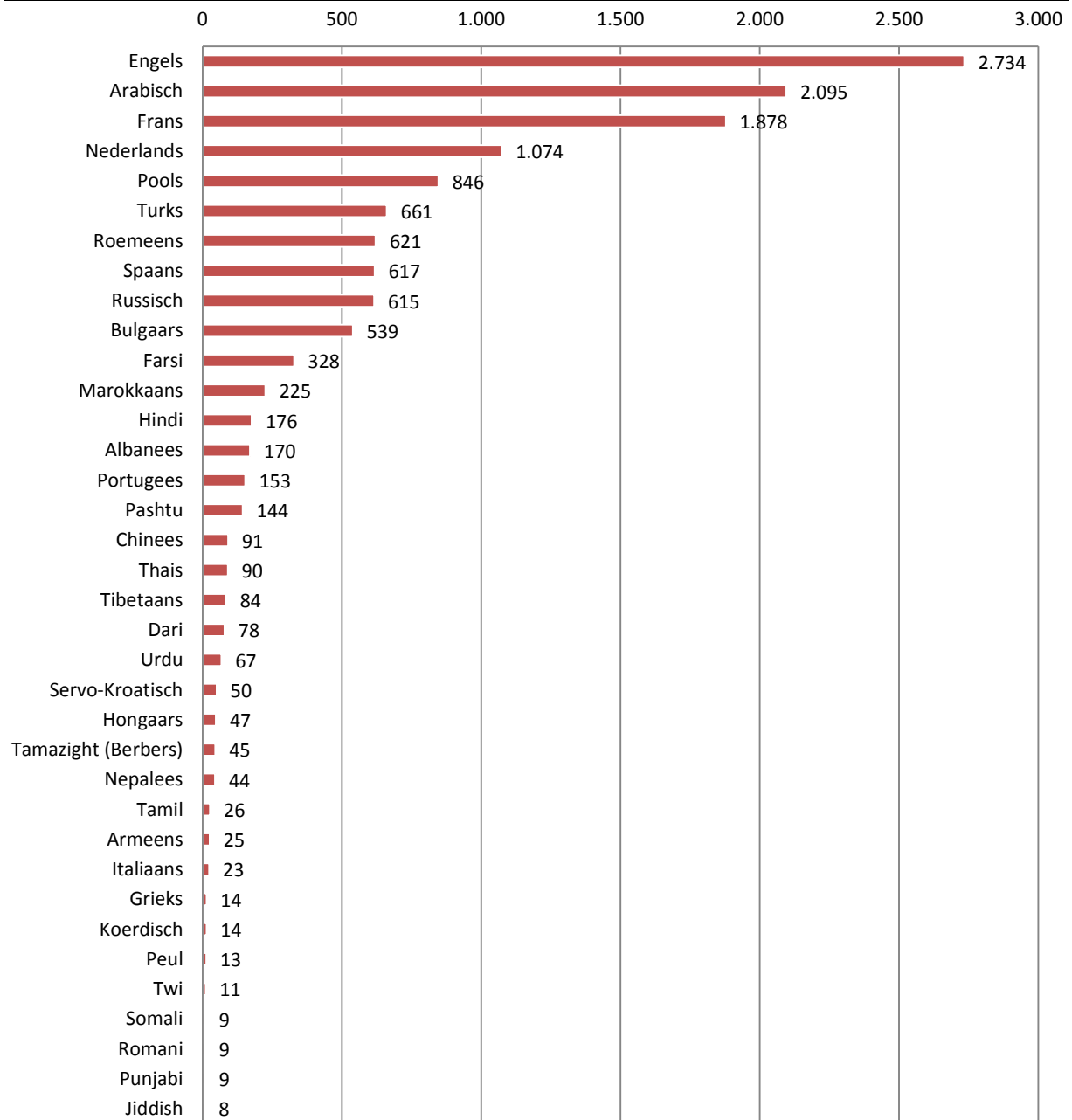
Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2.3. Maatschappelijke oriëntatie

Alle inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenen, volgen een cursus 'maatschappelijke oriëntatie' (MO), tenzij zij op basis van een toets vrijgesteld zijn. Een cursus MO duurt normaal gezien 60 uur maar kan verkort gegeven worden indien het gaat om avond- of weekendcursussen. De cursus wordt aangeboden in een contacttaal. Dat kan de moedertaal van de inburgeraar zijn, maar ook een tweede of derde taal zoals Engels, Frans of Arabisch. Aan sommige inburgeraars wordt de cursus in het Nederlands gegeven. In 2014 vatten 13.633 inburgeraars een cursus MO aan. Van hen stapte 20% stapte in in de Engelstalige cursus. Op de tweede en derde plaats komen Arabisch (15%) en Frans (14%), en 8% van de inburgeraars volgde MO in het Nederlands. Over het aantal personen dat MO volgde in het Nederlands in de aanwezigheid van een tolk zijn geen gegevens beschikbaar.

Figuur 4.2.3.a: Maatschappelijke oriëntatie naar cursustaal

Aantal cursisten dat maatschappelijke oriëntatie aangevat heeft per taal van de cursus, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2014

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2.4. Inburgeringsattesten

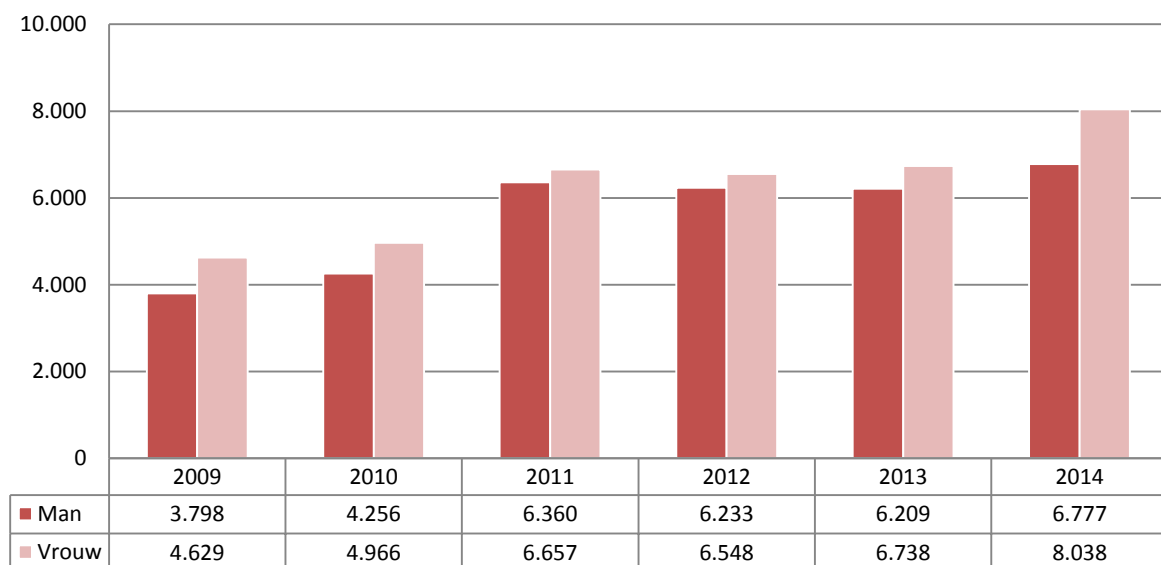
Wie een inburgeringscontract ondertekent, gaat het engagement aan om regelmatig het vormingsprogramma te volgen. Dit wil zeggen dat als de inburgeraar tijdens elk onderdeel van het vormingsprogramma minstens 80% van de lessen volgt, hij of zij een attest van inburgering krijgt.

Een inburgeringstraject duurde in 2013 gemiddeld ongeveer 1 jaar. De cijfers over het aantal inburgeringsattesten in een bepaald jaar, kunnen dus niet zomaar naast de instroomcijfers of het aantal inburgeringscontracten van dat jaar gelegd worden. In dit onderdeel zijn geen cohortanalyses opgenomen.

In 2014 werden 14.815 inburgeringsattesten behaald. In de periode 2011-2013 ging het jaarlijks om ongeveer 13.000 attesten. In 2009 en 2010 schommelde dat aantal tussen 8.000 en 9.000. Er zijn telkens iets meer vrouwen dan mannen die een inburgeringsattest behalen.

Figuur 4.2.4.a: Inburgeringsattesten naar geslacht

Aantal inburgeraars dat een inburgeringsattest heeft behaald naar geslacht, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2009-2014

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2.5. Nederlands als tweede taal

De studie die uitgevoerd werd in het kader van het Steunpunt Inburgering en Integratie (zie bronnen), focust op het traject van inburgeraars die zich aangemeld hebben in een onthaalbureau tussen 2007 en 2012 en een inburgeringscontract hebben ondertekend. In totaal werden ongeveer 83.000 cursisten in de analyse opgenomen.

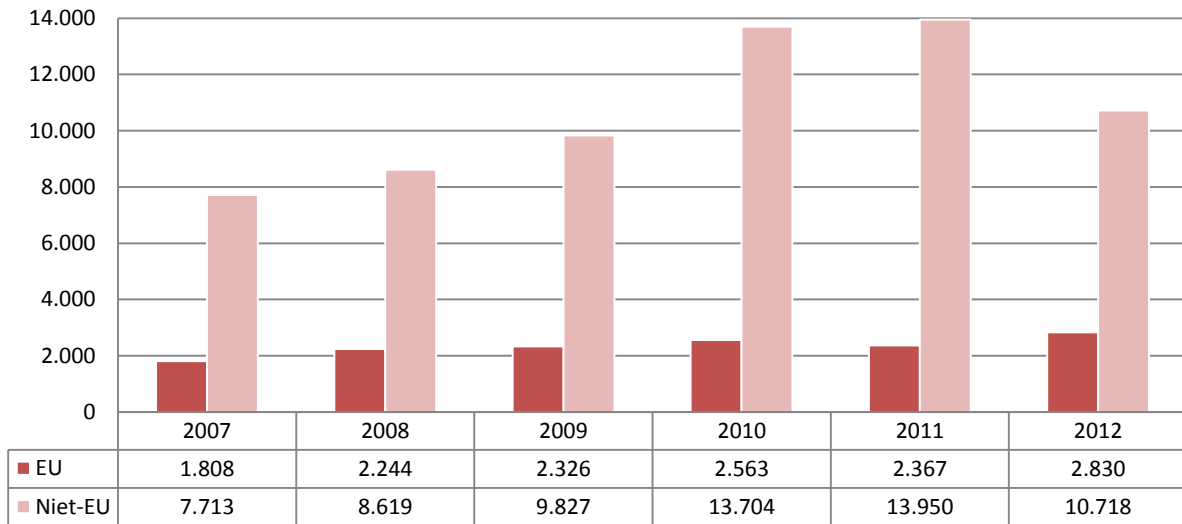
Van de onderzochte populatie schreef minstens 89% zich in voor een cursus Nederlands als tweede taal (NT2). Een kwart (28%) van de deelnemende inburgeraars was al gestart met een NT2-cursus in de periode van 3 maanden voor de aanmelding in het onthaalbureau.

De deelnamepercentages aan de NT2-cursussen stijgen doorheen de tijd. In 2007 gaat het om 9.521 personen. In 2011 loopt dat op tot 16.317 cursisten. Opvallend is dat de stijging van het aantal deelnemers in 2010 en 2011 voornamelijk samen gaat met een stijging van de deelname van niet-EU-

burgers. In alle jaren schommelt het aandeel EU-burgers in het totaal aantal NT2-cursisten rond de 20%.

Figuur 4.2.5.a: Inburgeraars die NT2 volgen naar nationaliteit

Aantal inburgeraars dat NT2 volgt naar nationaliteitsgroep en jaar van aanmelding bij een onthaalbureau, Vlaams Gewest, 2007-2012

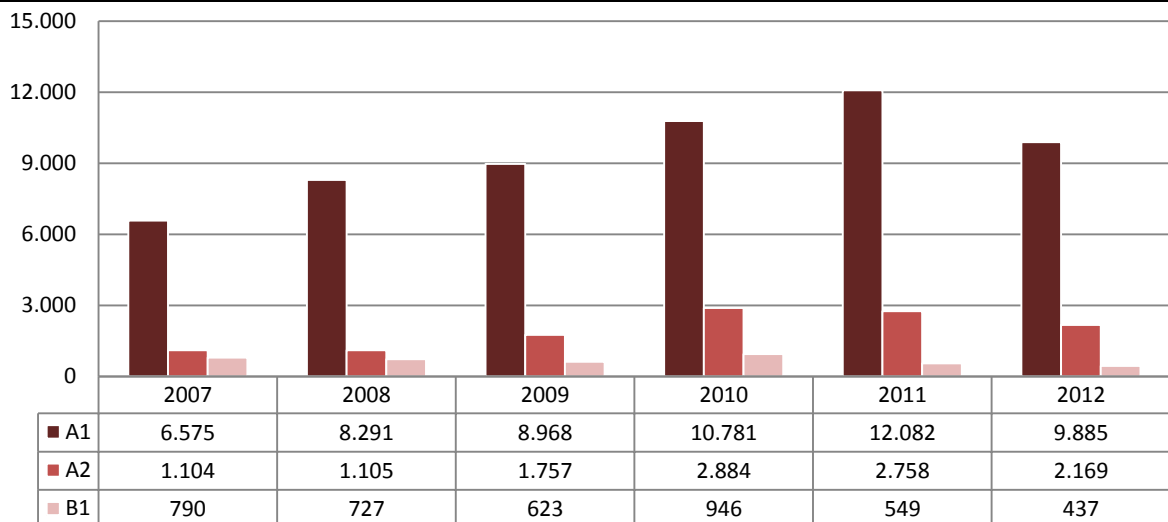

Bron: KBI, bewerking HIVA.

In de periode 2007-2012 startte 78% van de NT2-cursisten in het basisniveau A1 ('Breakthrough'), 16% in het niveau A2 ('Waystage'), 5% in het niveau B1 ('Threshold') en slechts 0,3% in het niveau B2 ('Vantage') of C1 ('Effectiveness'). Gezien de zeer beperkte omvang van de laatste groep, is deze niet opgenomen in de figuur.

Figuur 4.2.5.b: Inburgeraars die NT2 volgen naar opstartniveau

Aantal inburgeraars dat NT2 volgt naar opstartniveau en jaar van aanmelding bij een onthaalbureau, Vlaams Gewest, 2007-2012

Bron: KBI, bewerking HIVA.

4.2.6. Begeleiding door de VDAB

Voor het aanbod loopbaanoriëntatie werd in de vermelde studie (zie bronnen) de onderzochte populatie beperkt tot de inburgeraars die zich hebben aangemeld tussen 2007 en 2010. Aangezien een VDAB-traject vaak pas na een NT2-traject wordt gevolgd, werd om onderschatting te voorkomen de onderzoekspopulatie beperkt tot de inburgeraars die zich aangemeld hebben tot en met 2010. Het gaat om ongeveer 57.000 personen.

Het aantal inburgeraars werd bekeken dat een trajectbegeleiding opstartte bij de VDAB (al dan niet inclusief het volgen van een opleidingsmodule). Van de groep inburgeraars die zich tussen 2007 en 2010 heeft aangemeld en een inburgeringscontract heeft ondertekend, heeft 57% dergelijk traject bij de VDAB opgestart.

De gegevens tonen een algemeen stijgende lijn in het aantal inburgeraars dat contact opnam met de VDAB, van ongeveer 7.000 personen in 2007 tot ruim 10.000 personen in 2010. Gedurende de hele periode blijft het VDAB-contact voor de meerderheid beperkt tot een diagnosestelling en trajectbepaling (gemiddeld 57%) zonder het volgen van een specifieke opleidingsmodule. De anderen (43%) volgden wel een specifieke opleiding of training, zoals een NT2-opleiding, een beroepsgerichte opleiding of opleiding en begeleiding op de werkvloer.

Figuur 4.2.6.a: Begeleiding door de VDAB

Aantal inburgeraars met trajectbegeleiding van de VDAB naar module en jaar van aanmelding, Vlaams Gewest, 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Trajectbepaling en diagnosestelling	3.715	4.103	4.545	6.044
Sollicitatietraining en -begeleiding	167	165	163	229
Beroepsgerichte doorstroomopleiding/vooropleiding	33	53	58	62
Beroepsgerichte opleiding	708	740	607	805
Algemene arbeidsmarktcompetenties	344	341	365	438
Nederlands voor anderstaligen (NT2)	1.623	1.802	1.636	1.892
Opleiding en begeleiding op de werkvloer	405	469	352	566
Totaal	6.995	7.673	7.726	10.036

Bron: KBI, bewerking HIVA.

HOOFDSTUK 5. SOCIALE SAMENHANG

5.1. INTERCULTURELE CONTACTEN

Bronnen

De **Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey)** van de Studiedienst van de Vlaamse Regering peilt jaarlijks via een face to face-enquête bij een representatief staal van de meerderjarige Nederlandstalige bevolking van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar waarden, houdingen en gedragingen met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's (ca. 1.500 respondenten). Daarbij wordt ook periodiek gevraagd naar de contacten met personen van een andere herkomst. De resultaten van de SCV-survey kunnen opgedeeld worden naar herkomst zodat de interculturele contacten van personen van Belgische herkomst vergeleken kunnen worden met de interculturele contacten van personen van buitenlandse herkomst. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid. In de steekproef van de SCV-survey zijn jaarlijks 200 tot 250 personen van buitenlandse herkomst opgenomen.

Het aandeel van personen van buitenlandse herkomst in de steekproef van de SCV-survey is te beperkt om een verdere opdeling te maken tussen verschillende buitenlandse herkomstgroepen. Dat kan wel op basis van de gegevens van de **Stadsmonitorsurvey** van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR). Het gaat om een schriftelijke, Nederlandstalige enquête die 3-jaarlijks in het kader van de Stadsmonitor afgenomen wordt bij een representatief staal van inwoners van de 13 Vlaamse centrumsteden van 16 jaar en ouder (ca. 19.000 respondenten). In de Stadsmonitorsurvey van 2014 zijn personen van buitenlandse herkomst (ca. 3.500 respondenten) veel sterker vertegenwoordigd dan in de SCV-survey zodat een opdeling gemaakt kan worden tussen personen van Belgische herkomst (ca. 15.500 respondenten), West-Europese herkomst (ca. 1.000 respondenten), Zuid-Europese herkomst (ca. 500 respondenten), Oost-Europese herkomst (ca. 400 respondenten), Turkse herkomst (ca. 400 respondenten), Marokkaanse herkomst (ca. 400 respondenten) en andere herkomst (ca. 800 respondenten). Om de herkomst van een persoon te bepalen worden dezelfde 4 criteria in rekening gebracht als bij de SCV-survey. Bij de indeling van de respondenten naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een bekende niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die nationaliteit overeenstemt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch, dan wordt op dezelfde manier gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt op dezelfde manier gekeken naar de nationaliteit van de persoon zelf.

Bij de interpretatie van de gegevens van de Stadsmonitorsurvey moet rekening gehouden worden met het feit dat het in tegenstelling tot de SCV-survey gaat om een survey bij een stedelijke bevolking. Enkel de inwoners van de 13 centrumsteden werden bevraagd. Bovendien is het zo dat door belangrijke verschillen op vlak van interviewmethode, steekproeftrekking en vraagstelling, de

resultaten van de SCV-survey en de Stadsmonitorsurvey niet rechtstreeks met elkaar vergeleken kunnen worden.

Voor zowel de SCV-survey als de Stadsmonitorsurvey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd telkens gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst zodat personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Er dient ten slotte benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Vaststellingen

5.1.1. Persoonlijk contact met personen van andere herkomst

Uit de resultaten van de SCV-survey van 2014 blijkt dat bijna 2 op de 3 Vlamingen van 18 tot 85 jaar een persoon van een andere herkomst of uit een andere cultuur persoonlijk kent. Persoonlijk kennen wordt hier zeer ruim opgevat: het gaat om een persoon met wie men het afgelopen jaar minstens 1 keer in contact is gekomen. Aangezien deze vraag pas voor de eerste keer werd opgenomen in de SCV-survey van 2014 is geen vergelijking in de tijd mogelijk.

De personen die aangeven iemand van een andere herkomst of uit een andere cultuur te kennen, omschrijven die persoon in ongeveer 6 op 10 gevallen als een vriend of kennis. In ruim 4 op de 10 gevallen gaat het om een collega of buur. Slechts in 2 op de 10 gevallen gaat het om een lid van een vereniging waar de respondent ook lid van is.

Figuur 5.1.1.a: Persoonlijk kennen van personen van andere herkomst

Aandeel personen dat aangeeft een persoon van andere herkomst of cultuur persoonlijk te kennen (contact afgelopen 12 maanden) en aard van die relatie, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2014, in %

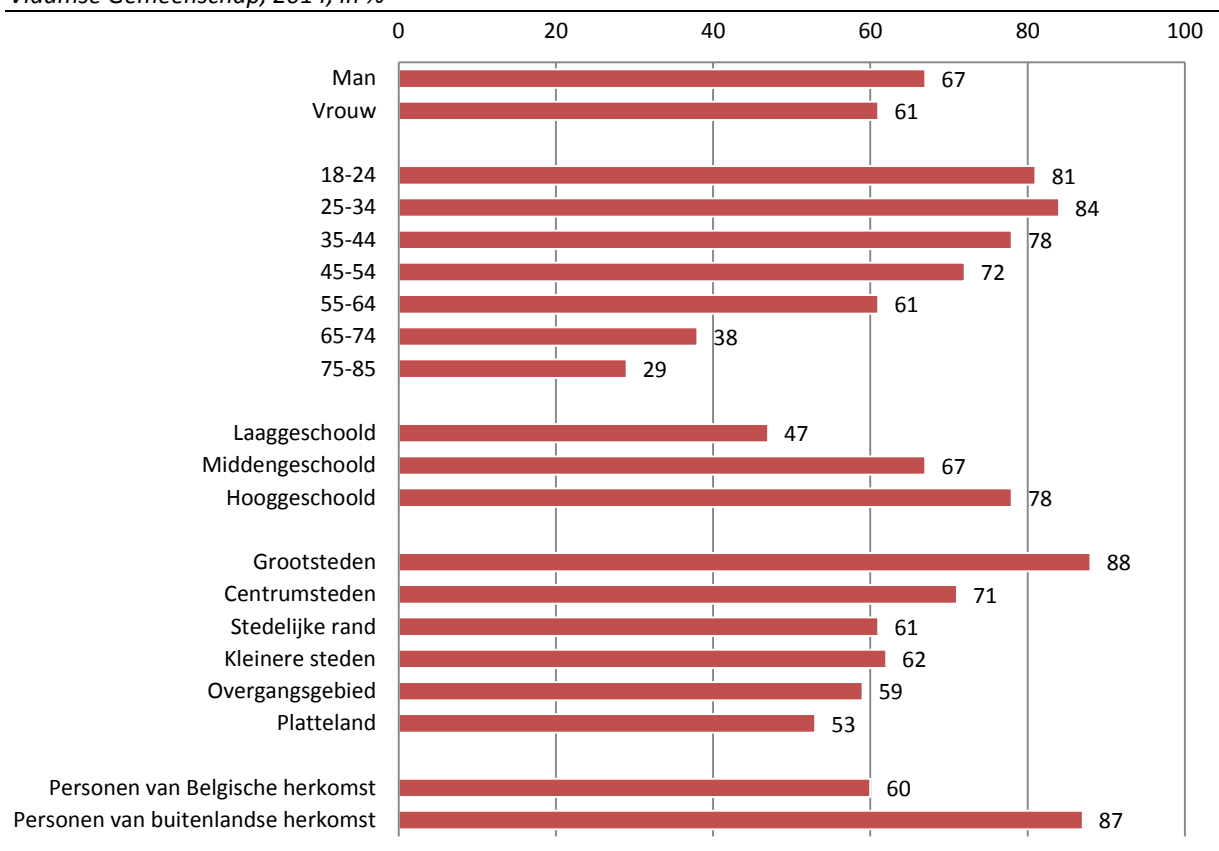
	2014
Persoonlijk contact met persoon van andere herkomst of uit andere cultuur, in % van alle respondenten	64
Relatie met persoon van andere herkomst, in % van personen met contact:	
- vriend	57
- kennis	66
- buur	42
- collega	45
- professioneel contact (excl. collega)	28
- medeleerling of –student	15
- medelid vereniging	19

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

Mannen geven vaker dan vrouwen aan een persoon van een andere herkomst of cultuur te kennen. De mate van contact neemt daarnaast zeer sterk af met de leeftijd: bij de jongste leeftijdsgroepen liggen de aandelen boven de 80%, bij de oudste groepen onder de 40%. Ook de opleidingsgraad hangt sterk samen met het interculturele contact: bij laaggeschoolden ligt het aandeel duidelijk lager dan bij hooggeschoolden. Daarnaast blijkt het contact ook samen te hangen met de urbanisatiegraad: hoe stedelijker de woonomgeving, hoe vaker men persoonlijk contact heeft met iemand van een andere herkomst of cultuur. Ten slotte is het zo dat personen van buitenlandse herkomst vaker contact hebben met personen van een andere herkomst of cultuur dan personen van Belgische herkomst. Alle genoemde verschillen zijn significant.

Figuur 5.1.1.b: Persoonlijk kennen van personen van andere herkomst naar achtergrondkenmerken

Aandeel personen dat aangeeft een persoon van andere herkomst of cultuur persoonlijk te kennen (contact afgelopen 12 maanden) naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad, urbanisatiegraad en herkomst, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2014, in %

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

Uit de SCV-survey blijkt dat de frequentie waarmee men in de buurt een praatje maakt met personen van een andere herkomst duidelijk verschilt naar herkomstgroep. Personen van Belgische herkomst praten in hun buurt veel minder vaak met personen van buitenlandse herkomst dan omgekeerd. Wel is het zo dat het aandeel personen van Belgische herkomst dat nooit praat met een persoon van buitenlandse herkomst in de buurt tussen 2011 en 2014 is afgenomen.

Figuur 5.1.1.c: Praatje maken met persoon van andere herkomst

Frequentie waarmee men praatje maakt met personen van andere herkomst in de buurt naar herkomstgroep, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2011-2014, in %

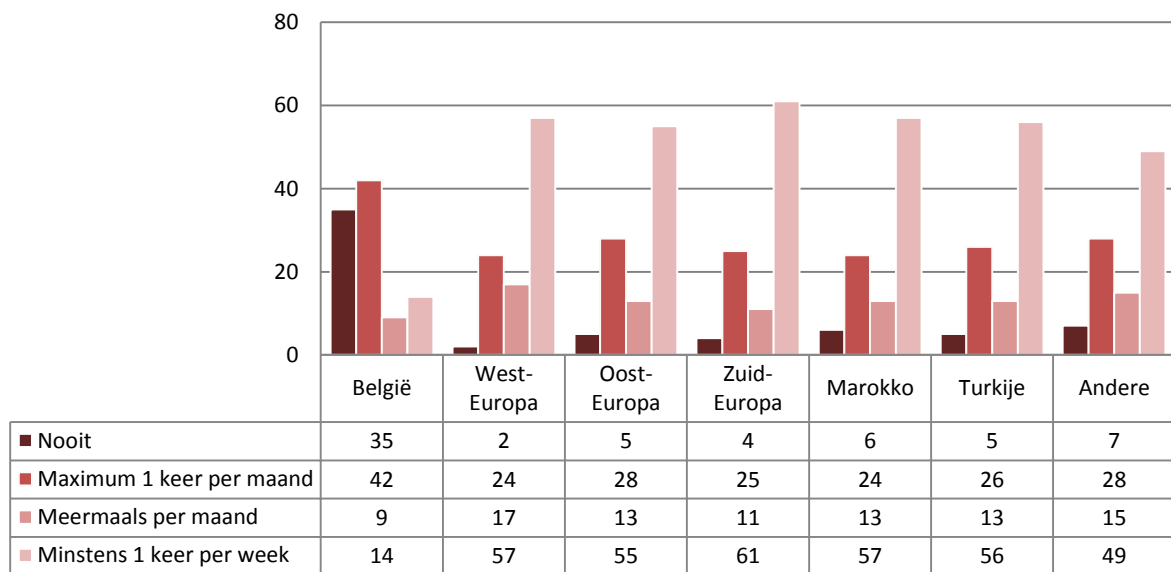
	Persoon van Belg. herkomst praat met persoon van buitenl. herkomst		Persoon van buitenl. herkomst praat met persoon van Belg. herkomst	
	2011	2014	2011	2014
Nooit	54	49	7	5
Minder dan 1 keer per maand	20	20	10	9
1 of 2 keer per maand	10	13	14	15
Minstens 1 keer per week	14	18	69	71

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

Ook in de survey van de Stadsmonitor werd gevraagd naar de frequentie waarmee men in de buurt een praatje maakt met personen van een andere herkomst. Ook hier blijkt dat personen van Belgische herkomst in hun buurt veel minder vaak praten met personen van buitenlandse herkomst dan omgekeerd. Minstens de helft van de personen van buitenlandse herkomst in de centrumsteden maakt minstens 1 keer per week een praatje met mensen van Belgische herkomst in hun buurt. Bij de respondenten van Belgische herkomst maakt slechts 14% minstens wekelijks een praatje met mensen van niet-Belgische herkomst. Het aandeel respondenten dat nooit een praatje maakt met mensen van Belgische herkomst is laag voor alle buitenlandse herkomstsgroepen. Daartegenover staat dat meer dan 1 op de 3 respondenten van Belgische herkomst nooit een praatje maakt met iemand van een andere herkomst in de buurt. Tussen de buitenlandse herkomstsgroepen onderling zijn de verschillen vrij beperkt en varieert het aandeel personen dat minstens wekelijks een praatje maakt met iemand van Belgische herkomst van 61% bij de personen van Zuid-Europese herkomst tot 49% bij personen met een 'andere' herkomst.

Figuur 5.1.1.d: Praatje maken met personen van andere herkomst in de 13 centrumsteden

Frequentie waarmee personen praatje maken met personen van andere herkomst in de buurt (persoon van Belgische herkomst praat met persoon van buitenlandse herkomst/persoon van buitenlandse herkomst praat met persoon van Belgische herkomst), per herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

5.1.2. Samenstelling van de buurt

Gevraagd naar de bevolkingssamenstelling van de buurt waarin men woont, geeft in 2014 de helft van de respondenten aan te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. Ruim 3 op de 10 geeft aan te wonen in een buurt met meer personen van Belgische herkomst dan van buitenlandse herkomst en 1 op de 10 in een buurt met ongeveer evenveel personen van buitenlandse als personen van Belgische herkomst. De overige 5% woont in een buurt met meer personen van buitenlandse dan van Belgische herkomst. Tegenover 2011 is het aandeel personen dat aangeeft te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst duidelijk gedaald. De aandelen in de andere categorieën zijn beperkt toegenomen.

Als gevraagd wordt naar de ideale buurt scoren de buurten met meer of evenveel personen van Belgische herkomst dan/als personen van personen van buitenlandse herkomst iets hoger dan bij de huidige buurtsamenstelling, de buurten met bijna alleen personen van Belgische herkomst en de buurten met meer personen van buitenlandse dan van Belgische herkomst iets lager. Het aandeel van de buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst als ideale buurt is tussen 2011 en 2014 afgenomen.

Figuur 5.1.2.a: Samenstelling van de buurt

Bevolkingssamenstelling van de huidige en ideale buurt, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2011-2014, in %

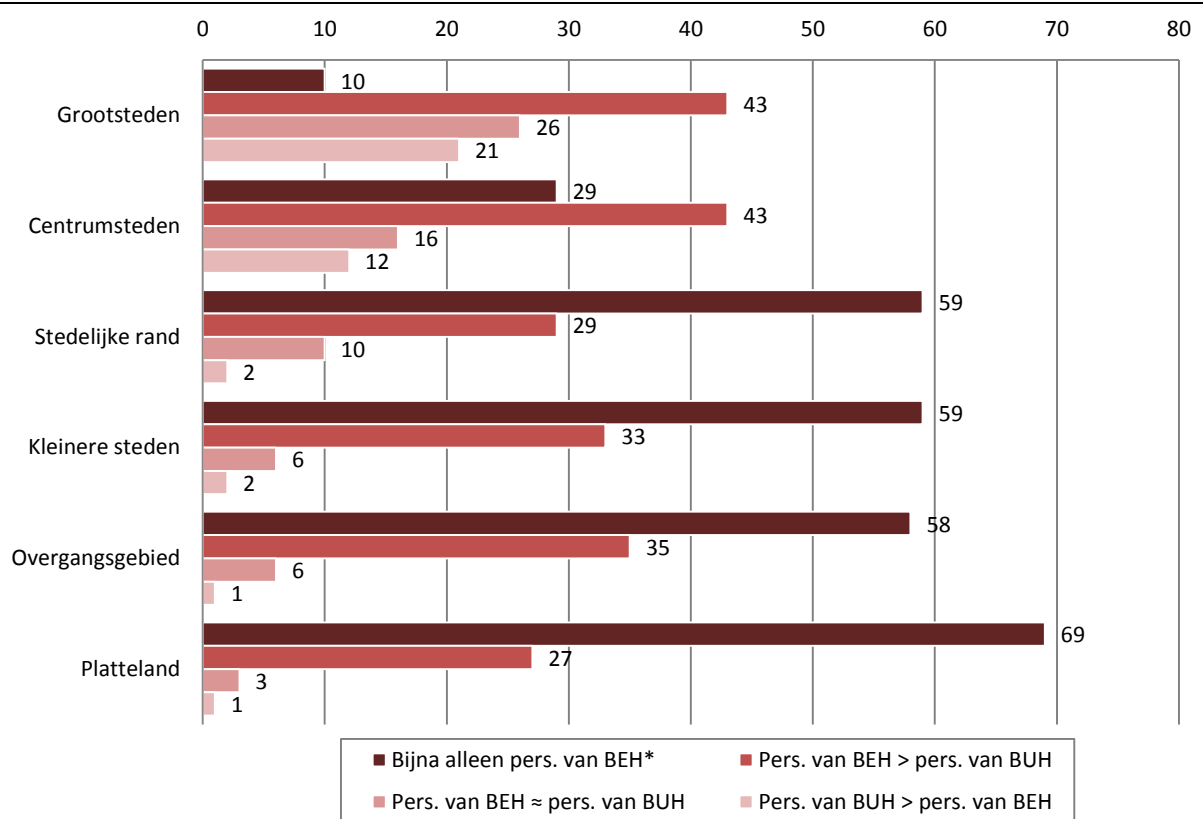
	<i>Huidige buurt</i>		<i>Ideale buurt</i>	
	<i>2011</i>	<i>2014</i>	<i>2011</i>	<i>2014</i>
Bijna alleen personen van Belgische herkomst	58	51	51	45
Personen van Belgische herkomst > personen van buitenlandse herkomst	30	34	35	38
Personen van Belgische herkomst ≈ personen van buitenlandse herkomst	8	10	13	15
Personen van buitenlandse herkomst > personen van Belgische herkomst	4	5	1	1

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

De samenstelling van buurt verschilt sterk naar verstedelijkingsgraad. In de grootsteden woont slechts 1 op de 10 inwoners in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. In de centrumsteden gaat het om 3 op de 10 inwoners. Op het platteland loopt dat op tot 7 op de 10 inwoners. Bijna de helft van de inwoners in de grootsteden woont in een buurt met minstens evenveel personen van Belgische herkomst als van buitenlandse herkomst. Op het platteland gaat het slechts om 4% van de bevolking.

Figuur 5.1.2.b: Samenstelling van de buurt naar verstedelijking

Bevolkingssamenstelling van de huidige buurt naar urbanisatiegraad, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2014, in %

* BEH = personen van Belgische herkomst, BUH = personen van buitenlandse herkomst.

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

5.2. HOUDING TEGENOVER VREEMDELINGEN EN MIGRATIE

Bronnen

De **Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey)** van de Studiedienst van de Vlaamse Regering peilt jaarlijks via een face to face-enquête bij een representatief staal van de meerderjarige Nederlandstalige bevolking van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar waarden, houdingen en gedragingen met betrekking tot maatschappelijk en beleidsrelevante thema's (ca. 1.500 respondenten). Daarbij wordt ook periodiek gevraagd naar de houding tegenover vreemdelingen en migratie. Aangezien attitudes aan de basis liggen van discriminerend gedrag is het belangrijk om de aanwezigheid van vooroordelen en negatieve gevoelens ten aanzien van kansengroepen na te gaan en te zien of deze gevoelens toe- of afnemen. De resultaten van de SCV-survey kunnen opgedeeld worden naar herkomst zodat de houding tegenover vreemdelingen en migratie van personen van Belgische herkomst vergeleken kan worden met de houding van personen van buitenlandse herkomst. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid. In de steekproef van de SCV-survey zijn jaarlijks 200 tot 250 personen van buitenlandse herkomst opgenomen.

Het aandeel van personen van buitenlandse herkomst in de steekproef van de SCV-survey is te beperkt om een verdere opdeling te maken tussen verschillende buitenlandse herkomstgroepen. Dat kan wel op basis van de gegevens van de **Stadsmonitorsurvey** van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR). Het gaat om een schriftelijke, Nederlandstalige enquête die 3-jaarlijks in het kader van de Stadsmonitor afgenomen wordt bij een representatief staal van inwoners van de 13 Vlaamse centrumsteden van 16 jaar en ouder (ca. 19.000 respondenten). In de Stadsmonitorsurvey van 2014 zijn personen van buitenlandse herkomst (ca. 3.500 respondenten) veel sterker vertegenwoordigd dan in de SCV-survey zodat een opdeling gemaakt kan worden tussen personen van Belgische herkomst (ca. 15.500 respondenten), West-Europese herkomst (ca. 1.000 respondenten), Zuid-Europese herkomst (ca. 500 respondenten), Oost-Europese herkomst (ca. 400 respondenten), Turkse herkomst (ca. 400 respondenten), Marokkaanse herkomst (ca. 400 respondenten) en andere herkomst (ca. 800 respondenten). Om de herkomst van een persoon te bepalen worden dezelfde 4 criteria in rekening gebracht als bij de SCV-survey. Bij de indeling van de respondenten naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een bekende niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die nationaliteit overeenstemt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch, dan wordt op dezelfde manier gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt op dezelfde manier gekeken naar de nationaliteit van de persoon zelf.

Bij de interpretatie van de gegevens van de Stadsmonitorsurvey moet rekening gehouden worden met het feit dat het in tegenstelling tot de SCV-survey gaat om een survey bij een stedelijke bevolking. Enkel de inwoners van de 13 centrumsteden werden bevestigd. Bovendien is het zo dat door belangrijke verschillen op vlak van interviewmethode, steekproeftrekking en vraagstelling, de

resultaten van de SCV-survey en de Stadsmonitorsurvey niet rechtstreeks met elkaar vergeleken kunnen worden.

De **European Social Survey (ESS)** maakt het mogelijk om de houding tegenover vreemdelingen en migratie Europees te vergelijken. De ESS is een tweejaarlijkse survey bij ca. 50.000 respondenten in bijna 30 Europese landen. In België gaat het om een face to face-enquête bij ca. 1.900 respondenten, waarvan ca. 1.100 in het Vlaamse Gewest, 600 in het Waalse Gewest en 200 in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Voor zowel de SCV-survey, de Stadsmonitorsurvey als de European Social Survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd telkens gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst zodat personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Er dient ten slotte benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Vaststellingen

5.2.1. Houding tegenover vreemdelingen en migratie

In de SCV-survey wordt aan de respondenten gevraagd in welke mate ze het helemaal eens, eens, noch eens/noch oneens, oneens of helemaal oneens zijn met een aantal stellingen over vreemdelingen en migratie. Uit de resultaten van 2013 blijkt dat bijna de helft van de bevolking de aanwezigheid van andere culturen een verrijking vindt voor onze samenleving. Daar staat tegenover dat bijna een kwart van de bevolking migranten niet vertrouwt en dat ruim 4 op de 10 van oordeel is dat migranten profiteren van de sociale zekerheid. Bijna 4 op de 10 Vlamingen vindt dat migranten een bedreiging zijn voor onze cultuur en gebruiken. Dat laatste aandeel is sinds 1998 duidelijk toegenomen. Anderzijds is ook het aandeel personen dat de aanwezigheid van verschillende culturen beschouwt als een verrijking voor onze samenleving in dezelfde periode toegenomen en is het aandeel personen dat vindt dat migranten hier komen profiteren van de sociale zekerheid iets afgenomen.

Figuur 5.2.1.a: Evolutie van de houding tegenover vreemdelingen en migratie

Aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stellingen, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 1998-2013, in %

	1998	2002	2004	2008	2011	2013
De aanwezigheid van verschillende culturen is een verrijking voor onze samenleving.	42	47	52	51	47	49
Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen.	22	26	26	25	25	23
Migranten komen hier profiteren van onze sociale zekerheid.	49	46	46	49	46	44
Migranten* zijn een bedreiging voor onze cultuur en gebruiken.	29	34	41	42	39	38

* Tot en met 2008 werd bij deze stelling de term 'moslims' gebruikt in plaats van 'migranten'.

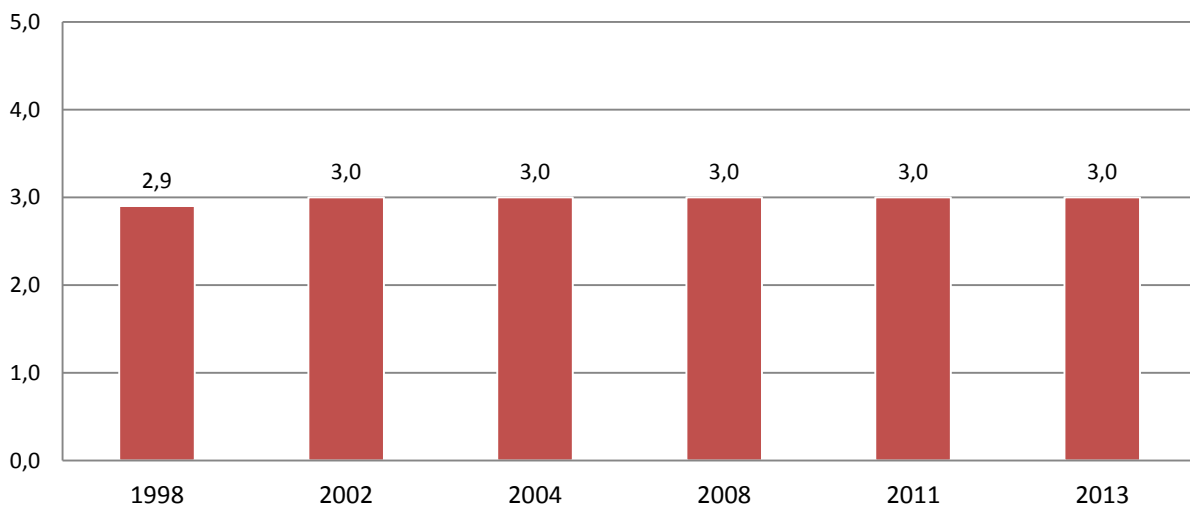
Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

Op basis van de scores op de 4 stellingen kan een algemene 'intolerantie-index' berekend worden. Voor de constructie van deze samengestelde variabele wordt per respondent de gemiddelde score op de 4 stellingen berekend. Dat resulteert in een index met een schaal van 1 tot 5. Hoe hoger de score, hoe negatiever de houding tegenover vreemdelingen en migratie. Globaal genomen is de houding van de Vlamingen tegenover vreemdelingen tussen 1998 en 2013 niet significant gewijzigd.

De intolerantie neemt toe met de leeftijd en neemt af naarmate men hoger opgeleid is. Inwoners van de grootsteden zijn het meest tolerant. Ook hangt de samenstelling van de buurt samen met de houding tegenover migratie: personen die wonen in een gemengde buurt zijn toleranter dan personen die wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. Personen van Belgische herkomst zijn ten slotte duidelijk minder tolerant tegenover migratie dan personen van buitenlandse herkomst. Het gaat telkens om significante verschillen. Enkel het verschil naar geslacht is niet significant.

Figuur 5.2.1.b: Evolutie van de houding tegenover migratie: intolerantie-index

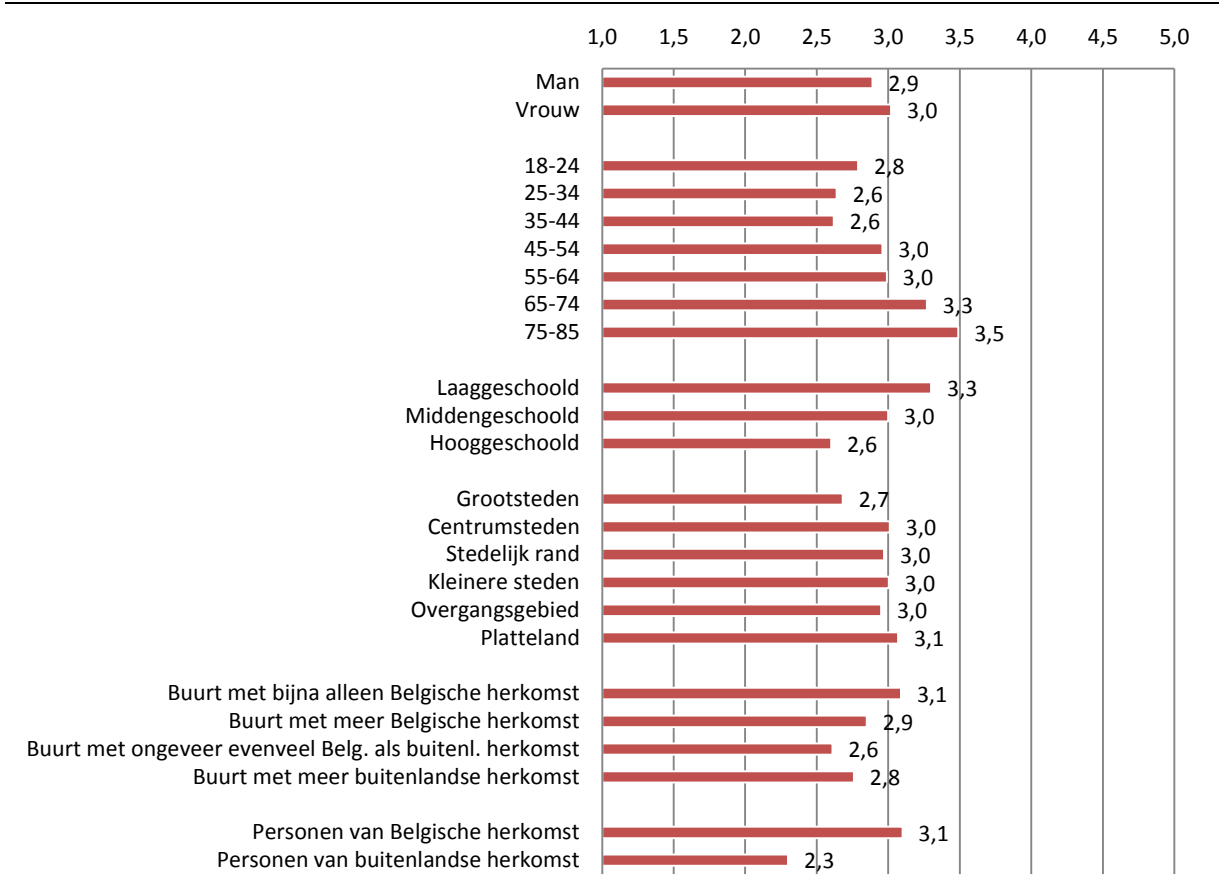
Samengestelde index op basis van de 4 stellingen uit figuur 5.2.1.a, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 1998-2013, schaal van 1 tot 5 (hoe hoger, hoe negatiever tegenover migratie)

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

Figuur 5.2.1.c: Houding tegenover migratie naar achtergrondkenmerken

Samengestelde index op basis van de 4 stellingen uit figuur 5.2.1.a naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad, urbanisatiegraad, samenstelling van de buurt en herkomst, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2013, schaal van 1 tot 5 (hoe hoger, hoe negatiever tegenover migratie)

Bron: SCV-survey, bewerking SVR.

Ook in de survey van de Stadsmonitor werden 5 stellingen opgenomen om de houding tegenover vreemdelingen en migratie te meten. De stellingen zijn aangepast aan een stedelijke context en verschillen daarom van de stellingen van de SCV-survey. In de tabel wordt per stelling het aandeel respondenten weergegeven dat het (helemaal) eens is met de stelling. De helft van de stadsbewoners vindt het positief voor een stad als er mensen uit verschillende culturen wonen. Personen van Belgische herkomst gaan het minst vaak akkoord met deze stelling. Personen van Marokkaanse herkomst zijn op deze stelling het meest positief. Dezelfde verhouding vinden we ook terug op de meeste andere stellingen: personen van Belgische herkomst zijn telkens het minst positief, personen van Marokkaanse herkomst het meest positief. Van de personen van Marokkaanse herkomst vindt 81% het bijvoorbeeld zinvol als er in hun buurt activiteiten worden georganiseerd waarbij mensen uit verschillende culturen elkaar beter leren kennen, bij de personen van Belgische herkomst is dit slechts 44%. Enkel op de stelling dat er in de buurt teveel mensen zouden wonen uit een andere cultuur is het beeld net omgekeerd. Slechts een kwart van de personen van Belgische herkomst gaat hiermee akkoord, bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt dat aandeel telkens duidelijk hoger.

Figuur 5.2.1.d: Houding tegenover migratie in de 13 centrumsteden

Aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stellingen per herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

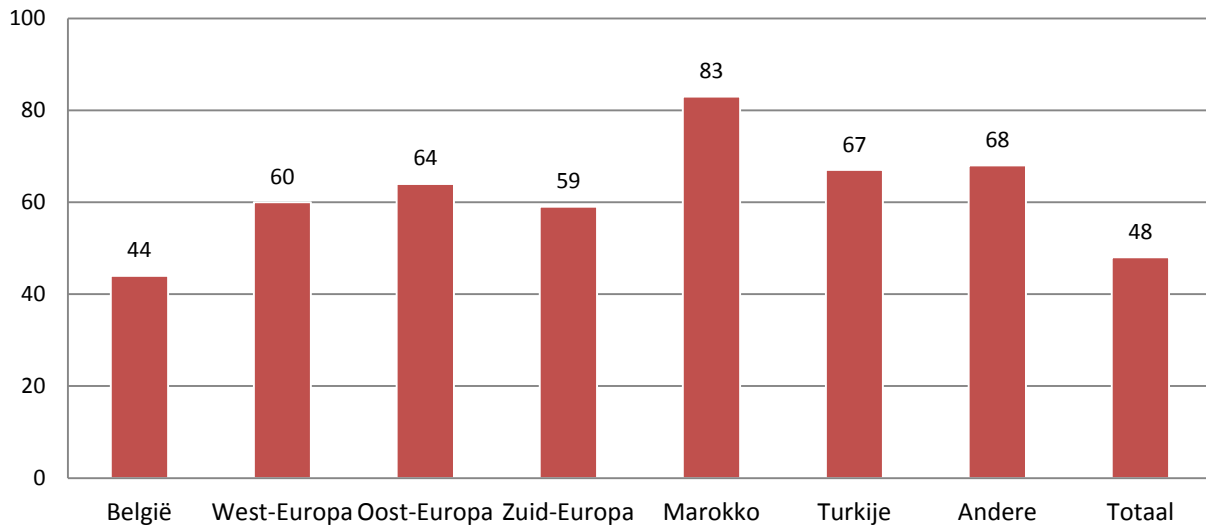
	België	West-Europa	Oost-Europa	Zuid-Europa	Marokko	Turkije	Andere
Het is goed voor een stad als er mensen uit verschillende culturen wonen.	44	62	63	65	82	67	74
Ik zou het zinvol vinden als er in mijn buurt activiteiten worden georganiseerd waarbij mensen uit verschillende culturen elkaar beter leren kennen.	44	56	65	60	81	70	70
Ik vind dat er in mijn buurt te veel mensen uit een andere cultuur wonen.	26	27	33	30	33	54	40
Als je mensen uit een andere cultuur beter leert kennen, blijken ze best sympathiek	54	63	70	59	82	69	65
Ik zou het niet zo prettig vinden als er een gezin uit een andere cultuur in het huis naast mij komt wonen.	26	18	20	12	13	17	19

Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

Op basis van de 5 stellingen uit de Stadsmonitorsurvey kan een samengestelde variabele berekend worden. Het gaat om het aandeel personen dat op minstens 3 van de 5 stellingen een positieve houding inneemt tegenover vreemdelingen en migratie. Globaal genomen heeft iets minder dan de helft van de stedelijke bevolking een positieve houding ten opzichte van migratie. Deze houding verschilt echter in sterke mate naar herkomst. Terwijl 44% van de personen van Belgische herkomst positief staan tegenover migratie, loopt dit op tot 83% bij de personen van Marokkaanse herkomst. Deze herkomstgroep heeft duidelijk de meest positieve houding. Daarna volgen de personen van Turkse herkomst en de groep van 'andere' herkomst met telkens iets minder dan 70%. Bij de personen van West-Europese, Oost-Europese of Zuid-Europese herkomst staat ongeveer 60% positief tegenover vreemdelingen en migratie.

Figuur 5.2.1.e: Positieve houding tegenover migratie in de 13 centrumsteden

Samengestelde index op basis van de 5 stellingen uit figuur 5.2.1.d (positieve houding op minstens 3 van de 5 stellingen) per herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

Internationale vergelijking op basis van de ESS-survey maakt ten slotte duidelijk dat de plaats van Vlaanderen inzake de houding tegenover vreemdelingen en migranten afhankelijk is van het bevroegde thema. Aan de ESS-respondenten werden een aantal stellingen voorgelegd over vreemdelingen en migratie. Er werd hen gevraagd aan te geven via een schaal van 0 tot 10 hoe ze tegenover die stellingen staan. Op basis daarvan kan een gemiddelde score per land of gewest weergegeven worden. Op de stelling dat migranten een bedreiging of een verrijking vormen voor de cultuur, haalt het Vlaamse Gewest een score in de middenmoot van de EU15-landen en Belgische gewesten. Finland en Zweden voeren op die stelling de rangschikking aan, kort gevolgd door het Brusselse Gewest. Op de stelling dat migranten slecht of goed zijn voor de economie, zakt het Vlaamse Gewest weg naar de staart van de EU-landen. Opvallend is dat Duitsland hier de rangschikking aanvoert, terwijl het op de voorgaande stelling niet in de top 5 stond van best presterende landen.

Figuur 5.2.1.f: Houding tegenover migratie Europees vergeleken

Houding tegenover de stelling 'immigranten ondermijnen of verrijken de cultuur van het land' (boven) en tegenover de stelling 'immigranten zijn slecht of goed voor de economie van het land' (onder), EU15-landen en Belgische gewesten, 2012, gemiddelde score op schaal van 0 (negatieve houding) tot 10 (positieve houding)

Bron: ESS-survey, bewerking SVR.

5.3. DISCRIMINATIE

Bronnen

Een aantal verschillende bronnen geven een indicatie over discriminatiepraktijken tegenover vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen. De discriminatiemeldingen bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum geven het meest globale overzicht. Men moet er echter rekening mee houden dat vele discriminatiepraktijken niet gemeld worden aan het Centrum en dat ook niet elke melding betrekking heeft op een effectieve discriminatiepraktijk. Om discriminatie-ervaringen bij de groep personen van buitenlandse herkomst in beeld te brengen wordt er best gebruik gemaakt van een specifiek voor deze doelgroep ontwikkelde survey. Momenteel bestaat er geen dergelijke specifieke op deze doelgroep gerichte recurrente survey in Vlaanderen. Daarom wordt in wat volgt beroep gedaan op de resultaten van andere surveys, zoals het Grote Woononderzoek en de JOP-survey. Bij deze surveys werden er geen specifieke inspanningen gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd telkens gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst zodat personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Het **Interfederaal Gelijkekansencentrum** (voorheen Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, CGKR) rapporteert het aantal meldingen over discriminatie op basis van (onder meer) raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Het gaat om alle contactnames met het Interfederaal Gelijkekansencentrum of met één van de 13 Vlaamse Meldpunten Discriminatie die sinds begin 2014 tot het Centrum behoren. Meldingen hebben betrekking op (vermoedelijke) discriminatie, haatboodschappen of haatmisdrijven, alle vragen over de toepassing van de antidiscriminatiewetgeving, opmerkingen over actuele gebeurtenissen,... Een melding kan betrekking hebben op zowel raciale discriminatiegronden als op geloof/levensbeschouwing. In dat geval worden ze maar één keer geteld in de hier gepresenteerde cijfers. De melder is niet noodzakelijk slachtoffer van de vermeende discriminatie. Hieronder wordt het aantal Nederlandstalige meldingen over discriminatie op basis van raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing in de laatste 5 jaar weergegeven, per maatschappelijk domein (Werk, Diverse activiteiten, Goederen en Diensten, Media/Internet, Onderwijs, Politie en Justitie, Samenleving, Sociale Bescherming, andere). De taal van de melding geeft geen uitsluitel over de plaats van de feiten waarop de melding betrekking heeft.

De gegevens van het **Grote Woononderzoek 2013** van het **Steunpunt Wonen** bieden informatie over discriminatie van personen van buitenlandse herkomst op de Vlaamse huurmarkt. In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven van een survey-item dat bij ca. 600 verhuurders peilt naar het al dan niet hebben van bezwaren tegen een kandidaat-huurder van andere herkomst. Doordat het aantal verhuurders van buitenlandse herkomst in deze survey beperkt is, wordt er in onderstaande beschrijving geen onderscheid gemaakt naar herkomst van de verhuurder.

Het **Jongeren Onderzoekplatform (JOP)** laat sinds 2005 op regelmatige basis surveys uitvoeren bij de Vlaamse jongeren. De JOP-monitors zijn gebaseerd op een bevraging via de post van een groot en representatief staal van jongeren van 14 tot 25 jaar die wonen in het Vlaamse Gewest (ca. 2.000 respondenten). De laatste JOP-monitor 2013 vraagt expliciet aan de jongeren of ze ervaringen

hebben met discriminatie. De resultaten van de survey kunnen opgedeeld worden naar geboorteland van de jongere. Doordat het aantal respondenten geboren in het buitenland beperkt is, wordt er binnen deze survey enkel een onderscheid gemaakt tussen jongeren geboren in België (ca. 1.900) en jongeren geboren buiten België (ca. 150).

Er dient benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Vaststellingen

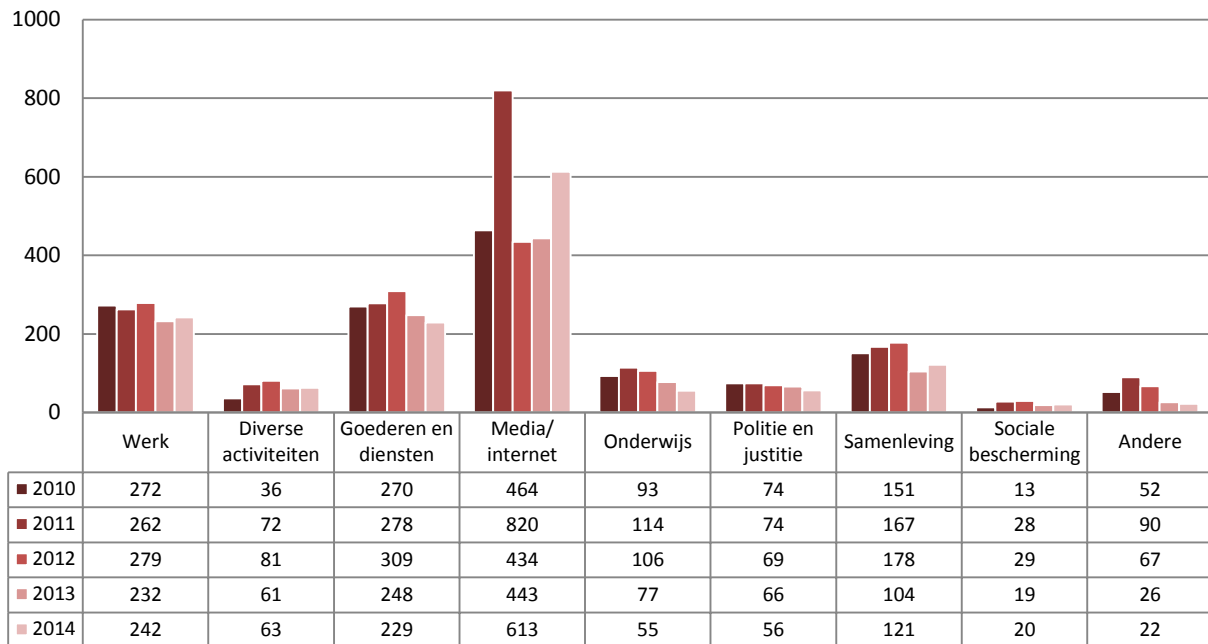
5.3.1 Meldingen over discriminatie

In 2014 kwamen bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum (met inbegrip van de Vlaamse Meldpunten) in totaal 1.421 Nederlandstalige meldingen binnen over discriminatie op basis van raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Dit is een stijging tegenover de 1.276 meldingen in 2013 die hoofdzakelijk te wijten is aan de stijging in het aantal meldingen in het domein van Media en Internet.

Het aantal meldingen zegt in principe weinig over het aantal voorkomende gevallen van discriminatie, omdat veel gevallen niet gemeld worden en omdat niet alle meldingen betrekking hebben op een effectieve discriminatiepraktijk. Wel zien we dat de meldingen die binnenkomen vooral betrekking hebben op media en internet, werk en goederen en diensten (huisvesting, horeca, socio-culturele activiteiten, ...). Bij de meldingen gerelateerd aan media en internet - met een opvallende piek in 2011 - gaat het vooral over racistische en islamofobe uitlatingen op het internet. Bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum komen ook meldingen binnen in het Frans, het Engels en in andere talen. In 2014 gebeurden 63% van alle meldingen in het Nederlands, 35% in het Frans en 2% in het Engels. In 2013 ging het om 58% meldingen in het Nederlands, 41% in het Frans en 1% in het Engels.

Figuur 5.3.1.a: Aantal Nederlandstalige meldingen over discriminatie

Aantal Nederlandstalige meldingen over discriminatie op basis van raciale gronden of geloof/levensbeschouwing per domein bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum, 2010-2014

Bron: Interfederaal Gelijkekansencentrum, bewerking ABB.

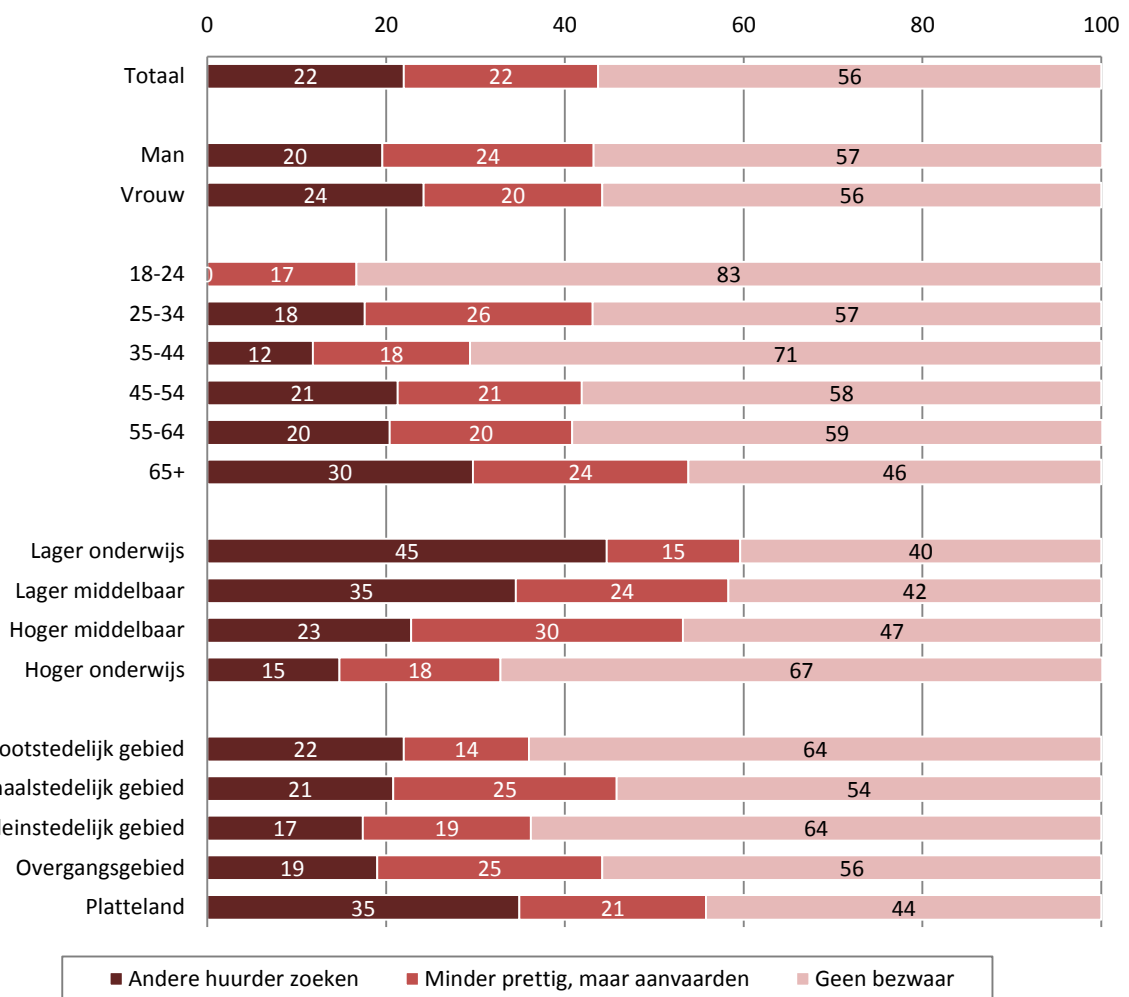
5.3.2 Discriminatie op de huurmarkt

Het Grote Woononderzoek peilt naar discriminatie door verhuurders op de huurmarkt aan de hand van de vraag “Stel dat mensen van een andere afkomst zich als kandidaat-huurder zouden aanbieden, zou u daar geen enkel bezwaar tegen hebben, zou u het aanvaarden maar het minder prettig vinden of zou u een andere huurder zoeken?”. Uit de resultaten blijkt dat een vijfde van de respondenten aangeeft een andere huurder te zoeken en een vijfde aangeeft het onprettig te vinden, maar het wel te aanvaarden. Iets meer dan de helft zegt geen bezwaar te hebben.

Mannen en vrouwen blijken niet significant anders te antwoorden op deze vraag. De mate van discriminatie van buitenlandse kandidaat-huurders neemt toe met de leeftijd. Onder de verhuurders van 65 jaar of ouder zoekt bijna 1 op de 3 een andere verhuurder. Dat aandeel ligt ongeveer dubbel zo hoog als bij de verhuurders tussen 25 en 30 jaar. Men kan ook een duidelijke trend observeren naargelang de opleidingsgraad van de verhuurders: naarmate men hoger geschoold is, heeft men minder bezwaren tegen buitenlandse kandidaat-huurders. Zo daalt het aandeel verhuurders die een andere huurder zoeken van bijna de helft bij verhuurders met enkel een diploma lager onderwijs naar minder dan 1 op de 5 bij verhuurders met een diploma hoger onderwijs. Daarnaast blijkt dat discriminatie ook sterk samenhangt met de urbanisatiegraad van de regio waar de woning gelegen is. Op het platteland wordt er beduidend meer gediscrimineerd op basis van herkomst dan in grootstedelijk gebied.

Figuur 5.3.2.a: Houding tegenover huurders van andere herkomst

Aandeel verhuurders dat aangeeft een andere huurder te zoeken/het onprettig te vinden maar te accepteren/geen bezwaar te hebben, wanneer een kandidaat-huurder van andere herkomst zich aandient, naar geslacht, leeftijd, opleiding en urbanisatiegraad, Vlaamse Gemeenschap, 2013, in %

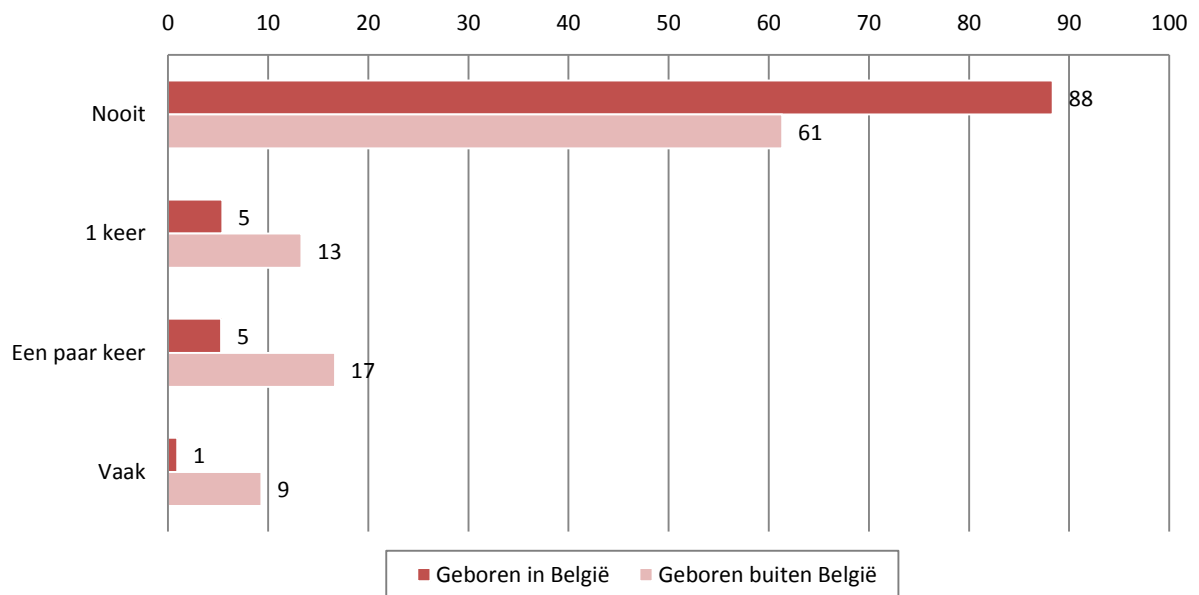
Bron: Grote Woononderzoek 2013, bewerking HIVA.

5.3.3 Discriminatie bij jongeren

In de JOP-monitor van 2013 werd aan de jongeren gevraagd of iemand hen wel eens slecht behandeld heeft vanwege hun geloof, de taal die ze spreken of hun huidskleur. Uit de resultaten blijkt dat jongeren geboren buiten België beduidend vaker problemen rapporteren: 4 op de 10 jongeren geboren buiten België geven aan al eens slecht behandeld geweest te zijn, 1 op de 10 jongeren uit deze groep geeft aan dat dit vaak gebeurt.

Figuur 5.3.3.a: Discriminatie bij jongeren

Aandeel jongeren dat aangeeft wel eens slecht behandeld geweest te zijn vanwege het geloof, de taal die men spreekt of vanwege de huidskleur, naar geboorteland, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: Survey JOP-monitor, Jongeren Onderzoeksplatform, bewerking ABB.

HOOFDSTUK 6. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

6.1. TEWERKSTELLING EN ARBEID

Bronnen

De tewerkstellingspositie wordt op basis van verschillende bronnen in kaart gebracht: op basis van de gegevens van de **Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK-survey)** van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)** en op basis van de administratieve gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**. De EAK-surveygegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De administratieve KSZ-gegevens zijn gebaseerd op informatie over nagenoeg de gehele bevolking waardoor meer gedetailleerde informatie over subgroepen beschikbaar is. Bij de werkloosheidscijfers wordt daarnaast ook gebruik gemaakt van de gegevens over de niet-werkende werkzoekenden van de **Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)**. Ten slotte wordt de werkintensiteit van het huishouden in beeld gebracht aan de hand van de gegevens van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)**.

De **EAK- en EU-SILC-gegevens** kunnen opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU).

Voor zowel de EAK- als de EU-SILC-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Ook kan het interview bij beide surveys enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zodat personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde EAK- en EU-SILC-surveyresultaten zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

In de EAK-survey van 2014 werden in het Vlaamse Gewest in totaal ongeveer 20.000 personen tussen 20 en 64 jaar bevestigd. Ongeveer 1.300 daarvan zijn personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en ca. 800 personen hebben een niet-EU-nationaliteit. Naar geboorteland gaat het om ca. 1.400 personen geboren in de EU buiten België en ca. 2.100 personen geboren buiten de EU.

In de EU-SILC-steekproef van 2013 zijn er bij de ruim 6.200 bevestigde personen van 16 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ca. 250 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 100 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ca. 290 personen geboren in de EU buiten België en ca. 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een

niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten in de EU-SILC-survey relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

De administratieve **KSZ-gegevens** kunnen opgedeeld worden naar herkomstregio. Dat is mogelijk door een integratie van de gegevens uit het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van de persoon en diens ouders in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het telkens niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige nationaliteit of geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens opgenomen zijn in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking geen buitenlandse herkomst wordt gevonden, maar dat hierbij het voorbehoud gemaakt moet worden dat dit gebaseerd is op een onvolledige nationaliteitshistoriek. Het ging begin 2013 in het Vlaamse Gewest om 10,6% van de bevolking van 18 tot en met 64 jaar. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige nationaliteit en Belgische geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Aangezien de grote meerderheid van deze groep geboren is vóór 1970 en de mogelijkheden voor vreemdelingen en hun nakomelingen om de Belgische nationaliteit te verwerven tot de jaren 1990 beperkt waren, kan er vanuit gegaan worden dat de grote meerderheid van deze groep personen van Belgische herkomst is. Daarom wordt deze groep bij de presentatie van de gegevens in deze monitor opgenomen bij de groep personen van Belgische herkomst.

Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een vreemde nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die vreemde nationaliteit overeenkomt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de persoon zelf. Is die onbekend of Belgisch wordt gekeken naar de huidige nationaliteit van de persoon.

Volgende herkomstgroepen worden gehanteerd:

- **België** (inclusief de groep personen zonder buitenlandse herkomst maar met onvolledige nationaliteitshistoriek)
- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus.

- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse herkomst).

De administratieve KSZ-gegevens betreffen niet enkel de personen ingeschreven in het bevolkingsregister en het vreemdelingenregister, maar ook de personen ingeschreven in het wachtregister.

Ook de niet-werkende werkzoekenden van de **VDAB** kunnen worden ingedeeld naar herkomstregio. In deze publicatie worden daarbij dezelfde herkomstregio's gebruikt als bij de KSZ. Bij de bepaling van de origine van de niet-werkende werkzoekenden wordt door de VDAB wel enkel gekeken naar de huidige nationaliteit en de vorige nationaliteit(en) van de persoon zelf (men gaat maximaal 3 nationaliteiten terug). Met de geboortenationaliteit van de ouders wordt in tegenstelling tot bij de KSZ geen rekening gehouden.

Aangezien de methode van dataverzameling, de gebruikte definities, de afbakening van de bevolking op arbeidsleeftijd en de operationalisering van herkomst verschillen, kunnen de cijfers op basis van de EAK-, KSZ-, VDAB- en EU-SILC-gegevens niet onderling met elkaar vergeleken worden.

Vaststellingen

6.1.1. Bevolking op arbeidsleeftijd

Volgens de EAK-survey waren er in 2014 3,8 miljoen inwoners op arbeidsleeftijd (tussen 20 en 64 jaar) in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 165.000 meer dan in 2005 (+4,5%). Deze toename is niet bij alle bevolkingsgroepen even groot. Bij de personen met een vreemde nationaliteit ligt die toename vele malen hoger dan bij de personen met Belgische nationaliteit (+2%). Bij de niet-EU-burgers (+66%) is de stijging nog groter dan bij de EU-burgers (+46%). Die stijgingen zijn bij de vrouwen met een vreemde nationaliteit telkens duidelijk groter dan bij de mannen met een vreemde nationaliteit. Alles samen zijn er in 2014 binnen de bevolking op arbeidsleeftijd 168.000 personen met een EU-nationaliteit en 112.000 personen met een nationaliteit van buiten de EU.

Figuur 6.1.1.a: Bevolking op arbeidsleeftijd naar nationaliteit op basis van EAK-survey

Evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd naar huidige nationaliteit*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in aantal x 1.000

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014 in %
Totaal	België	3.452	3.464	3.471	3.511	3.519	3.527	3.518	3.536	3.529	3.520	+2,0
	EU	115	126	134	129	131	143	152	143	163	168	+45,5
	Niet-EU	68	69	81	72	81	84	104	107	104	112	+65,7
Mannen	België	1.742	1.748	1.751	1.770	1.778	1.779	1.778	1.785	1.776	1.776	+2,0
	EU	62	67	74	69	68	75	77	73	86	87	+41,5
	Niet-EU	34	34	37	36	39	42	50	53	52	53	+54,4
Vrouwen	België	1.710	1.716	1.720	1.740	1.741	1.748	1.741	1.751	1.752	1.744	+2,0
	EU	54	59	60	60	63	68	75	71	77	81	+50,1
	Niet-EU	33	35	44	36	42	43	54	54	51	59	+77,3

* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Het aantal personen geboren in het buitenland binnen de bevolking op arbeidsleeftijd ligt duidelijk hoger dan bij de personen met een huidige vreemde nationaliteit. In 2014 gaat het om 178.000 personen geboren binnen de EU (buiten België) en 283.000 personen geboren buiten de EU. Ook deze groepen zijn tegenover 2005 duidelijk in omvang toegenomen. Terwijl het aantal personen op arbeidsleeftijd geboren in België nagenoeg gelijk is gebleven, is het aantal personen geboren buiten de EU met 64% toegenomen. Bij de personen geboren binnen de EU gaat het over een toename van 36%. Ook hier ligt die toename telkens duidelijk hoger bij de vrouwen dan bij de mannen.

Figuur 6.1.1.b: Bevolking op arbeidsleeftijd naar geboorteland op basis van EAK-survey

Evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd naar geboorteland*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in aantal x 1.000

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005-2014 in %
Totaal	België	3.332	3.337	3.411	3.381	3.363	3.370	3.358	3.348	3.342	3.339	+0,2
	EU	131	144	119	149	149	161	159	164	174	178	+36,4
	Niet-EU	172	178	155	180	220	223	258	275	279	283	+64,4
Mannen	België	1.689	1.693	1.731	1.712	1.702	1.710	1.705	1.699	1.694	1.696	+0,4
	EU	65	71	60	74	73	79	74	77	86	85	+31,2
	Niet-EU	84	86	72	89	109	107	127	134	134	135	+61,4
Vrouwen	België	1.643	1.644	1.680	1.670	1.661	1.660	1.653	1.648	1.648	1.644	+0,0
	EU	66	73	60	75	75	82	85	86	88	93	+41,6
	Niet-EU	88	93	83	91	110	116	131	141	145	148	+67,3

* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

De administratieve KSZ-gegevens wijzen op een bevolking op arbeidsleeftijd van 3,95 miljoen begin 2013. Dit cijfer ligt iets hoger dan de EAK-gegevens door de andere leeftijdsafbakening. Het gaat hier om de groep personen van 18 tot 64 jaar. Tussen 2009 en 2013 is de totale bevolking op arbeidsleeftijd volgens de KSZ-gegevens toegenomen met ongeveer 61.000 personen (+1,6%). Deze groei is echter het resultaat van een negatieve groei bij de bevolking van Belgische herkomst (-2,2%) en een positieve groei bij de buitenlandse herkomstsgroepen. Bij de personen met EU-herkomst gaat het om een stijging van 17%, bij de personen met een niet-EU-herkomst om een stijging van 27%. Uitschieter is de groep personen met een herkomst van één van de EU12-landen. Hun aantal binnen

de bevolking op arbeidsleeftijd is tussen 2009 en 2013 met 72% gestegen. Naar geslacht blijkt bij de meeste buitenlandse herkomstgroepen de stijging bij de vrouwen iets groter dan bij de mannen. Enkel bij de personen met een EU12-herkomst, met een Turkse herkomst en met een herkomst van 'andere landen' is de stijging relatief gezien groter bij de mannen dan bij de vrouwen.

Figuur 6.1.1.c: Bevolking op arbeidsleeftijd naar herkomst op basis van administratieve KSZ-data

Evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd naar herkomst, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2013, jaargemiddelde, in aantal x 1.000

		2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in %
Totaal	België	3.285	3.273	3.260	3.238	3.213	-2,2
	Totaal EU	299	310	323	337	349	+16,9
	- Buurlanden	171	174	177	179	181	+6,3
	- West- en Noord-EU15	20	20	21	21	21	+2,8
	- Zuid-EU15	68	70	72	75	78	+14,7
	- EU12	40	46	54	62	69	+72,2
	Totaal niet-EU	304	324	347	370	387	+27,2
	- Europa niet-EU	44	48	53	57	57	+29,4
	- Turkije	65	68	71	74	76	+16,8
	- Maghreb	83	88	93	98	102	+23,1
- Andere landen	111	119	129	140	150	+35,5	
Mannen	België	1.662	1.656	1.649	1.637	1.624	-2,2
	Totaal EU	153	158	165	171	178	+15,9
	- Buurlanden	87	89	90	91	92	+5,4
	- West- en Noord-EU15	10	11	11	11	11	+2,7
	- Zuid-EU15	36	37	39	40	41	+14,1
	- EU12	19	22	25	30	34	+73,6
	Totaal niet-EU	153	162	173	185	193	+26,6
	- Europa niet-EU	21	23	25	27	27	+26,7
	- Turkije	34	35	37	39	40	+17,4
	- Maghreb	44	46	48	51	53	+21,8
- Andere landen	54	58	63	68	74	+36,3	
Vrouwen	België	1.624	1.618	1.611	1.601	1.589	-2,1
	Totaal EU	145	152	159	165	171	+17,9
	- Buurlanden	84	85	87	88	90	+7,3
	- West- en Noord-EU15	10	10	10	10	10	+2,9
	- Zuid-EU15	31	33	34	35	36	+15,5
	- EU12	21	24	28	32	36	+70,8
	Totaal niet-EU	151	162	173	185	193	+27,8
	- Europa niet-EU	23	25	28	30	31	+31,9
	- Turkije	31	33	34	36	37	+16,3
	- Maghreb	40	42	45	47	49	+24,5
- Andere landen	57	61	66	72	77	+34,7	

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

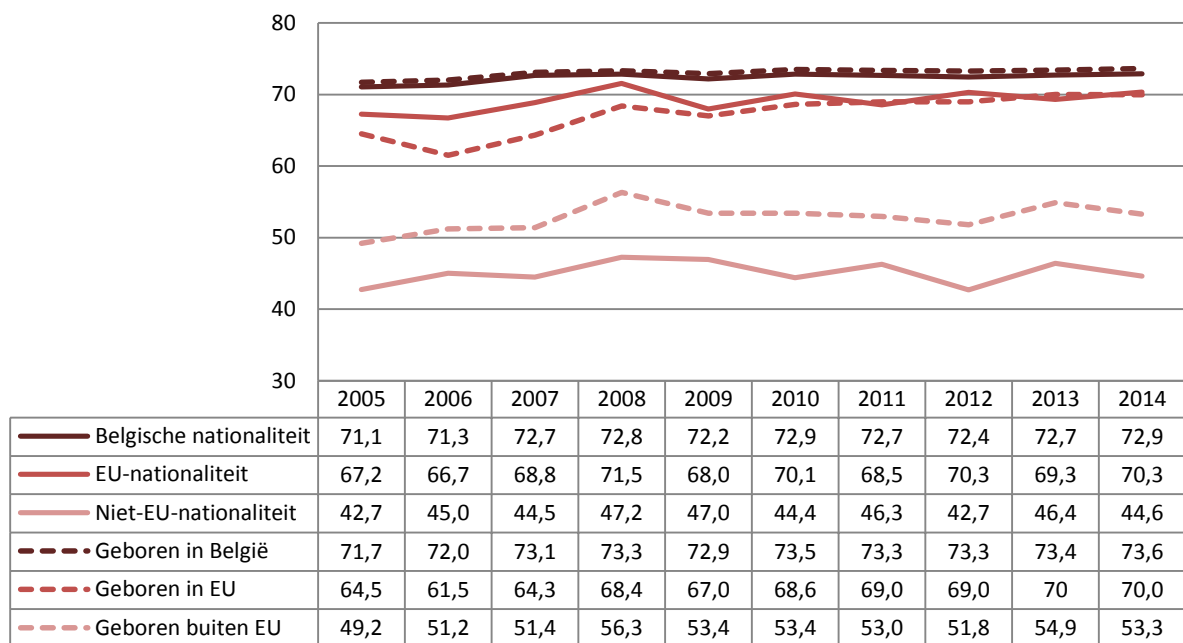
6.1.2. Werkzaamheidsgraad

Volgens de EAK-survey lag de werkzaamheidsgraad van personen met een niet-EU-nationaliteit die tussen 20 en 64 jaar oud zijn in 2014 in het Vlaamse Gewest op 45%. De werkzaamheidsgraad is het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd. Werkenden zijn in de EAK-survey personen die in de referentieweek van de bevraging minstens 1 uur arbeid hebben verricht. De werkzaamheidsgraad ligt bij niet-EU-burgers 28 procentpunten lager dan bij Belgen en 26 procentpunten lager dan bij personen met een nationaliteit van binnen de Europese Unie (exclusief Belgen). De kloof tussen niet-EU-burgers en Belgen schommelt sinds 2008 tussen 25 en 30 procentpunten.

Door te kijken naar geboorteland in plaats van huidige nationaliteit kan een deel van de groep personen die in de loop der jaren Belg is geworden, mee in rekening worden gebracht. De werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de Europese Unie (53%) ligt 8 procentpunten hoger dan de werkzaamheidsgraad van personen met een nationaliteit van buiten de EU. Maar ook bij deze groep blijft er nog steeds een kloof van respectievelijk 20 en 18 procentpunten bestaan met de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België en personen geboren in de Europese Unie (buiten België). De kloof tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in België schommelt de voorbije jaren steeds rond de 20 procentpunten.

Figuur 6.1.2.a: Werkzaamheidsgraad op basis van EAK-survey

Werkzaamheidsgraad naar huidige nationaliteit en geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in %*

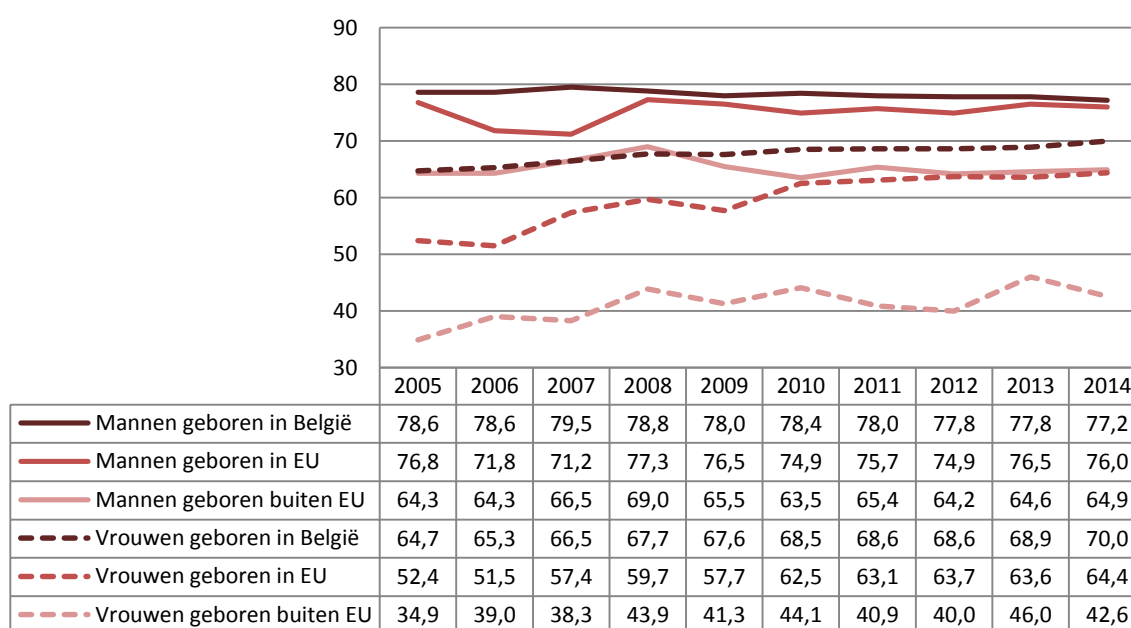
* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Vooraf bij de niet-Europese vrouwen ligt de werkzaamheidsgraad laag. Van de vrouwen geboren buiten de EU is slechts 43% aan het werk. Bij de mannen gaat het om 65%. Dat ligt respectievelijk 27 en 12 procentpunten lager dan de vrouwen en mannen geboren in België. De werkzaamheidsgraad van de vrouwen geboren buiten de EU is sinds 2005 wel beperkt gestegen. Bij de mannen geboren buiten de EU is er eerder sprake van een stagnatie van de werkzaamheidsgraad rond 65%. De werkzaamheidsgraad ligt in 2014 bij mannen geboren in de EU nagenoeg even hoog als bij mannen geboren in België, terwijl er wel nog een beperkte kloof (5 procentpunten) blijft bestaan tussen vrouwen geboren in de EU en vrouwen geboren in België.

Figuur 6.1.2.b: Werkzaamheidsgraad naar geslacht op basis van EAK-survey

Werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen naar geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in %*

* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in Vlaanderen. Enkel in Griekenland, België en de andere Belgische gewesten ligt de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU lager. Ook als gekeken wordt naar het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen geboren in het land en de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU, scoort Vlaanderen niet goed. Enkel in België in zijn geheel is dat verschil (uitgedrukt in procentpunten) nog groter dan in Vlaanderen.

Figuur 6.1.2.c: Werkzaamheidsgraad Europees vergeleken

Werkzaamheidsgraad van personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU28 en verschil tussen beide werkzaamheidsgraden, 20-64 jaar, EU15-landen* en Belgische gewesten, 2014, jaargemiddelde, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Verskil in ppt. tussen (2) en (1)
Italië	59,7	60,8	1,1
Portugal	67,3	67,9	0,6
Griekenland	53,4	51,5	-1,9
Luxemburg	69,2	65,5	-3,7
Spanje	60,7	54,2	-6,5
Ierland	67,7	58,5	-9,2
VK	77,0	67,5	-9,5
Oostenrijk	76,2	61,2	-15,0
Frankrijk	71,1	55,4	-15,7
Finland	73,7	56,2	-17,5
Denemarken	77,6	59,6	-18,0
Brussels Gewest	63,3	44,6	-18,7
Nederland	77,6	58,9	-18,7
Waals Gewest	63,8	43,9	-19,9
Vlaams Gewest	73,6	53,3	-20,4
Zweden	83,4	63,0	-20,4
België	69,8	48,1	-21,7
EU15	70,7	59,5	-11,2

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking SVR.

Bij de administratieve KSZ-data zijn werkenden personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector), personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een werkgever die het statuut van zelfstandige heeft en personen die tegelijk werken in loondienst én als zelfstandige of helper bij een zelfstandige. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, niet als zodanig geregistreerd staan in de KSZ omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten.

De administratieve gegevens van de KSZ bevestigen in grote lijnen de bevindingen van de EAK-survey. Er bestaat een duidelijk verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en de werkzaamheidsgraad van personen van buitenlandse herkomst, vooral dan personen afkomstig van buiten de EU. In 2013 lag de werkzaamheidsgraad bij de personen van Belgische herkomst op 72%. Dat is 16 procentpunten hoger dan bij personen met een EU-herkomst en 25 procentpunten hoger dan bij personen met een niet-EU-herkomst. Bij de relatief lage werkzaamheidsgraad van de personen met een EU-herkomst dient opgemerkt te worden dat een deel van deze groep tewerkgesteld is als uitgaande grensarbeider, als werknemer van een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid of als Europees ambtenaar en daardoor door de KSZ niet beschouwd wordt als werkend. Mogelijk is dit ook een verklaring voor het feit dat de werkzaamheid duidelijk lager ligt bij personen afkomstig van de buurlanden en de West- en Noord-EU-landen dan bij de personen afkomstig van de Zuid-EU15-landen en de EU12-landen. Bij alle niet-EU-groepen ligt de werkzaamheidsgraad onder 50%. Bij de

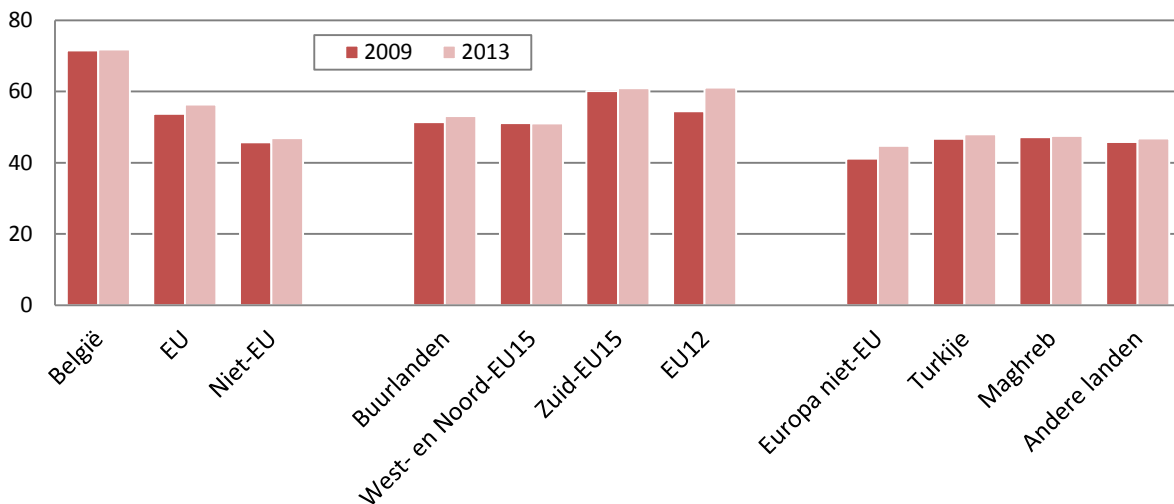
personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst gaat het om 48%, bij de personen afkomstig van een Europees land van buiten de EU om 45%.

Bij nagenoeg alle herkomstgroepen is de werkzaamheidsgraad na een kleine daling tussen 2009 en 2010 in de daaropvolgende jaren gestegen. De grootte van de stijging varieert wel sterk. Grootste stijger zijn de personen met een EU12-herkomst (+7 procentpunten tussen 2009 en 2013). Daarna volgen de personen afkomstig van een Europees land buiten de EU (+4 procentpunten) en de personen afkomstig van de buurlanden (+2 procentpunten). Bij de andere herkomstgroepen blijft de stijging beperkt tot 1 procentpunt of minder.

Algemeen genomen is de werkzaamheidsgraad bij de EU-groepen met 2,6 procentpunten gestegen, bij de niet-EU-groepen met 1,2 procentpunten. Dat ligt duidelijk hoger dan de stijging van 0,3 procentpunten bij de personen van Belgische herkomst. Daardoor zijn de werkzaamheidskloven tussen de personen van Belgische en EU-herkomst en tussen de personen van Belgische en niet-EU-herkomst tussen 2009 en 2013 iets gedaald (respectievelijk van 18 naar 16 procentpunten en van 26 naar 25 procentpunten).

Figuur 6.1.2.d: Werkzaamheidsgraad op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad per herkomstgroep, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2013, begin van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
België	71,5	71,1	71,5	71,7	71,8	+0,3
Totaal EU	53,7	53,5	54,6	55,6	56,3	+2,6
- Buurlanden	51,4	51,0	51,8	52,6	53,1	+1,7
- West- en Noord-EU15	51,1	50,5	50,4	50,4	51,0	-0,1
- Zuid-EU15	60,1	59,3	60,2	60,8	60,9	+0,8
- EU12	54,4	55,9	57,9	59,7	61,1	+6,7
Totaal niet-EU	45,7	44,7	46,2	47,0	46,9	+1,2
- Europa niet-EU	41,1	39,9	41,8	43,3	44,7	+3,6
- Turkije	46,7	45,6	47,7	48,8	48,0	+1,3
- Maghreb	47,2	45,9	47,3	47,8	47,5	+0,3
- Andere landen	45,8	45,1	46,5	47,0	46,8	+1,0

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

De werkzaamheidsgraad ligt bij alle herkomstgroepen beduidend lager bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt de werkzaamheidsgraad van vrouwen op slechts 40%. Dat is 14 procentpunten lager dan bij mannen. De vrouwen van Turkse herkomst scoren met 35% het laagst. Bij deze herkomstgroep is de kloof tussen de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen ook het hoogst (26 procentpunten). Bij de personen van Maghrebijnse herkomst is die kloof slechts beperkt kleiner (22 procentpunten). Bij alle andere herkomstgroepen is die kloof kleiner dan 10 procentpunten.

Positief is wel dat de werkzaamheidsgraad van vrouwen in de periode 2009-2013 bij alle herkomstgroepen sterker is gestegen dan bij de mannen, waardoor de genderkloof in alle groepen is afgenomen. Grootste stijgers zijn de vrouwen met een EU12-herkomst (+9 procentpunten) en de vrouwen van Turkse en Europese niet-EU-herkomst (telkens +4 procentpunten).

Bij de mannen zijn er een aantal herkomstgroepen waar de werkzaamheidsgraad de voorbije jaren is gedaald. Het gaat om de mannen van Belgische herkomst, van West- en Noord-EU15-herkomst en van Turkse herkomst (telkens -1 procentpunt). Ook bij de mannen van Zuid-EU15-herkomst en Maghrebijnse herkomst is er sprake van een zeer beperkte daling.

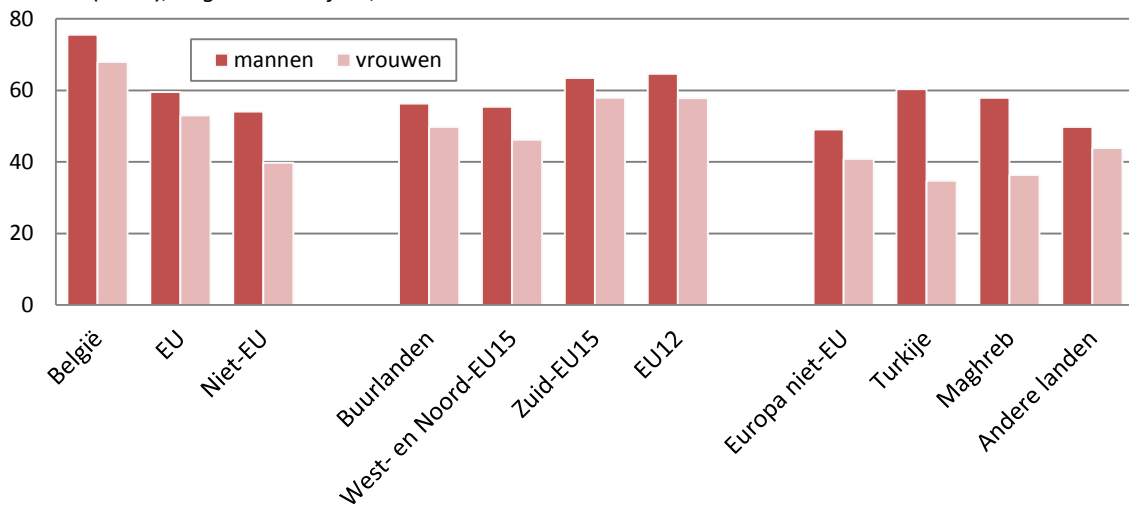
Bij de werkzaamheidsgraad van jongeren (18-24 jaar) blijven de verschillen tussen de personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst relatief beperkt. De werkzaamheidsgraad ligt bij deze leeftijdsgroep over het algemeen duidelijk lager dan bij de totale groep van 18 tot en met 64 jaar omdat een groot aandeel van de 18-24-jarigen nog studeren en dus beschouwd worden als zijnde niet-beroepsactief. Maar een lage werkzaamheidsgraad in deze leeftijdsgroep kan ook een gevolg zijn van een relatief hoog aantal werkloze jongeren of jongeren die om een niet-studiegerelateerde reden niet-actief zijn op de arbeidsmarkt. De kloof tussen de werkzaamheidsgraad van jongeren van Belgische herkomst en jongeren van EU-herkomst bedraagt 5 procentpunten. De kloof tussen de jongeren van Belgische herkomst en jongeren van niet-EU-herkomst loopt op tot 13 procentpunten.

De werkzaamheidsgraad ligt het laagst bij de jongeren met herkomst van de West- en Noord-EU15 landen, de Europese niet-EU-landen en de groep 'andere landen'. Opvallend is wel dat de werkzaamheidsgraad van jongeren de afgelopen jaren bij nagenoeg alle herkomstgroepen is gedaald. Enige uitzondering hierop zijn de jongeren met een EU12-herkomst en een Europese niet-EU-herkomst.

Bij de groep van 50 tot 64 jaar zijn de verschillen tussen de personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst wel weer groter. Bij de personen van Belgische herkomst van 50 tot en met 64 jaar ligt de werkzaamheidsgraad in 2013 op 59%. Dat is bijna 3 keer hoger dan bij de personen met een Turkse herkomst en dubbel zo hoog als bij de personen met een Maghrebijnse herkomst. De werkzaamheidsgraad van deze leeftijdsgroep is bij alle herkomstgroepen tussen 2009 en 2013 sterk gestegen. Enkel bij de personen met een West- of Noord-EU15-herkomst blijft die stijging relatief beperkt.

Figuur 6.1.2.e: Werkzaamheidsgraad naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen per herkomstgroep, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2013 (grafiek) en evolutie (tabel), begin van het jaar, in %

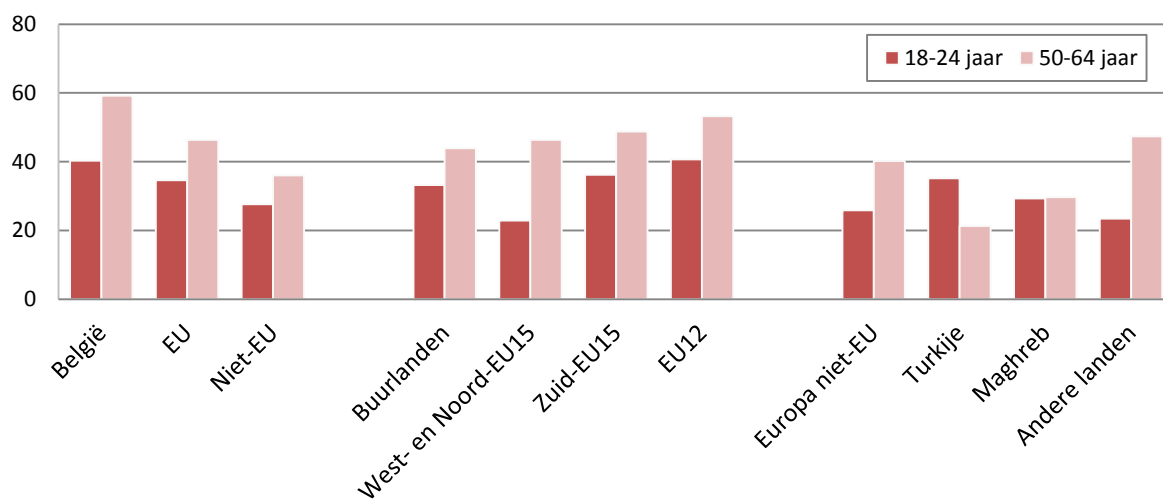

		2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
Mannen	België	76,7	75,7	75,9	76,0	75,6	-1,1
	Totaal EU	58,3	57,3	58,2	59,3	59,5	+1,2
	- Buurlanden	55,6	54,6	55,5	56,3	56,3	+0,6
	- West- en Noord-EU15	56,6	55,5	55,2	55,1	55,4	-1,2
	- Zuid-EU15	63,8	62,4	63,3	64,0	63,5	-0,3
	- EU12	60,8	60,3	61,4	63,4	64,6	+3,8
	Totaal niet-EU	54,0	52,0	53,8	54,7	54,1	+0,1
	- Europa niet-EU	46,0	44,0	46,5	47,9	49,1	+3,1
	- Turkije	61,2	58,6	60,8	61,7	60,3	-0,9
	- Maghreb	58,0	56,0	57,7	58,5	57,9	-0,1
- Andere landen	49,4	48,0	49,7	50,4	49,8	+0,4	
Vrouwen	België	66,1	66,4	67,0	67,3	67,9	+1,8
	Totaal EU	48,9	49,6	50,8	51,8	53,0	+4,1
	- Buurlanden	46,9	47,2	48,0	48,8	49,8	+2,9
	- West- en Noord-EU15	45,1	45,1	45,3	45,3	46,2	+1,1
	- Zuid-EU15	55,8	55,7	56,6	57,1	57,9	+2,1
	- EU12	48,5	52,0	54,7	56,2	57,8	+9,3
	Totaal niet-EU	37,3	37,3	38,6	39,4	39,7	+2,4
	- Europa niet-EU	36,5	36,2	37,6	39,3	40,8	+4,3
	- Turkije	31,1	31,6	33,6	34,7	34,7	+3,6
	- Maghreb	35,2	34,9	36,0	36,3	36,4	+1,2
- Andere landen	42,4	42,4	43,4	43,7	43,9	+1,5	

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Figuur 6.1.2.f: Werkzaamheidsgraad naar leeftijd op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad van personen van 18 tot en met 24 jaar en van personen van 50 tot en met 64 jaar per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2013 (grafiek) en evolutie (tabel), begin van het jaar, in %

		2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
18-24 jaar	België	45,5	42,5	42,2	41,7	40,3	-5,2
	Totaal EU	36,8	34,5	35,0	35,1	34,6	-2,2
	- Buurlanden	37,1	34,4	34,3	34,1	33,2	-3,9
	- West- en Noord-EU15	26,0	24,2	23,2	23,2	22,9	-3,1
	- Zuid-EU15	40,1	37,4	38,2	38,0	36,2	-3,9
	- EU12	34,4	34,7	37,2	39,0	40,7	+6,3
	Totaal niet-EU	31,4	28,9	30,1	29,8	27,7	-3,7
	- Europa niet-EU	25,4	23,5	24,9	25,7	25,9	+0,5
	- Turkije	39,0	35,5	37,8	37,6	35,1	-3,9
	- Maghreb	34,2	31,3	33,4	32,4	29,3	-4,9
- Andere landen	26,8	25,2	25,2	25,3	23,4	-3,4	
50-64 jaar	België	54,4	55,7	57,0	57,9	59,2	+4,8
	Totaal EU	40,5	41,7	43,1	44,8	46,3	+5,8
	- Buurlanden	38,7	39,8	41,0	42,5	44,0	+5,3
	- West- en Noord-EU15	45,2	45,4	45,4	45,8	46,3	+1,1
	- Zuid-EU15	42,4	43,9	45,4	47,2	48,8	+6,4
	- EU12	44,0	46,4	48,3	51,2	53,2	+9,2
	Totaal niet-EU	30,9	31,3	32,9	34,2	36,0	+5,1
	- Europa niet-EU	35,4	34,8	36,2	37,8	40,2	+4,8
	- Turkije	15,1	15,9	18,2	19,7	21,3	+6,2
	- Maghreb	24,9	25,7	26,7	27,9	29,7	+4,8
- Andere landen	43,7	44,0	45,4	45,9	47,3	+3,6	

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

6.1.3. Statuut en tewerkstellingspositie

Op basis van de administratieve KSZ-gegevens kan ook gekeken worden naar de verschillen tussen de herkomstgroepen inzake aandeel loontrekkenden en zelfstandigen, aandeel loontrekkenden per sector, aandeel loontrekkenden per arbeidsregime en aandeel loontrekkenden per dagloonklasse.

Zelfstandigen zijn volgens de KSZ personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een werkgever die het statuut van zelfstandige heeft en personen die tegelijk werken in loondienst én als zelfstandige/helper van een zelfstandige, waarbij de voornaamste job wordt uitgeoefend als zelfstandige/helper van een zelfstandige in hoofdberoep met bijkomende job in loondienst. Loontrekkenden zijn personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector) en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige of helper bij een zelfstandige, waarbij de voornaamste job wordt uitgeoefend in loondienst.

Het aandeel zelfstandigen in de werkende bevolking ligt bij een aantal buitenlandse herkomstgroepen hoger dan bij de personen van Belgische herkomst: bij de personen afkomstig uit de West- en Noord-EU15-landen, de buurlanden en de EU12-landen. Bij de andere herkomstgroepen ligt het aandeel zelfstandigen lager dan bij de personen van Belgische herkomst. De personen uit de Maghreb-landen scoren veruit het laagst. Het aandeel zelfstandigen is bij de personen afkomstig uit de EU-landen tussen 2009 en 2013 iets afgenomen, bij de personen afkomstig uit de niet-EU-landen beperkt toegenomen.

Figuur 6.1.3.a: Loontrekkenden en zelfstandigen naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden en zelfstandigen per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2013, begin van het jaar, in %

	Loontrekkenden			Zelfstandigen		
	2009	2013	2009-2013 in ppt.	2009	2013	2009-2013 in ppt.
België	83,0	82,5	-0,5	17,0	17,5	+0,5
Totaal EU	79,3	80,1	+0,7	20,7	19,9	-0,8
- Buurlanden	77,4	78,0	+0,6	22,6	22,0	-0,6
- West- en Noord-EU15	77,1	77,4	+0,3	22,9	22,6	-0,3
- Zuid-EU15	85,7	85,5	-0,2	14,3	14,5	+0,2
- EU12	76,3	79,2	+2,9	23,7	20,8	-2,9
Totaal niet-EU	87,2	87,0	-0,3	12,8	13,0	+0,2
- Europa niet-EU	90,8	89,8	-1,0	9,2	10,2	+1,0
- Turkije	84,0	82,6	-1,4	16,0	17,4	+1,4
- Maghreb	92,7	91,9	-0,8	7,3	8,1	+0,8
- Andere landen	83,7	84,8	+1,1	16,3	15,2	-1,1

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

De loontrekkende tewerkstelling kan worden opgedeeld in 4 grote economische sectoren. Deze opdeling is gebaseerd op de door het Steunpunt WSE gebruikte indeling van de NACE-sectoren. De primaire sector omvat de landbouw, bosbouw, visserij en de ontginning van delfstoffen. De secundaire sector bestaat uit de industrie, energie, afvalverwerking en bouw. De tertiaire sector omvat de handel en diensten inclusief transport en logistiek, horeca en toerisme en de uitzendsector. De quartaire sector ten slotte bestaat uit de non-profitsector met de overheidsdiensten, gezondheidszorg, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening.

De verdeling van de verschillende herkomstgroepen over de 4 economische sectoren verschilt. Bij nagenoeg alle groepen ligt het aandeel loontrekkenden in de primaire sector rond de 1%. Enkel bij de personen afkomstig uit de EU12-landen ligt dat duidelijk hoger (4%). Bij de personen van Belgische herkomst, de personen van de West- en Noord-EU15-landen en de buurlanden ligt het aandeel loontrekkenden in de primaire sector het laagst. Het aandeel in de secundaire sector ligt vooral bij de personen van Turkse herkomst opvallend hoger dan bij de andere herkomstgroepen. Het aandeel van loontrekkenden in deze sector is bij alle herkomstgroepen tussen 2009 en 2013 duidelijk gedaald. Terwijl het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector bij de personen van Belgische herkomst lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen, is dat in de quartaire sector net omgekeerd. Bij nagenoeg alle buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector tussen 50% en 55%. Enkel bij de personen van Turkse herkomst ligt dat aandeel duidelijk lager. Bij de quartaire sector scoren de personen van EU12-herkomst en van Turkse herkomst het laagst.

Figuur 6.1.3.b: Loontrekkenden per sector naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden in de 4 grote sectoren per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2013, begin van het jaar, in %

	Primaire sector			Secundaire sector		
	2009	2013	2009-2013 in ppt.	2009	2013	2009-2013 in ppt.
België	0,3	0,3	=	23,5	22,0	-1,5
Totaal EU	0,9	1,2	+0,3	24,7	22,4	-2,3
- Buurlanden	0,4	0,4	=	23,5	21,2	-2,3
- West- en Noord-EU15	0,3	0,3	=	17,4	16,6	-0,8
- Zuid-EU15	1,0	0,8	-0,2	27,5	23,7	-3,8
- EU12	3,3	3,6	+0,3	27,3	24,8	-2,5
Totaal niet-EU	1,6	1,0	-0,6	24,7	20,7	-4,0
- Europa niet-EU	0,6	0,5	-0,1	22,1	19,2	-2,9
- Turkije	2,3	1,2	-1,1	40,3	34,8	-5,5
- Maghreb	1,4	0,9	-0,5	25,7	21,9	-3,8
- Andere landen	1,8	1,3	-0,5	15,4	13,1	-2,3
	Tertiaire sector			Quartaire sector		
	2009	2013	2009-2013 in ppt.	2009	2013	2009-2013 in ppt.
België	39,1	39,8	+0,7	37,1	38,0	+0,9
Totaal EU	49,1	52,0	+2,9	25,2	24,5	-0,7
- Buurlanden	48,6	50,0	+1,4	27,4	28,4	+1,0
- West- en Noord-EU15	55,8	55,4	-0,4	26,6	27,6	+1,0
- Zuid-EU15	50,1	53,0	+2,9	21,5	22,4	+0,9
- EU12	45,8	54,3	+8,5	23,6	17,3	-6,3
Totaal niet-EU	49,6	53,0	+3,4	24,1	25,3	+1,2
- Europa niet-EU	49,9	53,7	+3,8	27,3	26,6	-0,7
- Turkije	41,9	46,6	+4,7	15,5	17,5	+2,0
- Maghreb	50,5	53,3	+2,8	22,4	23,9	+1,5
- Andere landen	53,4	55,8	+2,4	29,4	29,8	+0,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Inzake arbeidsregime kunnen de loontrekkenden op basis van de KSZ-gegevens opgedeeld worden in werkenden met een voltijdse arbeidsregeling, werkenden met een deeltijdse regeling en werkenden met een speciaal regime. Het speciale regime heeft betrekking op het werk in korte/onregelmatige contracten (uitzendarbeid, seizoenarbeid, gelegenheidsarbeid in land- en tuinbouw of in de horeca).

Vooral bij de loontrekkenden in een speciaal regime zijn de verschillen opvallend. Het aandeel personen met een niet-EU-herkomst in dit regime ligt 4 keer hoger dan het aandeel personen van Belgische herkomst. Bij de meeste EU-groepen ligt dit aandeel dubbel zo hoog als bij de personen van Belgische herkomst. Enkel de personen met een EU12-herkomst benaderen het hoge niveau van de niet-EU-groepen.

Figuur 6.1.3.c: Arbeidsregime naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden met een deeltijds en speciaal arbeidsregime per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2013, begin van het jaar, in %

	<i>Deeltijds arbeidsregime</i>			<i>Speciaal arbeidsregime</i>		
	<i>2009</i>	<i>2013</i>	<i>2009-2013 in ppt.</i>	<i>2009</i>	<i>2013</i>	<i>2009-2013 in ppt.</i>
België	30,1	33,1	+3,0	1,9	1,9	=
Totaal EU	28,8	32,4	+3,6	4,4	5,0	+0,6
- Buurlanden	29,6	32,3	+2,7	4,3	4,4	+0,1
- West- en Noord-EU15	26,2	28,0	+1,8	3,2	3,3	+0,1
- Zuid-EU15	28,0	31,0	+3,0	4,0	4,5	+0,5
- EU12	28,4	35,6	+7,2	6,1	7,1	+1,0
Totaal niet-EU	27,5	31,6	+4,1	8,0	7,9	-0,1
- Europa niet-EU	30,0	34,5	+4,5	6,1	6,0	-0,1
- Turkije	23,4	28,1	+4,7	8,5	8,4	-0,1
- Maghreb	24,8	28,9	+4,1	8,7	8,4	-0,3
- Andere landen	31,3	34,3	+3,0	8,0	8,0	=

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Ten slotte kunnen de loontrekkenden op basis van de KSZ-gegevens ook opgedeeld worden naar dagloonklasse. Hierbij wordt niet gewerkt met het werkelijke loon, maar met het brutoloon dat de werknemer zou ontvangen wanneer hij of zij de job in kwestie 1 dag voltijds zou uitvoeren.

Er blijkt inzake dagloonklasse een tweedeling tussen de groepen met een Belgische herkomst of een herkomst van de buurlanden of van de andere West- en Noord-EU15-landen enerzijds en de groepen met een EU12-herkomst of een niet-EU-herkomst anderzijds. Het aandeel van de laagste dagloonklasse ligt bij de EU12- en niet-EU-groepen beduidend hoger. Bij de personen met Belgische herkomst en de personen afkomstig uit de buurlanden of de andere West- en Noord-EU15-landen ligt het aandeel van de hoogste dagloonklasse duidelijk hoger. De personen afkomstig van de Zuid-EU15-landen nemen een middenpositie in tussen beide groepen.

Dat het aandeel in de laagste dagloonklasse tussen 2009 en 2013 is afgenomen en het aandeel in de hoogste dagloonklasse is toegenomen, hangt samen met de algemene stijging van de lonen in deze periode. De loongegevens waarop de verdeling per dagloonklasse in de figuur gebaseerd is, werden niet gecorrigeerd voor inflatie. Toch valt op dat het aandeel personen in de hoogste dagloonklasse bij de personen van Belgische herkomst veel sterker is gestegen dan bij de andere herkomstgroepen. Bij de personen met een EU12-herkomst is dat aandeel zelfs afgenomen.

Figuur 6.1.3.d: Dagloonklasse naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden met een dagloon* lager dan 100 euro en hoger dan 150 euro per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2013, begin van het jaar, in %

	Dagloon < 100 euro			Dagloon > 150 euro		
	2009	2013	2009-2013 in ppt.	2009	2013	2009-2013 in ppt.
België	34,8	25,3	-9,5	23,1	30,9	+7,8
Totaal EU	49,2	42,8	-6,4	15,5	18,0	+2,5
- Buurlanden	46,3	37,0	-9,3	18,2	22,5	+4,3
- West- en Noord-EU15	39,1	30,6	-8,5	29,5	33,4	+3,9
- Zuid-EU15	51,7	41,8	-9,9	10,6	15,1	+4,5
- EU12	61,0	60,3	-0,7	8,5	7,5	-1,0
Totaal niet-EU	65,8	55,8	-10,0	5,7	8,1	+2,4
- Europa niet-EU	69,3	60,5	-8,8	6,2	7,6	+1,4
- Turkije	60,1	49,1	-11,0	3,6	6,2	+2,6
- Maghreb	62,8	50,2	-12,6	5,2	8,6	+3,4
- Andere landen	70,5	61,5	-9,0	7,2	9,0	+1,8

* Dagloon niet gecorrigeerd voor inflatie.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

6.1.4. Werkloosheid

De werkloosheid kan op basis van verschillende bronnen in kaart gebracht worden. Eerst wordt stil gestaan bij de gegevens van de EAK-survey die internationale vergelijkingen mogelijk maakt. Daarna worden de administratieve KSZ-data besproken die het mogelijk maken om in te zoomen op de situatie van specifieke herkomstgroepen.

Er moet in wat volgt rekening gehouden worden met een belangrijk verschil in definitie van werkloosheid tussen de EAK-survey en de administratieve gegevens van de KSZ. Werklozen zijn in de EAK-survey personen zonder betrekking die werk zoeken, daarvoor concrete stappen hebben gezet gedurende de laatste 4 weken en bovendien binnen de 2 weken kunnen beginnen met werken, evenals de personen zonder betrekking die een job hebben die binnen de 3 maanden begint. Bij de KSZ-data gaat het om werkzoekenden na voltijdse tewerkstelling met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na een vrijwillig deeltijdse job met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies, met wachttuitkering of overbruggingsuitkering (exclusief jongeren in de wachttijd/beroepsinschakelingstijd). Het gaat dus in tegenstelling tot bij de EAK-survey enkel om uitkeringsgerechtigde werklozen. Op basis van de EAK- en KSZ-gegevens kan een werkloosheidsgraad berekend worden: het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking. De beroepsbevolking zijn de personen op arbeidsleeftijd die actief zijn op de arbeidsmarkt, hetzij als werkende, hetzij als werkzoekende.

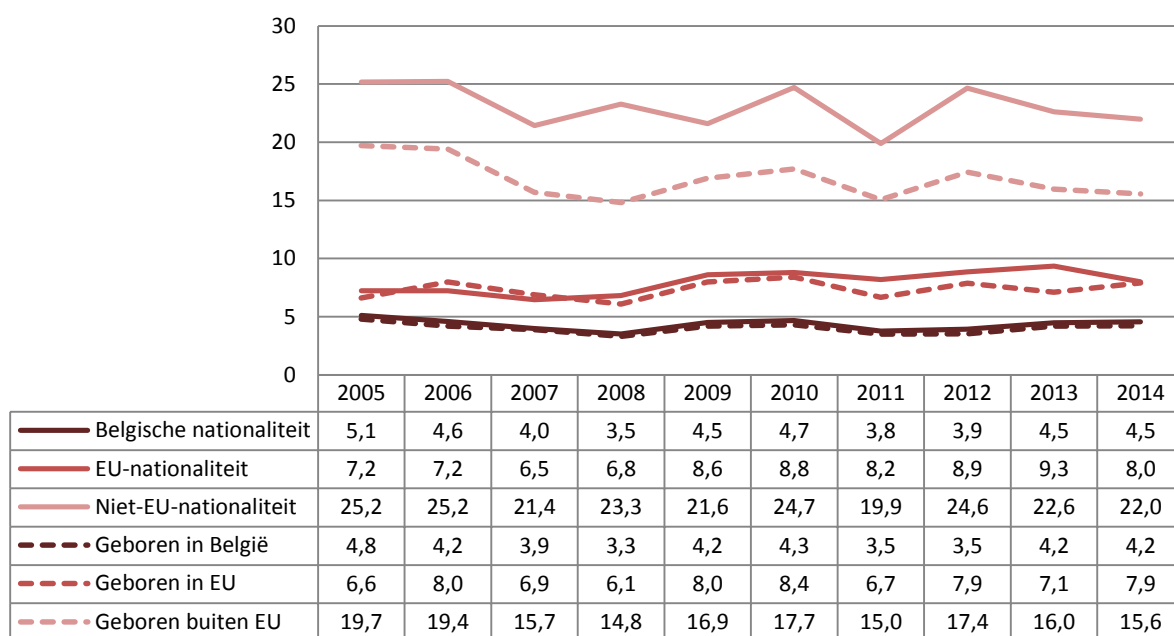
De ILO-werkloosheidsgraad lag volgens de EAK-survey van 2014 bij personen met een niet-EU-nationaliteit 5 keer hoger dan bij Belgen en 3 keer hoger dan bij personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen). Ook naar geboorteland is er een opmerkelijk maar iets kleiner verschil. De werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU ligt bijna 4 keer hoger dan bij de personen geboren in België en dubbel zo hoog als bij personen geboren binnen de EU (buiten België).

Naar geslacht blijkt dat in 2014 de werkloosheidsgraad bij vrouwen geboren buiten de EU min of meer op hetzelfde niveau ligt als de werkloosheidsgraad bij mannen geboren buiten de EU. In 2013

was dat verschil nog duidelijk groter. Over de werkloosheidssituatie en -evolutie van mannen en vrouwen geboren binnen de EU kan weinig gezegd worden wegens de te kleine aantallen van deze groepen in de steekproef van de EAK-survey.

Figuur 6.1.4.a: Werkloosheidsgraad op basis van EAK-survey

Werkloosheidsgraad naar huidige nationaliteit en geboorteland, 15-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in %*

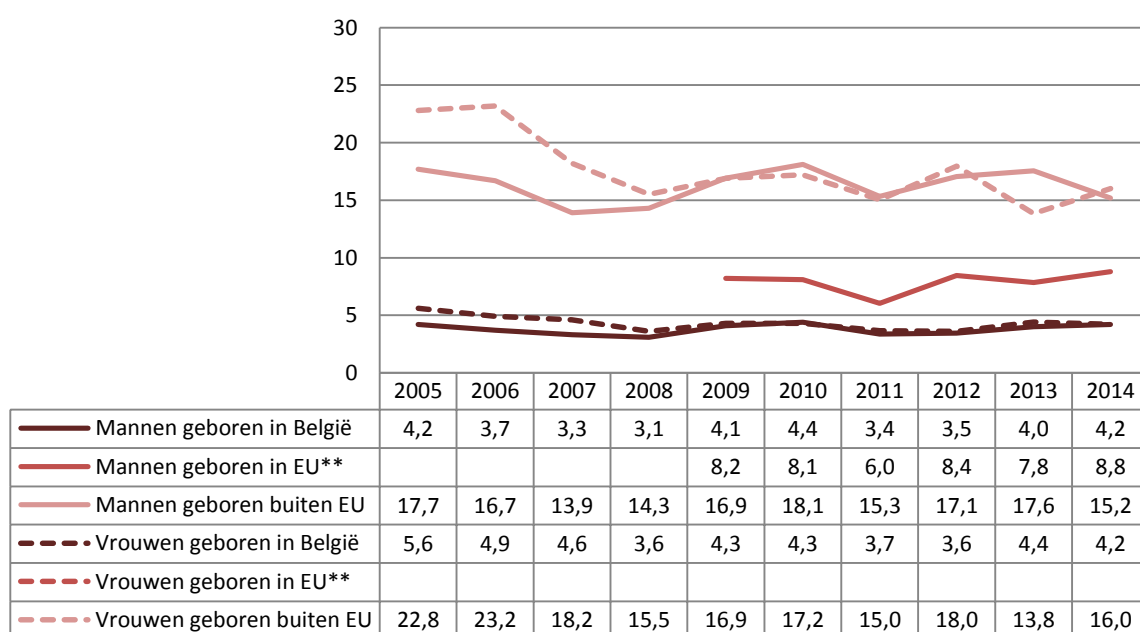

* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Figuur 6.1.4.b: Werkloosheidsgraad naar geslacht op basis van EAK-survey

Werkloosheidsgraad van mannen en vrouwen naar geboorteland, 15-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in %*

* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

** Geen cijfers beschikbaar voor mannen geboren in EU tot 2008 en vrouwen geboren in EU wegens te kleine aantallen in de EAK-steekproef.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van de werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU in 2014 een plaats haalt in de middenmoot van de EU15-landen en Belgische gewesten. Vlaanderen scoort beter dan het EU15-gemiddelde. De kloof tussen de werkloosheidsgraad van personen geboren in het land en de werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU ligt in Vlaanderen wel iets hoger dan het EU15-gemiddelde.

Figuur 6.1.4.c: Werkloosheidsgraad Europees vergeleken

Werkloosheidsgraad van personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide werkloosheidsgraden, 15-64 jaar, EU15-landen* en Belgische gewesten, 2014, jaargemiddelde, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
VK	6,1	8,2	2,1
Ierland	11,0	14,0	3,0
Portugal	14,2	18,3	4,1
Italië	12,3	16,7	4,4
Oostenrijk	4,7	12,0	7,3
Nederland	6,7	14,5	7,8
Denemarken	6,0	13,8	7,8
Frankrijk	9,5	19,1	9,6
Luxemburg	4,4	14,3	9,9
Griekenland	25,8	36,2	10,4
Vlaams Gewest	4,2	15,6	11,4
Finland	8,3	20,3	12,0
Spanje	22,8	35,2	12,4
Zweden	6,2	19,3	13,1
Brussels Gewest	14,8	29,3	14,4
België	6,9	23,5	16,6
Waals Gewest	10,6	29,3	18,7
EU15	9,9	19,3	9,4

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking SVR.

De administratieve KSZ-data maken het mogelijk om te focussen op de werkloosheidssituatie van specifieke herkomstgroepen. Het gaat om personen die als werkzoekend worden beschouwd door de nomenclatuur van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Dat zijn werkzoekenden na voltijdse tewerkstelling met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na een vrijwillig deeltijdse job met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies, met wachttijd of overbruggingsuitkering (exclusief jongeren in wachttijd/beroepsinschakelingstijd). Het gaat dus in tegenstelling tot bij de EAK-survey enkel om uitkeringsgerechtigde werklozen.

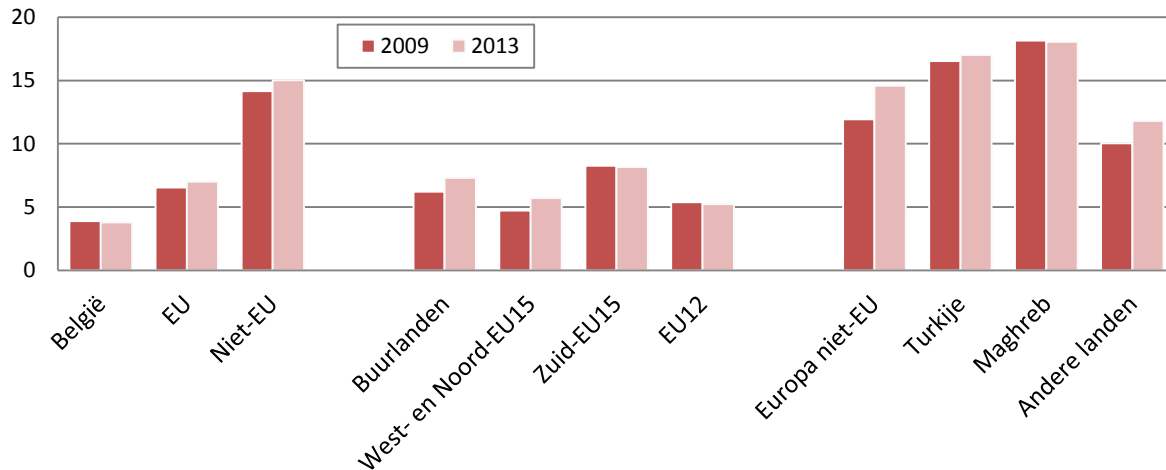
De werkloosheidsgraad van personen van buitenlandse herkomst ligt duidelijk hoger dan bij de personen van Belgische herkomst, zeker bij de personen afkomstig van buiten de EU. Bij de personen van Belgische herkomst ligt de werkloosheidsgraad het laagst (4% in 2013). Bij de personen van niet-EU-herkomst ligt de werkloosheidsgraad bijna 4 keer hoger (15%).

Opgesplitst naar herkomstgroep ligt de werkloosheidsgraad het hoogst bij personen met een Maghrebijnse herkomst (18%), Turkse herkomst (17%) en Europese niet-EU-herkomst (15%).

De werkloosheidsgraad is bij de meeste buitenlandse herkomstgroepen sinds 2009 licht gestegen, met telkens een piek in 2010. Die stijging is het grootst bij de personen afkomstig van de Europese niet-EU-landen.

Figuur 6.1.4.d: Werkloosheidsgraad op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad per herkomstgroep, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2013, begin van het jaar, in %

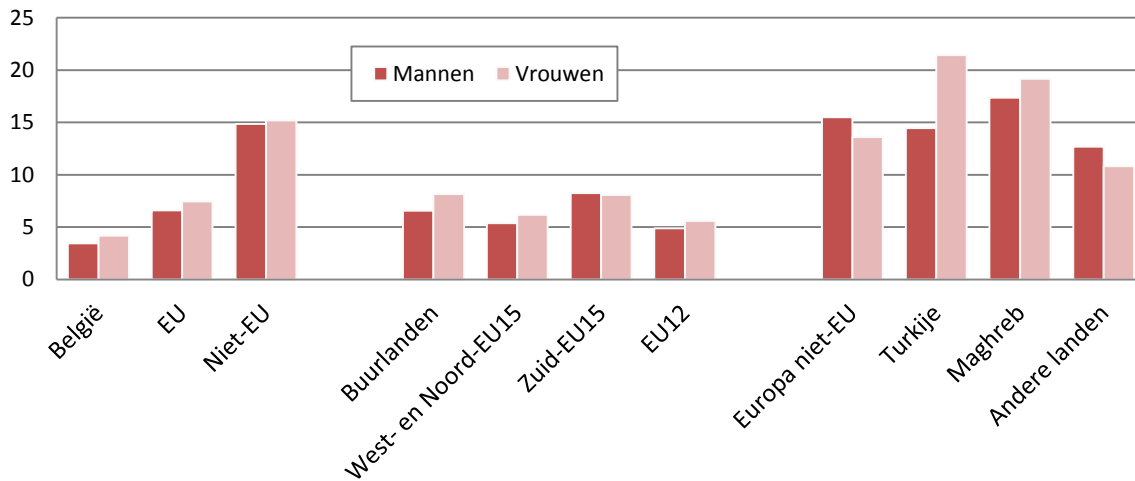
	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
België	3,9	4,4	4,1	3,8	3,8	-0,1
Totaal EU	6,5	7,8	7,2	6,9	7,0	+0,5
- Buurlanden	6,2	7,6	7,3	7,0	7,3	+1,1
- West- en Noord-EU15	4,7	6,2	5,7	5,7	5,7	+1,0
- Zuid-EU15	8,3	9,8	8,6	8,2	8,2	-0,1
- EU12	5,4	6,0	5,5	5,2	5,2	-0,2
Totaal niet-EU	14,2	16,5	15,0	14,3	15,0	+0,8
- Europa niet-EU	11,9	14,6	13,7	13,4	14,6	+2,7
- Turkije	16,5	19,4	16,7	15,7	17,0	+0,5
- Maghreb	18,1	20,6	18,6	17,8	18,0	-0,1
- Andere landen	10,0	12,0	11,4	11,2	11,8	+1,8

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Als enkel gekeken wordt naar de grote herkomstgroepen (Belgische herkomst, EU-herkomst en niet-EU-herkomst) blijkt er op basis van de KSZ-gegevens inzake werkloosheid weinig verschil naar geslacht. Dat is er wel als ingezoomd wordt op de meer gedetailleerde herkomstgroepen. Zo ligt de werkloosheidsgraad bij vrouwen van Turkse en Maghrebijnse herkomst hoger dan bij mannen van die herkomstgroepen. Bij personen met een Europese niet-EU-herkomst en bij de groep 'andere' landen is het net omgekeerd: daar is de werkloosheidsgraad bij mannen hoger dan bij vrouwen.

Figuur 6.1.4.e: Werkloosheidsgraad naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad van mannen en vrouwen per herkomstgroep, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2013 (grafiek) en evolutie (tabel), begin van het jaar, in %

		2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
Mannen	België	3,1	3,8	3,5	3,3	3,5	+0,4
	Totaal EU	5,5	7,1	6,4	6,1	6,6	+1,1
	- Buurlanden	5,1	6,6	6,3	6,0	6,6	+1,5
	- West- en Noord-EU15	4,2	5,7	5,2	5,5	5,4	+1,2
	- Zuid-EU15	7,4	9,3	8,0	7,7	8,3	+0,9
	- EU12	4,0	5,1	4,9	4,7	4,9	+0,9
	Totaal niet-EU	13,8	16,6	14,7	13,8	14,9	+1,1
	- Europa niet-EU	12,6	15,8	14,2	14,1	15,5	+2,9
	- Turkije	13,1	16,6	13,9	12,8	14,5	+1,4
- Maghreb	17,9	20,6	18,0	16,8	17,4	-0,5	
- Andere landen	10,6	13,0	12,1	11,8	12,7	+2,1	
Vrouwen	België	4,7	5,1	4,8	4,5	4,2	-0,5
	Totaal EU	7,8	8,7	8,1	7,8	7,5	-0,3
	- Buurlanden	7,6	8,7	8,5	8,2	8,2	+0,6
	- West- en Noord-EU15	5,4	6,8	6,4	5,9	6,2	+0,8
	- Zuid-EU15	9,4	10,3	9,3	9,0	8,1	-1,3
	- EU12	7,0	6,9	6,1	5,8	5,6	-1,4
	Totaal niet-EU	14,7	16,3	15,4	15,0	15,2	+0,5
	- Europa niet-EU	11,1	13,3	13,1	12,7	13,6	+2,5
	- Turkije	23,0	24,4	21,7	20,9	21,4	-1,6
- Maghreb	18,7	20,5	19,6	19,5	19,2	+0,5	
- Andere landen	9,4	10,9	10,7	10,6	10,8	+1,4	

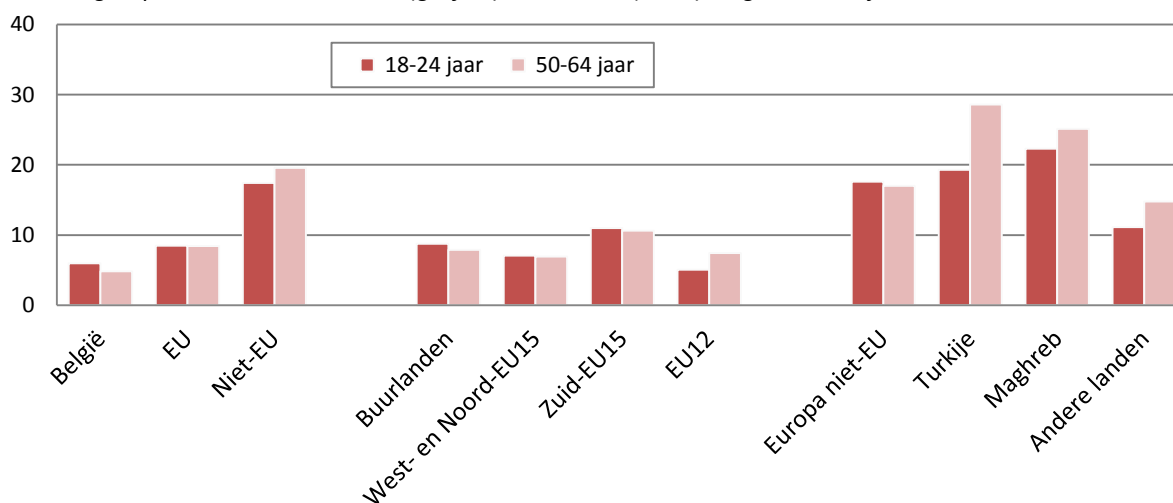
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Bij de werkloosheidsgraad van jongeren (18-24 jaar) (exclusief jongeren in wachttijd/ beroepsinschakelingstijd) zijn gelijkaardige verschillen te zien als bij de totale bevolking. De werkloosheidsgraad ligt bij jongeren van Maghrebijnse herkomst in 2013 bijna 4 keer hoger dan bij jongeren van Belgische herkomst (22% tegenover 6%). De werkloosheidsgraad bij jongeren van Turkse herkomst (19%) en van de Europese landen buiten de EU (18%) ligt 3 keer hoger dan de werkloosheidsgraad van jongeren van Belgische herkomst. Bij de jongeren afkomstig van een Zuid-EU15-land en de 'andere' landen (telkens 11%) ligt de werkloosheidsgraad bijna dubbel zo hoog als

bij de jongeren van Belgische herkomst. Bij de oudste leeftijdsgroep zijn de verschillen tussen de groep personen van Belgische herkomst en de buitenlandse herkomstgroepen nog groter. Bij de personen van Belgische herkomst van 50 tot en met 64 jaar ligt de werkloosheidsgraad in 2013 op 5%. Bij de groep ouderen van Turkse herkomst en Maghrebijnse herkomst ligt dat respectievelijk 6 en 5 keer hoger. Ook de andere herkomstgroepen die bij de jongeren minder goed scoren, doen dat ook bij de ouderen.

Figuur 6.1.4.f: Werkloosheidsgraad naar leeftijd op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad van personen van 18 tot en met 24 jaar en van personen van 50 tot en met 64 jaar per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2013 (grafiek) en evolutie (tabel), begin van het jaar, in %

		2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
18-24 jaar	België	5,2	6,7	5,8	5,4	5,9	+0,7
	Totaal EU	8,0	10,3	8,8	8,0	8,5	+0,5
	- Buurlanden	7,6	10,1	8,9	8,2	8,7	+1,1
	- West- en Noord-EU15	7,4	7,5	7,2	5,5	7,1	-0,3
	- Zuid-EU15	9,7	13,0	10,5	9,6	11,0	+1,3
	- EU12	6,4	6,8	5,9	5,7	5,1	-1,3
	Totaal niet-EU	15,9	19,5	16,4	15,8	17,4	+1,5
	- Europa niet-EU	14,2	17,3	16,4	16,5	17,6	+3,4
	- Turkije	17,5	22,3	17,3	16,8	19,3	+1,8
	- Maghreb	20,4	24,4	20,6	20,2	22,3	+1,9
- Andere landen	9,9	12,3	11,0	10,1	11,1	+1,2	
50-64 jaar	België	6,0	6,2	5,8	5,4	4,8	-1,2
	Totaal EU	9,4	9,8	9,4	9,0	8,4	-1,0
	- Buurlanden	8,3	8,6	8,3	8,1	7,9	-0,4
	- West- en Noord-EU15	6,1	7,0	6,8	6,5	6,9	+0,8
	- Zuid-EU15	12,9	13,3	12,7	12,2	10,6	-2,3
	- EU12	10,5	10,4	9,6	8,6	7,4	-3,1
	Totaal niet-EU	19,9	21,5	20,8	20,0	19,5	-0,4
	- Europa niet-EU	13,7	16,1	16,4	16,5	17,0	+3,3
	- Turkije	33,9	35,3	32,2	29,8	28,6	-5,3
	- Maghreb	28,3	29,4	28,5	27,1	25,1	-3,2
- Andere landen	13,6	14,9	14,8	14,6	14,8	+1,2	

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

Het aandeel langdurige werklozen (langer dan 1 jaar) en zeer langdurige werklozen (langer dan 2 jaar) in het totaal aantal werklozen ligt telkens het hoogst bij de personen van Belgische herkomst. Bij deze groep lag het aandeel langdurige werklozen in 2013 op 48%. Bij de meeste andere herkomstgroepen ligt dat aandeel net boven de 40%. Bij de zeer langdurige werklozen ligt het aandeel bij de personen van Belgische herkomst op 31%. Bij de andere herkomstgroepen schommelt dat rond de 20%.

Wel is het zo dat het aandeel langdurige werklozen bij de personen van Belgische herkomst tussen 2009 en 2013 is gedaald terwijl het bij nagenoeg alle andere herkomstgroepen is gestegen. Bij de zeer langdurige werklozen is er sprake van een daling tussen 2009 en 2013 bij de personen van Belgische herkomst en EU-herkomst, maar een stijging bij de personen van niet-EU-herkomst.

Figuur 6.1.4.g: Langdurig en zeer langdurig werklozen naar herkomstgroep

Aandeel langdurig werklozen (langer dan 1 jaar) en zeer langdurig werklozen (langer dan 2 jaar) in het totaal aantal werklozen per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2013, begin van het jaar, in %

	% langdurig werklozen			% zeer langdurig werklozen		
	2009	2013	2009-2013 in ppt.	2009	2013	2009-2013 in ppt.
België	50,8	47,7	-3,1	36,3	30,6	-5,7
Totaal EU	39,6	41,1	+1,5	23,7	20,8	-2,9
- Buurlanden	40,0	41,9	+1,9	24,2	21,4	-2,8
- West- en Noord-EU15	43,8	43,2	-0,6	25,8	22,6	-3,2
- Zuid-EU15	38,3	40,9	+2,6	22,8	21,0	-1,8
- EU12	40,3	38,5	-1,8	23,3	17,6	-5,7
Totaal niet-EU	35,6	41,5	+5,9	16,8	18,5	+1,7
- Europa niet-EU	34,5	44,0	+9,5	14,3	18,0	+3,7
- Turkije	36,7	40,7	+4,0	18,2	18,4	+0,2
- Maghreb	36,3	42,5	+6,2	17,6	19,5	+1,9
- Andere landen	33,6	39,9	+6,3	15,1	17,5	+2,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

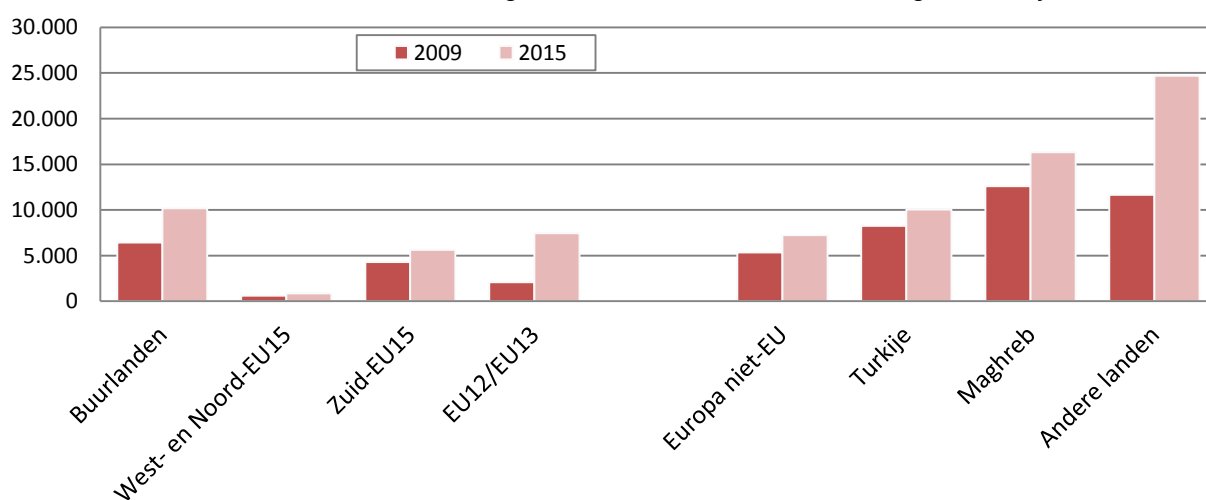
Zoals reeds gesteld, hebben de KSZ-gegevens over werkloosheid enkel betrekking op de uitkeringsgerechtigde werklozen. Verschillende groepen die traditioneel als werkzoekend worden beschouwd, zijn daardoor niet opgenomen in de KSZ-cijfers. Dat is wel het geval in de cijfers van de VDAB over de niet-werkende werkzoekenden. Het gaat daarbij niet alleen om uitkeringsgerechtigde werkzoekenden, maar ook om bijkomende categorieën als de jongeren in wachttijd/beroepsinschakelingstijd, de vrij ingeschreven werkzoekenden (werkzoekenden die geen recht op uitkeringen hebben maar die zich als werkzoekende laten inschrijven) en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden (werkzoekenden ten laste van het OCMW, werkzoekenden die door de FOD Sociale Zekerheid erkend zijn als persoon met een handicap, werkzoekenden in deeltijds onderwijs en werkzoekenden uitgesloten van het recht op uitkering).

Het verschil tussen de KSZ- en VDAB-benadering van werkloosheid wordt duidelijk als het aantal werklozen volgens beide bronnen wordt vergeleken. Begin 2013 zijn er volgens de KSZ 137.905 uitkeringsgerechtigde werklozen in het Vlaamse Gewest. De VDAB telt op hetzelfde moment 191.987 niet-werkende werkzoekenden. Het aantal niet-werkende werkzoekenden volgens de VDAB ligt daarmee 39% hoger dan het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen volgens de KSZ. De gegevens over het aantal niet-werkende werkzoekenden ingeschreven bij de VDAB kunnen opgesplitst worden naar origine. Dat gebeurt op basis van de huidige nationaliteit en de vorige nationaliteit(en) van de

persoon zelf (men gaat maximaal 3 nationaliteiten terug). Met de geboortenationaliteit van de ouders wordt door de VDAB in tegenstelling tot bij de KSZ-herkomstgegevens geen rekening gehouden. Uit deze opdeling naar origine blijkt dat het aantal niet-werkende werkzoekenden bij alle herkomstgroepen tussen 2009 en 2015 is toegenomen. De mate waarin dat is gebeurd, verschilt echter van groep tot groep. Het aantal niet-werkende werkzoekenden van Belgische origine is toegenomen met een factor 1,2. Bij de niet-werkende werkzoekenden van EU-origine en niet-EU-origine gaat het respectievelijk om een factor 1,8 en 1,5. Bij 2 groepen is het aantal niet-werkende werkzoekenden de afgelopen jaren meer dan verdubbeld. Dat is het geval bij personen uit de EU12/EU13-landen (x 3,6) en personen uit de restgroep 'andere landen' (x 2,1).

Figuur 6.1.4.h: Niet-werkende werkzoekenden op basis van administratieve VDAB-data

Aantal niet-werkende werkzoekenden naar origine*, Vlaams Gewest, 2009-2015, begin van het jaar

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015/2009
België	126.821	153.371	136.335	127.226	135.853	148.753	147.328	1,16
Totaal EU	13.401	17.829	16.823	16.971	19.592	22.559	24.105	1,80
- Buurlanden	6.417	8.500	8.007	7.869	8.926	10.079	10.168	1,58
- West- en Noord-EU15	606	842	770	760	784	867	872	1,44
- Zuid-EU15	4.298	5.300	4.604	4.564	5.065	5.578	5.623	1,31
- EU12/EU13**	2.080	3.187	3.442	3.778	4.817	6.035	7.442	3,58
Totaal niet-EU	37.815	49.175	46.676	47.790	54.582	58.258	58.264	1,54
- Europa niet-EU	5.340	7.048	7.577	7.621	8.319	7.116	7.220	1,35
- Turkije	8.241	10.810	9.236	8.811	10.257	10.549	10.036	1,22
- Maghreb	12.589	15.987	14.123	14.366	15.947	16.731	16.329	1,30
- Andere landen	11.645	15.330	15.740	16.992	20.059	23.862	24.679	2,12
Algemeen totaal	178.037	220.375	199.834	191.987	210.027	229.570	229.697	1,29

* Op basis van de huidige nationaliteit en vorige nationaliteit(en) van de persoon (men gaat maximaal 3 nationaliteiten terug). Met de geboortenationaliteit van de ouders wordt geen rekening gehouden.

** Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen (inclusief Kroatië).

Bron: VDAB, bewerking SVR.

6.1.5. Niet-beroepsactieven

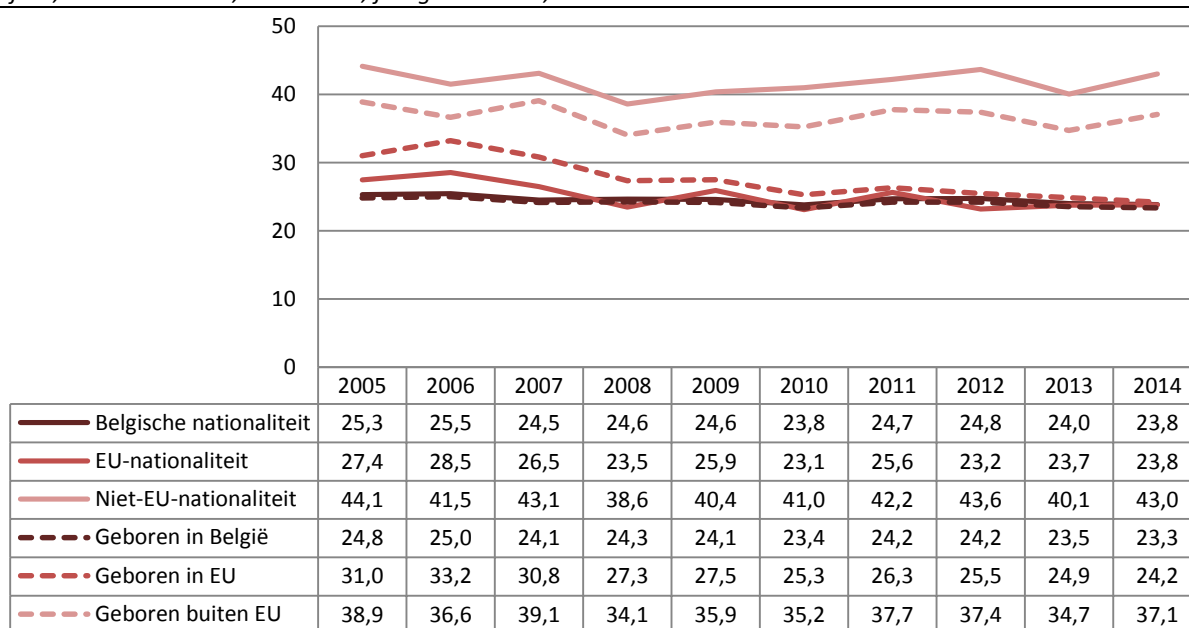
Naast werkend of werkzoekend kunnen mensen op arbeidsleeftijd ook om uiteenlopende redenen niet actief zijn op de arbeidsmarkt. Het gaat onder meer om studenten, huismannen en -vrouwen, arbeidsongeschikten en (vervroegd) gepensioneerden. Het aandeel niet-beroepsactieven ligt bij bepaalde nationaliteits- en herkomstgroepen systematisch hoger dan bij andere groepen.

Volgens de EAK-survey lag het aandeel niet-beroepsactieven in het totaal aantal personen op arbeidsleeftijd bij personen met een niet-EU-nationaliteit in 2014 in het Vlaamse Gewest op 43%. Dat is 19 procentpunten hoger dan bij Belgen en bij personen met een nationaliteit van binnen de Europese Unie (exclusief Belgen). De kloof tussen niet-EU-burgers en Belgen schommelt sinds 2005 tussen 14 en 19 procentpunten.

Door te kijken naar geboorteland in plaats van huidige nationaliteit kan een deel van de groep personen die in de loop der jaren Belg is geworden, mee in rekening worden gebracht. Het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren buiten de Europese Unie (37%) ligt duidelijk lager dan het aandeel niet-beroepsactieven bij personen met een nationaliteit van buiten de EU. Maar ook bij deze groep blijft er nog steeds een kloof van respectievelijk 14 en 13 procentpunten bestaan met het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren in België en personen geboren in de Europese Unie (buiten België).

Figuur 6.1.5.a: Niet-beroepsactieven op basis van EAK-survey

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd naar huidige nationaliteit en geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in %*

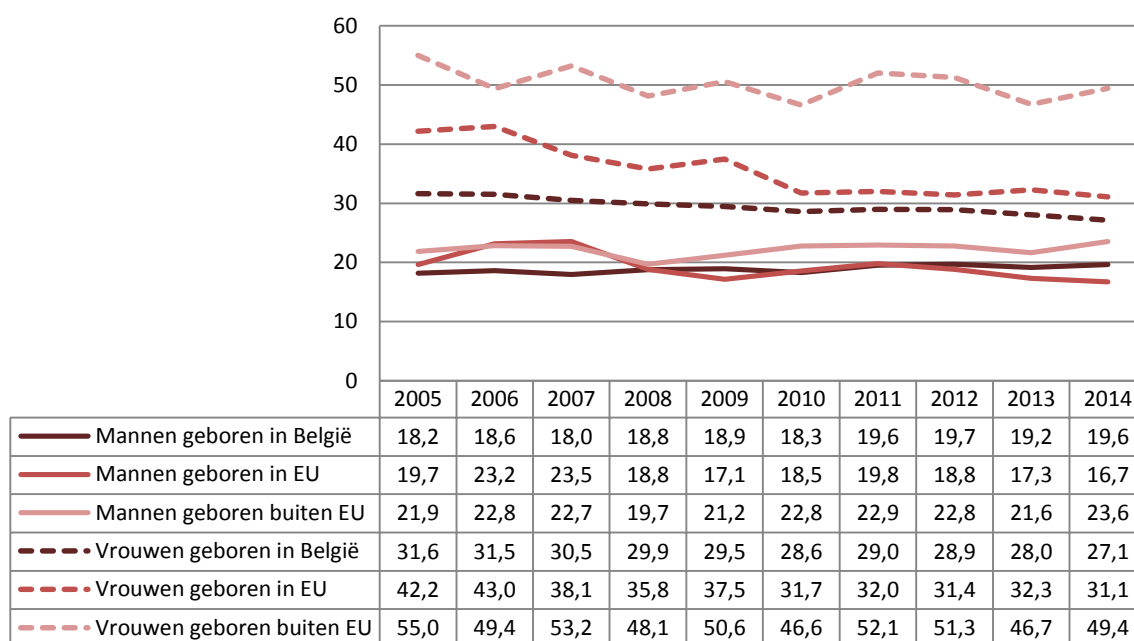
* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Vooraf bij de niet-Europese vrouwen ligt het aandeel niet-beroepsactieven hoog. Van de vrouwen geboren buiten de EU gaat het om bijna de helft, bij de mannen om een kwart. Dat ligt respectievelijk 22 en 4 procentpunten hoger dan bij de vrouwen en mannen geboren in België. Het aandeel niet-beroepsactieven bij de vrouwen geboren buiten de EU schommelt sinds 2006 rond 50%.

Figuur 6.1.5.b: Niet-beroepsactieven naar geslacht op basis van EAK-survey

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd bij mannen en vrouwen naar geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2005-2014, jaargemiddelde, in %*

* In 2005 en 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren buiten de EU lager ligt dan in Vlaanderen. Enkel in België in zijn geheel en de andere Belgische gewesten ligt het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren buiten de EU nog hoger. Als gekeken wordt naar het verschil met het aandeel niet-beroepsactieven bij de personen geboren in het land zelf, blijkt dit enkel in Nederland nog iets hoger te liggen dan in Vlaanderen.

Figuur 6.1.5.c: Niet-beroepsactieven Europees vergeleken

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd bij personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide aandelen, 20-64 jaar, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2014, jaargemiddelde, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Griekenland	28,3	19,8	-8,5
Italië	32,3	27,4	-4,9
Spanje	21,9	17,1	-4,8
Portugal	21,9	17,3	-4,6
Luxemburg	27,8	24,5	-3,3
Ierland	24,4	32,1	7,7
VK	18,8	26,8	8,0
Finland	20,3	29,9	9,6
Frankrijk	21,9	31,7	9,8
Oostenrijk	20,4	30,7	10,3
Zweden	12,2	22,9	10,7
Waals Gewest	28,5	40,4	11,9
België	25,3	37,2	11,9
Brussels Gewest	26,4	39,2	12,8
Denemarken	18,0	31,2	13,2
Vlaams Gewest	23,3	37,1	13,7
Nederland	17,4	31,4	14,0
EU15	21,8	26,6	4,8

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

** Cijfers voor het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hebben betrekking op 2013.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking SVR.

Volgende groepen op arbeidsleeftijd worden in de administratieve data van de KSZ beschouwd als niet-beroepsactieven: vrijgestelde werklozen, personen rechtgevend op kinderbijslag (studenten), personen met een (equivalent) leefloon, personen op (vervroegd) pensioen, personen met een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid en personen met een tegemoetkoming wegens handicap. Hierbij moet opgemerkt worden dat een aantal groepen die klassiek als beroepsactief worden beschouwd, niet als zodanig geregistreerd staan in de KSZ omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten. Zij worden in de KSZ-gegevens beschouwd als niet-beroepsactieven.

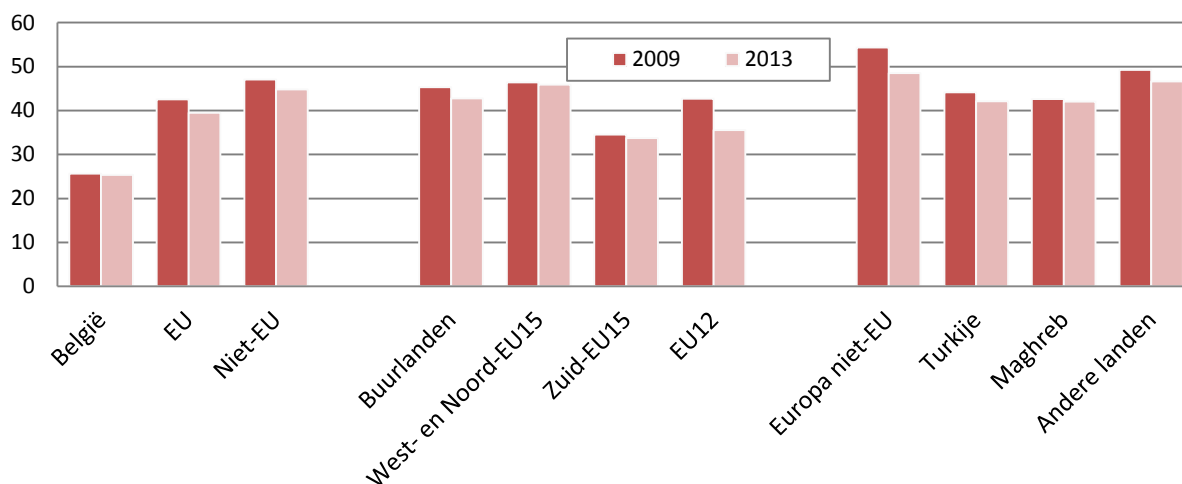
De administratieve gegevens van de KSZ bevestigen in grote lijnen de bevindingen van de EAK-survey. Er bestaat een duidelijk verschil tussen het aandeel niet-beroepsactieven bij personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst. In 2013 lag het aandeel niet-beroepsactieven bij de personen van Belgische herkomst op 25%. Dat is 15 procentpunten lager dan bij personen met een EU-herkomst en 20 procentpunten lager dan bij personen met een niet-EU-herkomst. Bij het relatief hoge aandeel niet-beroepsactieven bij de personen met een EU-herkomst dient opgemerkt te worden dat een deel van deze groep tewerkgesteld is als uitgaande grensarbeider, als werknemer van een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid of als Europees ambtenaar en daardoor door de KSZ niet beschouwd wordt als beroepsactief. Mogelijk is dit ook een verklaring voor het feit dat het aandeel

niet-beroepsactieven hoger ligt bij personen afkomstig van de buurlanden en de West- en Noord-EU-landen dan bij de personen afkomstig van de Zuid-EU-landen en de EU12-landen. Bij alle niet-EU-groepen ligt het aandeel niet-beroepsactieven boven 40%. Bij de personen afkomstig van een Europees land van buiten de EU gaat het om 49%, bij de personen afkomstig uit de restgroep 'andere landen' om 47%.

Bij alle herkomstgroepen is het aandeel niet-beroepsactieven tussen 2009 en 2013 gedaald. De grootte van de daling varieert wel sterk. Grootste daler zijn de personen met een EU12-herkomst (-7 procentpunten tussen 2009 en 2013). Daarna volgen de personen afkomstig van een Europees land buiten de EU (-6 procentpunten). Bij de personen van Belgische herkomst blijft de daling beperkt tot 0,3 procentpunten. Daardoor is de kloof tussen de meeste buitenlandse herkomstgroepen en de personen van Belgische herkomst tussen 2009 en 2013 iets afgenomen. Bij de EU-groepen is die kloof gedaald van 17 naar 14 procentpunten, bij de niet-EU-groepen van 21 naar 19 procentpunten.

Figuur 6.1.5.d: Niet-beroepsactieven op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd per herkomstgroep, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2013, begin van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
België	25,7	25,6	25,4	25,4	25,4	-0,3
Totaal EU	42,6	42,0	41,2	40,3	39,5	-3,1
- Buurlanden	45,3	44,9	44,1	43,4	42,8	-2,5
- West- en Noord-EU15	46,4	46,2	46,5	46,4	45,9	-0,5
- Zuid-EU15	34,5	34,4	34,2	33,7	33,7	-0,8
- EU12	42,7	40,7	38,8	37,0	35,5	-7,2
Totaal niet-EU	47,1	46,7	45,7	45,0	44,8	-2,3
- Europa niet-EU	54,3	54,1	52,4	50,6	48,5	-5,8
- Turkije	44,1	43,6	42,7	42,1	42,1	-2,0
- Maghreb	42,7	42,4	41,9	41,7	42,0	-0,6
- Andere landen	49,3	48,7	47,3	46,6	46,7	-2,6

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

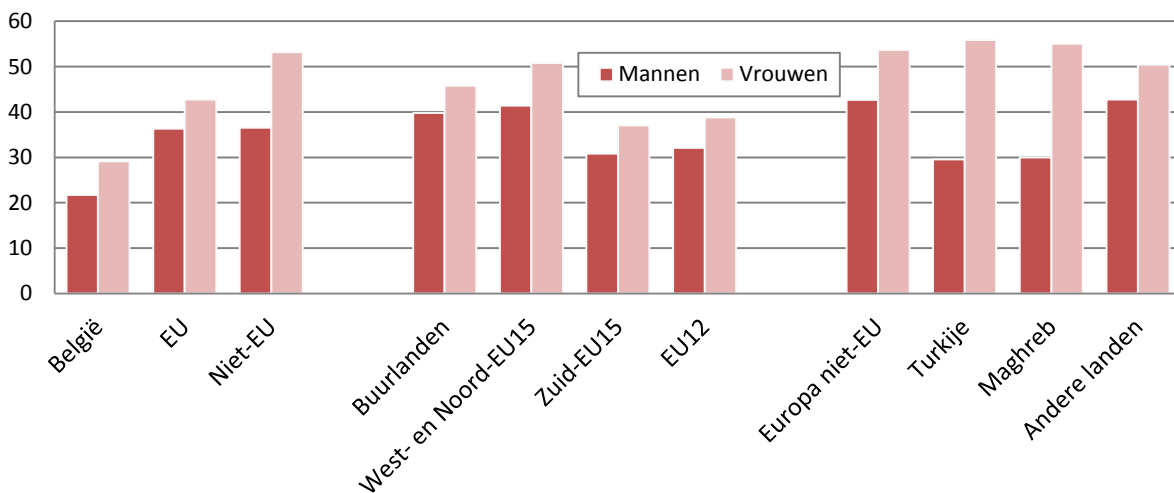
Het aandeel niet-beroepsactieven ligt bij alle herkomstgroepen beduidend hoger bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt het aandeel niet-beroepsactieve vrouwen telkens boven de 50%. De vrouwen van Turkse herkomst scoren met 56% het hoogst. Bij deze herkomstgroep is de kloof tussen het aandeel niet-

beroepsactiviteiten bij mannen en vrouwen ook het hoogst (26 procentpunten). Bij de personen van Maghrebijnse herkomst is die kloof slechts beperkt kleiner (25 procentpunten). Bij alle andere herkomstgroepen is die kloof beduidend kleiner.

Positief is wel dat het aandeel niet-beroepsactiviteiten bij vrouwen in de periode 2009-2013 bij alle herkomstgroepen sterker is gedaald dan bij de mannen, waardoor de genderkloof in alle groepen is afgenomen. Grootste dalers zijn de vrouwen met een EU12-herkomst (-9 procentpunten) en de vrouwen van Europese niet-EU-herkomst (-6 procentpunten).

Figuur 6.1.5.e: Niet-beroepsactiviteiten naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel niet-beroepsactiviteiten in de bevolking op arbeidsleeftijd bij mannen en vrouwen per herkomstgroep, 18-64 jaar, Vlaams Gewest, 2013 (grafiek) en evolutie (tabel), begin van het jaar, in %

		2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
Mannen	België	20,8	21,3	21,4	21,4	21,7	+0,9
	Totaal EU	38,4	38,4	37,8	36,8	36,3	-2,1
	- Buurlanden	41,5	41,5	40,8	40,1	39,8	-1,7
	- West- en Noord-EU15	41,0	41,2	41,8	41,5	41,4	+0,4
	- Zuid-EU15	31,1	31,3	31,1	30,6	30,8	-0,3
	- EU12	36,9	36,6	35,4	33,4	32,1	-4,9
	Totaal niet-EU	37,6	37,8	37,0	36,5	36,5	-1,1
	- Europa niet-EU	48,2	48,5	46,7	45,0	42,7	-5,5
	- Turkije	29,7	29,9	29,4	29,3	29,6	-0,1
- Maghreb	29,6	29,7	29,6	29,6	29,9	+0,3	
- Andere landen	44,9	44,8	43,2	42,3	42,7	-2,1	
Vrouwen	België	30,6	30,1	29,6	29,5	29,1	-1,5
	Totaal EU	47,0	45,7	44,7	43,8	42,8	-4,2
	- Buurlanden	49,3	48,3	47,6	46,8	45,8	-3,5
	- West- en Noord-EU15	52,3	51,6	51,5	51,7	50,8	-1,5
	- Zuid-EU15	38,5	38,0	37,6	37,2	37,1	-1,4
	- EU12	48,1	44,4	41,8	40,3	38,8	-9,3
	Totaal niet-EU	56,7	55,7	54,4	53,5	53,2	-3,5
	- Europa niet-EU	60,0	59,2	57,5	55,6	53,7	-6,3
	- Turkije	59,7	58,3	57,1	56,1	55,8	-3,9
- Maghreb	56,9	56,2	55,3	54,8	55,0	-1,9	
- Andere landen	53,5	52,5	51,2	50,6	50,5	-3,0	

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

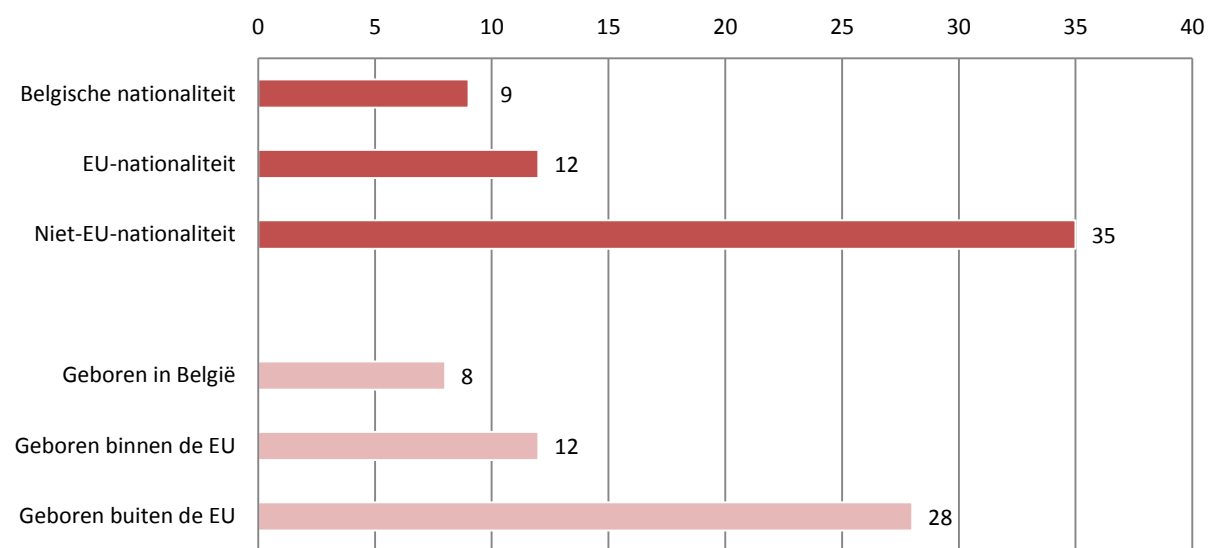
6.1.6. Werkintensiteit van het huishouden

In de hierboven besproken indicatoren werd telkens gekeken naar de arbeidssituatie van het individu. In wat volgt wordt de arbeidssituatie bekeken op huishoudniveau. Dat kan door te kijken naar het aantal volwassenen in het huishouden dat aan het werk is en in welk arbeidsregime zij tewerkgesteld zijn. Op basis daarvan wordt de werkintensiteit van het huishouden berekend. Deze werkintensiteit varieert tussen 0 (geen enkel volwassen lid van het gezin werkt) en 1 (alle volwassen leden van het gezin werken voltijds). De gezinnen met een werkintensiteit lager dan 0,2 worden beschouwd als gezinnen met een zeer lage werkintensiteit.

Op basis van de gegevens van de EU-SILC-survey blijkt dat het aandeel personen dat leeft in een huishouden waar niet of nauwelijks wordt gewerkt, sterk verschilt naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel bijna 4 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit. Naar geboorteland is het verschil iets minder groot. Bij de personen geboren buiten de EU ligt het aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit ruim 3 keer hoger dan bij personen geboren in België.

Figuur 6.1.6.a: Zeer lage werkintensiteit op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18-59 jaar, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Internationale vergelijking op basis van de EU-SILC-survey maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van zeer lage werkintensiteit van het huishouden bij de personen geboren buiten de EU niet goed scoort.

Het Vlaamse Gewest haalt een plaats bij de slechtst presterende EU15-landen zowel op vlak van het aandeel personen geboren buiten de EU in een gezin met lage werkintensiteit als wat betreft het verschil tussen dit aandeel en het aandeel personen geboren binnen het land in een gezin met zeer lage werkintensiteit. Enkel België in zijn geheel en het Waalse Gewest scoren nog hoger.

Figuur 6.1.6.b: Zeer lage werkintensiteit Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU die wonen in gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) en verschil tussen beide aandelen, 18-59 jaar, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Italië	13	9	-4
Portugal	13	12	-1
Luxemburg	8	9	1
Ierland	24	26	2
Duitsland	10	13	2
Spanje	16	20	4
Oostenrijk	7	12	5
VK	12	17	5
Griekenland	19	25	5
Denemarken	14	22	7
Nederland	9	19	9
Frankrijk	8	19	11
Finland	10	22	13
Zweden	6	19	13
Vlaams Gewest	8	28	20
België	12	37	25
Waals Gewest	18	43	26
EU15	12	17	5

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

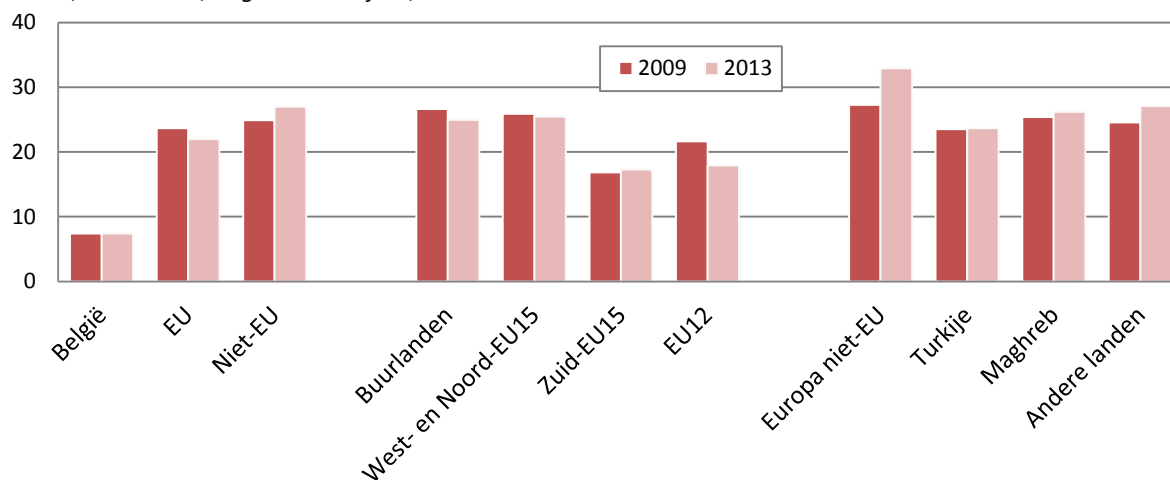
Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

De resultaten van de EU-SILC-survey worden bevestigd door de administratieve KSZ-data. Er bestaat tussen de verschillende herkomstgroepen een duidelijk verschil inzake het aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit. Bij de personen van Belgische herkomst ging het in 2013 om 7%. Bij de personen met een EU-herkomst loopt dat op tot 22%, bij de personen met een niet-EU-herkomst tot 27%. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, bij de KSZ niet als zodanig geregistreerd staan omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten. Mogelijk is dit een verklaring voor het relatief hoge aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit bij de personen met een EU-herkomst. Het aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit ligt het hoogst bij de groep personen afkomstig van de Europese niet-EU-landen (33%). De personen afkomstig van de Zuid-EU15-landen vormen de buitenlandse herkomstgroep met het laagste aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit (17%).

Bij alle niet-EU-herkomstgroepen is het aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit tussen 2009 en 2013 toegenomen. Bij de personen afkomstig uit de EU-landen is er in deze periode sprake van een afname, uitgezonderd bij de personen afkomstig uit de Zuid-EU15-landen.

Figuur 6.1.6.c: Zeer lage werkintensiteit op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel personen van 0 tot 59 jaar in gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009-2013, begin van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2013 in ppt.
België	7,4	7,7	7,6	7,4	7,4	=
Totaal EU	23,7	24,4	23,9	22,7	22,0	-1,7
- Buurlanden	26,6	27,0	26,4	25,4	25,0	-1,7
- West- en Noord-EU15	25,9	26,0	26,0	25,9	25,5	-0,5
- Zuid-EU15	16,8	18,2	18,3	17,4	17,3	+0,4
- EU12	21,6	23,3	22,5	20,1	17,9	-3,7
Totaal niet-EU	24,9	28,3	29,2	27,6	27,0	+2,1
- Europa niet-EU	27,3	32,7	38,5	35,5	32,9	+5,6
- Turkije	23,5	27,3	25,7	23,3	23,7	+0,2
- Maghreb	25,4	29,4	28,0	26,5	26,2	+0,8
- Andere landen	24,6	26,4	28,4	27,7	27,1	+2,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

6.2. ONDERWIJS EN VORMING

Bronnen

De gegevens over onderwijsdeelname, schoolse achterstand, schoolverlaters en doorstroom naar het hoger onderwijs zijn gebaseerd op de administratieve gegevens van het **departement Onderwijs en Vorming (O&V)**. De gegevens over huidige nationaliteit van de leerlingen (cursisten bij het volwassenenonderwijs) en de thuis taal van het gezin hebben telkens betrekking op de situatie begin februari van het schooljaar. De gegevens over de nationaliteit van de leerlingen/cursisten zijn sinds het schooljaar 2011-2012 gebaseerd op het Rijksregister. Voordien werd gewerkt met de door de school geregistreerde nationaliteit. De registratie van de thuis taal gebeurt via een vragenlijst die meegegeven wordt aan de ouders. De thuis taal is niet het Nederlands als de ouders aangeven dat de leerling in het gezin met niemand, of in een gezin met 3 leden (de leerling niet meegerekend) met maximum 1 gezinslid, Nederlands spreekt. Broers en zussen worden hierbij samen als 1 gezinslid beschouwd. Van een beperkte groep leerlingen is de thuis taal onbekend. In het buitengewoon onderwijs, het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs wordt de thuis taal niet geregistreerd.

De schoolprestaties van de Vlaamse jongeren worden in kaart gebracht aan de hand van de resultaten van het **'Programme for International Student Assessment' (PISA)** van de **Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)**. PISA is een internationaal gestandaardiseerde beoordeling van de cognitieve vaardigheden van 15-jarigen. Het onderzoek werd voor het eerst uitgevoerd in 2000 en wordt elke 3 jaar herhaald.

In PISA wordt gevraagd naar de migratie-achtergrond van de leerlingen. Dat gebeurt op basis van het geboorteland van de persoon en diens ouders. Autochtone leerlingen zijn leerlingen die zelf in het land van testafname geboren zijn of waarvan minstens één van beide ouders geboren is in het land van testafname. Eerste generatieleerlingen zijn zelf niet in het land van testafname geboren, evenals hun ouders. Tweede generatieleerlingen zijn zelf in het land van testafname geboren en hebben ouders die niet in het land van testafname geboren zijn. De eerste en tweede generatieleerlingen vormen samen de groep leerlingen met migratie-achtergrond. In de steekproef van PISA 2012 zijn er in Vlaanderen bij de bijna 4.900 geteste leerlingen ca. 210 eerste generatieleerlingen en ca. 270 tweede generatieleerlingen.

De gegevens over deelname aan levenslang leren en de opleidingsgraad van de bevolking zijn gebaseerd op de **Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK-survey)** van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)**. De EAK-surveygegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De EAK-gegevens kunnen opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU).

In de EAK-survey van 2014 werden in het Vlaamse Gewest in totaal ongeveer 20.000 personen tussen 20 en 64 jaar bevraagd. Ongeveer 1.300 daarvan zijn personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en ca. 800 personen hebben een niet-EU-nationaliteit. Naar geboorteland gaat het om ca. 1.400 personen geboren in de EU buiten België en ca. 2.100 personen geboren buiten de EU.

De hier gepresenteerde PISA- en EAK-surveyresultaten zijn onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend

worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Voor de EAK-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast kan het interview enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zodat personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

Vaststellingen

6.2.1. Onderwijsdeelname

Het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs lag in het schooljaar 2013-2014 respectievelijk op 9% en 8%. Dat komt min of meer overeen met het aandeel vreemdelingen bij de 3- tot 5-jarigen en bij de 6- tot 11-jarigen in de totale bevolking begin 2014 (telkens 8%). Tegenover het schooljaar 2009-2010 is het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs gestegen met respectievelijk 3 en 1 procentpunten.

In het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs ligt het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit 3 tot 5 procentpunten hoger dan het aandeel vreemdelingen in de overeenkomende leeftijdsgroep. Opvallend is dat dit verschil nog niet aanwezig is in de cijfers van het schooljaar 2009-2010. Mogelijk hangt dit samen met een wijziging in de registratie van de nationaliteit van de leerlingen. Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt gebruik gemaakt van de nationaliteit zoals geregistreerd in het Rijksregister. Voordien werd gewerkt met de door de school geregistreerde nationaliteit.

Meer nog dan nationaliteit bepaalt de aan- of afwezigheid van een taalachterstand iemands slaagkansen in het onderwijs. Daarom wordt door het Departement O&V ook gekeken naar de taal van het gezin waarin de leerlingen opgroeien. Het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs ligt duidelijk hoger dan het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit. In het gewoon kleuter- en lager onderwijs ging het begin 2014 respectievelijk om 20% en 17% van de leerlingen. Die aandelen zijn tegenover het schooljaar 2009-2010 telkens met 3 procentpunten toegenomen. Cijfers over thuistaal in het buitengewoon onderwijs zijn niet beschikbaar.

Figuur 6.2.1.a: Vreemdelingen en anderstaligen in het basisonderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met huidige vreemde nationaliteit en met niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2013-2014

	2009-2010		2013-2014	
	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen
Vreemde nationaliteit*				
- Gewoon kleuteronderwijs	14.378	5,7	24.973	9,3
- Buitengewoon kleuteronderwijs	88	4,5	265	13,0
- Gewoon lager onderwijs	24.683	6,5	30.684	7,7
- Buitengewoon lager onderwijs	1.829	6,6	3.042	10,7
Thuistaal niet Nederlands				
- Gewoon kleuteronderwijs	43.028	17,2	53.381	19,8
- Gewoon lager onderwijs	51.613	13,6	68.996	17,3

* Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt gebruik gemaakt van de nationaliteit zoals geregistreerd in het Rijksregister. Voordien werd gewerkt met de door de school geregistreerde nationaliteit.

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

Figuur 6.2.1.b: Vreemdelingen bij groepen op schoolgaande leeftijd

Aantal en aandeel leerlingen met huidige vreemde nationaliteit in de leeftijdsgroepen op schoolgaande leeftijd, Vlaams Gewest, begin 2010 en 2014

	2010		2014	
	Aantal	% tov totale bevolking	Aantal	% tov totale bevolking
3 tot 5 jaar	13.484	6,7	18.311	8,4
6 tot 11 jaar	26.728	6,8	31.012	7,6
12 tot 17 jaar	21.853	5,2	27.604	6,7

Bron: ADS, bewerking SVR.

Algemeen genomen zijn er in het voltijds gewoon secundair onderwijs in het schooljaar 2013-2014 7% leerlingen met een vreemde nationaliteit. Dat komt overeen met het aandeel vreemdelingen in de groep personen van 12 tot 17 jaar. Er blijken in de 2de en 3de graad wel duidelijk verschillen in het aandeel vreemdelingen naar studierichting. In het ASO en TSO ligt het aandeel vreemdelingen lager. In het BSO duidelijk hoger. Ook in het buitengewoon secundair onderwijs is dit het geval. Dat aandeel ligt nog een pak hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Er is een gelijkaardig verschil naar studierichting wanneer naar de thuistaal van de leerling wordt gekeken. In de eerste graad van het voltijds gewoon secundair onderwijs hebben 14% leerlingen een vreemde thuistaal. Dat aandeel ligt lager in het ASO, TSO en KSO, maar duidelijk hoger in het BSO en in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Figuur 6.2.1.c: Vreemdelingen en anderstaligen in het secundair onderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met huidige vreemde nationaliteit en met niet-Nederlandse thuistaal in het secundair onderwijs, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2013-2014

	2009-2010		2013-2014	
	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen
Vreemde nationaliteit				
- Voltijds gewoon secundair	22.748	5,3	28.583	6,8
OKAN	2.270	93,4	2.248	96,4
1 ^{ste} graad	7.251	5,3	9.532	7,2
2 ^{de} en 3 ^{de} graad ASO	3.505	3,0	4.222	3,7
2 ^{de} en 3 ^{de} graad TSO	3.341	3,6	4.344	4,9
2 ^{de} en 3 ^{de} graad KSO	250	4,1	418	6,7
2 ^{de} en 3 ^{de} graad BSO	6.131	8,1	7.819	10,6
- Deeltijds beroepssecundair	1.138	15,5	1.967	22,2
- Buitengewoon secundair	1.659	8,7	2.208	10,8
Thuistaal niet Nederlands				
- Voltijds gewoon secundair	41.485	9,7	51.475	12,3
OKAN	1.971	81,1	2.162	92,7
1 ^{ste} graad	14.508	10,6	18.130	13,7
2 ^{de} en 3 ^{de} graad ASO	8.368	7,2	10.138	8,9
2 ^{de} en 3 ^{de} graad TSO	6.221	6,7	8.021	9,0
2 ^{de} en 3 ^{de} graad KSO	328	5,3	456	7,3
2 ^{de} en 3 ^{de} graad BSO	10.089	13,3	12.568	17,1
- Deeltijds beroepssecundair	1.672	22,8	2.217	25,0

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

In de onthaalklas (OKAN) krijgen anderstalige minderjarige nieuwkomers een jaar lang een Nederlands taalbad om daarna over te stappen naar het regulier secundair onderwijs. In het basisonderwijs worden de anderstalige nieuwkomers deels in de reguliere klas en deels afzonderlijk onderwezen. In het schooljaar 2013-2014 volgden 2.333 leerlingen les in de OKAN. Ondanks het feit dat de OKAN gericht is op anderstalige leerlingen, had 1,6% van deze leerlingen volgens de bevraging bij de ouders het Nederlands als thuistaal. Daarnaast is voor 5,7% van de OKAN-leerlingen de thuistaal onbekend. Ten slotte hebben 3,6% van de OKAN-leerlingen de Belgische nationaliteit.

Figuur 6.2.1.d: Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)

Aantal leerlingen in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers, Vlaamse Gemeenschap, schooljaren 2009-2010 tot 2013-2014

	Aantal
2009-2010	2.431
2010-2011	2.740
2011-2012	3.153
2012-2013	2.704
2013-2014	2.333

Bron: Departement O&V.

Het aandeel vreemdelingen in het Vlaamse hoger onderwijs bedroeg in het schooljaar 2013-2014 7%. Dat aandeel varieert van 4% in de professioneel gerichte bachelor tot 14% in de masteropleidingen. Tegenover 2010-2011 is het aandeel vreemdelingen in totaal met ruim 1 procentpunt toegenomen.

Figuur 6.2.1.e: Vreemdelingen in het hoger onderwijs

Aantal en aandeel inschrijvingen van personen met huidige vreemde nationaliteit in het hoger onderwijs, Vlaamse Gemeenschap, academiejaar 2010-2011 en 2013-2014

	2010-2011		2013-2014	
	<i>Aantal</i>	<i>% tov totaal aantal studenten</i>	<i>Aantal</i>	<i>% tov totaal aantal studenten</i>
Professioneel gerichte bachelor	2.612	2,8	3.748	3,6
Academisch gerichte bachelor	4.102	5,9	4.953	7,0
Master	4.084	10,8	6.271	14,2
Andere*	1.876	10,8	2.696	12,4
Totaal	12.674	5,8	17.668	7,3

* Andere opleidingen: Academische initiële lerarenopleiding, Bachelor na bachelor, Master na master, Specifieke lerarenopleiding na PBA, Specifieke lerarenopleiding.

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

Een aanzienlijk deel van de vreemdelingen ingeschreven in het Vlaamse hoger onderwijs komt hier enkel om te studeren en vertrekt daarna weer. Als enkel gekeken wordt naar de deelname aan het hoger onderwijs van de personen die in Vlaanderen voorafgaand secundair onderwijs hebben gevolgd, blijkt een duidelijk verschil tussen Belgen en vreemdelingen. Zo volgden 7 op de 10 leerlingen met een Belgische nationaliteit die in Vlaanderen in 2013 een diploma secundair onderwijs hebben gehaald in het daaropvolgende academiejaar een professionele of academische bachelor opleiding. Bij de niet-Belgen gaat het om de helft van de leerlingen.

Figuur 6.2.1.f: Doorstroom naar het hoger onderwijs

Aantal studenten ingeschreven voor een professionele of academische bacheloropleiding en aandeel ten opzichte van het aantal leerlingen dat in het voorgaande schooljaar in het Nederlandstalige voltijds gewoon secundair onderwijs een diploma secundair onderwijs heeft behaald, naar huidige nationaliteit, Vlaamse Gemeenschap, academiejaar 2010-2011 en 2013-2014

	2010-2011		2013-2014	
	<i>Aantal</i>	<i>% tov aantal leerlingen met diploma secundair in 2009-2010</i>	<i>Aantal</i>	<i>% tov aantal leerlingen met diploma secundair in 2012-2013</i>
Belgische nationaliteit				
- Professioneel gerichte bachelor	20.815	37,2	20.635	38,1
- Academisch gerichte bachelor	18.439	32,9	17.612	32,5
Vreemde nationaliteit				
- Professioneel gerichte bachelor	418	23,6	537	26,8
- Academisch gerichte bachelor	425	24,0	458	22,9

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

6.2.2. Onderwijsprestaties

In 2014 had 41% van de leerlingen met een vreemde nationaliteit al één of meerdere jaren vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon lager onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat 13%. De achterstand bij leerlingen met een vreemde thuistaal (34%) ligt iets lager dan de achterstand van leerlingen met een vreemde nationaliteit.

Het aandeel vreemde leerlingen met achterstand in het laatste jaar van het lager onderwijs is tussen 2010 en 2014 min of meer stabiel gebleven. Bij de leerlingen met een vreemde thuistaal is dat aandeel licht gedaald.

Figuur 6.2.2.a: Schoolse achterstand in het lager onderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met schoolse achterstand in het 6de jaar van het gewoon lager onderwijs naar huidige nationaliteit en thuistaal, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2013-2014

	2009-2010		2013-2014	
	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal
Huidige nationaliteit				
- Belgische nationaliteit				
1 jaar achterstand	6.762	12,3	6.580	12,4
2 jaar achterstand of meer	384	0,7	369	0,7
- Vreemde nationaliteit				
1 jaar achterstand	1.079	33,2	1.166	33,5
2 jaar achterstand of meer	255	7,8	263	7,6
Thuistaal				
- Nederlands				
1 jaar achterstand	5.934	11,4	5.409	11,1
2 jaar achterstand of meer	295	0,6	229	0,5
- Niet Nederlands				
1 jaar achterstand	1.851	30,4	2.332	28,9
2 jaar achterstand of meer	342	5,6	395	5,0

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

In 2014 had 71% van de leerlingen met een vreemde nationaliteit één of meerdere jaren vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon secundair onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat 33%. De achterstand bij leerlingen met een vreemde thuistaal (65%) ligt iets lager dan de achterstand van leerlingen met een vreemde nationaliteit.

Uiteindelijk verlaten jongeren met een vreemde nationaliteit en een vreemde thuistaal veel vaker het secundair onderwijs zonder diploma. In 2013 ging het bij de leerlingen met een EU-nationaliteit om 26%, bij de leerlingen met een niet-EU-nationaliteit om 46%. Bij de leerlingen met een Belgische nationaliteit ligt dat maar op 10%. Opgesplitst naar thuistaal gaat het om 25% bij de personen met een vreemde thuistaal tegenover 8% bij de personen met het Nederlandse als thuistaal. Bij alle nationaliteits- en taalgroepen is het aandeel vroegtijdige schoolverlaters tussen 2010 en 2013 (beperkt) gedaald.

Figuur 6.2.2.b: Schoolse achterstand in het secundair onderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met schoolse achterstand in het 2de jaar van de 3de graad van het gewoon secundair onderwijs naar huidige nationaliteit en thuistaal, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2013-2014

	2009-2010		2013-2014	
	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal
Huidige nationaliteit				
- Belgische nationaliteit				
1 jaar achterstand	15.711	25,2	14.143	24,1
2 jaar achterstand	4.146	6,7	3.871	6,6
Meer dan 2 jaar achterstand	1.049	1,7	1.083	1,8
- Vreemde nationaliteit				
1 jaar achterstand	913	37,6	1.005	35,3
2 jaar achterstand	555	22,9	685	24,0
Meer dan 2 jaar achterstand	320	13,2	339	11,9
Thuistaal				
- Nederlands				
1 jaar achterstand	14.833	24,9	13.166	23,7
2 jaar achterstand	3.684	6,2	3.313	6,0
Meer dan 2 jaar achterstand	816	1,4	818	1,5
- Niet Nederlands				
1 jaar achterstand	1.600	34,7	1.907	33,6
2 jaar achterstand	970	21,0	1.211	21,4
Meer dan 2 jaar achterstand	504	10,9	589	10,4

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

Figuur 6.2.2.c: Vroegtijdige schoolverlaters

Aantal en aandeel jongeren die niet meer leerplichtig zijn en het Nederlandstalige secundair onderwijs verlaten zonder kwalificatie, naar huidige nationaliteit en thuistaal, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2012-2013

	2009-2010		2012-2013	
	Aantal	% tov aantal schoolverlaters per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal schoolverlaters per nationaliteit of thuistaal
Huidige nationaliteit				
- Belgische nationaliteit	8.324	11,8	6.707	10,3
- EU-nationaliteit	533	27,0	595	25,9
- Niet-EU-nationaliteit	707	49,2	795	46,0
Thuistaal				
- Nederlands	5.725	9,0	4.508	7,8
- Niet Nederlands	1.765	29,0	1.615	25,3
- Niet beschikbaar*	2.074	46,3	1.874	49,2

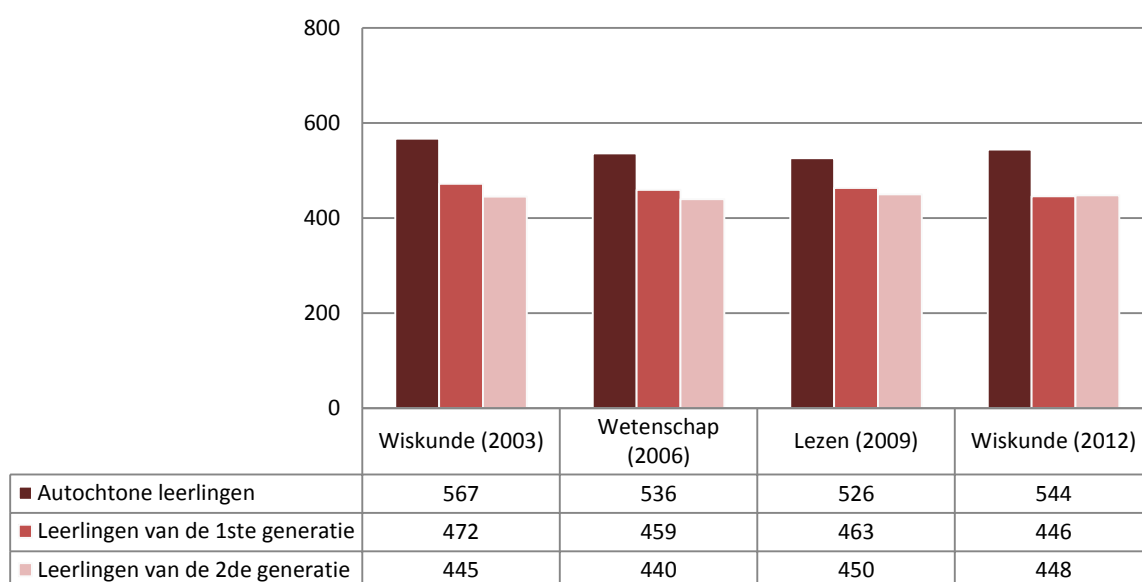
* De thuistaal wordt niet geregistreerd voor leerlingen in het buitengewoon onderwijs en in de leertijd: deze leerlingen vallen hier onder de categorie 'niet beschikbaar'.

Bron: Departement O&V, bewerking SVR.

De Vlaamse resultaten van het PISA-onderzoek over de onderwijsprestaties van 15-jarigen geven aan dat autochtone leerlingen veel beter scoren dan leerlingen die in het buitenland geboren zijn of wiens beide ouders in het buitenland geboren zijn. De resultaten van 2012 op de wiskundige geletterdheidsschaal wijzen op een verschil van bijna 100 punten tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond: het grootste verschil van alle geteste EU15-landen. Opvallend is dat de eerste generatie leerlingen in Vlaanderen nagenoeg op hetzelfde niveau scoort als de tweede generatie leerlingen. In andere landen scoort de eerste generatie veelal duidelijk minder goed dan de tweede generatie. Mogelijk heeft dit te maken met het relatief hoge aandeel leerlingen met de Nederlandse nationaliteit bij de eerste generatie leerlingen in het Vlaamse onderwijs. De lichte daling van de kloof tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond tussen 2003 en 2012 blijkt statistisch niet significant.

Figuur 6.2.2.d: Onderwijsprestaties 15-jarigen

Gemiddelde score op wiskunde, wetenschap en lezen van 15-jarige leerlingen naar migratie-achtergrond, Vlaamse Gemeenschap, 2003-2012

Bron: OESO, PISA-survey, bewerking SVR.

Figuur 6.2.2.e: Onderwijsprestaties 15-jarigen Europees vergeleken

Gemiddelde score op wiskunde van autochtone 15-jarigen en 15-jarigen met een migratie-achtergrond (som 1ste en de 2de generatie) en verschil tussen beide scores, EU15-landen en Vlaamse Gemeenschap, 2012

	Autochtone leerlingen (1)	Leerlingen met migratieachtergrond (2)	Verskil in punten tussen (2) en (1)
Ierland	503	501	-2
VK	499	489	-9
Luxemburg	511	470	-40
Portugal	493	449	-44
Italië	490	442	-48
Griekenland	459	408	-51
Spanje	491	439	-52
Duitsland	528	475	-54
Nederland	531	474	-57
Zweden	490	432	-58
Oostenrijk	517	457	-59
Denemarken	508	442	-66
Frankrijk	508	441	-67
België	530	455	-75
Finland	523	439	-85
Vlaamse Gemeenschap	544	447	-97

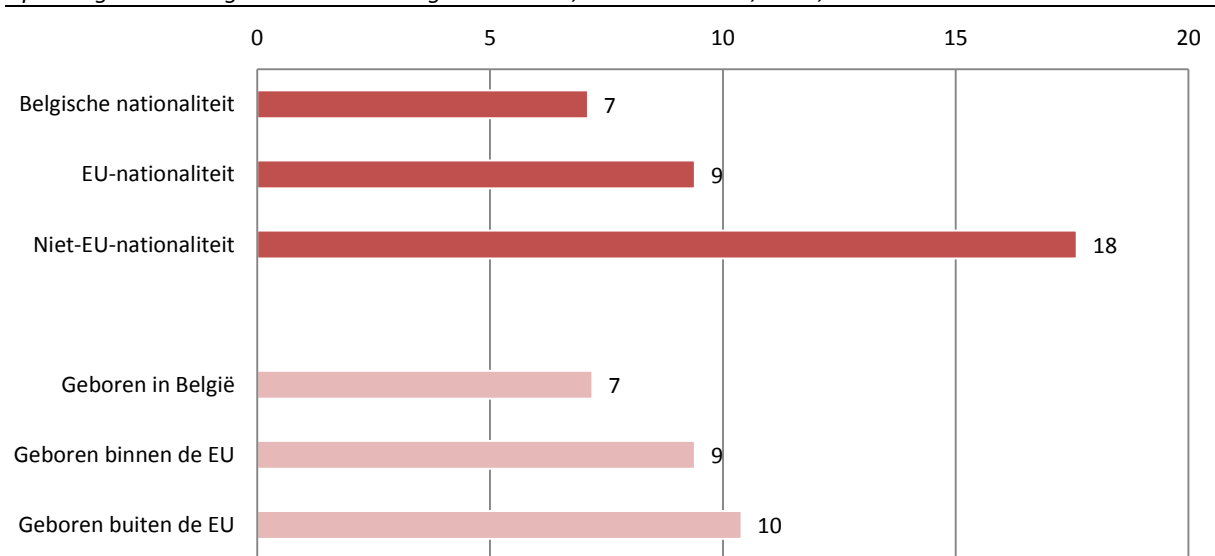
Bron: OESO, PISA-survey, bewerking SVR.

6.2.3. Levenslang leren

De algemene EAK-indicator over levenslang leren (deelname aan een opleiding in de 4 weken voor de bevraging) ligt het hoogst bij de groep met een niet-EU-nationaliteit. Bekeken naar geboorteland neemt dat verschil tussen de groepen duidelijk af. De relatief hoge score van de niet-EU-burgers hangt mogelijk samen met het feit dat ook rekening gehouden wordt met taalcursussen.

Figuur 6.2.3.a: Deelname aan levenslang leren

Aandeel van de bevolking van 25 tot 64 jaar dat in de 4 weken voor de bevraging deelgenomen heeft aan een opleiding naar huidige nationaliteit en geboorteland, Vlaams Gewest, 2014, in %

Bron: EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

In Europees perspectief ligt het levenslang leren bij personen geboren buiten de EU relatief laag en onder het EU15-gemiddelde. Enkel in België in zijn geheel, Spanje, Italië en Griekenland ligt het aandeel nog lager. In de Scandinavische landen ligt het aandeel bij personen geboren buiten de EU dat deelneemt aan een opleiding 3 keer hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.2.3.b: Deelname aan levenslang leren Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat deelgenomen heeft aan opleiding in de voorbije 4 weken en verschil tussen beide aandelen, 25 tot 64 jaar, EU15-landen en Vlaams Gewest, 2014*

	<i>Personen geboren in het land (1)</i>	<i>Personen geboren buiten de EU (2)</i>	<i>Verskil in ppt. tussen (2) en (1)</i>
Ierland	5,8	17,0	11,2
VK	15,2	19,6	4,4
Finland	24,9	29,2	4,3
Vlaams Gewest	7,2	10,4	3,2
België	6,7	9,4	2,7
Portugal	9,1	10,8	1,7
Zweden	29,2	29,8	0,6
Luxemburg	15,1	14,5	-0,6
Nederland	18,0	16,8	-1,2
Denemarken	31,9	30,6	-1,3
Griekenland	3,1	1,3	-1,8
Spanje	10,3	8,1	-2,2
Oostenrijk	14,5	11,6	-2,9
Italië	8,7	4,1	-4,6
Frankrijk	19,4	13,1	-6,3
EU15	12,7	13,0	0,3

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking SVR.

De administratieve gegevens van het Departement O&V maken duidelijk dat een kwart van de cursisten in het volwassenenonderwijs personen zijn met een vreemde nationaliteit. Dit aandeel omvat ook de personen die een cursus Nederlands tweede taal (NT2) volgen. De grootste groep zijn de personen met een nationaliteit van de groep 'andere landen'. Daarna volgen de personen met een nationaliteit van één van de EU12-landen. Het aandeel vreemdelingen in het totale aantal cursisten is de voorbije jaren iets afgenomen. In absolute termen is het aantal vreemdelingen in het volwassenenonderwijs gedaald van ruim 97.000 personen in 2012 tot iets meer dan 79.000 personen in 2014. Dat komt neer op een daling van 23%. Bij de Belgen is het aantal cursisten in dezelfde periode slechts gedaald met 3%.

Figuur 6.2.3.c: Deelname volwassenenonderwijs

Aantal en aandeel unieke inschrijvingen in het volwassenenonderwijs (basiseducatie, het secundair volwassenenonderwijs inclusief NT2, het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs en de specifieke lerarenopleiding) naar huidige nationaliteit, Vlaamse Gemeenschap, 2011-2012 en 2013-2014

	2011-2012		2013-2014	
	Aantal	% in totaal aantal cursisten	Aantal	% in totaal aantal cursisten
België	226.145	69,9	233.836	74,7
Totaal EU	26.302	8,1	31.248	10,0
- Buurlanden	6.494	2,0	6.958	2,2
- West- en Noord-EU15	1.444	0,4	1.355	0,4
- Zuid-EU15	5.606	1,7	7.826	2,5
- EU12	12.758	3,9	15.109	4,8
Totaal niet-EU	70.968	21,9	47.911	15,3
- Europa niet-EU	9.107	2,8	5.205	1,7
- Turkije	3.744	1,2	2.936	0,9
- Maghreb	10.217	3,2	8.232	2,6
- Andere landen	47.900	14,8	31.538	10,1
Algemeen totaal	323.415	100,0	312.995	100,0

Bron: Departement O&V, bewerking ABB.

Anderstaligen kunnen een opleiding Nederlands tweede taal (NT2) volgen bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) of een Centrum voor Basiseducatie (CBE). Het aanbod NT2 van de CVO richt zich op de midden- en hoger geschoolde anderstaligen en omvat meerdere opleidingen, die in 4 richtgraden ingedeeld worden. Het aanbod NT2 van de CBE richt zich op de analfabete, traag lerende of laaggeschoolde anderstaligen. Dit aanbod is geordend in 2 leergebieden:

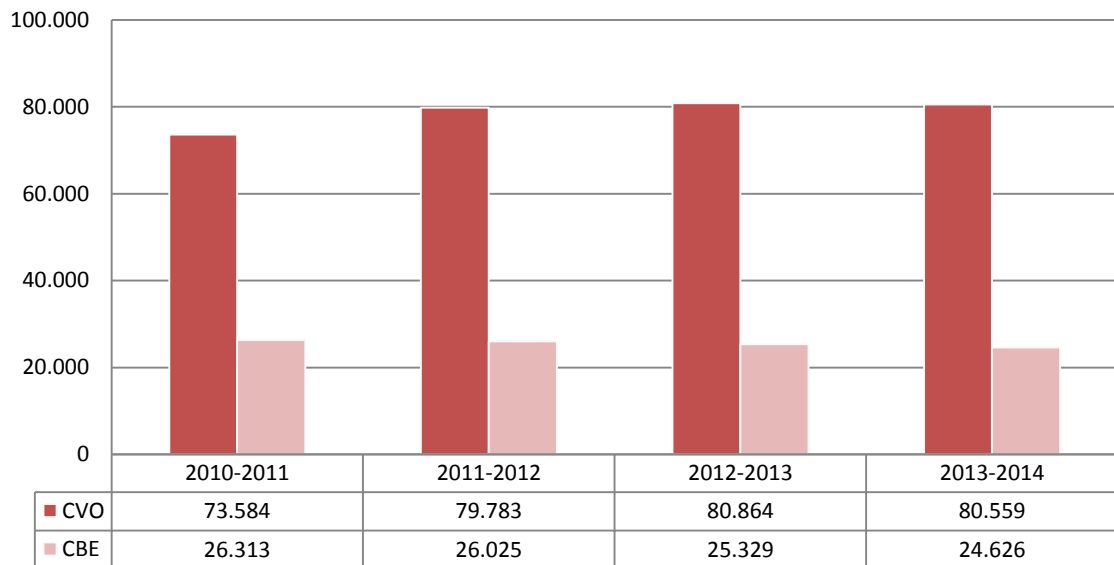
- het leergebied NT2 met daarin één opleiding: 'Nederlands tweede taal - richtgraad 1', bedoeld voor lager geschoolde of moeilijk leerbare anderstaligen;
- het leergebied Alfabetisering NT2 met daarin 2 opleidingen: 'Latijns schrift richtgraad 1' en 'Nederlands tweede taal Alfa – richtgraad 1', bedoeld voor analfabete, zwak gealfabetiseerde of zeer moeilijk leerbare anderstaligen.

De opleidingen NT2 van de CBE en de CVO hebben in grote mate dezelfde leerdoelen en finaliteit, maar verschillen vooral in studieomvang. Een aantal opleidingen kan ook in een verkorte of verlengde variant gevolgd worden.

In de periode 2013-2014 is er sprake van ruim 80.000 unieke inschrijvingen NT2 bij de CVO's en bijna 25.000 inschrijvingen bij de CBE's. Dat aantal ligt bij de CVO's iets hoger dan in de periode 2010-2011 maar blijft sinds 2011-2012 min of meer stabiel. Bij de CBE's is er sprake van een beperkte afname tijdens de voorbije jaren.

Figuur 6.2.3.d: Opleidingen Nederlands tweede taal

Aantal unieke inschrijvingen in een opleiding Nederlands tweede taal (NT2) bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) en een Centrum voor Basiseducatie (CBE), Vlaamse Gemeenschap, 2010-2011 tot 2013-2014

Bron: Departement O&V, bewerking ABB.

Van alle unieke inschrijvingen bij de CVO's in de periode 2013-2014 gaat het in 53% van de gevallen om een opleiding van richtgraad 1 en in 41% om een opleiding van richtgraad 2. Slechts bij 6% van de unieke inschrijvingen gaat het om een opleiding van richtgraad 3 of 4. Daarnaast volgden 342 personen Latijns schrift richtgraad 1 dat erop gericht is om andersgealfabetiseerden vertrouwd te maken met het Latijns schrift.

In dezelfde periode zijn 60% van de unieke inschrijvingen bij de CBE's inschrijvingen in de opleiding NT2 richtgraad 1, 33% zijn inschrijvingen in de opleiding Alfa NT2 richtgraad 1 en 7% zijn inschrijvingen in de opleiding Latijns schrift richtgraad 1.

Figuur 6.2.3.e: Opleidingen Nederlands tweede taal naar studiegebied

Aantal en aandeel unieke inschrijvingen in een opleiding Nederlands tweede taal (NT2) bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) en een Centrum voor Basiseducatie (CBE) naar studiegebied, Vlaamse Gemeenschap, 2013-2014

	Aantal	%
CVO		
- Latijns schrift richtgraad 1	342	0,4
- NT2 richtgraad 1	42.510	52,8
- NT2 richtgraad 2	32.915	40,9
- NT2 richtgraad 3	3.407	4,2
- NT2 richtgraad 4	1.385	1,7
Totaal	80.559	100,0
CBE		
- Latijns schrift richtgraad 1	1.673	6,8
- Alfa NT2 richtgraad 1	8.096	32,9
- NT2 richtgraad 1	14.857	60,3
Totaal	24.626	100,0

Bron: Departement O&V, bewerking ABB.

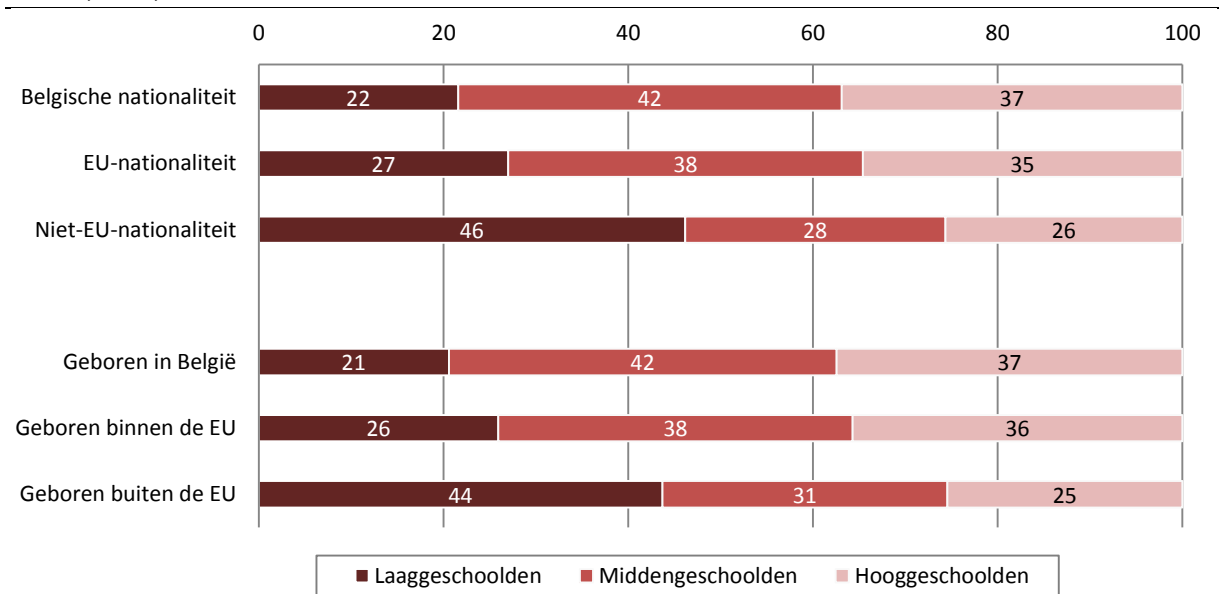
6.2.4. Algemene opleidingsgraad

Als naar de algemene opleidingsgraad van de bevolking wordt gekeken, blijkt een duidelijke opleidingsachterstand van personen met een niet-EU-nationaliteit of geboren buiten de EU. In 2014 was 46% van de niet-EU-burgers tussen 20 en 64 jaar laag opgeleid (hoogstens een diploma van 2de graad van het secundair onderwijs). Bij de Belgen en de EU-burgers gaat het respectievelijk om 22% en 27%. Een vergelijkbare kloof naar geboorteland: bij de personen geboren buiten de EU bedraagt het aandeel laagopgeleiden 44%, bij de personen geboren in België 21% en bij de personen geboren in een ander EU-land 26%.

Vergeleken met de EU15-landen is het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren buiten de EU vrij hoog in Vlaanderen en duidelijk hoger dan het EU15-gemiddelde. Enkel in België in zijn geheel, Griekenland, Spanje en Italië ligt het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen. Het verschil met het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren in het land zelf, ligt enkel in Oostenrijk nog hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.2.4.a: Opleidingsgraad naar nationaliteit en geboorteland

Aandeel laag-, midden en hooggeschoolden naar huidige nationaliteit en geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2014, in %

Bron: ADS, EAK-survey, bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE.

Figuur 6.2.4.b: Opleidingsgraad Europees vergeleken

Aandeel laaggeschoolden bij personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide aandelen, 18-64 jaar, EU15-landen* en Vlaams Gewest, 2014, jaargemiddelde, in %

	<i>Personen geboren in het land (1)</i>	<i>Personen geboren buiten de EU (2)</i>	<i>Vershil in ppt. tussen (2) en (1)</i>
Portugal	55,8	40,5	-15,3
Ierland	23,3	8,9	-14,4
VK	20,8	18,6	-2,2
Luxemburg	21,6	22,1	0,5
Spanje	42,9	47,6	4,7
Denemarken	23,4	32,3	8,9
Italië	38,9	50,8	11,9
Nederland	23,9	36,1	12,2
Finland	14,7	31,5	16,8
Frankrijk	19,4	38,0	18,6
Griekenland	28,4	47,5	19,1
Zweden	14,3	35,8	21,5
België	23,2	45,1	21,9
Vlaams Gewest**	20,6	43,7	23,1
Oostenrijk	13,7	38,3	24,6
EU15	25,4	37,5	12,1

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

** Cijfer Vlaams Gewest heeft betrekking op leeftijdsgroep 20 tot 64 jaar.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking SVR.

6.3. WONEN EN HUISVESTING

Bronnen

Surveygegevens uit het **Grote Woononderzoek 2013** van het **Steunpunt Wonen** bieden informatie over verschillende indicatoren met betrekking tot de woonsituatie in het Vlaamse Gewest. Gegevens werden verzameld op huishoudniveau door een bevraging van de referentiepersoon van het huishouden (18 jaar of ouder). De gegevens van het Grote Woononderzoek kunnen opgedeeld worden naar nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU) van de bevroegde persoon in het huishouden. In deze survey met ruim 10.000 bevroegde respondenten, zijn er onder de personen die niet over de Belgische nationaliteit beschikken, ca. 310 personen met een niet-Belgische EU-nationaliteit en 260 personen met een niet-EU-nationaliteit. Naar geboorteland gaat het om ca. 380 personen geboren in de EU buiten België en ca. 690 personen geboren buiten de EU.

Europese resultaten voor de indicatoren eigendomsstatuut, betaalbaarheid en kwaliteit van de woning, kunnen in beeld gebracht worden aan de hand van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)**. Bij de EU-SILC-survey worden per huishouden naast de referentiepersoon ook alle personen van 16 jaar en ouder geïnterviewd. De gegevens kunnen opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de EU-SILC-steekproef van 2013 zijn er bij de ruim 6.200 bevroegde personen van 16 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ca. 250 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 100 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ca. 290 personen geboren in de EU buiten België en ca. 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten in de EU-SILC-survey relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

Voor zowel het Grote Woononderzoek als de EU-SILC-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. In het Grote Woononderzoek werd gewerkt met een Nederlandstalige vragenlijst, die vertaald werd naar het Frans, Engels, Turks en Berbers. Bij de EU-SILC-survey kan het interview ook afgelegd worden in het Frans, Duits of Engels. Personen van buitenlandse herkomst die de interviewtaal of -talen niet beheersen, vallen automatisch af als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde resultaten van het Grote Woononderzoek en de EU-SILC-survey zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Aangezien de methode van dataverzameling en de gebruikte definities verschillen, kunnen de cijfers op basis van het Grote Woononderzoek en de EU-SILC-gegevens niet rechtstreeks met elkaar vergeleken worden.

Ten slotte kan men op basis van administratieve gegevens van de **Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)** het aantal huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning in kaart brengen. De gegevens van de VMSW kunnen worden opgedeeld naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU).

Vaststellingen

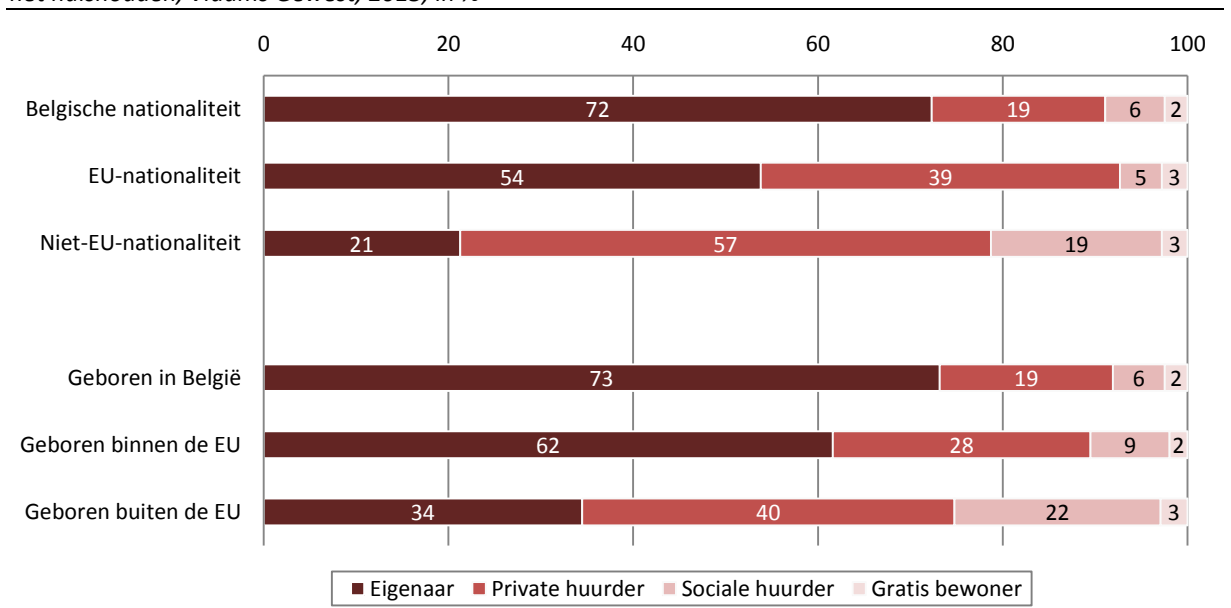
6.3.1. Eigenaarschap

Het Grote Woononderzoek biedt gegevens over het aandeel huishoudens in het Vlaamse Gewest dat eigenaar is van de woning waarin men woont, dat huurt (sociaal of privé) of dat aangeeft gratis te wonen. Hieruit blijkt dat bij de niet-Belgische bevolking een kleiner aandeel eigenaar is van de woning en een groter aandeel huurder dan bij de bevolking met Belgische nationaliteit. Bij de vreemde bevolking is het aandeel eigenaars bij de niet-EU-burgers met 21% het laagst, bij de EU-burgers gaat het om 54%. Dat is respectievelijk 51 en 18 procentpunten lager dan het aandeel eigenaars bij de Belgen. Wanneer men kijkt naar geboorteland in plaats van nationaliteit, blijkt er eveneens een kloof te bestaan, al is die kloof iets kleiner dan op basis van nationaliteit. Bij de personen geboren in België is bijna drie kwart eigenaar, bij de personen geboren in de EU (buiten België) en buiten de EU gaat het respectievelijk om bijna 2 op de 3 en 1 op de 3.

Omgekeerd is het aandeel huurders beduidend groter onder de vreemde bevolking of bevolking geboren in het buitenland, met de grootste aandelen telkens bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU. Bij de huurders zijn het vooral de aandelen private huurders die duidelijk verschillen. Het aandeel sociale huurders ligt beduidend hoger bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU (rond 1 op 5 bevroagden).

Figuur 6.3.1.a: Eigendomsstatuut

Aandeel huishoudens per eigendomsstatuut naar nationaliteit en geboorteland van de bevroagde persoon in het huishouden, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: Grote Woononderzoek, bewerking HIVA.

De resultaten van de EU-SILC-survey geven aan dat het aandeel personen in huishoudens die eigenaar zijn van de woning waarin ze wonen onder de bevolking geboren buiten de EU enkel hoger ligt in Portugal, Luxemburg en het Waalse Gewest dan in Vlaanderen. Als gekeken wordt naar het verschil in het aandeel eigenaars tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, haalt Vlaanderen een plaats in de middenmoot van de EU15-landen en de Belgische gewesten.

Figuur 6.3.1.b: Eigendomsstatuut Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden dat eigenaar is van de woning, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Duitsland	52	38	14
Portugal	76	59	17
Frankrijk	66	47	19
Nederland	66	46	20
Waals Gewest	75	51	24
VK	71	43	28
Denemarken	62	33	29
Luxemburg	85	56	29
Zweden	71	41	30
Finland	73	42	31
Vlaams Gewest	81	47	34
België	77	41	36
Oostenrijk	63	27	36
Ierland	80	38	42
Italië	79	32	47
Griekenland	81	31	50
Spanje	85	33	52

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.3.2. Sociale huisvesting

Uit de gegevens van het Grote Woononderzoek over het eigendomsstatuut bleek al dat het aandeel sociale huurders beduidend hoger ligt bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU.

Administratieve gegevens van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) brengen het aantal huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning in het Vlaamse Gewest naar huidige nationaliteit in beeld. Deze cijfers kunnen worden afgezet tegenover de totale bevolking per nationaliteitsgroep.

Hieruit blijkt dat het aandeel personen dat een sociale woning huurt sterk verschilt per groep. Bij de Belgen gaat het eind 2013 om 2,0% van de bevolking, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 7,2%. Bij de kandidaat-huurders is dat verschil nog groter: eind 2013 staat 11,8% van de niet-EU-burgers geregistreerd als kandidaat-huurder voor een sociale woning tegenover 1,2% van de Belgische bevolking. Bij de EU-burgers ligt het aandeel sociale huurders (1,5%) lager dan bij de Belgen maar het aandeel kandidaat-huurders (2,1%) iets hoger.

Bij de 3 nationaliteitsgroepen is het aandeel sociale huurders in 2013 gestegen tegenover 2010. Wat betreft de kandidaat-huurders is er enkel sprake van een stijging bij de bevolking met een niet-Belgische nationaliteit.

Figuur 6.3.2.a: Sociale huisvesting op basis van administratieve gegevens van VMSW

Aantal unieke huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning naar huidige nationaliteit en aandeel ten opzichte van de totale bevolking per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2010 en 2013, einde van het jaar

	2010		2013	
	Aantal	% tov bevolking	Aantal	% tov bevolking
Huurders				
- Belgische nationaliteit	102.157	1,7	116.691	2,0
- EU-nationaliteit	3.492	1,3	4.530	1,5
- Niet-EU-nationaliteit	10.366	6,5	12.329	7,2
- Onbekende nationaliteit	18.726	-	4.802	-
Kandidaat-huurders				
- Belgische nationaliteit	69.122	1,2	68.844	1,2
- EU-nationaliteit	4.717	1,8	6.487	2,1
- Niet-EU-nationaliteit	17.093	10,7	20.151	11,8
- Onbekende nationaliteit	7.707	-	9.494	-

Bron: VMSW, bewerking SVR.

6.3.3. Betaalbaarheid van wonen

Een vaak gebruikte maatstaf voor de betaalbaarheid van wonen is de woonquote: de verhouding tussen de woonuitgaven en het beschikbare huishoudinkomen. Men spreekt van een betaalbare woning indien de woonquote een bepaald percentage niet overschrijdt.

Er bestaan verschillende varianten voor de berekening van de woonquote, zoals beschreven in de methodologische toelichting bij het Grote Woononderzoek. In de hier gepresenteerde gegevens van het Grote Woononderzoek wordt bij de woonuitgaven enkel rekening gehouden met de huurprijs of de afbetalingslast ('naakte woonuitgaven') en niet met bijkomende woonkosten. Er wordt daarbij gewerkt met een woonquote van 30% als drempel voor een haalbare woonkost (d.i. het huishouden geeft minder dan 30% van het beschikbare inkomen uit aan huur of afbetaling van de woning).

In de EU-SILC-survey worden ook bijkomende lasten bij de naakte woonuitgaven geteld, zoals kosten voor nutsvoorzieningen (water, gas, stookolie, elektriciteit) en de kosten voor het onderhoud van de gemeenschappelijke delen (indien men huurder is in een appartementsgebouw). Logischerwijs ligt de drempelwaarde voor een haalbare woonkost dan hoger. Eurostat werkt bij de EU-SILC-gegevens met een woonquotenorm van 40%.

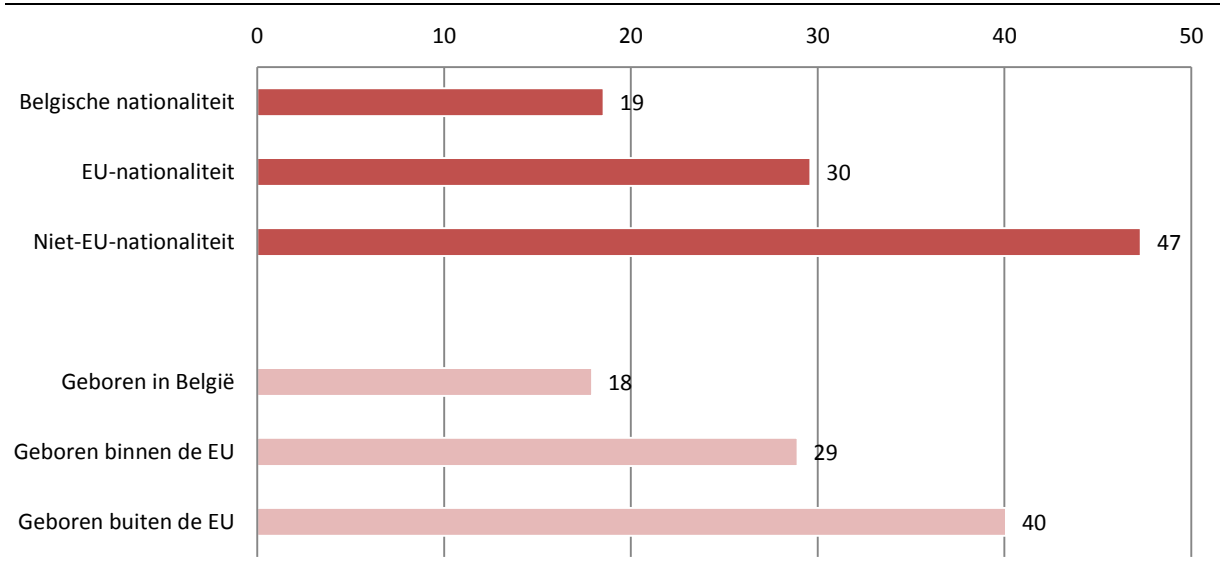
Omwille van de verschillen in de aspecten die mee genomen worden in de berekening van de woonkost en in de drempelwaarde voor een haalbare woonkost, kan men de hier gepresenteerde gegevens van het Grote Woononderzoek en van de EU-SILC-survey niet rechtstreeks met elkaar vergelijken.

Op basis van de gegevens van het Grote Woononderzoek blijkt in het Vlaamse Gewest 1 op de 5 Belgische huishoudens meer dan 30% van het besteedbaar inkomen uit te geven aan woonuitgaven (huur of afbetaling). Bij de niet-Belgische bevolking heeft een hoger aandeel een woonquote boven de 30%-norm: bij de EU-burgers gaat het om bijna 1 op 3, bij de niet-EU-burgers om bijna de helft.

Dat de kloof met de Belgische bevolking het grootst is bij groepen van buiten de EU blijkt ook wanneer men de respondenten opdeelt naar geboorteland. Waar bij de bevolking geboren in België minder dan 1 op 5 een te hoge woonkost heeft, loopt dat bij de personen geboren buiten de EU op tot 2 op 5. Het verschil tussen personen geboren in België en geboren buiten de EU ligt daarmee wel iets lager dan het verschil tussen personen met Belgische en niet-EU-nationaliteit.

Figuur 6.3.3.a: Hoge woonquote op basis van Grote Woononderzoek

Aandeel huishoudens waar de naakte woonkosten (huur of aflossing van de lening) meer dan 30% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen, naar nationaliteit en geboorteland van de bevroegde persoon, Vlaams Gewest, 2013, in %

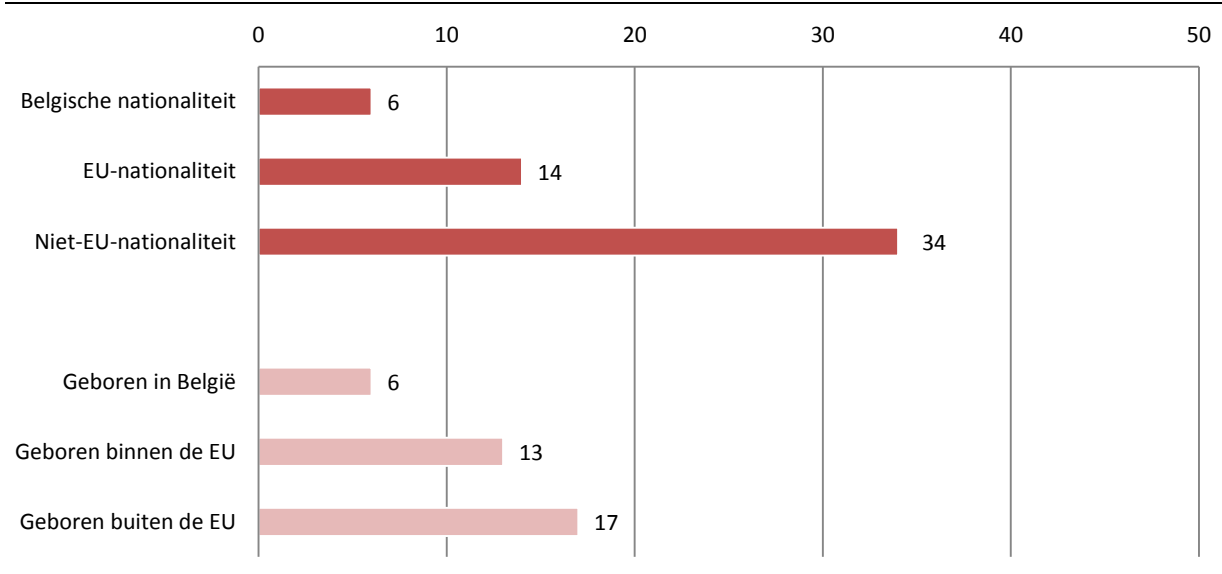
Bron: Grote Woononderzoek, bewerking HIVA.

In de EU-SILC-gegevens is een gelijke trend zichtbaar. Ook hier blijken niet-EU-burgers het meest geconfronteerd te worden met een te hoge woonquote (34%) en wordt de kloof kleiner wanneer men de groepen opdeelt naar geboorteland. Maar ook naar geboorteland blijft een duidelijke kloof bestaan.

Op Europees niveau blijkt op basis van de EU-SILC-survey dat het aandeel personen geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden met een te hoge woonquote veruit het hoogst ligt in Griekenland. Het laagste aandeel wordt gerapporteerd voor Finland en Frankrijk. Het Vlaamse Gewest scoort iets beter dan het EU-gemiddelde. Wat betreft het verschil tussen het aandeel personen met een te hoge woonquote bij de personen geboren buiten de EU en de personen geboren in het land zelf, haalt Vlaanderen een plaats in de middenmoot. Echter, niet alle landen nemen dezelfde gegevens op in hun berekening, waardoor deze moeilijk te vergelijken zijn.

Figuur 6.3.3.b: Hoge woonquote op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen dat leeft in een huishouden waar de totale woonkosten (huur of aflossing van de lening, verzekering, taksen, onderhoud en nutsvoorzieningen) meer dan 40% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Figuur 6.3.3.c: Hoge woonquote Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden waar de totale woonkosten (huur of aflossing van de lening, verzekering, taksen, onderhoud en nutsvoorzieningen) meer dan 40% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Verskil in ppt. tussen (2) en (1)
Duitsland	17	17	0
Finland	5	7	2
Frankrijk	5	8	3
Nederland	15	20	5
Ierland	4	10	6
Oostenrijk	6	12	6
Zweden	8	15	7
Luxemburg	3	11	8
VK	6	16	10
Portugal	7	18	11
Vlaams Gewest	6	17	11
Denemarken	20	33	13
Waals Gewest	10	24	14
België	8	24	16
Italië	7	24	17
Spanje	6	34	28
Griekenland	32	68	36
EU15	10	21	11

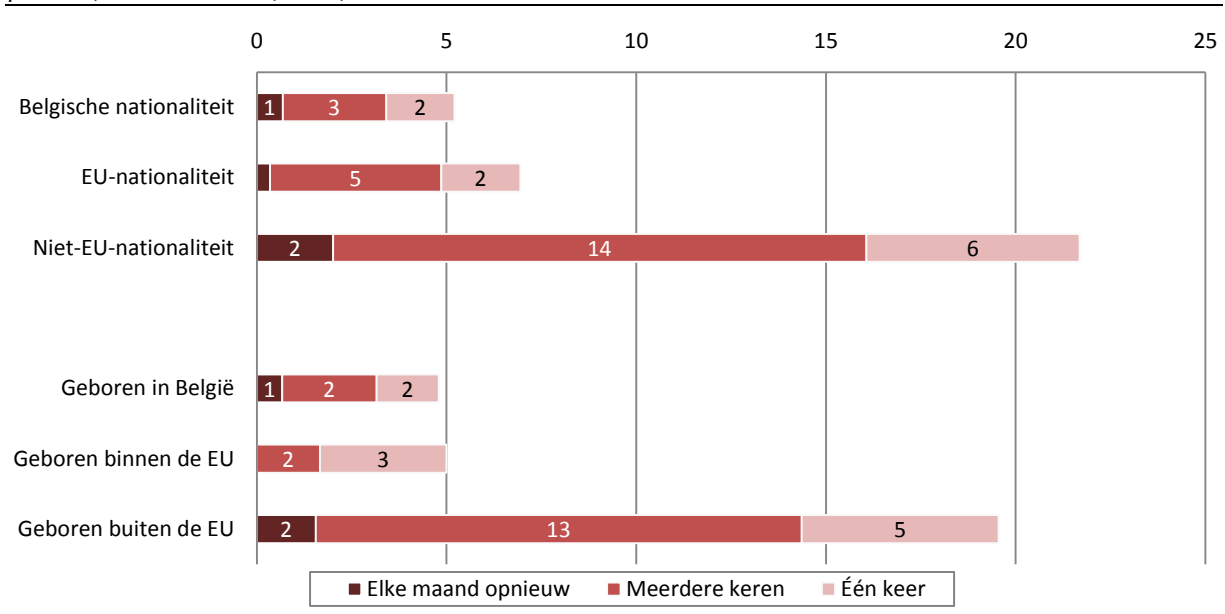
* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Naast de woonquote kan om de betaalbaarheid van wonen in beeld te brengen ook gekeken worden naar de eventuele aanwezigheid van betalingsproblemen in verband met de woning. Het betreft hier een meting van de subjectieve ervaring van betaalbaarheidsproblemen. In het Grote Woononderzoek gaf 6% van de respondenten met een Belgische nationaliteit aan tijdens het afgelopen jaar problemen gehad te hebben bij de betaling van de vaste woonkosten, verbruikskosten of andere woonkosten. Bij 2% van de Belgische respondenten was dit slechts éénmalig. Uit deze bevraging blijkt duidelijk dat de bevolkingsgroep met niet-EU-nationaliteit vaker aangeeft betalingsproblemen te ondervinden (22%). Ongeveer 2% van de niet-EU-burgers heeft elke maand betalingsproblemen, 14% meerdere malen in het afgelopen jaar en 6% éénmalig. Wanneer men de opdeling maakt naar geboorteland, liggen de aandelen iets lager, maar blijkt eveneens duidelijk dat de bevolking geboren buiten de EU vaker aangeeft betalingsproblemen te ondervinden dan personen geboren in België of in andere EU-lidstaten.

Figuur 6.3.3.d: Subjectieve inschatting betalingsproblemen voor de woning

Aandeel huishoudens dat afgelopen jaar problemen had bij de betaling van vaste woonkosten (huur of afbetaling lening), verbruikskosten of andere woonkosten, naar nationaliteit en geboorteland van de bevroegde persoon, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: Grote Woononderzoek, bewerking HIVA.

6.3.4. Woonkwaliteit

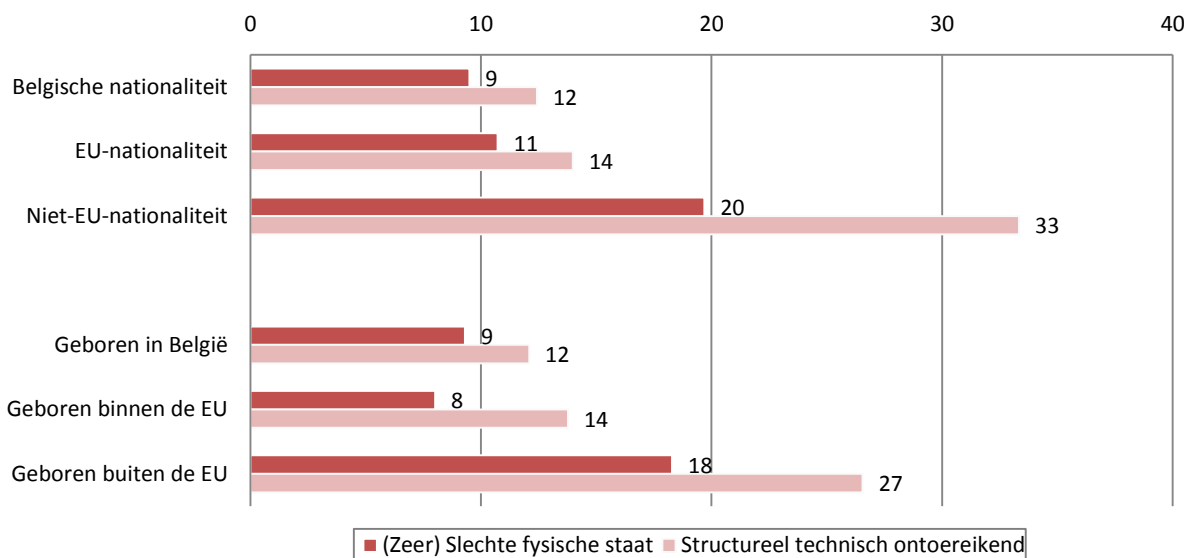
Op basis van het Grote Woononderzoek kan aan de hand van verschillende indicatoren de woonkwaliteit van de vreemde bevolking of bevolking geboren in het buitenland in kaart worden gebracht. Een eerste indicator is de subjectieve inschatting van de fysieke staat van de woning door de respondent zelf. Bij deze inschatting werd gepeild naar de nood aan herstellingen voor 6 essentiële wonelementen: de elektrische installaties, de binnenmuren, de buitenmuren, de ramen, de dakgoten en het dak. De synthese-index vat de antwoorden op deze 6 items samen met toepassing van een weging (o.m. gebreken aan de elektriciteit en het dak hebben een groter gewicht dan andere gebreken). Daarnaast biedt de technische schouwing georganiseerd in het kader van het Grote Woononderzoek een objectieve inschatting van de technische kwaliteit van de woning. Hiervoor werd bij ongeveer 5.000 woningen een inwendige en uitwendige woningscreening uitgevoerd, waarbij een nieuwe indicator 'structurele technische woningkwaliteit' werd ontwikkeld.

Een score 'ontoereikend' op deze indicator betekent dat er ernstige structurele gebreken werden vastgesteld.

Het aandeel huishoudens waarin de bevroegde persoon de fysische staat van de woning inschat als slecht tot zeer slecht, is het hoogst bij de niet-EU-burgers of personen geboren buiten de EU. Bij deze groepen ligt dat aandeel rond 20%, wat dubbel zo hoog is in vergelijking met de Belgen of personen geboren in België. Ook het aandeel woningen dat in de schouwing als structureel technisch ontoereikend werd genoteerd, ligt bij deze groepen het hoogst. Bij de niet-EU-burgers gaat het om 1 op de 3 woningen, bij de Belgen om iets meer dan 1 op de 10 woningen. De verschillen zijn kleiner wanneer men opdeelt naar geboorteland, maar ook dan is het aandeel van personen geboren buiten de EU met een structureel technisch ontoereikende woning gemiddeld meer dan dubbel zo hoog tegenover de bevolking geboren in België (27% tegenover 12%).

Figuur 6.3.4.a: Fysische staat van de woning en technische woonkwaliteit

Aandeel huishoudens waar de bevroegde persoon de fysische staat van de woning inschat als (zeer) slecht en aandeel huishoudens met structureel technisch ontoereikende woning op basis van de objectieve schouwing, naar nationaliteit en geboorteland van de bevroegde persoon, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: Grote Woononderzoek, bewerking HIVA.

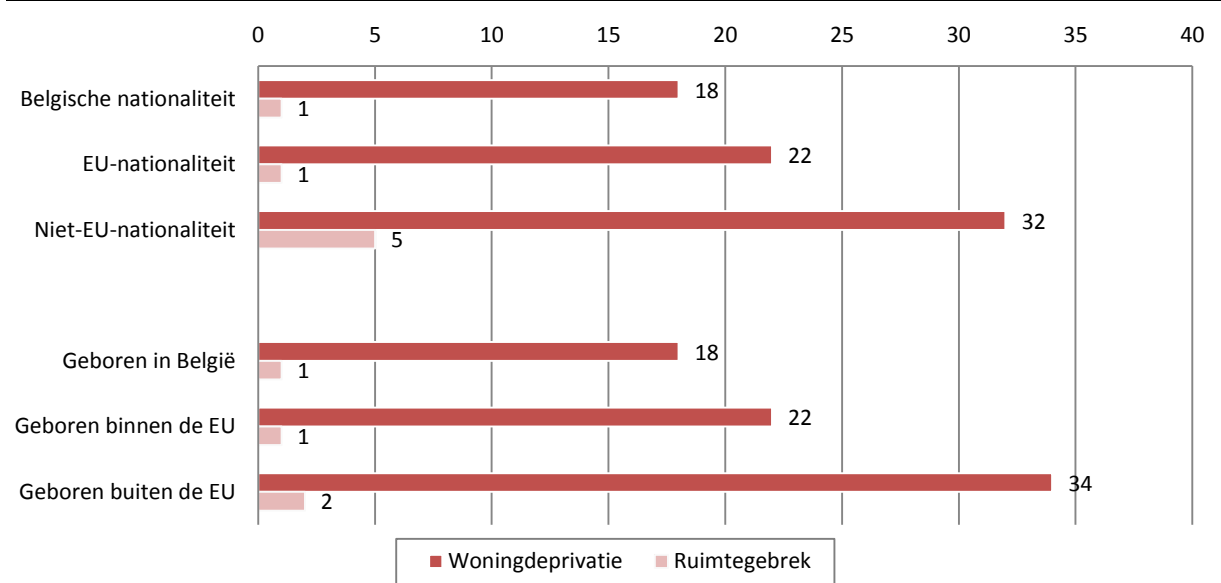
Op basis van de EU-SILC-gegevens worden hierna 2 indicatoren over woonkwaliteit gerapporteerd. Enerzijds geeft de indicator 'woningdeprivatie' het aandeel personen weer dat aangeeft te leven in een huis met één of meerdere van volgende problemen: gebrek aan elementair comfort (bad of douche en een toilet met waterspoeling in de woning zelf), een structureel probleem (lekkend dak, schimmel en vocht, rottende ramen en deuren) of een te donkere woning. Daarnaast is er het aandeel personen dat leeft in een huis met een 'gebrek aan ruimte'. Bij de berekening daarvan wordt rekening gehouden met de grootte en de samenstelling van het gezin. Een gezin leeft niet in een huis met gebrek aan ruimte als het minstens 1 kamer heeft voor het huishouden plus 1 kamer per koppel, 1 kamer per alleenstaande van 18 jaar of ouder, 1 kamer per duo van jongeren van hetzelfde geslacht tussen 12 en 17 jaar en 1 kamer per duo van kinderen tot 12 jaar.

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden met woningdeprivatie verschilt duidelijk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel bijna dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische nationaliteit (32% tegenover 18%). Ook bij de

personen geboren buiten de EU ligt dat aandeel bijna dubbel zo hoog als bij personen geboren in België (34% tegenover 18%). De personen met een EU-nationaliteit en personen geboren binnen de EU halen telkens een score tussen beide andere groepen. Wat ruimtegebrek betreft zijn het voornamelijk de niet-EU-burgers die met dit probleem worden geconfronteerd (5%).

Figuur 6.3.4.b: Woonkwaliteit op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen dat leeft in een woning met woningdeprivatie (gebrek aan elementair comfort -bad of douche, een toilet met waterspoeling in de woning zelf-, een structureel probleem - lekkend dak, schimmel of vocht, rottende ramen of deuren-, of een te donkere woning), of ruimtegebrek, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: EU-SILC-survey, bewerking SVR.

In vergelijking met de EU15-landen blijkt het ruimtegebrek bij personen geboren buiten de EU het laagst in het Vlaamse Gewest (2%). Italië en Griekenland scoren het slechtst: respectievelijk 52% en 49% van de personen geboren buiten de EU worden er geconfronteerd met ruimtegebrek. Aangezien het aandeel personen met ruimtegebrek geboren buiten de EU relatief laag ligt in Vlaanderen, blijft ook het verschil met het aandeel personen met ruimtegebrek geboren binnen België beperkt.

Figuur 6.3.4.c: Ruimtegebrek Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden met ruimtegebrek, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	<i>Personen geboren in het land (1)</i>	<i>Personen geboren buiten de EU (2)</i>	<i>Vershil in ppt. tussen (2) en (1)</i>
Nederland	3	4	1
Vlaams Gewest	1	2	1
België	1	8	7
Ierland	2	9	7
Finland	7	17	10
Waals Gewest	2	12	10
Portugal	10	20	10
Duitsland	6	17	11
Spanje	3	17	14
Frankrijk	6	20	14
VK	5	22	17
Luxemburg	2	20	18
Zweden	9	28	19
Denemarken	8	28	20
Griekenland	25	49	24
Oostenrijk	9	36	27
Italië	22	52	30
EU15	9	25	16

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.
Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.4. INKOMEN EN ARMOEDE

Bronnen

De gepresenteerde gegevens over inkomen en armoede zijn gebaseerd op verschillende bronnen: op de gegevens van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)**, op de administratieve gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)** over sociale bijstandsuitkeringen en op de administratieve gegevens van **Kind en Gezin** over de sociaaleconomische positie van gezinnen waarin kinderen worden geboren. De EU-SILC-gegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De administratieve KSZ-gegevens zijn gebaseerd op informatie over nagenoeg de gehele bevolking waardoor meer gedetailleerde informatie over subgroepen beschikbaar is.

De **EU-SILC-gegevens** kunnen voor de bevolking van 16 jaar en ouder opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU).

Voor de EU-SILC-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Ook kan het interview enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zodat personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde EU-SILC-surveyresultaten zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

In de EU-SILC-steekproef van 2013 zijn er bij de ruim 6.200 bevroegde personen van 16 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ca. 250 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 100 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ca. 290 personen geboren in de EU buiten België en ca. 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

De **KSZ-gegevens** kunnen opgedeeld worden naar herkomstregio. Dat is mogelijk door een integratie van de gegevens uit het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van de persoon en diens ouders in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Strikt genomen gaat het telkens niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende

nationaliteit. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige nationaliteit of geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens opgenomen zijn in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking geen buitenlandse herkomst wordt gevonden, maar dat hierbij het voorbehoud gemaakt moet worden dat dit gebaseerd is op een onvolledige nationaliteitshistoriek. Het ging begin 2013 in het Vlaamse Gewest om 19,8% van de totale bevolking. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige nationaliteit en Belgische geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Aangezien de grote meerderheid van deze groep geboren is vóór 1970 en de mogelijkheden voor vreemdelingen en hun nakomelingen om de Belgische nationaliteit te verwerven tot de jaren 1990 beperkt waren, kan er vanuit gegaan worden dat de grote meerderheid van deze groep personen van Belgische herkomst is. Daarom wordt deze groep bij de presentatie van de gegevens in deze monitor opgenomen bij de groep personen van Belgische herkomst.

Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een vreemde nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die vreemde nationaliteit overeenkomt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de persoon zelf. Is die onbekend of Belgisch wordt gekeken naar de huidige nationaliteit van de persoon.

Volgende herkomstgroepen worden gehanteerd:

- **België** (inclusief de groep personen zonder buitenlandse herkomst maar met onvolledige nationaliteitshistoriek)
- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus.
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen (inclusief personen met een onbekende buitenlandse herkomst).

De administratieve KSZ-gegevens betreffen niet enkel de personen ingeschreven in het bevolkingsregister en het vreemdelingenregister, maar ook de personen ingeschreven in het wachtregister.

De gegevens van **Kind en Gezin** ten slotte over geboorten in kansarme gezinnen kunnen worden opgedeeld op basis van de geboortenationaliteit van de moeder (België, EU, OESO-landen buiten de EU, Maghreb-landen en Turkije en andere landen). De groep 'OESO-landen buiten de EU' omvat volgende landen: Noorwegen, IJsland, Zwitserland, Japan, Zuid-Korea, Andorra, Liechtenstein, Monaco, San Marino, Vaticaanstad en de landen in Noord-Amerika en Oceanië.

Vaststellingen

6.4.1. Inkomen

De gegevens van de EU-SILC-survey van 2013 maken duidelijk dat het mediaan inkomen van personen met een huidige niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU duidelijk lager ligt dan het mediaan inkomen van de andere groepen. Naar nationaliteit is er sprake van een verschil tussen Belgen en niet-EU-burgers van iets meer dan 10.000 euro. Als gekeken wordt naar geboorteland wordt dat verschil iets kleiner. Maar het mediaan inkomen van personen geboren in België ligt toch nog steeds bijna 9.000 euro hoger dan dat van personen geboren buiten de EU. Het mediaan inkomen van de EU-burgers en personen geboren in de EU sluit duidelijk meer aan bij het mediaan inkomen van de Belgen dan bij het mediaaninkomen van de niet-EU-groepen.

Bij de berekening van het mediaan inkomen per persoon wordt vertrokken van het totale netto inkomen van het huishouden waarin de persoon woont. Dat huishoudinkomen wordt gestandaardiseerd: het wordt aangepast aan de grootte en samenstelling van het huishouden. Dat gebeurt door het huishoudinkomen te delen door een equivalentiefactor. Deze equivalentiefactor is gelijk aan 1 bij een alleenstaande en wordt verhoogd met 0,5 voor elke bijkomende persoon in het huishouden van 14 jaar en ouder en 0,3 voor elk kind jonger dan 14 jaar. Vervolgens wordt aan elk lid van het gezin een gelijk deel van het huishoudinkomen toegewezen, met name het totale huishoudinkomen gedeeld door de equivalentiefactor.

Het mediaan inkomen is het middelste inkomen als de gestandaardiseerde huishoudinkomens per persoon van laag naar hoog worden gerangschikt. Er wordt hier gewerkt met het mediaan inkomen in plaats van het gemiddelde inkomen om de impact van inkomens aan de uiteinden van de inkomensverdeling te beperken.

Ook de verdeling van de inkomens over de 5 inkomenskwintielen geeft duidelijk aan dat de inkomenspositie van personen met niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU minder sterk is dan de inkomenspositie van de andere groepen. De 5 inkomenskwintielen bekomt men door de gestandaardiseerde huishoudinkomens van de totale bevolking van laag naar hoog te rangschikken en ze op te delen in 5 gelijke groepen of kwintielen. Het laagste kwintiel omvat dan de 20% laagste inkomens, het hoogste kwintiel de 20% hoogste inkomens. Bijna twee derde (62%) van de personen met een niet-EU-nationaliteit bevindt zich in de laagste inkomensgroep. Bij de personen geboren buiten de EU gaat het om 56%. In het 3de, 4de en 5de kwintiel zijn deze groepen dan weer sterk ondervertegenwoordigd. De andere nationaliteits- en geboortelandgroepen zijn veel evenwichtiger gespreid over de 5 inkomenskwintielen.

Het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU ligt in Vlaanderen ongeveer op het niveau van het EU15-gemiddelde en iets boven het mediaan inkomen van deze groep in het Waalse Gewest en België in zijn geheel. In 10 van de 15 EU15-landen ligt het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen en België. Enkel in de Zuid-EU15-landen ligt het

mediaan inkomen van deze groep lager. Daarnaast blijkt het verschil tussen het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU en van personen geboren in het land zelf enkel in Luxemburg groter dan in Vlaanderen.

Dergelijke internationale vergelijking van het inkomen wordt mogelijk door het inkomen uit te drukken in koopkrachtpariteiten waardoor gecorrigeerd wordt voor het verschil in prijsniveau tussen de landen. De omzetting in koopkrachtpariteiten gebeurt op basis van de kostprijs van een korf van gelijkaardige producten en diensten in de verschillende landen.

Figuur 6.4.1.a: Mediaan inkomen en inkomensverdeling

Mediaan gestandaardiseerd netto huishoudinkomen in euro en verdeling over de 5 inkomenskwintielen in % per groep, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013

	Mediaan inkomen	Laagste kwintiel	2 ^{de} kwintiel	3 ^{de} kwintiel	4 ^{de} kwintiel	Hoogste kwintiel
Huidige nationaliteit						
- België	23.260	19	21	20	20	21
- EU zonder België	21.029	28	19	18	10	25
- Niet-EU	12.960	62	22	7	1	8
Geboorteland						
- België	23.659	17	20	20	21	21
- EU zonder België	21.109	25	22	18	12	23
- Niet-EU	14.725	56	20	10	5	9

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Figuur 6.4.1.b: Mediaan inkomen Europees vergeleken

Mediaan gestandaardiseerd netto huishoudinkomen van personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide inkomens, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in euro koopkrachtpariteiten

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in euro tussen (2) en (1)
Portugal	10.006	10.856	850
Ierland	16.668	15.964	-704
VK	17.619	15.438	-2.181
Denemarken	19.230	16.301	-2.929
Duitsland	19.836	16.604	-3.232
Nederland	19.873	16.612	-3.261
Griekenland	9.466	5.391	-4.075
Finland	19.388	15.284	-4.104
Italië	16.129	11.321	-4.808
Frankrijk	19.951	14.977	-4.974
Zweden	21.364	16.022	-5.342
Waals Gewest	18.932	13.049	-5.883
Oostenrijk	22.716	16.711	-6.005
Spanje	15.448	9.366	-6.082
België	20.623	12.501	-8.122
Vlaams Gewest	21.672	13.410	-8.262
Luxemburg	32.377	19.254	-13.123
EU15	17.912	13.544	-4.368

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.4.2. Armoede en sociale uitsluiting

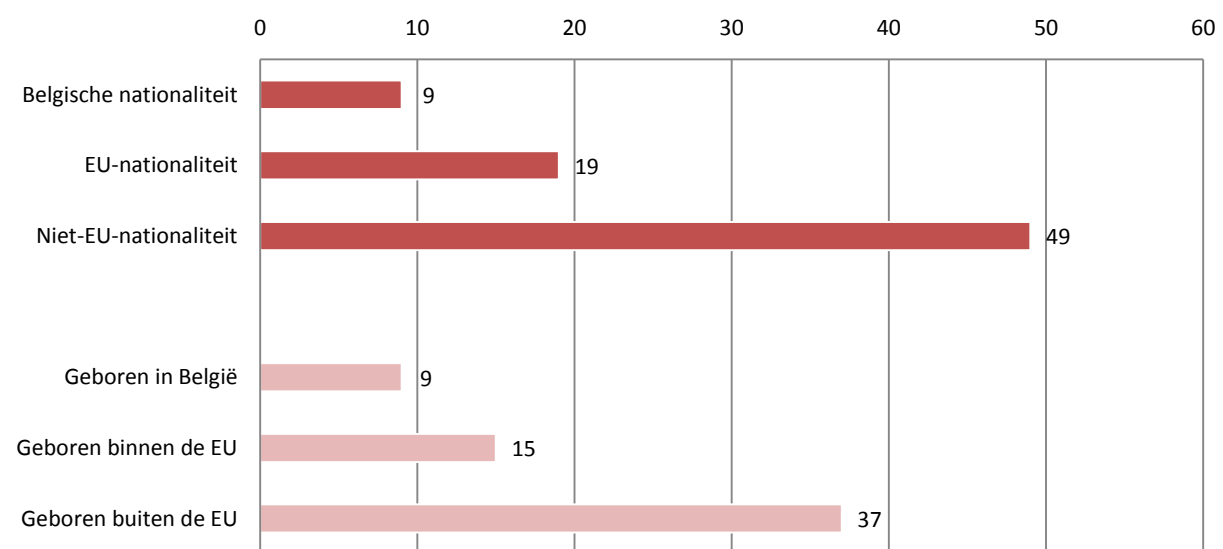
Om zicht te krijgen op de armoedesituatie van een land of regio wordt traditioneel aangegeven hoeveel mensen moeten rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Deze drempel is bepaald op 60 procent van het mediaan netto beschikbare gestandaardiseerde huishoudinkomen in het land. Er wordt vanuit gegaan dat personen die leven in een huishouden dat moet rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel een verhoogd risico op armoede lopen.

De Belgische armoederisicodrempel lag volgens de EU-SILC-survey van 2013 voor een alleenstaande op 12.890 euro per jaar of 1.074 euro per maand. Omgerekend is dat voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen 2.255 euro per maand. Het aandeel personen onder de armoederisicodrempel wordt berekend op basis van het beschikbare huishoudinkomen in het jaar vóór de survey. De cijfers van de survey van 2013 hebben dus eigenlijk betrekking op het huishoudinkomen van 2012.

Het armoederisicopercentage (d.i. het aandeel personen onder de armoederisicodrempel) verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel ruim 5 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit. Bij de personen geboren buiten de EU ligt dat aandeel 4 keer hoger dan bij personen geboren in België. De personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen) en personen geboren binnen de EU (buiten België) halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Figuur 6.4.2.a: Armoederisico

Aandeel personen met een gestandaardiseerd huishoudinkomen na sociale transfers onder de Belgische armoederisicodrempel naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Vlaanderen haalt op vlak van armoederisico bij de personen geboren buiten de Europese Unie een 13de plaats in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Enkel Spanje, het Waalse Gewest, België en Griekenland scoren minder goed. Ook ligt het verschil tussen het armoederisico van personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, slechts in het Waalse Gewest, België en Griekenland hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.4.2.b: Armoederisico Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU met een gestandaardiseerd netto huishoudinkomen onder de nationale armoederisicodrempel en verschil tussen beide aandelen, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Portugal	17	21	4
Ierland	13	17	4
Duitsland	16	23	7
VK	14	23	9
Denemarken	13	24	11
Italië	17	29	12
Nederland	9	21	12
Finland	12	27	15
Oostenrijk	11	28	17
Zweden	12	32	20
Frankrijk	11	31	20
Luxemburg	8	32	24
Spanje	16	42	26
Vlaams Gewest	9	36	27
Waals Gewest	14	43	29
België	11	46	35
Griekenland	19	54	35
EU15	14	30	16

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

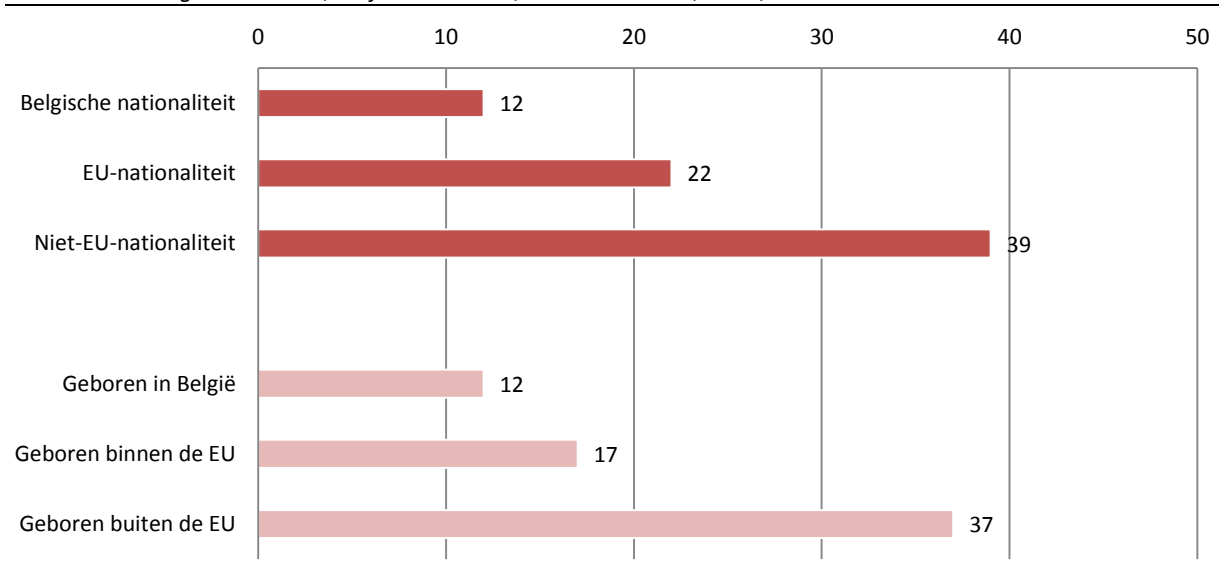
Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

In bovenstaande cijfers wordt op een objectieve manier nagegaan of het inkomen waarover mensen beschikken al dan niet boven een bepaalde drempel ligt. De inkomensgerelateerde verwachtingen en behoeften verschillen echter van gezin tot gezin. De objectieve vergelijking van het beschikbare inkomen met de armoederisicodrempel wordt daarom best aangevuld met een subjectieve inschatting van het inkomen door de betrokkenen zelf. Daarom wordt aan de referentiepersoon van het huishouden gevraagd in hoeverre het huishouden kan rondkomen met het beschikbare inkomen. In tegenstelling tot het percentage personen onder de armoederisicodrempel dat berekend wordt op basis van het totale huishoudinkomen in het jaar voorafgaand aan de survey, heeft deze subjectieve armoedemaat betrekking op de situatie op het moment zelf waarop de survey wordt afgenomen (de EU-SILC-survey van 2013 werd afgenomen medio 2013).

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat volgens de referentiepersoon (zeer) moeilijk rondkomt, verschilt duidelijk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel 3 keer zo hoog als bij de personen met een Belgische nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is te zien tussen de personen geboren buiten de EU en de personen geboren in België. De personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen) en personen geboren binnen de EU (buiten België) halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Figuur 6.4.2.c: Subjectieve armoede

Aandeel personen in een huishouden dat (zeer) moeilijk rondkomt met het beschikbare inkomen naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

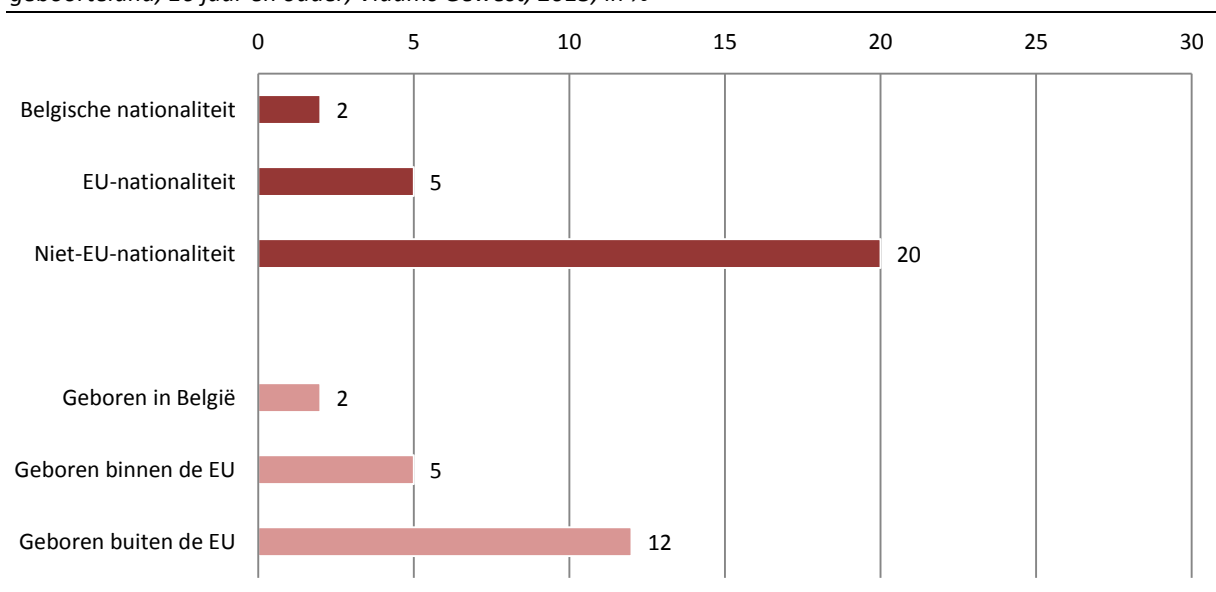
Op Europees niveau werd enkele jaren geleden een armoede-indicator ontwikkeld die niet zozeer focust op het inkomen zelf, maar op het feit of men mede dankzij dit inkomen kan genieten van een minimale levensstandaard. Dat gebeurt door na te gaan hoeveel items uit een lijst van 9 items elk gezin moet missen omwille van financiële redenen. Het gaat om volgende items: 1 week vakantie per jaar, een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om de 2 dagen, een wasmachine, een kleuren-tv, een telefoon, een auto, de rekeningen voor huur, hypotheek, nutsvoorzieningen of andere aankopen kunnen betalen, het huis degelijk kunnen verwarmen, beperkte onverwachte financiële uitgaven (1.000 euro) kunnen doen. Vervolgens wordt per land of regio het percentage individuen berekend dat leeft in een gezin dat niet beschikt over minstens 4 van deze 9 items.

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden in ernstige materiële deprivatie verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen gaat het slechts om 2%, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit gaat het om 20%. Ook bij de personen geboren in België gaat het om slechts 2%, bij de personen geboren buiten de EU om 12%. De score van de personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen) en personen geboren binnen de EU (buiten België) ligt telkens tussen beide andere groepen.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van ernstige materiële deprivatie bij de personen geboren buiten de EU27 op een 6de plaats staat in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Daarmee scoort Vlaanderen beter dan het EU15-gemiddelde. Ook op vlak van het verschil in materiële deprivatie tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf haalt Vlaanderen een plaats in de middenmoot.

Figuur 6.4.2.d: Materiële deprivatie

Aandeel personen in een huishouden in ernstige materiële deprivatie naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Figuur 6.4.2.e: Materiële deprivatie Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden in ernstige materiële deprivatie en verschil tussen beide aandelen, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Luxemburg	1	4	3
Duitsland	5	10	5
Zweden	1	6	5
Finland	3	9	6
Nederland	2	8	6
VK	7	14	7
Ierland	8	16	8
Portugal	10	19	9
Vlaams Gewest	2	12	10
Denemarken	4	14	10
Frankrijk	4	15	11
Oostenrijk	2	14	12
Italië	11	23	12
Spanje	4	18	14
Waals Gewest	5	23	18
België	3	21	18
Griekenland	17	51	34
EU15	6	16	10

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

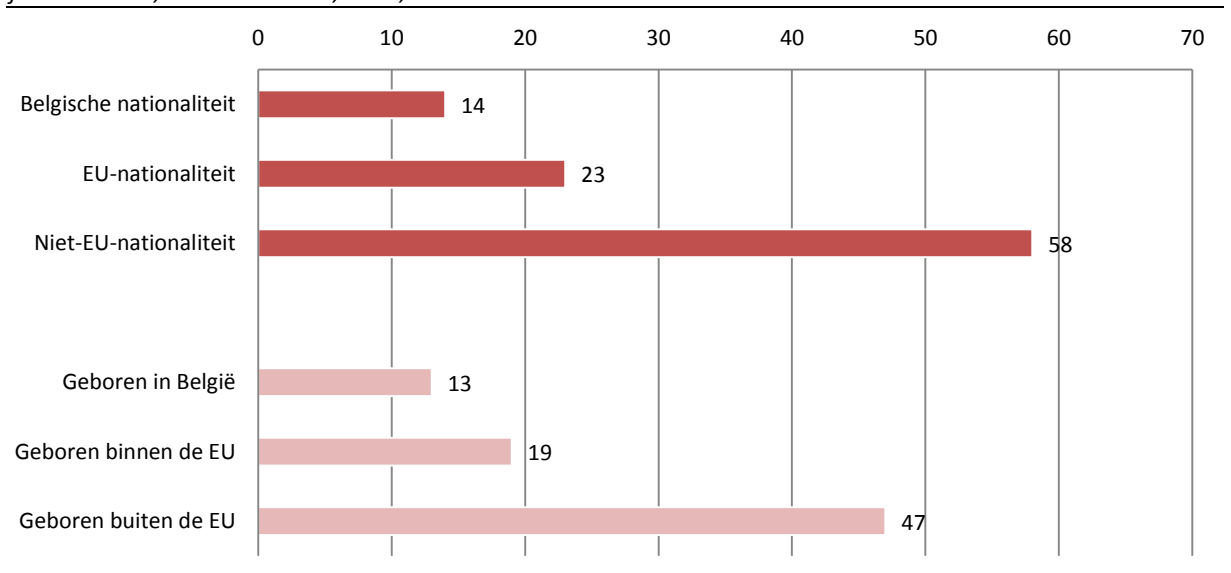
In 2010 werd door de Europese Unie een plan opgesteld om van de Unie tegen 2020 een slimme, duurzame en inclusieve economie te maken: de zogenaamde Europa 2020-strategie (EU2020-strategie). Eén van de doelstellingen van deze strategie heeft betrekking op armoede en sociale uitsluiting. De doelstelling is om tegen 2020 het aantal armen of sociaal uitgesloten in de hele Unie met 20 miljoen te verminderen. Daarvoor werd ook een nieuwe armoede-indicator uitgewerkt die een aantal van hoger vermelde armoede-indicatoren samenvoegt. Deze samengestelde indicator beschouwt iemand als arm of sociaal uitgesloten als hij of zij voldoet aan minstens 1 van volgende voorwaarden:

- leeft in een gezin met een inkomen onder de nationale armoederisicodrempel;
- leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin;
- is jonger dan 60 jaar en leeft in een gezin met een zeer lage werkintensiteit (zie 6.1.6).

Ook op deze samengestelde indicator is weerom een duidelijk verschil te zien naar nationaliteit en geboorteland. Het aandeel armen of sociaal uitgesloten ligt bij de personen met een Belgische nationaliteit 4 keer lager dan bij de personen met een niet-EU-nationaliteit. Een bijna gelijkaardig verschil is er ook tussen de personen geboren in België en de personen geboren buiten de EU. Bijna 6 op de 10 personen met een niet-EU-nationaliteit kan volgens de EU2020-definitie beschouwd worden als arm of sociaal uitgesloten. Bij de personen geboren buiten de EU gaat het om de helft van de bevolking. En ook hier nemen de personen met een EU-nationaliteit en geboren in de EU (telkens zonder België) een middenpositie in tussen beide andere groepen.

Figuur 6.4.2.f: Armoede en sociale uitsluiting volgens EU2020-definitie

Aandeel personen met een gestandaardiseerd huishoudinkomen na sociale transfers onder de Belgische armoederisicodrempel en/of dat leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin en/of dat jonger is dan 60 jaar en leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$), naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Op vlak van de EU2020-indicator scoort Vlaanderen bij de personen geboren buiten de EU onder het EU15-gemiddelde. Enkel Spanje, het Waalse Gewest, België in zijn geheel en Griekenland scoren nog minder goed dan Vlaanderen. Als gekeken wordt naar het verschil tussen armoede en sociale uitsluiting bij personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, blijkt dit enkel in België in zijn geheel en Griekenland hoger te liggen dan in Vlaanderen.

Figuur 6.4.2.g: Armoede en sociale uitsluiting Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU met een gestandaardiseerd huishoudinkomen na sociale transfers onder de nationale armoederisicodrempel en/of dat leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin en/of dat jonger is dan 60 jaar en leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit (WI<0,2) en verschil tussen beide aandelen, 18 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2013, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Portugal	26	35	9
Ierland	27	36	9
Duitsland	20	31	11
VK	22	35	13
Nederland	14	32	18
Italië	26	45	19
Denemarken	19	39	20
Oostenrijk	15	35	20
Finland	16	37	21
Zweden	14	36	22
Frankrijk	16	38	22
Luxemburg	12	35	23
Spanje	23	54	31
Waals Gewest	22	55	33
Vlaams Gewest	13	47	34
Griekenland	32	67	35
België	16	56	40
EU15	21	41	20

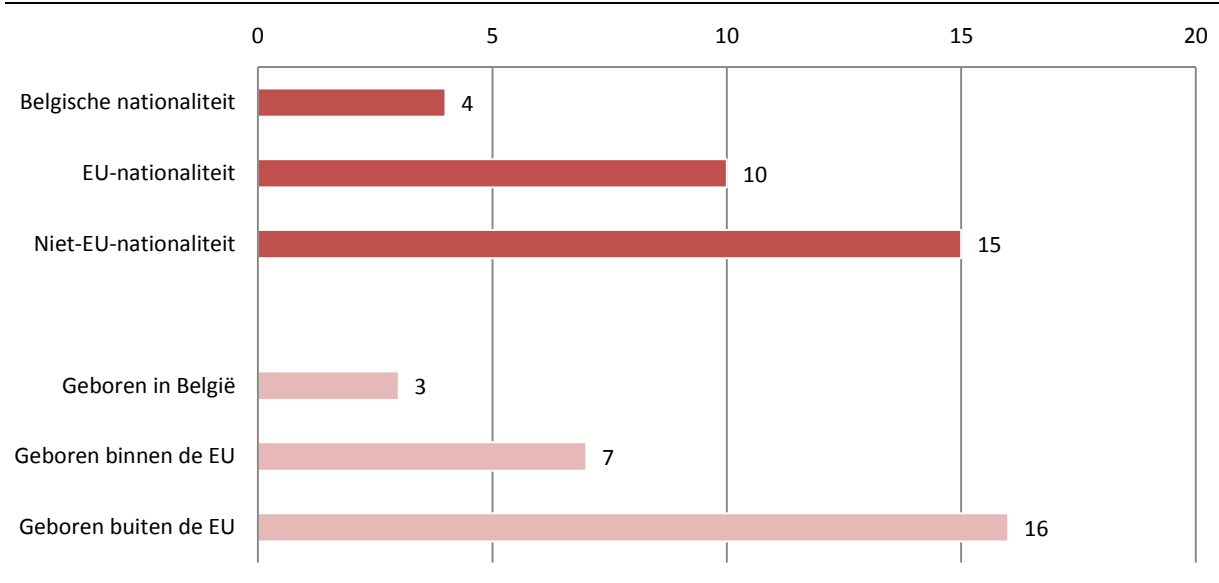
* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.
Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.4.3. Betalingsproblemen

In de EU-SILC-survey wordt jaarlijks gevraagd naar achterstallige betalingen voor huur of hypotheek, elektriciteit, water of gas, aankopen op afbetaling of een andere lening. Ook hier scoren personen met een vreemde nationaliteit en personen geboren in het buitenland duidelijk minder goed dan Belgen en personen geboren in België. Het aandeel personen in een huishouden met betalingsproblemen ligt bij de personen met een niet-EU-nationaliteit 4 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is te vinden tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in België.

Figuur 6.4.3.a: Betalingsproblemen

Aandeel personen in een huishouden met minstens 1 achterstallige betaling voor huur of hypotheek, elektriciteit/water/gas, aankopen op afbetaling of een andere lening tijdens het afgelopen jaar, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.4.4. Sociale bijstand

De overheid probeert via sociale bijstandsuitkeringen de inkomenssituatie van de minst gegoede groepen te verbeteren. Het gaat onder meer om het leefloon dat men ontvangt in het kader van het Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI) en het equivalent leefloon in het kader van het Recht op Maatschappelijke Hulp (RMH). Het equivalent leefloon is er voor personen die geen recht hebben op een leefloon, maar die zich in een vergelijkbare noodsituatie bevinden.

Op basis van de administratieve gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid zijn gegevens beschikbaar over het aantal (equivalent) leefloontrekkers naar herkomstgroep. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het telkens niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst.

Bij de personen van Belgische herkomst blijft het aandeel (equivalent) leefloontrekkers beperkt tot 0,3% van de bevolking van 18 tot 65 jaar. Bij de EU15-groepen ligt dat aandeel ongeveer op hetzelfde niveau als bij de personen van Belgische herkomst. Bij de personen afkomstig van de EU12-landen ligt dat aandeel duidelijk hoger (1,1%). Dat is ook het geval bij de personen met Turkse en Maghrebijnse herkomst (respectievelijk 1,4% en 2,0%). Het zijn echter de personen afkomstig van de Europese landen buiten de EU en de groep 'andere landen' die veruit de hoogste percentages kennen (respectievelijk 7,9% en 5,9%). Het relatieve aandeel (equivalent) leefloontrekkers is bij nagenoeg alle herkomstgroepen gedaald tussen 2009 en 2013. Enige uitzondering hierop vormen de personen met een herkomst van de groep 'andere landen'. Daar is het aandeel beperkt gestegen.

Figuur 6.4.4.a: Sociale bijstand: (equivalent) leefloontrekkers

Aantal personen met een (equivalent) leefloon en aandeel ten opzichte van totaal aantal inwoners van 18 tot 65 jaar (in %) naar herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2013, begin van het jaar, per herkomstgroep

	2009		2013	
	Aantal	% tov bevolking	Aantal	% tov bevolking
België	8.826	0,3	8.153	0,3
Totaal EU	2.181	0,7	2.143	0,6
- Buurlanden	984	0,6	962	0,5
- West- en Noord-EU15	90	0,4	81	0,4
- Zuid-EU15	325	0,5	326	0,4
- EU12	782	1,9	774	1,1
Totaal niet-EU	13.704	4,5	16.497	4,3
- Europa niet-EU	4.356	9,8	4.522	7,9
- Turkije	1.163	1,8	1.038	1,4
- Maghreb	2.035	2,4	2.057	2,0
- Andere landen	6.150	5,5	8.880	5,9

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking SVR.

6.4.5. Kansarmoede-index

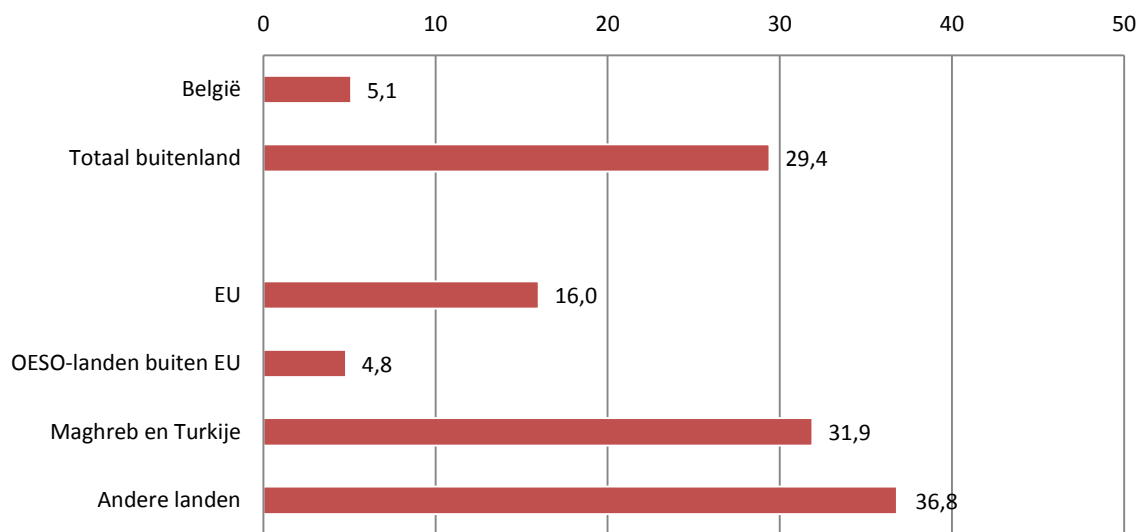
Kind en Gezin gaat aan de hand van 6 criteria bij elke geboorte na of het gezin waarin het kind geboren wordt al dan niet kansarm is: het maandinkomen van het gezin, de opleiding en de arbeidssituatie van de ouders, de ontwikkeling van de kinderen, de huisvesting en de gezondheidssituatie van het gezin. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de voorgenoemde criteria zwak scoort. Op basis van deze gegevens wordt een kansarmoede-index berekend die aangeeft hoeveel kinderen in Vlaanderen wonen die de afgelopen 3 jaar geboren werden in een kansarm gezin (ongeacht waar ze geboren werden). De resultaten van deze kansarmoede-index kunnen worden opgedeeld op basis van de geboortenationaliteit van de moeder.

De kansarmoede-index lag in 2014 bij kinderen met een moeder met een Belgische geboortenationaliteit bijna 6 keer lager dan bij kinderen met een moeder met een buitenlandse geboortenationaliteit. Van de kinderen met een moeder die als Belg is geboren, wordt slechts 1 op de 20 geboren in een kansarm gezin. Bij de kinderen met een moeder die niet als Belg wordt geboren, loopt dat op tot 3 op de 10 kinderen. Het zorgt ervoor dat 64% van de kinderen die de afgelopen 3 jaar in kansarmoede geboren zijn, een moeder hebben met een buitenlandse geboortenationaliteit.

Tussen de herkomstgroepen bestaan er duidelijke verschillen. De laagste score wordt opgetekend door de kinderen met een moeder met een nationaliteit van een OESO-land (buiten de EU). De hoogste scores zijn te zien bij kinderen met een moeder met een Maghrebijnse of Turkse geboortenationaliteit of een geboortenationaliteit van de restgroep 'andere landen'.

Figuur 6.4.5.a: Kansarmoede-index

Gemiddelde score op de kansarmoede-index naar geboortenationaliteit van de moeder, Vlaams Gewest, 2014

Bron: Kind en Gezin.

6.5. GEZONDHEID

Bronnen

De gezondheidstoestand en de toegang tot de gezondheidszorg worden in beeld gebracht op basis van de resultaten van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van de **Algemene Directie Statistiek (ADS)**. De EU-SILC-gegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De gegevens over het gezondheidsgedrag zijn gebaseerd op de gegevens van de **Gezondheidsenquête** van het **Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid (WIV)**.

De **EU-SILC-gegevens** kunnen voor de bevolking van 16 jaar en ouder opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de steekproef van 2013 zijn er bij de ruim 6.200 bevroegde personen van 16 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ca. 250 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 100 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ca. 290 personen geboren in de EU buiten België en ca. 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

De gegevens van de **Gezondheidsenquête** kunnen voor de bevolking van 16 jaar en ouder opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de steekproef van 2013 zijn er bij de bijna 3.000 bevroegde personen van 15 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ca. 90 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 80 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ca. 110 personen geboren in de EU buiten België en ca. 170 personen geboren buiten de EU. Deze groepen zijn relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

Voor zowel de EU-SILC-survey als de Gezondheidsenquête geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Ook kan het interview bij beide surveys enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zodat personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde resultaten van de EU-SILC-survey en de Gezondheidsenquête zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Vaststellingen

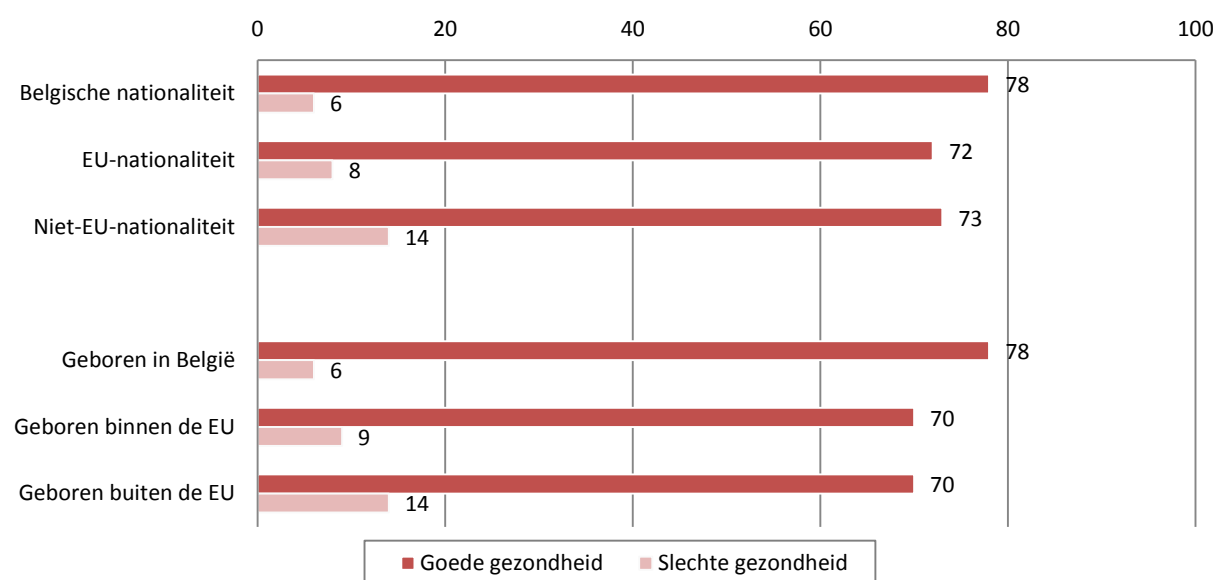
6.5.1. Gezondheidstoestand

Het aandeel personen met een (zeer) goede gezondheid ligt iets hoger bij de personen met een Belgische nationaliteit dan bij de personen met een EU- of niet-EU-nationaliteit. Hetzelfde verschil komt min of meer terug bij de opdeling naar geboorteland.

Omgekeerd ligt het aandeel met een (zeer) slechte gezondheid het laagst bij de personen met een Belgische nationaliteit of geboren in België. Hier nemen de personen met een EU-nationaliteit of geboren in de EU een tussenpositie in tussen de 2 andere groepen.

Figuur 6.5.1.a: Subjectieve gezondheid

Aandeel personen dat de eigen gezondheid als (zeer) goed en (zeer) slecht omschrijft, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Vergeleken met de EU15-landen ligt het aandeel personen geboren in het buitenland (geen aparte cijfers beschikbaar voor personen geboren in de EU en buiten de EU) dat de gezondheid als goed tot zeer goed omschrijft op een gemiddeld niveau. Vlaanderen haalt een 7de plaats in de EU-rangschikking en scoort iets beter dan België in zijn geheel en het Waalse Gewest. Het verschil tussen de personen geboren in het buitenland en de personen geboren in het land zelf blijft in Vlaanderen relatief beperkt.

Figuur 6.5.1.b: Subjectieve gezondheid Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en personen geboren in het buitenland dat de eigen gezondheid als goed tot zeer goed omschrijft en verschil tussen beide aandelen, 16 jaar en ouder, EU15-landen en Belgische gewesten*, 2012, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren in het buitenland (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Portugal	47	68	21
Griekenland	74	89	15
Italië	67	82	15
Spanje	73	84	11
Finland	64	69	5
Ierland	82	87	5
VK	75	78	3
Waals Gewest	70	70	0
Luxemburg	75	73	-2
Zweden	79	77	-2
Denemarken	69	66	-3
Nederland	74	71	-3
België	75	72	-3
Duitsland	66	63	-3
Vlaams Gewest	77	74	-3
Frankrijk	69	63	-6
Oostenrijk	71	65	-6

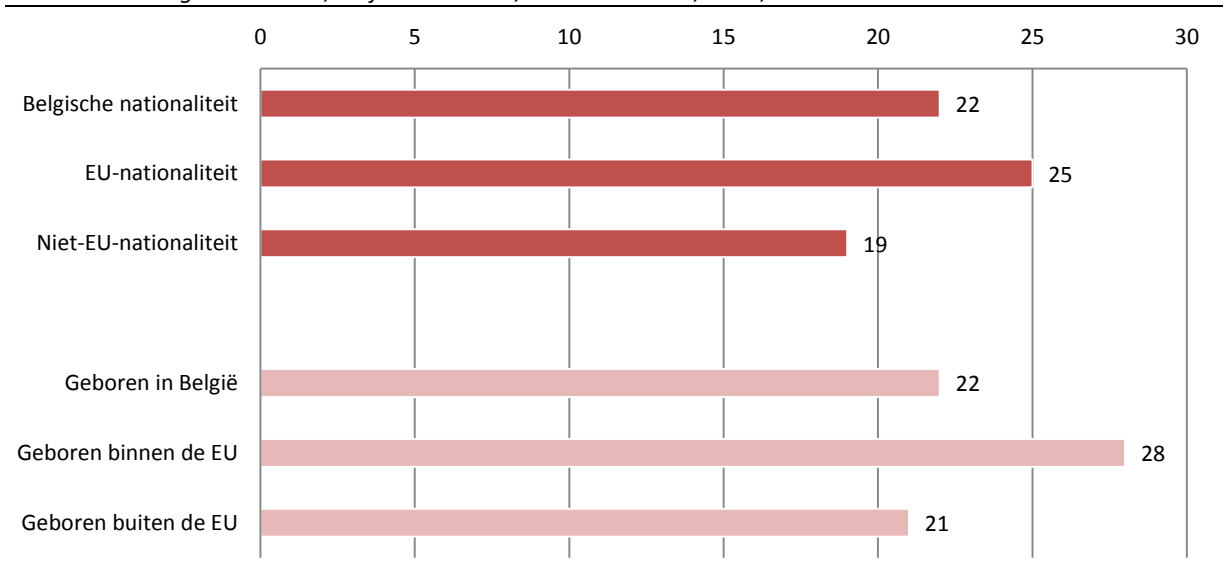
* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor Brussels Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: OESO, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

Als gevraagd wordt naar de mate van hinder door langdurige gezondheidsproblemen blijken de personen met een EU-nationaliteit (zonder België) of geboren in de EU buiten België iets minder goed te scoren dan de andere groepen. Zij geven iets vaker aan (sterke) hinder te ondervinden in hun dagelijkse bezigheden.

Figuur 6.5.1.c: Hinder door langdurige aandoening

Aandeel personen dat hinder ondervindt in de dagelijkse bezigheden door gezondheidsproblemen, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

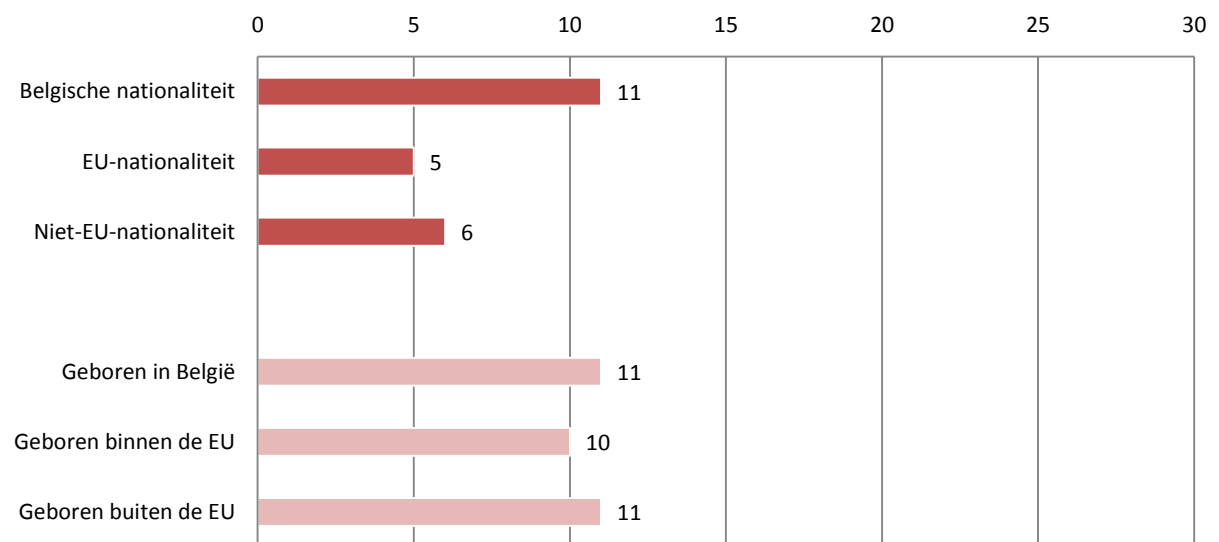
Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.5.2. Gezondheidsgedrag

De hierna gepresenteerde indicatoren inzake gezondheidsgedrag geven geen eenduidig beeld. Wat betreft gezonde voeding scoren Belgen beter dan personen met een vreemde nationaliteit. Zij eten vaker dagelijks de aanbevolen hoeveelheid fruit en groenten, al liggen alle aandelen betrekkelijk laag (tussen 5% en 11%). Dat verschil valt bovendien weg als naar geboorteland gekeken wordt. Op vlak van roken zijn het duidelijk de personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en geboren in de EU (buiten België) die de hoogste percentages laten optekenen (bijna de helft rookt). Inzake lichaamsbeweging ten slotte zijn het de Belgen en de personen geboren in België die duidelijk iets beter scoren dan de andere groepen.

Figuur 6.5.2.a: Gezonde voeding

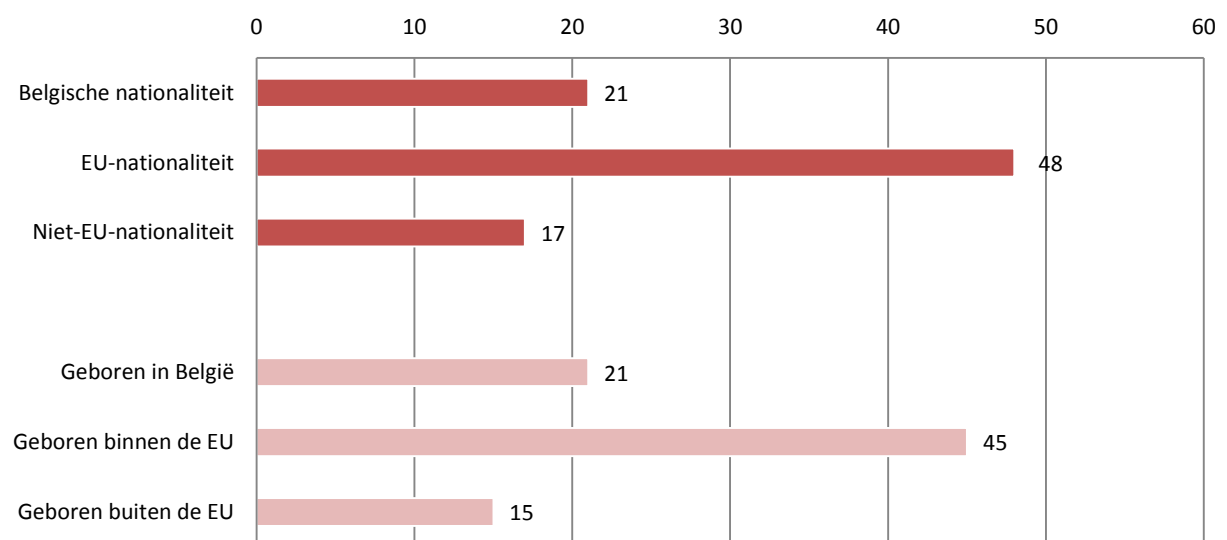
Aandeel personen dat dagelijks de aanbevolen hoeveelheid groenten en fruit eet, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 6 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: WIV, Gezondheidsenquête, bewerking SVR.

Figuur 6.5.2.b: Roken

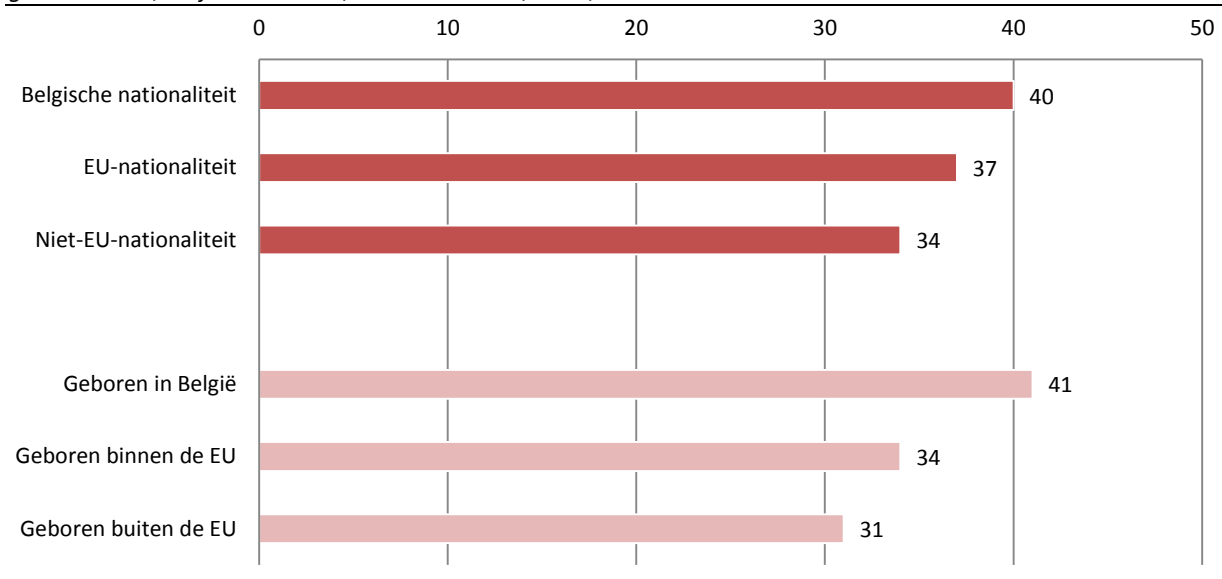
Aandeel personen dat op moment van de bevraging rookt, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: WIV, Gezondheidsenquête, bewerking SVR.

Figuur 6.5.2.c: Lichaamsbeweging

Aandeel personen dat minstens 30 minuten per dag aan lichaamsbeweging doet, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

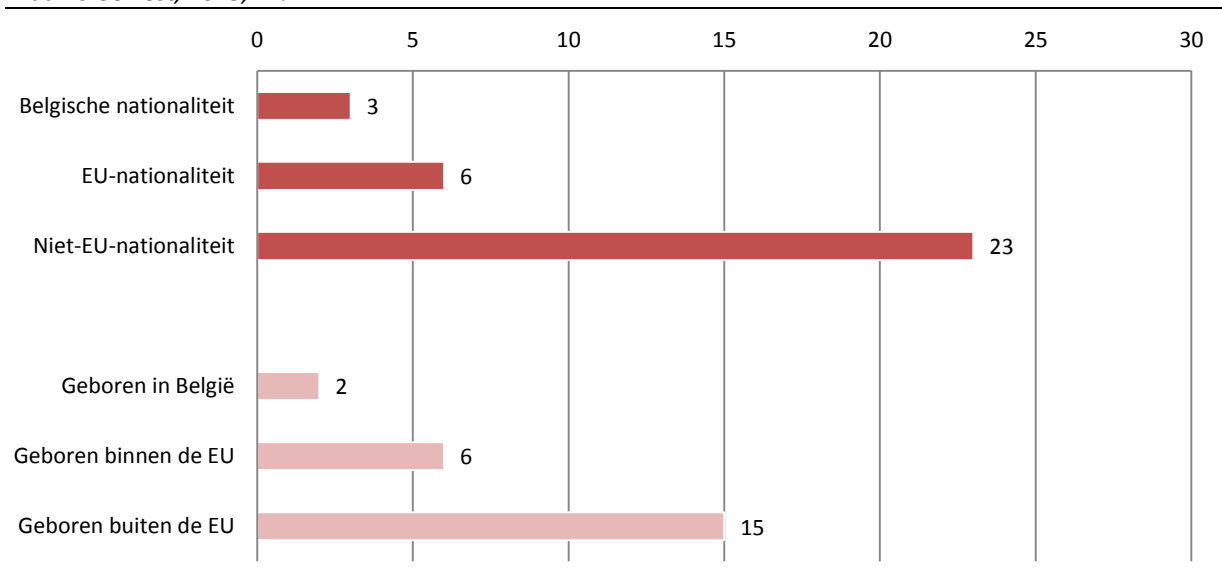
Bron: WIV, Gezondheidsenquête, bewerking SVR.

6.5.3. Gebruik gezondheidszorg

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat medische zorg moet uitstellen om financiële redenen verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen gaat het slechts om 3%, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit gaat het om 23%. Bij de personen geboren in België gaat het om slechts 2%, bij de personen geboren buiten de EU om 15%. De personen met een EU-nationaliteit (zonder Belgen) en personen geboren in de EU buiten België halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Figuur 6.5.3.a: Uitstel medische zorg

Aandeel personen in een huishouden dat afgelopen jaar medische zorg (bezoek aan arts of tandarts) heeft moeten uitstellen omwille van financiële redenen, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: ADS, EU-SILC-survey, bewerking SVR.

6.6. MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

Bronnen

De verschillende aspecten van maatschappelijke participatie worden in beeld gebracht aan de hand van de resultaten van de **Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey)** van de **Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)** en de **Stadsmonitorsurvey** van het **Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)** en de **Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)**.

De **SCV-survey** peilt jaarlijks via een face to face-enquête bij een representatief staal van de meerderjarige Nederlandstalige bevolking van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar waarden, houdingen en gedragingen met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's (ca. 1.500 respondenten). Daarin wordt ook periodiek gevraagd naar allerlei aspecten van maatschappelijke participatie. De resultaten van de SCV-survey kunnen opgedeeld worden naar herkomstgroep. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid. In de steekproef van de SCV-survey zijn jaarlijks 200 tot 250 personen van buitenlandse herkomst opgenomen. Door 3 edities (2012, 2013 en 2014) van de survey samen te nemen (poolen), worden de aantallen van de verschillende herkomstgroepen groot genoeg om uitspraken te doen over mogelijke verschillen tussen personen van Belgische herkomst (ca. 4.000 respondenten), personen van EU-herkomst (ca. 350 respondenten) en personen van niet-EU-herkomst (ca. 250 respondenten).

Bij de indeling van de respondenten naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een bekende niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die nationaliteit overeenstemt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch, dan is de geboortenationaliteit van de moeder bepalend voor de indeling naar herkomstgroep. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de nationaliteit van de persoon zelf.

Doordat het aandeel van personen van buitenlandse herkomst in de steekproef van de SCV-survey relatief beperkt is, wordt binnen de resultaten van de SCV-survey geen verder onderscheid gemaakt binnen de EU- en niet-EU-herkomstgroepen. Dat kan wel op basis van de gegevens van de **Stadsmonitorsurvey**. Het gaat om een schriftelijke, Nederlandstalige enquête die 3-jaarlijks in het kader van de Stadsmonitor afgenomen wordt bij een representatief staal van inwoners van de 13 Vlaamse centrumsteden van 16 jaar en ouder (ca. 19.000 respondenten). In de Stadsmonitorsurvey van 2014 zijn personen van buitenlandse herkomst (ca. 3.500 respondenten) veel sterker vertegenwoordigd dan in de SCV-survey zodat een opdeling gemaakt kan worden tussen personen van Belgische herkomst (ca. 15.500 respondenten), West-Europese herkomst (ca. 1.000 respondenten), Zuid-Europese herkomst (ca. 500 respondenten), Oost-Europese herkomst (ca. 400 respondenten), Turkse herkomst (ca. 400 respondenten), Marokkaanse herkomst (ca. 400 respondenten) en andere herkomst (ca. 800 respondenten). Om de herkomst van de respondenten

te bepalen en hen op te delen naar herkomstgroep worden dezelfde 4 criteria en hetzelfde cascadesysteem gebruikt als bij de SCV-survey.

Bij de interpretatie van de gegevens van de Stadsmonitorsurvey moet rekening gehouden worden met het feit dat het in tegenstelling tot de SCV-survey gaat om een survey bij een stedelijke bevolking. Enkel de inwoners van de 13 centrumsteden werden bevestigd. Bovendien is het zo dat door belangrijke verschillen op vlak van interviewmethode, steekproeftrekking en vraagstelling, de resultaten van de SCV-survey en de Stadsmonitorsurvey niet rechtstreeks met elkaar vergeleken kunnen worden.

Voor zowel de SCV-survey als de Stadsmonitorsurvey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd telkens gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst zodat personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Er dient ten slotte benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

De deelname van personen met een vreemde nationaliteit aan de gemeenteraadsverkiezingen wordt in kaart gebracht met de administratieve gegevens over ingeschreven kiezers van de **Algemene Directie Instellingen en Bevolking (ADIB)** van de **Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken**. Op basis van de huidige nationaliteit worden de ingeschreven kiezers ingedeeld in volgende nationaliteitsgroepen:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus.
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen.

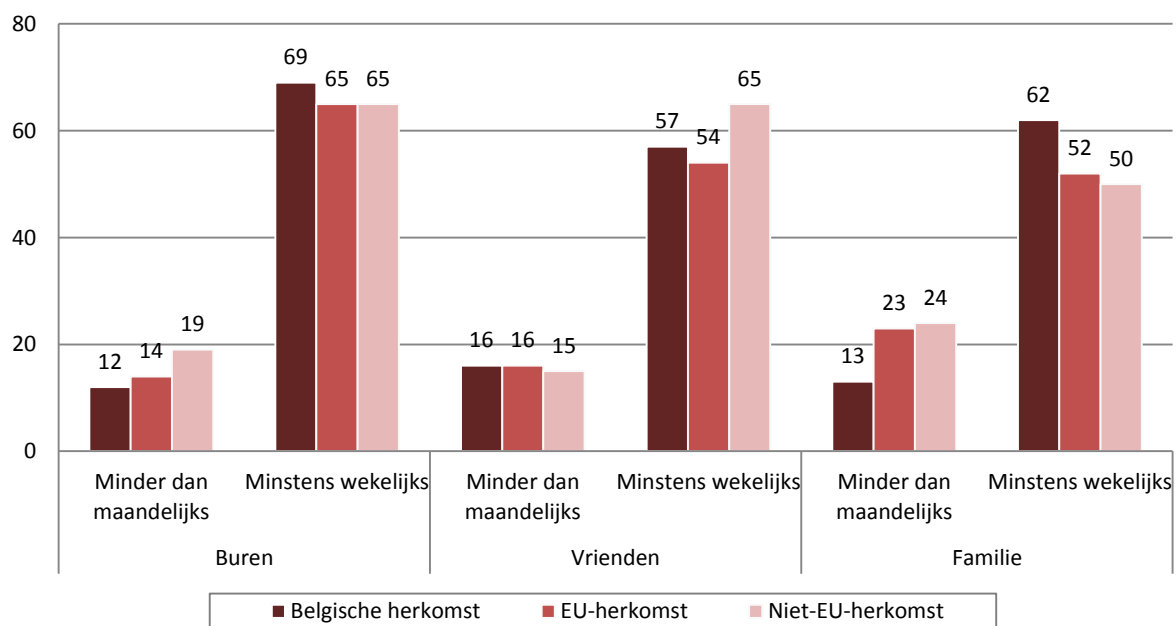
Vaststellingen

6.6.1. Sociale contacten

In de SCV-survey wordt jaarlijks gevraagd naar de frequentie van contacten met buren, vrienden en familie. Daaruit blijkt vooreerst dat op vlak van contacten met buren de verschillen tussen de herkomstgroepen eerder beperkt blijven. Wel is het zo dat het aandeel personen met weinig contact met de buren (minder dan maandelijks) iets hoger ligt bij de personen van niet-EU-herkomst en het aandeel personen met vaak contact met de buren (minstens wekelijks) iets lager bij de personen van buitenlandse herkomst (zowel EU- als niet-EU-herkomst). Daartegenover staat dat het aandeel met vaak contact met vrienden het hoogst ligt bij de personen van niet-EU-herkomst. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn echter het meest uitgesproken bij de contacten met familieleden. Bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel met weinig contact met de familie duidelijk hoger en het aandeel met vaak contact duidelijk lager dan bij de personen van Belgische herkomst.

Figuur 6.6.1.a: Frequentie van de sociale contacten

Aandeel personen met minder dan maandelijks en minstens wekelijks contact met buren, vrienden en familie, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

Als aan de hand van een aantal stellingen gevraagd wordt naar de kwaliteit van de sociale contacten, worden die door een grote meerderheid binnen elke herkomstgroep als positief beoordeeld. Telkens geven ongeveer 9 op de 10 personen aan mensen te kennen 'met wie ze goed kunnen praten', 'bij wie ze terecht kunnen' en die 'hen echt begrijpen'. Toch stellen slechts ongeveer 7 op de 10 personen dat ze 'deel uitmaken van een groep vrienden' en geven 2 op de 10 aan dat hun sociale contacten 'oppervlakkig' zijn. De verschillen tussen de herkomstgroepen blijven beperkt, maar wijzen er toch telkens op dat de personen van buitenlandse herkomst – en dan vooral de personen van niet-EU-herkomst – iets minder tevreden zijn over hun sociale contacten. Dat blijkt ook als op basis van de 6 stellingen over de kwaliteit van de sociale contacten een samengestelde index wordt berekend. Het gaat om een gemiddelde score van de 6 stellingen per respondent. Hoe hoger de score op deze index, hoe positiever de sociale contacten door de respondenten worden geëvalueerd. De personen

van niet-EU-herkomst scoren gemiddeld beperkt, maar significant lager dan de andere herkomstgroepen.

Figuur 6.6.1.b: Kwaliteit van de sociale contacten

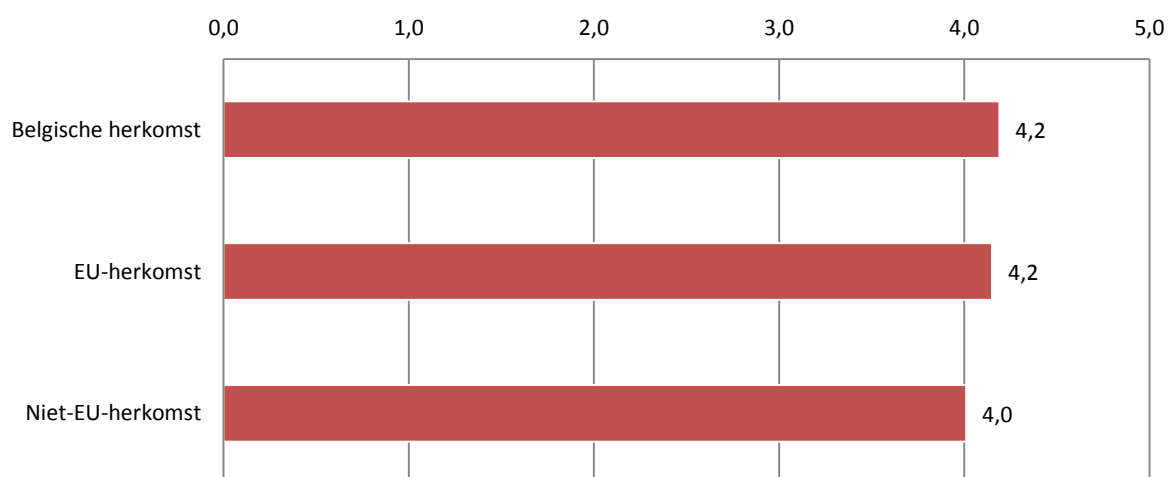
Aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stellingen, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

	<i>Personen van Belgische herkomst</i>	<i>Personen van EU- herkomst</i>	<i>Personen van niet-EU-herkomst</i>
Er zijn mensen met wie ik goed kan praten.	96	94	90
Ik voel me van andere mensen geïsoleerd.	6	8	10
Er zijn mensen bij wie ik terecht kan.	95	91	92
Er zijn mensen die me echt begrijpen.	92	89	88
Ik maak deel uit van een groep vrienden.	77	74	67
Mijn sociale contacten zijn oppervlakkig.	20	20	23

Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

Figuur 6.6.1.c: Kwaliteit van de sociale contacten: samengestelde index

Samengestelde index op basis van de 6 stellingen uit figuur 6.6.1.b, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, schaal van 1 tot 5 (hoe hoger, hoe positiever)

Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

Ook in de survey van de Stadsmonitor werd er gevraagd naar de frequentie van contacten met burens, vrienden en familie. Opvallend is dat bij alle herkomstgroepen meer dan de helft van alle respondenten minder dan maandelijks contact heeft met zijn of haar burens. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn eerder beperkt. Met vrienden en familie worden frequenter contacten onderhouden. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn hier groter. Het aandeel personen met frequent contact met familie en vrienden ligt het hoogst bij personen van Turkse herkomst. Ongeveer de helft van de Turkse respondenten heeft minstens wekelijks contact met vrienden en familie. Ook respondenten van Zuid-Europese herkomst onderhouden frequente contacten met vrienden en familie. Het aandeel met vaak contact met vrienden ligt het laagst bij personen met Belgische herkomst. Bij de Oost-Europese herkomstgroep ligt het aandeel met minder dan maandelijks contact met familie dan weer het hoogst.

Figuur 6.6.1.d: Frequentie van sociale contacten in de 13 centrumsteden

Aandeel personen met minder dan maandelijks en minstens wekelijks contact met buren, vrienden en familie, naar herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

	België	West-Europa	Oost-Europa	Zuid-Europa	Marokko	Turkije	Andere
Buren:							
- Minder dan maandelijks	56	55	57	55	53	50	60
- Minstens wekelijks	17	20	19	24	22	23	19
Vrienden:							
- Minder dan maandelijks	19	20	15	14	22	14	18
- Minstens wekelijks	28	33	37	38	31	47	36
Familie:							
- Minder dan maandelijks	18	25	39	21	20	15	34
- Minstens wekelijks	36	32	33	41	36	50	25

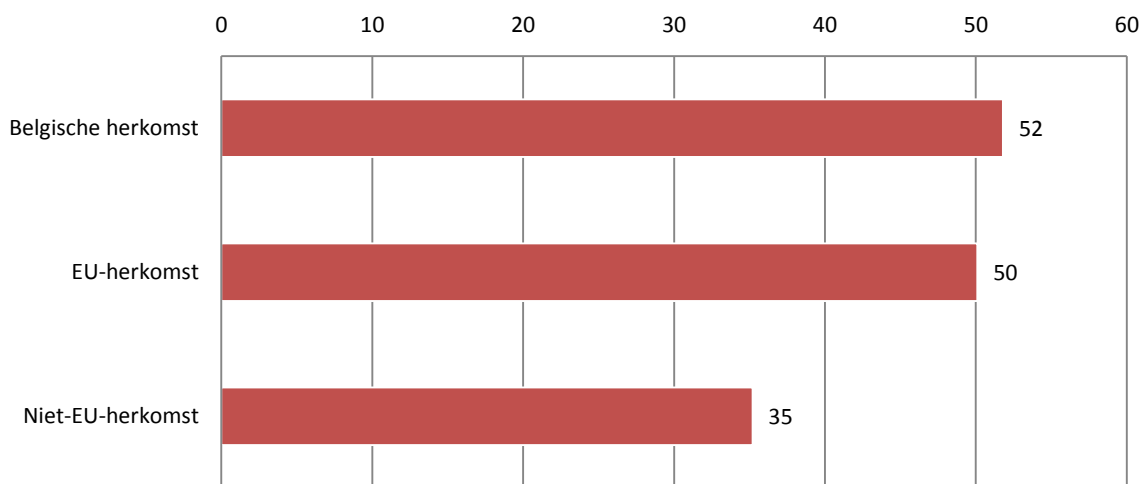
Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

6.6.2. Deelname aan het verenigingsleven

In de SCV-survey wordt jaarlijks gevraagd naar het lidmaatschap van verenigingen. Dat gebeurt aan de hand van een lijst met een hele reeks verenigingen. Uit de resultaten blijkt dat personen van niet-EU-herkomst beduidend minder vaak actief lid of bestuurslid zijn van een vereniging. Daarmee wordt bedoeld dat men als gewoon lid of bestuurslid actief deelneemt aan de activiteiten van minstens 1 vereniging.

Figuur 6.6.2.a: Actief lidmaatschap van verenigingen

Aandeel personen dat actief lid of bestuurslid is van minstens 1 vereniging, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

Bij alle herkomstgroepen zijn de sportverenigingen het meest populair. Zij voeren telkens de top 5 aan van de verenigingen waar men het vaakst actief lid van is. Bij de personen van Belgische herkomst volgen daarna op grote afstand de hobbyclubs, de vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties, de ouderenverenigingen en de socio-culturele verenigingen. De vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties en de hobbyclubs halen ook de top 5 bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de personen van EU-herkomst wordt de top 5 verder aangevuld met de

wijkverenigingen en de religieuze verenigingen. Bij de personen van niet-EU-herkomst gaat het om de religieuze verenigingen en de migrantenverenigingen.

Figuur 6.6.2.b: Actief lidmaatschap van verenigingen: soort verenigingen

Top 5 van verenigingen waarvan men actief lid of bestuurslid is naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

Belgische herkomst		EU-herkomst		Niet-EU-herkomst	
Soort vereniging	% act. lid	Soort vereniging	% act. lid	Soort vereniging	% act. lid
1 Sportvereniging	23	1 Sportvereniging	24	1 Sportvereniging	16
2 Hobbyclub	7	2 Vakbond, middenstands- of werkgeversorganisatie	8	2 Religieuze vereniging	9
3 Vakbond, middenstands- of werkgeversorganisatie	6	3 Hobbyclub	6	3 Vakbond, middenstands- of werkgeversorganisatie	7
4 Ouderenvereniging	5	4 Wijkvereniging	5	4 Migrantenvereniging	2
5 Socio-culturele vereniging	4	5 Religieuze vereniging	4	5 Hobbyclub	2

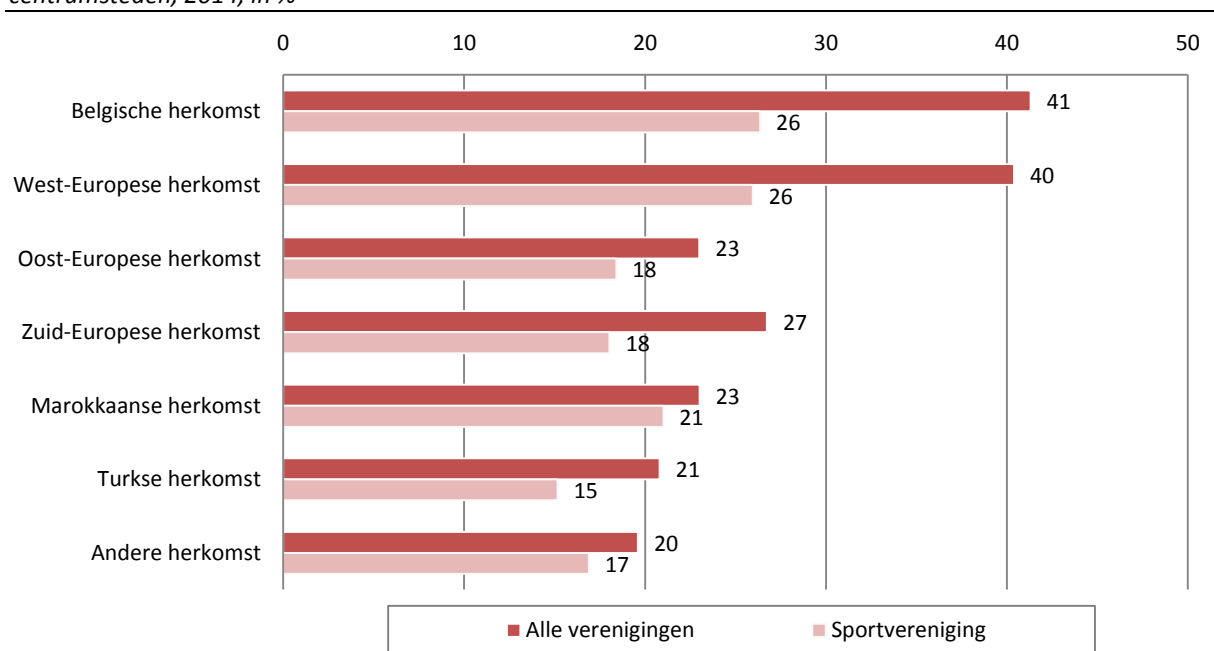
Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

Ook in de Stadsmonitorsurvey werd bevraagd of men actief lid of bestuurslid is van één of meerdere verenigingen. Daaruit blijkt dat personen van Belgische en West-Europese herkomst beduidend vaker actief lid of bestuurslid zijn. Het aandeel personen met actief lidmaatschap ligt het laagst bij de respondenten van Turkse herkomst en bij de respondenten met een 'andere' herkomst.

In de Stadsmonitorsurvey werd er daarnaast ook specifiek gepeild naar het actief lidmaatschap van een sportvereniging. Dat geeft hetzelfde beeld. Een groter aandeel personen van Belgische en West-Europese herkomst is actief lid, terwijl het actief lidmaatschap het laagst ligt bij respondenten van Turkse herkomst.

Figuur 6.6.2.c: Actief lidmaatschap van verenigingen in de 13 centrumsteden

Aandeel personen dat actief lid of bestuurslid is van minstens 1 vereniging, naar herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

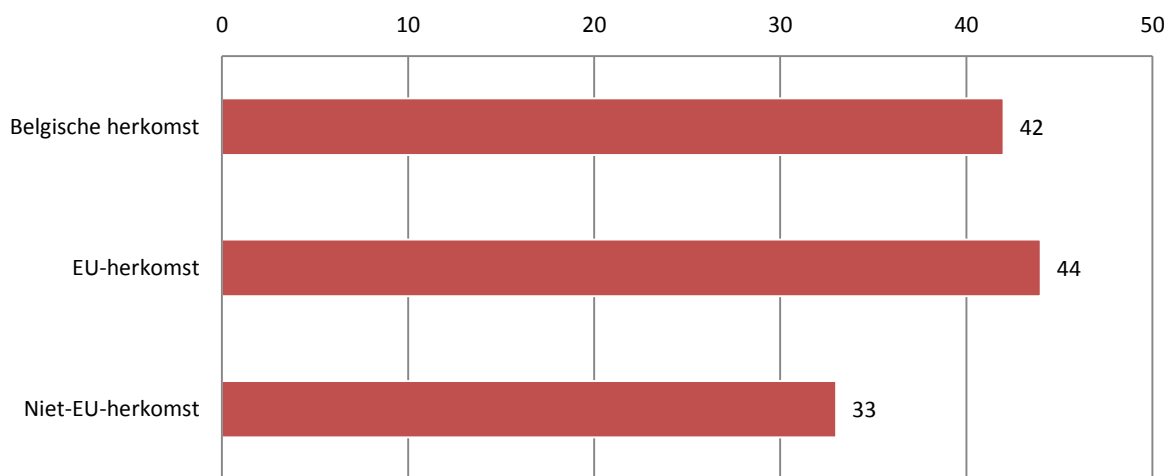
Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

6.6.3. Culturele participatie

Om cultuurparticipatie in beeld te brengen, wordt in de SCV-survey gepeild naar de frequentie waarmee de respondenten het voorbije jaar volgende culturele activiteiten hebben ondernomen: het bijwonen van een klassiek concert, een opera, een rock- of popconcert, een jazz- of bluesconcert, een folkloristisch of traditioneel concert, een dans of balletvoorstelling of een bezoek aan een toneelvoorstelling, een museum, een bibliotheek of een bioscoop. Personen die aan minstens 3 verschillende activiteiten minstens 1 keer hebben deelgenomen, worden hier beschouwd als culturele participanten. Uit de cijfers van 2012-2014 blijkt dat de cultuurparticipatie bij personen met een niet-EU-herkomst duidelijk lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen.

Figuur 6.6.3.a: Cultuurparticipatie

Aandeel personen dat het voorbije jaar aan minstens 3 verschillende culturele activiteiten minstens 1 keer heeft deelgenomen, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

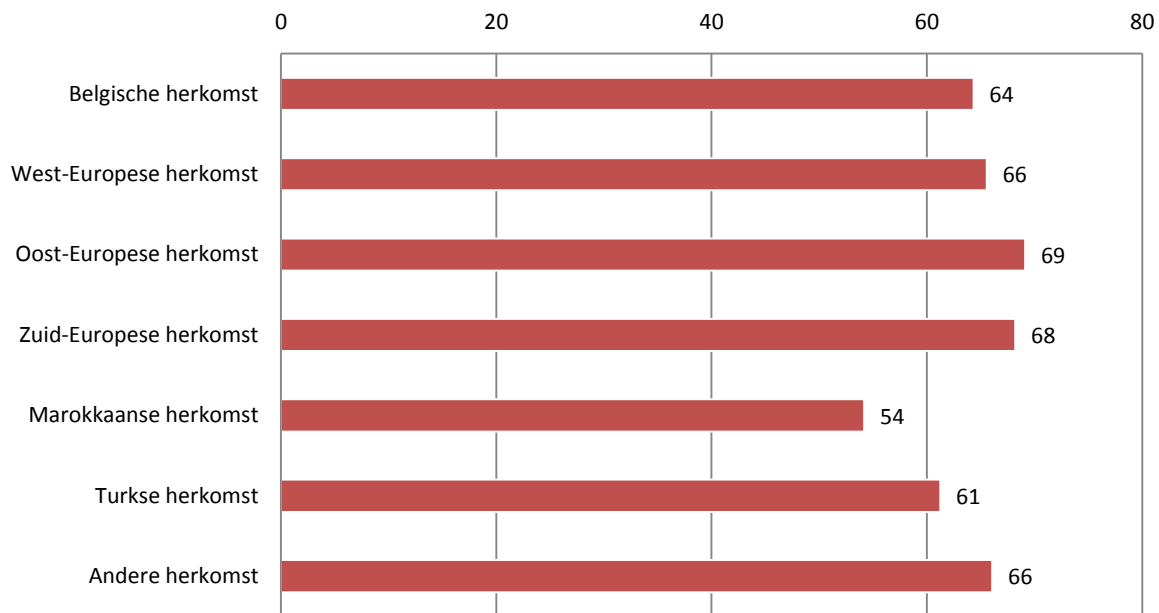
Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

In de Stadsmonitorsurvey werden culturele activiteiten ietwat anders gedefinieerd dan in de SCV-survey. In de Stadsmonitorsurvey werd gepeild naar de frequentie waarmee de respondenten het voorbije jaar volgende culturele activiteiten ondernomen hebben: het bijwonen van een podiumvoorstelling (ballet-, dans-, toneelvoorstelling of concert), een bezoek aan een bioscoop, een bibliotheek, een museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats (kastelen, kerken, ...), een pleinevenement, een parkevenement of zomerfestival. Personen die aan minstens 3 verschillende activiteiten minstens 1 keer hebben deelgenomen, worden hier beschouwd als culturele participanten. De cijfers geven de cultuurparticipatie weer van de stadsbewoners. Deze participatie vindt niet noodzakelijk plaats in de stad zelf.

De verschillen naar cultuurparticipatie blijven eerder beperkt voor de Europese herkomstgroepen. Bij de Marokkaanse herkomstgroep ligt het aandeel dat participeert beduidend lager.

Figuur 6.6.3.b: Cultuurparticipatie in de 13 centrumsteden

Aandeel personen dat het voorbije jaar aan minstens 3 verschillende culturele activiteiten minstens 1 keer heeft deelgenomen, naar herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

Verschiedene herkomstgroepen nemen echter deel aan verschillende types culturele activiteiten. Bioscoopbezoek blijkt bij alle herkomstgroepen populair te zijn. Het aandeel personen dat een podiumvoorstelling heeft bijgewoond ligt echter beduidend hoger bij personen van Belgische en West-Europese herkomst dan bij personen van Marokkaanse of Turkse herkomst. Ook het bezoeken van een museum, tentoonstelling of historische plaats is minder populair bij personen van Marokkaanse en Turkse herkomst. Een beduidend groter aandeel personen van Marokkaanse herkomst heeft het afgelopen jaar een bibliotheek bezocht. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn klein voor wat betreft het bezoeken van een plein-, parkevenement of zomerfestival.

Figuur 6.6.3.c: Deelname aan culturele activiteiten in de 13 centrumsteden: type culturele activiteit

Aandeel personen dat het voorbije jaar minstens 1 keer aan een bepaald type culturele activiteit heeft deelgenomen, naar herkomstgroep, 13 centrumsteden, 2014, in %

	België	West-Europa	Oost-Europa	Zuid-Europa	Marokko	Turkije	Andere
Bioscoop	67	71	73	78	62	87	70
Bibliotheek	51	48	60	50	74	61	69
Plein-, parkevenement of zomerfestival	62	60	66	70	60	59	68
Musea, tentoonstellingen en historische plaatsen	66	74	71	62	39	55	64
Podiumvoorstelling	63	62	55	58	29	39	44

Bron: Survey Stadsmonitor, bewerking ABB & SVR.

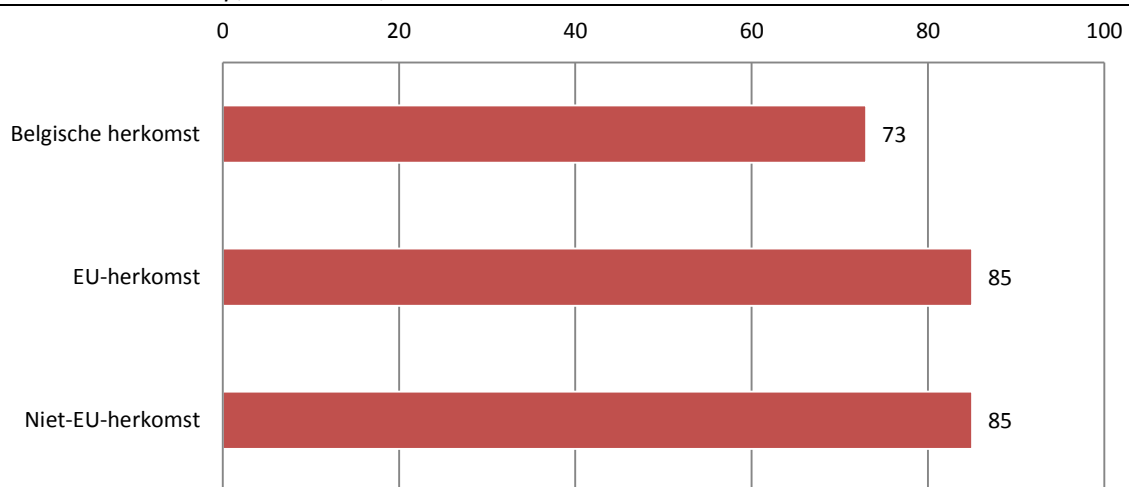
6.6.4. Internetgebruik

Een belangrijke voorwaarde om in de hedendaagse maatschappij volwaardig te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven is kunnen beschikken over voldoende ICT-toegang en -geletterdheid. De mate van internetgebruik vormt hiervoor een belangrijke indicator.

Uit de resultaten van de SCV-survey blijkt een duidelijk verschil naar herkomst. De buitenlandse herkomstgroepen gebruiken vaker het internet dan de personen van Belgische herkomst. Tussen de EU- en niet-EU-groepen is er geen verschil.

Figuur 6.6.4.a: Internetgebruik

Aandeel personen dat de voorbije 3 maanden het internet heeft gebruikt, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

6.6.5. Politieke participatie

Sinds 2004 kunnen inwoners van een Belgische gemeente die niet over de Belgische nationaliteit beschikken de hoedanigheid van kiezer bij de gemeenteraadsverkiezingen verwerven. Deze mogelijkheid gold al langer voor de inwoners met een niet-Belgische EU-nationaliteit. Beide groepen moeten daarvoor een schriftelijke aanvraag indienen bij de gemeente. Specifiek voor de niet-EU-burgers zijn nog een aantal bijkomende voorwaarden voorzien:

- in België niet het voorwerp geweest zijn van een veroordeling of een beslissing die zou leiden tot een schorsing of uitsluiting van de kiesrechten;
- bij de aanvraag een verklaring afleggen waarin men zich ertoe verbindt de Grondwet, de wetten van het Belgische volk en het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden na te leven;
- op het ogenblik van de indiening van de aanvraag 5 jaar ononderbroken een hoofdverblijfplaats in België gedekt door een wettelijk verblijf kunnen laten gelden.

Slechts 13% van de personen met een vreemde nationaliteit die aan de hierboven opgesomde voorwaarden voldoen, hebben zich bij de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2012 ingeschreven als kiezer. Dat aandeel ligt het hoogst bij de personen met een Zuid-EU15-nationaliteit (18%) en een nationaliteit van de buurlanden (17%). Bij de personen met een nationaliteit van de

EU12-landen gaat het maar om 4%. Het aandeel ingeschreven kiezers met een vreemde nationaliteit lag in 2012 lager dan in 2006. Toen ging het om 16% van de potentiële kiezers.

De cijfers hebben geen betrekking op de personen die effectief zijn gaan stemmen, maar op diegenen die zich hebben laten registreren als kiezer. Het is echter zo dat van zodra deze personen zijn ingeschreven op de kiezerslijsten, voor hen net zo zeer de stemplicht geldt als voor alle andere kiezers.

Figuur 6.6.5.a: Deelname aan verkiezingen

Aantal personen met een vreemde nationaliteit dat zich heeft ingeschreven als kiezer bij de gemeenteraadsverkiezingen en aandeel ingeschreven kiezers ten opzichte van het aantal potentiële kiezers, naar nationaliteitsgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2006 en 2012

	2006			2012		
	Ingeschreven	Potentieel	%	Ingeschreven	Potentieel	%
Totaal EU	29.128	170.458	17,1	32.216	232.042	13,9
- Buurlanden	19.215	109.050	17,6	20.952	125.750	16,7
- West- en Noord-EU15	1.564	13.874	11,3	1.674	14.048	11,9
- Zuid-EU15	7.710	38.627	20,0	7.668	43.601	17,6
- EU12*	639	8.907	7,2	1.922	48.643	4,0
Totaal niet-EU	5.398	41.509	13,0	6.315	62.531	10,1
- Europa niet-EU	733	6.261	11,7	791	10.343	7,6
- Turkije	1.292	8.715	14,8	1.304	9.891	13,2
- Maghreb	1.049	11.593	9,0	1.005	13.283	7,6
- Andere landen	2.324	14.940	15,6	3.215	29.014	11,1
Algemeen totaal	34.526	211.967	16,3	38.531	294.573	13,1

* De EU12-landen worden hier steeds als EU-lidstaten en als een aparte groep beschouwd, ook in de jaren voorafgaand aan de toetreding van bepaalde van deze landen tot de EU.

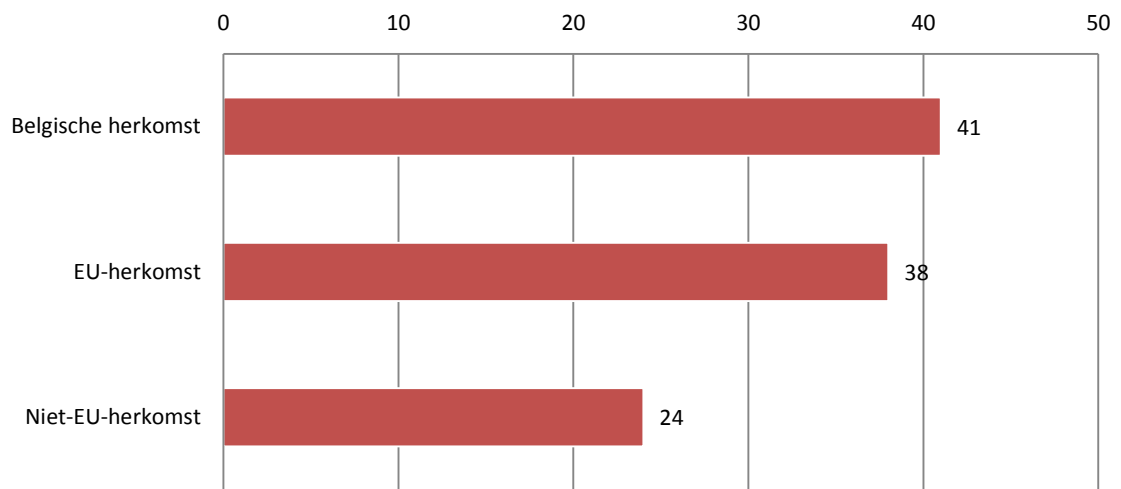
Bron: ADIB, bewerking SVR.

Politieke participatie kan echter ook veel ruimer geïnterpreteerd worden dan enkel deelname aan verkiezingen. In de SCV-survey worden volgende 12 vormen van politieke participatie bevraagd: lidmaatschap van een politieke partij, het bijwonen van een politieke manifestatie, geld schenken of verzamelen voor politieke actie, kandideren op een verkiezingslijst, lidmaatschap van een lokaal advies-, inspraak- of overlegorgaan, het tekenen van een petitie, het boycotten of opzettelijk kopen van producten omwille van politieke redenen, deelname aan demonstraties, zijn mening uiten bij een politicus of ambtenaar of in de media, deelname aan een politiek forum of discussiegroep op internet, informatie verzamelen over de plannen of beslissingen van de overheid en lidmaatschap van een buurt- of actiecomité of bewonersgroep. Personen die aangeven minstens 1 van deze activiteiten te hebben ondernomen in het jaar voorafgaand aan de bevraging worden hier beschouwd als politieke participanten.

In de periode 2012-2014 kunnen 4 op de 10 personen van Belgische herkomst beschouwd worden als politieke participanten. Bij de personen van EU-herkomst ligt dat aandeel ongeveer even hoog. Bij de personen van niet-EU-herkomst ligt dat duidelijk lager.

Figuur 6.6.5.b: Politieke participatie in ruime zin

Aandeel personen dat het voorbije jaar minstens 1 politieke activiteit heeft ondernomen, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2012-2014, in %

Bron: SCV-survey 2012-2014 (gepoolde dataset), bewerking SVR.

SAMENVATTING

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015 werd samengesteld met de bedoeling om administratieve en andere statistische gegevens over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen te bundelen en te duiden, binnen een Belgisch en Europees kader. Het verzamelen en ontsluiten van cijfers op het Vlaamse niveau is noodzakelijk gezien de diverse migratierealiteiten die de verschillende gewesten kennen. Daarnaast worden de gevolgen van migratie ook op regionaal niveau behandeld, onder meer via het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Gegevens over migratiebewegingen, verblijf en socio-economische positie en maatschappelijke participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen vormen belangrijke informatie voor de planning, ontwikkeling en evaluatie van dit beleid. Gezien migratie en integratie transversale thema's zijn die betrekking hebben op verschillende maatschappelijke domeinen, is dit rapport evenzeer een zinvol instrument voor andere beleidsdomeinen zoals werk, onderwijs, welzijn of huisvesting. Deze monitor richt zich niet enkel op beleidsmakers en administraties, maar ook op universiteiten en onderzoeksinstituten, middenveldorganisaties en het brede publiek. In wat volgt, worden de belangrijkste bevindingen van deze monitor samengevat.

MIGRATIE

Internationale immigratie

In 2014 stroomden 46.811 vreemdelingen vanuit het buitenland in het Vlaamse Gewest in voor een langdurig verblijf (strikte internationale immigraties). Dit aantal ligt beperkt hoger dan in 2013 en komt overeen met 7 inwijkende vreemdelingen per 1.000 inwoners. In heel België stroomden in 2014 110.201 immigranten in. Het aantal vreemdelingen dat vanuit het buitenland in het Vlaamse Gewest inwijkt, is verdubbeld tegenover 2000 en vertoonde een piek in 2011.

Bij de EU15-landen kennen Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Italië en Spanje in absolute termen de grootste instroom. In verhouding tot de bevolkingsgrootte voert Luxemburg de rangschikking aan met 37 instromende vreemdelingen per 1.000 inwoners, op afstand gevolgd door Oostenrijk, Ierland en Zweden. Met 9 immigranten per 1.000 inwoners bevindt België zich op de 5de plaats. Binnen België ligt de relatieve instroom het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (33 per 1.000).

De internationale immigratie in het Vlaamse Gewest vertoont in absolute cijfers een sterke concentratie in de grotere steden. In 2014 werd het hoogste aantal internationale immigraties van vreemdelingen geteld in Antwerpen, Gent en Leuven, terwijl Leuven, Baarle-Hertog en Hoogstraten de grootste instroom hadden in verhouding tot het bevolkingscijfer.

Globaal genomen worden het Vlaamse Gewest en België in zijn geheel gekenmerkt door een sterke immigratie uit andere EU-landen. In 2014 ligt het aandeel EU-burgers in het totaal aantal inwijkelingen in België op 69%, in Vlaanderen op 67%. De top 10 nationaliteiten van immigrerende vreemdelingen in Vlaanderen telt dan ook 8 EU-nationaliteiten: Nederland (17%), Roemenië (11%),

Polen (10%), Bulgarije (6%), Spanje (5%), Italië (3%), Frankrijk (3%) en Portugal (3%). Enkel Marokko (3%) en India (3%) halen als niet-EU-nationaliteiten de top 10. Vooral het aantal inwijkelingen uit de Zuid-EU15-landen en EU13-landen is het voorbije decennium behoorlijk sterk toegenomen. Ook de instroom uit de buurlanden blijft goed voor een relatief groot aandeel in de immigratiecijfers.

Bij de internationale immigranten die in de loop van 2014 in het Vlaamse Gewest instroomden, zijn er iets meer mannen (51%) dan vrouwen (49%). Algemeen genomen hebben de internationale immigranten een jonger leeftijdsprofiel dan de totale bevolking. Van de instromers is 40% tussen de 18 en 29 jaar en 23% tussen 30 en 39 jaar, terwijl deze leeftijdsgroepen in de totale Vlaamse bevolking goed zijn voor een aandeel van respectievelijk 14% en 13%. In de totale Vlaamse bevolking zijn daarentegen de groepen 50- tot 64-jarigen (21%) en 65-plussers (19%) het omvangrijkst.

De EU-burgers die in het Vlaamse Gewest instromen, genieten een recht op vrij verkeer in de Unie. Van de verblijfsvergunningen die in 2013 in België werden afgeleverd aan instromende niet-EU burgers, heeft ongeveer de helft betrekking op gezinshereniging (52%). Daarnaast werden 14% verblijfsvergunningen afgeleverd om studieredenen en 10% om werkredenen. Het totaal aantal afgeleverde verblijfsvergunningen lag in 2013 duidelijk lager dan in 2010, wat voornamelijk toe te schrijven is aan de daling in verblijfsvergunningen om gezinsredenen.

Internationaal gezien variëren verblijfsredenen van niet-EU-immigranten sterk van EU-lidstaat tot EU-lidstaat. In het Verenigd Koninkrijk en Ierland ligt het aandeel van familieredenen erg laag, terwijl dit in Griekenland, Spanje, België en Luxemburg goed is voor meer dan de helft. Het aandeel van werk als verblijfsreden ligt in nagenoeg alle EU15-lidstaten lager dan een kwart, behalve in Denemarken, Italië, Luxemburg en Spanje.

In het Vlaamse Gewest dienen werknemers afkomstig van buiten de Europese Economische Ruimte en werknemers uit nieuwe EU-lidstaten waarop overgangsregulering van toepassing is, een arbeidskaart aan te vragen om arbeid in loondienst te kunnen verrichten, al is een hele reeks categorieën hiervan vrijgesteld. In 2014 werden 173 Arbeidskaarten A, 6.699 Arbeidskaarten B en 10.164 Arbeidskaarten C afgeleverd. Het aantal B-kaarten kende een sterke daling tegenover het voorgaande jaar omwille van het wegvallen van de overgangsregulering voor Roemeense en Bulgaarse werknemers die nu vrij toegang hebben tot de Vlaamse arbeidsmarkt. Hooggeschoolden en leidinggevendenden hadden in 2014 het belangrijkste aandeel (samen 64%) in het totaal aantal toegekende arbeidskaarten B in het Vlaamse Gewest. Het aantal meldingen van detachering van werknemers en zelfstandigen uit zowel Europese als niet-Europese bedrijven in de LIMOSA-databank, geeft aan dat in 2014 Nederland het voornaamste herkomstland (land van vestiging van de werkgever) was voor detacheringen naar België, gevolgd door Polen, Duitsland, Frankrijk en Roemenië.

Asiel

In 2014 werden in België 17.213 asielaanvragen (dossiers) ingediend. Dit is een lichte stijging tegenover 2013, maar ligt beduidend lager dan het hoogtepunt in 2000 (42.691). Het aantal asielaanvragen is in de loop van 2015 opnieuw sterk gestegen, met 22.266 asielaanvragen in de eerste 9 maanden van het jaar. Wat betreft het absolute aantal asielaanvragen staat België in 2014 op de 8ste plaats in de EU15. Van alle asielaanvragen in de EU15 in 2014 werden er 4% in België geregistreerd. In Duitsland kwamen in 2014 iets meer dan 202.000 asielzoekers toe, veruit het

hoogst aantal binnen de EU (36%). Dit aantal lag 4 keer hoger dan in 2011. In verhouding tot de bevolking lag het aantal asielzoekers in 2014 het hoogst in Zweden (8 asielzoekers per 1.000 inwoners), gevolgd door Oostenrijk, Denemarken, Duitsland en Luxemburg. België staat met 2 asielzoekers per 1.000 inwoners op de 6de plaats in de EU15.

De herkomstlanden van de asielaanvragers (dossiers) in België wisselen sterk doorheen de tijd. In 2014 werd de top 10 gevormd door de Afghanen (11%), Syriërs (11%), Irakezen (7%), Guineeërs (6%), Russen (6%), Eritreeërs (4%), Congolezen (4%), Kosovaren (3%), Albanezen (3%) en Oekraïners (3%). Het aantal aanvragen van Afghaanse asielzoekers lag in 2014 bijna een derde lager dan in 2011. Daar staat tegenover dat het aantal aanvragen van Syrische burgers tot voor kort relatief beperkt was, maar dat dat in 2014 meer dan verdrievoudigd is tegenover 2011. De cijfers voor de eerste 9 maanden van 2015 geven aan dat recent Irak en Syrië de voornaamste herkomstlanden zijn (resp. 28% en 19%).

In 2014 werden in 4.805 asioldossiers de betrokkenen door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen als vluchteling erkend. Dat komt overeen met 37% van alle beslissingen ten gronde van het CGVS in dat jaar. In 1.341 asioldossiers werd door CGVS het subsidiaire beschermingsstatuut toegekend, wat nog eens goed is voor 10% van de beslissingen. Het totaal aantal positieve beslissingen is tegenover 2013 met 25% toegenomen (met een stijging in erkenningen als vluchteling en daling in toekenningen van subsidiaire bescherming). Men kan op basis van het aantal positieve beslissingen per jaar echter geen uitspraken doen over het percentage asielaanvragers dat erkend wordt.

Regularisatie

De Vreemdelingenwet voorziet in een regularisatieprocedure om in 'buitengewone omstandigheden' een tijdelijk of definitief verblijfsrecht toe te kennen omwille van humanitaire of medische redenen (bijvoorbeeld omwille van gezondheidsredenen, een onredelijk langdurige asielpprocedure of duurzame lokale verankering). In 2014 werden 9.867 regularisatieaanvragen ingediend, waarvan 6.789 om humanitaire redenen (artikel 9bis) en 3.078 om medische redenen (artikel 9ter). Het aantal regularisatieaanvragen schommelde sterk in het afgelopen decennium, met een opvallende stijging in de periode 2009-2010 en een daling in de meest recente jaren. In 2014 werd in 996 regularisatiedossiers een positieve beslissing genomen, waarmee 1.548 personen werden geregulariseerd. Dit is het laagste aantal geregulariseerde personen van de voorbije 10 jaar.

Internationale emigratie

In 2014 emigreerden 15.898 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het buitenland (emigratie in strikte zin). Het aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest vertoont de afgelopen jaren een algemeen stijgende trend: het aantal emigraties ligt in 2014 1,5 keer hoger dan in 2000. Het relatief aantal uitwijkende vreemdelingen blijft met 2 emigrerende vreemdelingen per 1.000 inwoners min of meer constant. In verhouding tot de bevolking ligt de emigratie het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ongeveer 10 emigranten per 1.000 inwoners).

Binnen de EU15 vertrekken uit Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Frankrijk in absolute termen het hoogste aantal vreemdelingen. In verhouding tot de bevolkingsgrootte kent Luxemburg het hoogste emigratiecijfer, gevolgd door Spanje en Ierland. In Spanje is er recent sprake van een

opvallend sterk stijgende uitstroom van vreemdelingen. Het aantal uitwijkingen ligt er in 2013 meer dan 10 keer hoger dan in 2004.

De top 10 van emigrerende nationaliteiten wordt aangevoerd door Nederland (27%) en bestaat verder uit Polen (7%), Duitsland (5%), India (4%), Frankrijk (4%), Spanje (4%), het Verenigd Koninkrijk (4%), de Verenigde Staten (4%), Italië (3%) en Roemenië (3%). In 2014 was 69% van de vanuit het Vlaamse Gewest emigrerende vreemdelingen een EU-burger. Dat voornamelijk EU-burgers vanuit Vlaanderen naar het buitenland vertrekken, is tekenend voor de groeiende mobiliteit in de Europese Unie. In 9 van de 15 EU-lidstaten bedraagt het aandeel EU-burgers onder de emigrerende vreemdelingen de helft of meer.

Terugkeer

In 2014 keerden vanuit België 3.664 personen onder begeleiding vrijwillig terug naar hun land van herkomst of een ander land (incl. land van aankomst in de EU). Hiervan werden 3.460 personen begeleid door de Internationale Organisatie voor Migratie (gecoördineerd door Fedasil). De overige 204 begeleide vrijwillige vertrekkers werden georganiseerd door de Dienst Vreemdelingenzaken. Het totale aantal personen dat beroep doet op een programma voor vrijwillige terugkeer (in ruime zin) ligt daarmee iets hoger dan de 3.519 personen die gedwongen verwijderd werden. Het merendeel van de gedwongen verwijderingen bestaat uit repatriëringen. In 2014 werden 2.586 personen gedwongen gerepatriëerd, naast 673 Dublin-overnames en 260 bilaterale overnames. In 2014 was Roemenië het belangrijkste bestemmingsland voor begeleide vrijwillige terugkeer (in strikte zin, exclusief vrijwillig vertrek) vanuit België, gevolgd door Rusland, Oekraïne, Brazilië en Servië. Gedwongen repatriëringen vanuit België (exclusief overnames) werden vooral georganiseerd voor personen met een Albanese, Marokkaanse, Braziliaanse, Kosovaarse of Servische nationaliteit.

Migratiesaldo

Het migratiesaldo van vreemdelingen is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen en het totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen.

In het Vlaamse Gewest bestaat het grootste deel van de totale internationale immigratie van vreemdelingen uit immigraties 'in strikte zin' (46.811 personen in 2014). Daarbovenop worden ook herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping (3.472 personen) en overschrijvingen van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister (veranderingen van register – binnen) (4.589 personen) meegeteld om tot het totale immigratiecijfer te komen. De totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest komt daarmee op 54.872 personen. Dit totaalcijfer is tussen 2011 en 2013 gedaald, maar tijdens het meest recente jaar weer iets gestegen.

Ook bij de totale emigratie van vreemdelingen zijn de emigraties in 'strikte zin' de belangrijkste component (15.989 personen in 2014). Het aantal ambtshalve schrappingen – de tweede component van de totale emigratie – is echter niet veel kleiner (14.891 personen). Daarnaast wordt ook het aantal overschrijvingen van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister (veranderingen van register – buiten) (673 in 2014) in rekening gebracht. Het totale aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest lag in 2014 daarmee op 31.462, wat iets hoger is dan het voorgaande jaar. Het totale emigratiecijfer steeg de voorbije jaren voornamelijk ten gevolge van de groei in het aantal ambtshalve schrappingen.

Het totaal aantal immigraties van vreemdelingen is in het Vlaamse Gewest over de hele bestudeerde periode groter dan het totaal aantal emigraties van vreemdelingen. Dat zorgt voor een positief migratiesaldo van vreemdelingen. Dat saldo kende een piek in 2010 waarna het daalde tot 2013 en weer licht steeg in 2014. In 2014 bedroeg het migratiesaldo in het Vlaamse Gewest 23.410 (d.i. netto instroom).

Bijna alle EU15-lidstaten kennen een positief migratiesaldo van vreemdelingen, met uitzondering van enkele van de landen die zwaar getroffen zijn door de economische crisis (onder meer Spanje en Griekenland). Het crisis-effect is het duidelijkst waarneembaar in Spanje, waar de migratiebalans in 2007 nog positief en hoog was (721.560 netto instroom) terwijl dit land in 2013 het hoogste negatieve saldo kende van alle EU15-landen (210.599 netto uitstroom).

Binnenlandse migratie van vreemdelingen

Naast internationale migraties (van of naar het buitenland) vonden in 2014 binnen het Vlaamse Gewest ook 26.068 interne migraties van vreemdelingen plaats. Het gaat om migraties van de ene naar de andere Vlaamse gemeente. Daarnaast migreerden 9.132 vreemdelingen vanuit de andere gewesten naar het Vlaamse Gewest en maakten 5.493 vreemdelingen de omgekeerde beweging. Er is een duidelijk grotere binnenlandse migratie van vreemdelingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaamse Gewest dan omgekeerd. In 2014 ging het om een netto-instroom van 3.277 vreemdelingen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaamse Gewest. Tussen het Vlaamse en Waalse Gewest zijn beide stromen meer in evenwicht.

In 2014 is Tervuren de Vlaamse gemeente met het hoogste positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen, gevolgd door Zaventem, Oostende, Roeselare en Vilvoorde. Omgekeerd zijn er ook gemeenten waar beduidend meer vreemdelingen uitstromen naar andere gemeenten dan dat er instromen vanuit andere gemeenten. De top 5 van Vlaamse gemeenten met het hoogste negatieve saldo van binnenlandse migraties wordt gevormd door Antwerpen, Leuven, Gent, Sint-Truiden en Kapellen.

VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Vreemde bevolking

Begin 2015 woonden er in het Vlaamse Gewest 504.130 vreemdelingen, goed voor 8% van de totale bevolking. Het aantal vreemdelingen is sinds 2000 bijna onafgebroken gestegen. Vooral tijdens de meest recente jaren is de stijging van het aantal vreemdelingen telkens behoorlijk groot. Het Vlaamse Gewest is vandaag het gewest met het hoogste aantal vreemdelingen. Het relatieve aandeel vreemdelingen ligt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (34%) en het Waalse Gewest (10%) echter duidelijk hoger.

In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel vreemdelingen het hoogst in de grensstreek met Nederland in de provincies Antwerpen en Limburg, in de rand rond Brussel, in de grootsteden Antwerpen en Gent en in Midden-Limburg. Ook de centrumsteden scoren vrij hoog.

Bijna 2 op de 3 vreemdelingen zijn EU-burgers. Opgesplitst naar nationaliteit zijn de Nederlanders veruit de grootste groep vreemdelingen (26%). Daarna volgen de Polen (7%), de Marokkanen (6%), de Italianen (5%), de Roemenen, de Fransen en de Turken (elk 4%).

De algemene toename van het aantal vreemdelingen heeft zich niet gelijkmatig voorgedaan bij alle nationaliteiten. Binnen de top 10 van nationaliteiten is de relatieve toename het grootst bij de Polen, Roemenen en Bulgaren. Recentelijk is er ook sprake van een lichte toename van het aantal Spanjaarden en Portugezen.

Het leeftijdsprofiel van de vreemdelingen in Vlaanderen verschilt duidelijk van dat van de totale bevolking. De leeftijdsgroepen van 25 tot 49 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de vreemdelingen. Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het net omgekeerd. Het aandeel 65-plussers ligt bij de totale bevolking (19%) dubbel zo hoog als bij de vreemdelingen (8%).

Nationaliteitsverwervingen

In 2014 verwierven in het Vlaamse Gewest 9.492 vreemdelingen de Belgische nationaliteit. Het aantal nationaliteitswijzigingen kende door wijzigingen aan de procedures pieken in de jaren 1985, 1992 en 2000-2001. In 2014 daalde het aantal nationaliteitsverwervingen voor het eerst sinds 1999 weer onder de 10.000. Dat hangt samen met een verstrenging van de voorwaarden voor de toekenning van de Belgische nationaliteit vanaf 2013. Sindsdien wordt meer aandacht besteed aan kennis van één van de landstalen en mate van maatschappelijke integratie.

Bevolking van buitenlandse herkomst

Begin 2013 woonden er in het Vlaamse Gewest 1.180.617 personen van buitenlandse herkomst, goed voor 18% van de totale bevolking. Het gaat om de som van personen met een huidige vreemde nationaliteit, personen met een vreemde geboortenationaliteit die ondertussen Belg zijn geworden en personen met een Belgische huidige en geboortenationaliteit maar met minstens 1 ouder met een vreemde geboortenationaliteit. Het aantal personen van buitenlandse herkomst lag begin 2013 2,5 keer hoger dan het aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit. Vooral het grote verschil bij personen afkomstig uit Turkije, de Maghreb-landen en de Europese landen buiten de EU valt hierbij op. Het aantal personen van Turkse herkomst ligt bijna 7 keer hoger dan het aantal personen met een huidige Turkse nationaliteit, bij de Maghrebijnse landen is dat 6 keer hoger, bij de Europese niet-EU-landen 3 keer hoger. Dat betekent dat een groot aandeel personen in deze herkomstgroepen in de loop der jaren zelf de Belgische nationaliteit heeft verworven of als Belg geboren is.

Het relatieve aandeel personen van buitenlandse herkomst ligt in de andere gewesten nog heel wat hoger dan in Vlaanderen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat het om bijna 7 op de 10 inwoners, in het Waalse Gewest om 3 op de 10 inwoners. In totaal maken personen van buitenlandse herkomst meer dan een kwart uit van de Belgische bevolking.

Ook de bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen duidelijk jonger dan de totale bevolking. Het jongere leeftijdsprofiel van de buitenlandse bevolking heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst bij de jongste leeftijdsgroepen nog hoger ligt dan het algemene percentage van 18%. Begin 2013 is 34% van de 0- tot 5-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Bij de 6- tot 11-jarigen gaat het om 31% en bij de 12- tot 17-jarigen om 26%.

Iets minder dan de helft van de personen van buitenlandse herkomst die begin 2013 in het Vlaamse Gewest wonen, is in België geboren (46%). Dat aandeel ligt bij de personen afkomstig uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen duidelijk hoger, bij de personen afkomstig uit de EU12-landen en Europa buiten de EU lager. Dit verschil hangt samen met een verschil in tijdstip van de belangrijkste migratiestromen uit deze landen. Bij de personen met herkomst uit de EU12-landen en uit Europa buiten de EU gaat het relatief gezien meer om personen die zelf naar België gemigreerd zijn, bij de personen met een herkomst uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen gaat het meer om personen van wie de ouders of de grootouders naar België gemigreerd zijn en die zelf in België geboren zijn.

INBURGERING

Instroom van nieuwe inburgeraars

Iedere maand wordt op basis van de doelgroepcriteria van het Vlaamse inburgeringsbeleid een lijst getrokken uit het Rijksregister met de nieuwkomers in Vlaanderen. In 2014 waren er 33.903 meerderjarige nieuwkomers Vlaanderen die in aanmerking komen voor inburgering. Dat aantal ligt iets hoger dan in 2013, maar duidelijk lager dan in de periode 2010-2011. In die jaren lag het aantal meerderjarige nieuwkomers telkens boven de 40.000.

Wat in de periode 2009-2014 het sterkst opvalt, is het stijgend aandeel nieuwkomers uit de EU-landen. In 2009 was 47% van de nieuwkomers afkomstig uit een EU-land, in 2014 is dat toegenomen tot 66%. De Nederlanders voeren in 2014 de top 10 van grootste instroomnationaliteiten aan (15%). Daarna volgen de Roemenen (11%), de Polen (10%) en de Bulgaren (6%).

Opgedeeld naar reden van verblijf zijn de arbeidsmigranten de grootste groep nieuwkomers binnen de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid (36%). Daarna komen de gezinsherenigers (26%). De derde grootste groep wordt gevormd door de asielzoekers en erkende vluchtelingen (10%). Er zijn meer mannelijke arbeidsmigranten, asielzoekers en erkende vluchtelingen, maar meer vrouwelijke gezinsherenigers. In totaal bestaat 53% van de instroom uit mannen.

Alle nieuwkomers hebben recht op het volgen van een inburgeringstraject. Bepaalde groepen zijn hier echter toe verplicht. Het aandeel verplichte inburgeraars in het totaal aantal nieuwkomers is in 2014 gedaald ten opzichte van de voorgaande jaren. In 2010 bedroeg dit aandeel nog 35%, in 2014 ging het om 15%. De daling van het aandeel van de verplichte inburgeraars is te verklaren door de sterkere instroom van burgers uit EU-landen, die vrijgesteld zijn van de plicht tot inburgering.

Het inburgeringstraject

Inburgeraars die een inburgeringstraject starten, ondertekenen een inburgeringscontract. De verplichte inburgeraars moeten in een traject te stappen. Rechthebbenden hebben de keuze al dan niet een contract te tekenen. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geldt de verplichting niet.

In de periode 2009-2014 hebben in totaal 105.329 personen een inburgeringscontract ondertekend. Bijna elke regio kende in 2011 een piek van ondertekende inburgeringscontracten met in de daarop volgende jaren een daling. Een uitzondering hierop vormt het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dat ook na 2011 een stijging van het aantal contracten kende.

In de meeste regio's wordt meer dan 60% van de contracten ondertekend door rechthebbende inburgeraars. Naar reden van verblijf zijn de gezinsherenigers de grootste groep inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenen (43%). Daarna volgen de arbeidsmigranten (16%) en de asielzoekers en erkende vluchtelingen (15%). Van alle personen met een contract is 54% een vrouw.

Bij de verplichte inburgeraars tekent tussen de 90% en 95% een inburgeringscontract in het jaar van aankomst of in één van de volgende jaren. Bij de rechthebbende inburgeraars ligt dat aandeel tussen de 21% en 25%.

In 2014 werden 14.815 inburgeringsattesten behaald. Dat aantal ligt iets hoger dan in de voorgaande jaren. In de periode 2011-2013 ging het jaarlijks om ongeveer 13.000 attesten. In 2009 en 2010 schommelde dat aantal tussen 8.000 en 9.000.

SOCIALE SAMENHANG

Interculturele contacten

Bijna 2 op de 3 Vlamingen geeft aan een persoon van een andere herkomst of uit een andere cultuur persoonlijk te kennen. Persoonlijk kennen wordt hier ruim opgevat: het gaat om een persoon met wie men het afgelopen jaar minstens 1 keer in contact is gekomen. Wie aangeeft iemand van een andere herkomst of cultuur te kennen, omschrijft die persoon in ongeveer 6 op 10 gevallen als een vriend of kennis. In goed 4 op de 10 gevallen gaat het om een collega of buur. In 2 op de 10 gevallen gaat het om een lid van een vereniging waar de respondent lid van is.

De mate van contact ligt systematisch lager bij oudere leeftijdsgroepen. Ook de opleidingsgraad hangt samen met het interculturele contact: bij laaggeschoolden ligt het aandeel duidelijk lager dan bij hooggeschoolden. Daarnaast blijkt hoe stedelijker de woonomgeving, hoe vaker men persoonlijk contact heeft met iemand van een andere herkomst of cultuur.

Gevraagd naar de bevolkingssamenstelling van de buurt waarin men woont, geeft de helft van de Vlamingen aan te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. Tegenover 2011 is het aandeel personen dat aangeeft te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst duidelijk gedaald. De samenstelling van de buurt verschilt sterk naar verstedelijkingsgraad. In de grootsteden woont slechts 1 op de 10 inwoners in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. In de centrumsteden gaat het om 3 op de 10 inwoners. Op het platteland loopt dat op tot 7 op de 10 inwoners.

Houding tegenover vreemdelingen en migratie

Wat de houding tegenover vreemdelingen en migratie betreft, blijkt dat bijna de helft van de bevolking de aanwezigheid van andere culturen ziet als een verrijking voor onze samenleving. Daar tegenover staat dat bijna een kwart van de bevolking migranten niet vertrouwt en dat ruim 4 op de 10 van oordeel is dat migranten profiteren van de sociale zekerheid. Bijna 4 op de 10 Vlamingen vindt dat migranten een bedreiging zijn voor onze cultuur en gebruiken.

Globaal genomen is de houding van de Vlamingen tegenover vreemdelingen tussen 1998 en 2013 niet opvallend gewijzigd. De intolerantie tegenover migratie neemt toe bij oudere leeftijdsgroepen en neemt af naarmate men hoger opgeleid is. Inwoners van de grootsteden zijn het meest tolerant.

Ook hangt de samenstelling van de buurt samen met de houding tegenover migratie: personen die wonen in een gemengde buurt zijn toleranter dan personen die wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat de plaats van Vlaanderen inzake de houding tegenover vreemdelingen en migranten afhankelijk is van het bevroegde thema. Als gevraagd wordt naar de mate waarin migranten een verrijking vormen voor de cultuur, haalt het Vlaamse Gewest een score in de middenmoot. Op de vraag of migranten goed zijn voor de economie, zakt het Vlaamse Gewest weg naar de staart van de EU15-landen.

Discriminatie

Cijfers over discriminatie-ervaringen zijn slechts beperkt voorhanden. Een aantal verschillende bronnen geven wel een indicatie over mogelijke discriminatiepraktijken. Het gaat onder meer om de discriminatiemeldingen bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum. In 2014 kwamen bij het Centrum in totaal 1.421 Nederlandstalige meldingen binnen over discriminatie op basis van raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Dit is een stijging tegenover de 1.276 meldingen in 2013 die hoofdzakelijk te wijten is aan de stijging in het aantal meldingen in het domein van media en internet. Men moet bij de interpretatie van deze cijfers echter rekening houden met het feit dat vele discriminatiepraktijken niet gemeld worden aan het Centrum en dat ook niet elke melding betrekking heeft op een effectieve discriminatiepraktijk.

In de JOP-survey gaven 4 op de 10 jongeren geboren buiten België aan wel al eens slecht behandeld te zijn vanwege hun geloof, de taal die ze spreken of hun huidskleur. Bij 1 op de 10 zou dit vaak gebeuren.

MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Tewerkstelling en arbeid

De totale bevolking op arbeidsleeftijd is volgens de EAK-survey tijdens het voorbije decennium met 4,5% gegroeid. Bij de niet-EU-burgers (+66%) en de EU-burgers (+46%) ligt die toename echter vele malen hoger dan bij de personen met Belgische nationaliteit (+2%). De administratieve KSZ-gegevens wijzen voor de meest recente jaren zelfs op een negatieve groei bij de personen van Belgische herkomst (-2,2% tussen 2009 en 2013). Bij de personen met EU-herkomst gaat het om een stijging van 17%, bij de personen met een niet-EU-herkomst om een stijging van 27%. Het geeft aan dat de Vlaamse arbeidsmarkt in toenemende mate verkleurt. In het licht daarvan is het belangrijk de arbeidsmarktpositie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst van nabij op te volgen. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de sociaaleconomische positie van niet-EU-vreemdelingen en personen afkomstig van buiten de EU nog steeds duidelijk minder goed is dan de positie van personen van Belgische of EU-herkomst.

Alle bronnen wijzen vooreerst op een duidelijk lagere werkzaamheidsgraad bij vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst en dan vooral bij de niet-EU'ers. Volgens de KSZ-gegevens ligt de werkzaamheidsgraad bij alle niet-EU-groepen onder de 50%. Bij de personen van Turkse en

Maghrebijnse herkomst gaat het om 48%, bij de personen afkomstig van een Europees land van buiten de EU om 45%. Ter vergelijking: de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst ligt op 72%.

Positief is wel dat bij nagenoeg alle buitenlandse herkomstgroepen de werkzaamheidsgraad na een kleine daling tussen 2009 en 2010 in de daaropvolgende jaren is gestegen en dit in grotere mate dan bij de personen van Belgische herkomst. Daardoor verkleint de kloof met de personen van Belgische herkomst.

Wat nog opvalt, is dat de werkzaamheidsgraad bij alle herkomstgroepen beduidend lager ligt bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt de werkzaamheidsgraad van vrouwen slechts op 40%. De vrouwen van Turkse herkomst scoren met een werkzaamheidsgraad van 35% het laagst.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in Vlaanderen.

De KSZ-gegevens geven daarnaast ook informatie over onder meer de sector van tewerkstelling, het arbeidsregime en de dagloonklasse per herkomstgroep. Daaruit blijkt dat de verdeling van de verschillende herkomstgroepen over de 4 economische sectoren duidelijk verschilt. Bij nagenoeg alle groepen ligt het aandeel loontrekkenden in de primaire sector rond de 1%. Enkel bij de personen afkomstig uit de EU12-landen ligt dat opvallend hoger (4%). Het aandeel in de secundaire sector ligt vooral bij de personen van Turkse herkomst duidelijk hoger dan bij de andere herkomstgroepen. Terwijl het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector bij de personen van Belgische herkomst beduidend lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen, is dat in de quataire sector net omgekeerd.

Naar arbeidsregime blijken vooral bij de loontrekkenden in korte/onregelmatige contracten (uitzendarbeid, seizoensarbeid, gelegenheidsarbeid in land- en tuinbouw of in de horeca) opvallende verschillen. Het aandeel werknemers in dit regime ligt bij de personen van niet-EU-herkomst 4 keer hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. De personen met een EU12-herkomst benaderen het hoge niveau van de niet-EU-groepen.

De loontrekkenden kunnen ook opgedeeld worden naar dagloonklasse. Daaruit blijkt een duidelijke tweedeling tussen de groepen met een Belgische herkomst, een herkomst van de buurlanden of van de andere West- en Noord-EU15-landen enerzijds en de groepen met een EU12-herkomst of van buiten de EU anderzijds. Het aandeel van de laagste dagloonklasse ligt bij de EU12- en niet-EU-groepen beduidend hoger. Daartegenover staat dat het aandeel van de hoogste dagloonklasse duidelijk hoger ligt bij de personen met Belgische herkomst en de personen afkomstig uit de buurlanden of de andere West- en Noord-EU15-landen.

De precare positie op de arbeidsmarkt van personen van buiten de EU blijkt ook uit de werkloosheidscijfers. De werkloosheidsgraad op basis van de EAK-survey ligt bij niet-EU-burgers 5 keer hoger dan bij Belgen en 3 keer hoger dan bij personen met een EU-nationaliteit. Ook naar geboorteland is er een gelijkaardig verschil. De administratieve KSZ-data maken duidelijk dat de werkloosheidsgraad het hoogst ligt bij personen met een Maghrebijnse herkomst (18% in 2013), Turkse herkomst (17%) en Europese niet-EU-herkomst (15%). Bij de personen van Belgische herkomst ligt de werkloosheidsgraad het laagst (4%).

Het verschil in arbeidssituatie op individueel niveau tussen de verschillende herkomstgroepen vertaalt zich ten slotte ook naar een verschil in werkintensiteit op huishoudniveau. De KSZ-data geven aan dat begin 2013 7% van de personen van Belgische herkomst leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit. Het gaat om gezinnen waar de volwassenen niet of nauwelijks aan het werk zijn. Bij de personen met een EU-herkomst loopt dat aandeel op tot 22%, bij de personen met een niet-EU-herkomst tot 27%. Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van zeer lage werkintensiteit van het huishouden bij de personen geboren buiten de EU niet goed scoort. Het Vlaamse Gewest haalt een plaats achteraan het peloton.

Onderwijs en vorming

Het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs lag in het schooljaar 2013-2014 respectievelijk op 9% en 8%. Dat komt min of meer overeen met het aandeel vreemdelingen bij de corresponderende leeftijdsgroepen in de totale bevolking. In het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs ligt het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit 3 tot 5 procentpunten hoger dan het aandeel vreemdelingen in de overeenkomende leeftijdsgroep.

Het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs ligt duidelijk hoger dan het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit. In het gewoon kleuter- en lager onderwijs ging het begin 2014 respectievelijk om 20% en 17% van de leerlingen.

Algemeen genomen waren er in het voltijds gewoon secundair onderwijs in het schooljaar 2013-2014 7% leerlingen met een vreemde nationaliteit en 12% leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal. Er blijken wel duidelijk verschillen in het aandeel vreemdelingen naar studierichting. In het ASO en TSO ligt het aandeel vreemdelingen lager (resp. 4% en 5%). In het BSO duidelijk hoger (11%). Ook in het buitengewoon secundair onderwijs is dit het geval (11%). Het aandeel vreemdelingen ligt nog een pak hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (22%). Er is een gelijkaardig verschil naar studierichting als naar de thuistaal van de leerling wordt gekeken.

In 2014 had 41% van de leerlingen met een vreemde nationaliteit één of meerdere jaren vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon lager onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat op 13%. In het laatste jaar van het secundair onderwijs gaat het om 71% van leerlingen met een vreemde nationaliteit en 33% van de leerlingen met een Belgische nationaliteit.

De Vlaamse resultaten van het PISA-onderzoek over de onderwijsprestaties van 15-jarigen geven aan dat autochtone leerlingen veel beter scoren dan leerlingen die zelf in het buitenland geboren zijn of wiens beide ouders in het buitenland geboren zijn. Resultaten van 2012 op de wiskundige geletterdheidsschaal wijzen op een verschil van bijna 100 punten tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond: het grootste verschil van alle geteste EU15-landen.

Uiteindelijk verlaten jongeren met een vreemde nationaliteit en een vreemde thuistaal veel vaker het secundair onderwijs zonder diploma. In 2013 ging het bij de leerlingen met een EU-nationaliteit om 26%, bij de leerlingen met een niet-EU-nationaliteit om 46%. Bij de leerlingen met een Belgische nationaliteit ligt dat aandeel op 10%. Opgesplitst naar thuistaal gaat het om 25% bij de personen met een vreemde thuistaal tegenover 8% bij de personen met het Nederlands als thuistaal.

Het aandeel vreemdelingen in het Vlaamse hoger onderwijs lag in het schooljaar 2013-2014 op 7%. Een aanzienlijk deel van de vreemdelingen ingeschreven in het Vlaamse hoger onderwijs komt hier

echter enkel om te studeren en vertrekt daarna weer. Als enkel gekeken wordt naar de deelname aan het hoger onderwijs van de personen die in Vlaanderen secundair onderwijs hebben gevolgd, blijkt een duidelijk verschil naar nationaliteit. Zo volgden 7 op de 10 leerlingen met een Belgische nationaliteit die in Vlaanderen in 2013 een diploma secundair onderwijs hebben gehaald in het daaropvolgende academiejaar een professionele of academische bachelor opleiding. Bij de niet-Belgen gaat het om de helft van de leerlingen.

Deelname aan levenslang leren ligt het hoogst bij de groep met een niet-EU-nationaliteit (18%). Dat is dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische en EU-nationaliteit (resp. 7% en 9%). Bekeken naar geboorteland neemt dat verschil tussen de groepen duidelijk af. De relatief hoge score van de niet-EU-burgers hangt mogelijk samen met het feit dat ook rekening gehouden wordt met taalcursussen.

In Europees perspectief ligt het levenslang leren in Vlaanderen bij personen geboren buiten de EU relatief laag en onder het EU15-gemiddelde.

Als ten slotte naar de algemene opleidingsgraad van de bevolking wordt gekeken, blijkt een duidelijke opleidingsachterstand van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU. In 2014 was 46% van de niet-EU-burgers tussen 20 en 64 jaar laag opgeleid. Bij de Belgen en de EU-burgers gaat het respectievelijk om 22% en 27%. Een vergelijkbare kloof is er naar geboorteland: bij de personen geboren buiten de EU bedraagt het aandeel laagopgeleiden 44%, bij de personen geboren in België 21% en bij de personen geboren in een ander EU-land 26%.

Wonen en huisvesting

Surveyresultaten geven aan dat bij de bevolking met een vreemde nationaliteit een kleiner aandeel van de huishoudens eigenaar is van de woning waarin men woont dan bij de bevolking met Belgische nationaliteit. Bij de niet-EU-burgers ligt het aandeel eigenaars met 21% het laagst, bij de EU-burgers gaat het om 54%. Dat is respectievelijk 51 en 18 procentpunten lager dan het aandeel eigenaars bij de Belgen. Wanneer men kijkt naar geboorteland in plaats van nationaliteit, blijkt er eveneens een kloof te bestaan, al is die kloof iets kleiner dan op basis van nationaliteit.

Bij huurders is de situatie omgekeerd: het aandeel huurders is beduidend groter onder de vreemde bevolking of bevolking geboren in het buitenland, met de grootste aandelen telkens bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU.

Uit administratieve gegevens van de VMSW blijkt dat het aandeel personen dat een sociale woning huurt sterk verschilt per nationaliteitsgroep. Bij de Belgen gaat het eind 2013 om 2% van de bevolking, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 7%. Bij de kandidaat-huurders is dat verschil nog groter: eind 2013 staat 12% van de niet-EU-burgers geregistreerd als kandidaat-huurder voor een sociale woning tegenover 1% van de Belgische bevolking.

In het Vlaamse Gewest geeft 1 op de 5 Belgische huishoudens meer dan 30% van het besteedbaar inkomen uit aan naakte woonuitgaven (huur of afbetaling). Bij de EU-burgers gaat het om bijna een derde, bij de niet-EU-burgers om bijna de helft. Dat de kloof met de Belgische bevolking het grootst is bij de groep van buiten de EU blijkt ook wanneer men de respondenten opdeelt naar geboorteland.

Ook het aandeel huishoudens dat de fysische staat van de woning inschat als slecht tot zeer slecht, ligt duidelijk hoger bij de niet-EU-burgers of personen geboren buiten de EU. Bij deze groepen ligt dat aandeel rond 20%, wat dubbel zo hoog is als bij de Belgen of personen geboren in België. Het aandeel woningen dat als technisch structureel ontoereikend wordt beschouwd, ligt bij deze groepen het hoogst. Bij de niet-EU-burgers gaat het om 1 op de 3 woningen, bij de Belgen om iets meer dan 1 op de 10 woningen.

Inkomen en armoede

Surveyresultaten geven aan dat het mediaan inkomen van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU duidelijk lager ligt dan het mediaan inkomen van de andere groepen. Naar nationaliteit is er sprake van een verschil tussen Belgen en niet-EU-burgers van iets meer dan 10.000 euro. Als gekeken wordt naar geboorteland wordt dat verschil iets kleiner.

Ook de verdeling van de inkomens over de 5 inkomenskwintielen geeft aan dat de inkomenspositie van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU merkelijk minder sterk is dan de inkomenspositie van de andere groepen. Van de personen met een niet-EU-nationaliteit bevindt 62% zich in de laagste inkomensgroep. Bij de personen met een Belgische en EU-nationaliteit gaat het respectievelijk om 19% en 28%. In 10 van de 15 EU15-landen ligt het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen en België. Enkel in de Zuid-EU15-landen ligt het mediaan inkomen van deze groep lager.

Om zicht te krijgen op de armoedesituatie van een land of regio wordt traditioneel aangegeven hoeveel mensen moeten rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Het armoederisicopercentage (d.i. het aandeel personen onder de armoederisicodrempel) verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel ruim 5 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit, bij de personen geboren buiten de EU 4 keer hoger dan bij personen geboren in België.

Vlaanderen haalt op vlak van armoederisico bij de personen geboren buiten de Europese Unie een 13de plaats in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Enkel Spanje, het Waalse Gewest, België en Griekenland scoren minder goed.

Personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU leven vaker in een gezin dat zelf aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen, dat kampt met ernstige materiële deprivatie of dat problemen heeft om rekeningen op tijd te betalen.

Op basis van de administratieve gegevens wordt duidelijk dat personen van buitenlandse herkomst relatief gezien vaker een (equivalent) leefloon trekken. Bij de personen van Belgische herkomst blijft het aandeel (equivalent) leefloontrekkers beperkt tot 0,3% van de bevolking van 18 tot 65 jaar. Voor de EU15-groepen ligt dat aandeel ongeveer op hetzelfde niveau. Bij de personen afkomstig van de EU12-landen ligt dat aandeel duidelijk hoger (1,1%). Dat is ook het geval bij de personen met Turkse en Maghrebijnse herkomst (respectievelijk 1,4% en 2,0%). De hoogste percentages zijn echter te vinden bij de personen afkomstig van de Europese landen buiten de EU en de restgroep 'andere landen' (respectievelijk 7,9% en 5,9%).

De zwakkere socio-economische positie van personen van buitenlandse herkomst blijkt ten slotte ook uit de cijfers van Kind en Gezin over geboorten in kansarme gezinnen. Van de kinderen met een

moeder die als Belg is geboren, wordt 1 op de 20 geboren in een kansarm gezin. Bij de kinderen met een moeder die niet als Belg wordt geboren, loopt dat op tot 3 op de 10 kinderen. Het zorgt ervoor dat 64% van de kinderen die in de periode 2012 tot 2014 in kansarmoede geboren zijn, een moeder hebben met een buitenlandse geboortenationaliteit.

Gezondheid

Het aandeel personen met een (zeer) goede gezondheid ligt iets hoger bij de personen met een Belgische nationaliteit (78%) dan bij de personen met een EU- of niet-EU-nationaliteit (resp. 72% en 73%). Een gelijkaardig verschil komt terug bij de opdeling naar geboorteland. Omgekeerd ligt het aandeel met een (zeer) slechte gezondheid het laagst bij de personen met een Belgische nationaliteit of geboren in België. Hier nemen de personen met een EU-nationaliteit of geboren in de EU een tussenpositie in tussen de 2 andere groepen. De verschillen op vlak van subjectieve gezondheid tussen de groepen blijven al bij al vrij beperkt.

De indicatoren inzake gezondheidsgedrag geven geen eenduidig beeld. Wat betreft gezonde voeding scoren Belgen beter dan personen met een vreemde nationaliteit (resp. 11% en 6%). Zij eten vaker dagelijks de aanbevolen hoeveelheid fruit en groenten. Dat verschil valt echter weg als naar geboorteland gekeken wordt. Op vlak van roken zijn het de personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en geboren in de EU (buiten België) die opvallend hoge percentages laten optekenen. Inzake lichaamsbeweging ten slotte zijn het de Belgen en de personen geboren in België die iets beter scoren dan de andere groepen.

Inzake toegang tot de gezondheidszorg ten slotte blijven duidelijke verschillen bestaan. Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat medische zorg moet uitstellen om financiële redenen verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen gaat het slechts om 3%, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 23%. Bij de personen geboren in België ligt dit aandeel op 2%, bij de personen geboren buiten de EU op 15%. De personen met een EU-nationaliteit (zonder Belgen) en personen geboren in de EU buiten België halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Maatschappelijke participatie

Op vlak van contacten met burens blijven de verschillen tussen de herkomstgroepen eerder beperkt. Daartegenover staat dat het aandeel dat vaak contact heeft met vrienden het hoogst ligt bij de personen van niet-EU-herkomst. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn echter het meest uitgesproken bij de contacten met familieleden. Bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt de contactfrequentie met de familie duidelijk lager dan bij de personen van Belgische herkomst.

Als gevraagd wordt naar de kwaliteit van de sociale contacten blijven de verschillen tussen de herkomstgroepen beperkt, maar wijzen ze er toch telkens op dat de personen van buitenlandse herkomst – en dan vooral de personen van niet-EU-herkomst – iets minder tevreden zijn over hun sociale contacten.

Wat lidmaatschap van verenigingen betreft, blijkt dat personen van niet-EU-herkomst beduidend minder vaak actief lid of bestuurslid zijn. Bij alle herkomstgroepen zijn de sportverenigingen het meest populair. Zij voeren telkens de top 5 aan van de verenigingen waar men het vaakst actief lid

van is. De vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties en de hobbyclubs halen ook de top 5 bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de personen van EU-herkomst wordt de top 5 verder aangevuld met de wijkverenigingen en de religieuze verenigingen. Bij de personen van niet-EU-herkomst gaat het om de religieuze verenigingen en de migrantenverenigingen. Cultuurparticipatie ligt bij personen met een niet-EU-herkomst duidelijk lager dan bij de andere herkomstgroepen. Dat blijkt als de deelname aan een hele reeks culturele activiteiten wordt bevraagd.

Wat internetparticipatie betreft, blijkt dat de buitenlandse herkomstgroepen iets vaker het internet gebruiken dan de personen van Belgische herkomst. Tussen de EU- en niet-EU-groepen blijkt er geen verschil.

Om de politieke participatie van de verschillende groepen in beeld te brengen ten slotte kan vooreerst gekeken worden naar de deelname van niet-Belgen aan de gemeenteraadsverkiezingen. In oktober 2012 hebben slechts 13% van de personen met een vreemde nationaliteit die aan de wettelijk opgelegde voorwaarden voldoen, zich ingeschreven als kiezer. Dat aandeel ligt het hoogst bij de personen met een Zuid-EU15-nationaliteit (18%) en een nationaliteit van de buurlanden (17%). Bij de personen met een nationaliteit van de EU12-landen gaat het slechts om 4%. Het aandeel ingeschreven kiezers met een vreemde nationaliteit lag in 2012 lager dan in 2006. Toen ging het om 16% van de potentiële kiezers. Politieke participatie kan echter ook veel ruimer geïnterpreteerd worden dan enkel deelname aan verkiezingen. Als de participatie aan een hele lijst van mogelijke politieke activiteiten bevraagd wordt, blijkt dat 4 op de 10 personen van Belgische herkomst beschouwd kunnen worden als politieke participanten. Bij de personen van EU-herkomst ligt dat aandeel ongeveer even hoog. Bij de personen van niet-EU-herkomst ligt dat duidelijk lager (rond een kwart).

BIJLAGE - LIJST VAN FIGUREN

Hoofdstuk 2. Migratie

Figuur 2.1.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel internationale immigranten	26
Figuur 2.1.1.b: Internationale immigratie van vreemdelingen in de EU15-landen.....	27
Figuur 2.1.2.a: Geografische spreiding van internationale immigratie van vreemdelingen	28
Figuur 2.1.2.b: Top 10 gemeenten met hoogste immigratie van vreemdelingen	28
Figuur 2.1.3.a: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep	29
Figuur 2.1.3.b: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep in de gewesten	30
Figuur 2.1.3.c: Top 10 nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen.....	31
Figuur 2.1.3.d: Top 10 niet-EU-nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen	31
Figuur 2.1.3.e: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep Europees vergeleken	32
Figuur 2.1.3.f: Top 5 nationaliteiten van internationale immigranten Europees vergeleken	33
Figuur 2.1.4.a: Immigratie van vreemdelingen naar geslacht.....	34
Figuur 2.1.4.b: Immigratie van vreemdelingen naar geslacht en nationaliteitsgroep	34
Figuur 2.1.4.c: Leeftijdsverdeling van immigrerende vreemdelingen	35
Figuur 2.1.4.d: Leeftijdsverdeling van immigrerende vreemdelingen naar nationaliteitsgroep	36
Figuur 2.1.5.a: Verblijfsredenen van niet-EU-immigranten in België	38
Figuur 2.1.5.b: Top 5 nationaliteiten per verblijfsreden van niet-EU-immigranten in België	38
Figuur 2.1.5.c: Verblijfsredenen van EU+- en niet-EU+-immigranten in de gewesten	39
Figuur 2.1.5.d: Verblijfsredenen van niet-EU-immigranten Europees vergeleken	40
Figuur 2.1.5.e: Evolutie van het aantal toegekende arbeidskaarten	42
Figuur 2.1.5.f: Arbeidskaarten naar soort en nationaliteit van de aanvrager	43
Figuur 2.1.5.g: Arbeidskaarten B per categorie	44
Figuur 2.1.5.h: Arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevenden	45
Figuur 2.1.5.i: Top 10 nationaliteiten arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevenden	45
Figuur 2.1.5.j: Top 10 herkomstlanden van gedetacheerden in België.....	46
Figuur 2.2.1.a: Evolutie van het aantal asielaanvragen in België	48
Figuur 2.2.1.b: Aantal asielaanvragers Europees vergeleken	49
Figuur 2.2.1.c: Evolutie van het aantal asielaanvragers Europees vergeleken	50
Figuur 2.2.2.a: Top 10 herkomstlanden van asielaanvragers in België	51
Figuur 2.2.2.b: Top 5 herkomstlanden van asielaanvragers Europees vergeleken	52
Figuur 2.2.3.a: Evolutie van erkenningen als vluchteling en toekenning subsidiaire bescherming	53
Figuur 2.3.1.a: Evolutie van het aantal regularisatieaanvragen in België	55
Figuur 2.3.2.a: Evolutie van het aantal regularisaties in België	55
Figuur 2.4.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel internationale emigranten	58
Figuur 2.4.1.b: Internationale emigratie van vreemdelingen in de EU15-landen	59
Figuur 2.4.2.a: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep	60
Figuur 2.4.2.b: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep in de gewesten	61
Figuur 2.4.2.c: Top 10 nationaliteiten van internationale emigranten in Vlaanderen.....	62
Figuur 2.4.2.d: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep Europees vergeleken.....	62
Figuur 2.5.1.a: Evolutie van begeleide vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen uit België	64
Figuur 2.5.1.b: Begeleide vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen naar type uit België	65
Figuur 2.5.1.c: Begeleide vrijwillige terugkeer Europees vergeleken	66
Figuur 2.5.2.a: Top 5 bestemmingslanden bij begeleide vrijwillige terugkeer uit België	67
Figuur 2.5.2.b: Top 5 nationaliteiten bij gedwongen repatriëring uit België	67
Figuur 2.6.1.a: Deelcomponenten van migratie van vreemdelingen.....	71
Figuur 2.6.1.b: Deelcomponenten van migratie van vreemdelingen in de gewesten en België	72
Figuur 2.6.2.a: Evolutie migratiesaldo van vreemdelingen	74
Figuur 2.6.2.b: Evolutie migratiesaldo van vreemdelingen Europees vergeleken	75

Figuur 2.7.1.a: Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten.....	77
Figuur 2.7.2.a: Top 10 gemeenten met hoogste positief saldo van binnenlandse migratie.....	77
Figuur 2.7.2.b: Top 10 gemeenten met hoogste negatief saldo van binnenlandse migratie	78
Figuur 2.7.2.c: Saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen per gemeente.....	78

Hoofdstuk 3. Vreemde bevolking en bevolking van buitenlandse herkomst

Figuur 3.1.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen.....	80
Figuur 3.1.1.b: Vreemde bevolking in de EU15-landen	81
Figuur 3.1.2.a: Geografische spreiding van de vreemde bevolking	82
Figuur 3.1.2.b: Top 10 gemeenten met vreemde bevolking.....	83
Figuur 3.1.3.a: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep	84
Figuur 3.1.3.b: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep in de gewesten	85
Figuur 3.1.3.c: Top 10 vreemde nationaliteiten in Vlaanderen	86
Figuur 3.1.3.d: Top 10 niet-EU-nationaliteiten in Vlaanderen	86
Figuur 3.1.3.e: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep Europees vergeleken.....	87
Figuur 3.1.3.f: Top 5 vreemde nationaliteiten Europees vergeleken.....	88
Figuur 3.1.4.a: Vreemde bevolking naar geslacht	89
Figuur 3.1.4.b: Vreemde bevolking naar geslacht en nationaliteitsgroep	89
Figuur 3.1.4.c: Leeftijdsverdeling van vreemdelingen	90
Figuur 3.1.4.d: Leeftijdsverdeling van vreemdelingen naar nationaliteitsgroep	91
Figuur 3.1.4.e: Gezinsamenstelling van vreemdelingen.....	92
Figuur 3.2.1.a: Evolutie van het aantal nationaliteitsverwervingen	95
Figuur 3.2.1.b: Nationaliteitsverwervingen in de EU15-landen	95
Figuur 3.2.2.a: Als vreemdeling geboren Belgen per geboortenationaliteit.....	96
Figuur 3.3.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst.....	99
Figuur 3.3.2.a: Geografische spreiding van de bevolking van buitenlandse herkomst.....	100
Figuur 3.3.2.b: Top 10 gemeenten met bevolking van buitenlandse herkomst	100
Figuur 3.3.3.a: Bevolking van buitenlandse herkomst per herkomstgroep	101
Figuur 3.3.3.b: Vergelijking bevolking met vreemde nationaliteit en van buitenlandse herkomst	102
Figuur 3.3.4.a: Bevolking van buitenlandse herkomst naar geslacht.....	102
Figuur 3.3.4.b: Bevolking van buitenlandse herkomst naar geslacht en herkomstgroep.....	103
Figuur 3.3.4.c: Leeftijdsverdeling van personen van buitenlandse herkomst	104
Figuur 3.3.4.d: Leeftijdsverdeling van personen van buitenlandse herkomst naar herkomstgroep	105
Figuur 3.3.4.e: Gezinsamenstelling van personen van buitenlandse herkomst	105
Figuur 3.3.5.a: Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst	106
Figuur 3.3.6.a: Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst	107

Hoofdstuk 4. Inburgering

Figuur 4.1.1.a: Instroom van nieuwkomers	113
Figuur 4.1.2.a: Nieuwkomers naar nationaliteit	113
Figuur 4.1.2.b: Top 10 nationaliteiten van nieuwkomers	114
Figuur 4.1.2.c: Verblijfsredenen van nieuwkomers	115
Figuur 4.1.3.a: Nieuwkomers naar doelgroep.....	116
Figuur 4.2.1.a: Aanmeldingen per werkingsgebied.....	118
Figuur 4.2.2.a: Inburgeringscontracten per werkingsgebied	119
Figuur 4.2.2.b: Inburgeringscontracten naar doelgroep.....	120
Figuur 4.2.2.c: Inburgeringscontracten naar verblijfsredenen.....	121
Figuur 4.2.2.d: Bereik nieuwkomers naar doelgroep.....	121
Figuur 4.2.3.a: Maatschappelijke oriëntatie naar cursustaal.....	122
Figuur 4.2.4.a: Inburgeringsattesten naar geslacht	123

Figuur 4.2.5.a: Inburgeraars die NT2 volgen naar nationaliteit	124
Figuur 4.2.5.b: Inburgeraars die NT2 volgen naar opstartniveau	124
Figuur 4.2.6.a: Begeleiding door de VDAB	125

Hoofdstuk 5. Sociale samenhang

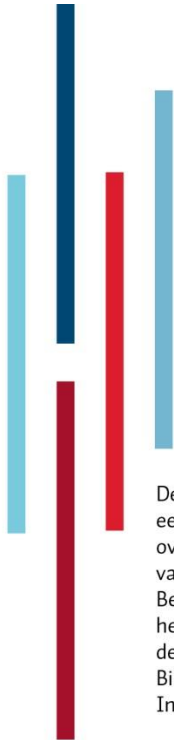
Figuur 5.1.1.a: Persoonlijk kennen van personen van andere herkomst.....	128
Figuur 5.1.1.b: Persoonlijk kennen van personen van andere herkomst naar achtergrondkenmerken	129
Figuur 5.1.1.c: Praatje maken met persoon van andere herkomst.....	130
Figuur 5.1.1.d: Praatje maken met personen van andere herkomst in de 13 centrumsteden	130
Figuur 5.1.2.a: Samenstelling van de buurt	131
Figuur 5.1.2.b: Samenstelling van de buurt naar verstedelijking.....	132
Figuur 5.2.1.a: Evolutie van de houding tegenover vreemdelingen en migratie	135
Figuur 5.2.1.b: Evolutie van de houding tegenover migratie: intolerantie-index	135
Figuur 5.2.1.c: Houding tegenover migratie naar achtergrondkenmerken	136
Figuur 5.2.1.d: Houding tegenover migratie in de 13 centrumsteden.....	137
Figuur 5.2.1.e: Positieve houding tegenover migratie in de 13 centrumsteden.....	138
Figuur 5.2.1.f: Houding tegenover migratie Europees vergeleken	139
Figuur 5.3.1.a: Aantal Nederlandstalige meldingen over discriminatie	142
Figuur 5.3.2.a: Houding tegenover huurders van andere herkomst.....	143
Figuur 5.3.3.a: Discriminatie bij jongeren	144

Hoofdstuk 6. Maatschappelijke positie van de bevolking van buitenlandse herkomst

Figuur 6.1.1.a: Bevolking op arbeidsleeftijd naar nationaliteit op basis van EAK-survey	148
Figuur 6.1.1.b: Bevolking op arbeidsleeftijd naar geboorteland op basis van EAK-survey	148
Figuur 6.1.1.c: Bevolking op arbeidsleeftijd naar herkomst op basis van administratieve KSZ-data.....	149
Figuur 6.1.2.a: Werkzaamheidsgraad op basis van EAK-survey.....	150
Figuur 6.1.2.b: Werkzaamheidsgraad naar geslacht op basis van EAK-survey	151
Figuur 6.1.2.c: Werkzaamheidsgraad Europees vergeleken	152
Figuur 6.1.2.d: Werkzaamheidsgraad op basis van administratieve KSZ-data	153
Figuur 6.1.2.e: Werkzaamheidsgraad naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data	155
Figuur 6.1.2.f: Werkzaamheidsgraad naar leeftijd op basis van administratieve KSZ-data	156
Figuur 6.1.3.a: Loontrekkenden en zelfstandigen naar herkomstgroep	157
Figuur 6.1.3.b: Loontrekkenden per sector naar herkomstgroep.....	158
Figuur 6.1.3.c: Arbeidsregime naar herkomstgroep	159
Figuur 6.1.3.d: Dagloonklasse naar herkomstgroep	160
Figuur 6.1.4.a: Werkloosheidsgraad op basis van EAK-survey.....	161
Figuur 6.1.4.b: Werkloosheidsgraad naar geslacht op basis van EAK-survey	161
Figuur 6.1.4.c: Werkloosheidsgraad Europees vergeleken	162
Figuur 6.1.4.d: Werkloosheidsgraad op basis van administratieve KSZ-data	163
Figuur 6.1.4.e: Werkloosheidsgraad naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data	164
Figuur 6.1.4.f: Werkloosheidsgraad naar leeftijd op basis van administratieve KSZ-data	165
Figuur 6.1.4.g: Langdurig en zeer langdurig werklozen naar herkomstgroep	166
Figuur 6.1.4.h: Niet-werkende werkzoekenden op basis van administratieve VDAB-data	167
Figuur 6.1.5.a: Niet-beroepsactieven op basis van EAK-survey	168
Figuur 6.1.5.b: Niet-beroepsactieven naar geslacht op basis van EAK-survey	169
Figuur 6.1.5.c: Niet-beroepsactieven Europees vergeleken	170
Figuur 6.1.5.d: Niet-beroepsactieven op basis van administratieve KSZ-data.....	171
Figuur 6.1.5.e: Niet-beroepsactieven naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data	172
Figuur 6.1.6.a: Zeer lage werkintensiteit op basis van EU-SILC-survey.....	173
Figuur 6.1.6.b: Zeer lage werkintensiteit Europees vergeleken.....	174

Figuur 6.1.6.c: Zeer lage werkintensiteit op basis van administratieve KSZ-data	175
Figuur 6.2.1.a: Vreemdelingen en anderstaligen in het basisonderwijs	178
Figuur 6.2.1.b: Vreemdelingen bij groepen op schoolgaande leeftijd	178
Figuur 6.2.1.c: Vreemdelingen en anderstaligen in het secundair onderwijs	179
Figuur 6.2.1.d: Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)	179
Figuur 6.2.1.e: Vreemdelingen in het hoger onderwijs	180
Figuur 6.2.1.f: Doorstroom naar het hoger onderwijs	180
Figuur 6.2.2.a: Schoolse achterstand in het lager onderwijs	181
Figuur 6.2.2.b: Schoolse achterstand in het secundair onderwijs	182
Figuur 6.2.2.c: Vroegtijdige schoolverlaters	182
Figuur 6.2.2.d: Onderwijsprestaties 15-jarigen	183
Figuur 6.2.2.e: Onderwijsprestaties 15-jarigen Europees vergeleken	184
Figuur 6.2.3.a: Deelname aan levenslang leren	184
Figuur 6.2.3.b: Deelname aan levenslang leren Europees vergeleken	185
Figuur 6.2.3.c: Deelname volwassenenonderwijs	186
Figuur 6.2.3.d: Opleidingen Nederlands tweede taal	187
Figuur 6.2.3.e: Opleidingen Nederlands tweede taal naar studiegebied	187
Figuur 6.2.4.a: Opleidingsgraad naar nationaliteit en geboorteland	188
Figuur 6.2.4.b: Opleidingsgraad Europees vergeleken	189
Figuur 6.3.1.a: Eigendomsstatuut	191
Figuur 6.3.1.b: Eigendomsstatuut Europees vergeleken	192
Figuur 6.3.2.a: Sociale huisvesting op basis van administratieve gegevens van VMSW	193
Figuur 6.3.3.a: Hoge woonquote op basis van Grote Woononderzoek	194
Figuur 6.3.3.b: Hoge woonquote op basis van EU-SILC-survey	195
Figuur 6.3.3.c: Hoge woonquote Europees vergeleken	195
Figuur 6.3.3.d: Subjectieve inschatting betalingsproblemen voor de woning	196
Figuur 6.3.4.a: Fysische staat van de woning en technische woonkwaliteit	197
Figuur 6.3.4.b: Woonkwaliteit op basis van EU-SILC-survey	198
Figuur 6.3.4.c: Ruimtegebrek Europees vergeleken	199
Figuur 6.4.1.a: Mediaan inkomen en inkomensverdeling	203
Figuur 6.4.1.b: Mediaan inkomen Europees vergeleken	203
Figuur 6.4.2.a: Armoederisico	204
Figuur 6.4.2.b: Armoederisico Europees vergeleken	205
Figuur 6.4.2.c: Subjectieve armoede	206
Figuur 6.4.2.d: Materiële deprivatie	207
Figuur 6.4.2.e: Materiële deprivatie Europees vergeleken	207
Figuur 6.4.2.f: Armoede en sociale uitsluiting volgens EU2020-definitie	208
Figuur 6.4.2.g: Armoede en sociale uitsluiting Europees vergeleken	209
Figuur 6.4.3.a: Betalingsproblemen	210
Figuur 6.4.4.a: Sociale bijstand: (equivalent) leefloontrekkers	211
Figuur 6.4.5.a: Kansarmoede-index	212
Figuur 6.5.1.a: Subjectieve gezondheid	214
Figuur 6.5.1.b: Subjectieve gezondheid Europees vergeleken	215
Figuur 6.5.1.c: Hinder door langdurige aandoening	215
Figuur 6.5.2.a: Gezonde voeding	216
Figuur 6.5.2.b: Roken	216
Figuur 6.5.2.c: Lichaamsbeweging	217
Figuur 6.5.3.a: Uitstel medische zorg	217
Figuur 6.6.1.a: Frequentie van de sociale contacten	220
Figuur 6.6.1.b: Kwaliteit van de sociale contacten	221
Figuur 6.6.1.c: Kwaliteit van de sociale contacten: samengestelde index	221

Figuur 6.6.1.d: Frequentie van sociale contacten in de 13 centrumsteden.....	222
Figuur 6.6.2.a: Actief lidmaatschap van verenigingen	222
Figuur 6.6.2.b: Actief lidmaatschap van verenigingen: soort verenigingen	223
Figuur 6.6.2.c: Actief lidmaatschap van verenigingen in de 13 centrumsteden	223
Figuur 6.6.3.a: Cultuurparticipatie	224
Figuur 6.6.3.b: Cultuurparticipatie in de 13 centrumsteden	225
Figuur 6.6.3.c: Deelname aan culturele activiteiten in de 13 centrumsteden: type culturele activiteit	225
Figuur 6.6.4.a: Internetgebruik	226
Figuur 6.6.5.a: Deelname aan verkiezingen	227
Figuur 6.6.5.b: Politieke participatie in ruime zin	228

De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015 is de tweede editie van een periodiek rapport dat administratieve en andere statistische gegevens over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen bundelt en duidt, binnen een Belgisch en Europees kader. Het rapport is een gezamenlijk project van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA-KU Leuven), de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) en het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB), gerealiseerd in het kader van het Steunpunt Inburgering en Integratie (SIenI).

Het verzamelen en ontsluiten van cijfers op het Vlaamse niveau is noodzakelijk gezien de diverse migratierealiteiten die de verschillende gewesten kennen. Daarnaast worden de gevolgen van migratie ook op regionaal niveau behandeld, onder meer via het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Gegevens over migratiebewegingen, verblijf, socio-economische positie en maatschappelijke participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen vormen belangrijke informatie voor de planning, ontwikkeling en evaluatie van dit beleid. Gezien migratie en integratie transversale thema's zijn die betrekking hebben op verschillende maatschappelijke domeinen, is dit rapport evenzeer een zinvol instrument voor andere beleidsdomeinen zoals werk, onderwijs, welzijn of huisvesting. Deze monitor richt zich niet enkel op beleidsmakers en administraties, maar ook op universiteiten en onderzoeksinstellingen, middenveldorganisaties en het brede publiek.

